

LIVADY OY

SENAATTI-KINTEISTÖT

2026

Oopperatalo

RAKENUSHISTORIASELVITYS

HELSINKI

Oopperatalon rakennushistoriaselvitys / Tilaaja ja kustantaja: Senaatti-kiinteistöt / Tilaajan edustaja: Selja Flink / Tekijät: Arkkitehtitoimisto Livady – Pasi Kolhonen, Mia Puranen / Valmistunut: 2026 / Ulkoasu: Johannes Nieminen / Taitto: Livady / Julkaisupaikka: Helsinki / Paino: Grano Oy / Kuvat: Livady Oy, ellei toisin mainittu. Kaikkia kuvia on käsitelty / Etukannen kuva: Ilmakuva kohti Oopperatalon koillissivua 10.10.2025. / ISBN: 978-952-368-202-3 (painettu julkaisu) / 978-952-368-203-0 (pdf) / © Arkkitehtitoimisto Livady

Arkkitehtitoimisto Livady

Oopperatalo

Rakennushistoriaselvitys

Sisällys

6 JOHDANTO

- 7 Esipuhe
- 8 Selvityksen rakenne
- 9 Käytetyt lähteet ja nimitykset
- 10 Perustiedot
- 12 Kaavoitustilanne

16 TAUSTAA

- 18 Ooppera etsii paikkaansa
- 24 Rakennuspaikan historiaa

28 ARKKITEHTUURIKILPAILU 1975–1977

- 29 Kilpailun taustaa
- 30 Arkkitehtuurikilpailun 1. vaihe
- 32 Arkkitehtuurikilpailun 2. vaihe

42 SUUNNITTELU JA HANKKEEN VAIHEITA 1978–1986

- 43 Pitkä suunnittelu- ja rakennusvaihe
- 48 Lehtiartikkeleita ennen rakentamisen aloittamista

50 UUDISRAKENNUSVAIHE 1986–1993

- 51 Rakennushankeen osapuolet
- 52 Arkkitehtitoimisto Hyvämäki–Karhunen–Parkkinen
- 58 Suunnitelmat
- 84 Rakentaminen
- 98 Valmis rakennus
- 112 Uuden Oopperatalon vastaanotto

114 MUUTOSVAIHEET

- 115 1990-luvun muutoksia
- 116 2000-luvun alun muutoksia
- 127 2010-luvun muutostyöt
- 140 2020-luvun muutokset

156 OOPPERATALO KUVISSA 2025

170 LÄHTEET

- 171 Painetut lähteet
- 171 Painamattomat lähteet
- 171 Arkistolähteet
- 171 Verkkolähteet
- 172 Elokuvat ja videot
- 172 Suulliset lähteet
- 172 Sähköpostit

— JOHDANTO —

**Vuonna 1993 valmistuneen
Suomen kansallisoopperan
ja -baletin talon ytimen
muodostaa ristinmuotoinen
päänäyttämö.**

Oopperatalo, Suomen kansallisoopperan ja -baletin koti, on yksi suomalaisen kulttuurirakentamisen keskeisistä maamerkeistä. Rakennushallituksen rakennuttama talo valmistui vuonna 1993 Töölönlahden rannalle Taka-Töölöön pitkän ja monivaiheisen suunnittelu- ja rakentamisprosessin tuloksena.

Oopperatalon arkkitehtuuri perustuu vuosina 1975–1977 järjestetyn kaksivaiheisen arkkitehtuurikilpailun voittaneeseen ehdotukseen "Scalapuikko", jonka tekijöinä olivat arkkitehdit Eero Hyvämäki, Jukka Karhunen ja Risto Parkkinen. Vaikka suunnitelmaa karsittiin ja tarkistettiin useaan otteeseen ennen rakentamisen aloittamista vuonna 1986, säilyi perusratkaisu eheänä: päänäyttämö muodostaa rakennuksen ytimen, jonka ympärille moninaiset toiminnat ja tilasarjat jäsentyvät.

Oopperataloon saavutaan Mannerheimintien ja Helsinginkadun kulmassa sijaitsevan kivetyn sisääntuloaukion kautta tai Töölönlahden puolelta. Rakennuksen suorakulmaisessa, polveilevassa yleishahmossa on yksittäisiä kaarevia muotoja ja ruudukoteeman variaatioita. Päänäyttämön lavastetorni kohoaa kymmenenteen kerrokseen muun rakennuksen ollessa korkeintaan kuusikerroksinen. Suuri osa varasto- ja pajatiloista on sijoitettu maan alle sijoitettuihin tiloihin ja kerroksiin.

Tasakatteisessa Oopperatalossa on teräsbetoninen runko, jossa on käytetty sekä elementtejä että paikalla valettuja

osia. Valkoisille julkisivupinnoille tuovat kontrastia graniittilevyin verhoillut osat, erikokoiset ikkunat ja yläosastaan kaarevat lasiseinät, joiden kautta rakennuksen toiminta avautuu myös ulkotilaan.

Rakennus on valtion omistama ja Senaatti-kiinteistöjen hallinnoima. Rakennusta ylläpidetään ja kehitetään yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Tontti on Helsingin kaupungin omistuksessa ja vuokrattu valtiolle. Oopperatalo ei ole vain esitysrakennus, vaan laaja ja monikerroksinen työympäristö, jossa kohtaavat taiteellinen tuotanto, tekninen osaaminen ja yleisötoiminnot. Taloa käyttävät Suomen kansallisooppera ja -baletti sekä Balettioppilaitos. Rakennuksen toiminta on vuosikymmenten aikana elänyt ja mukautunut: tiloja on muutettu, tekniikkaa uusittu ja yksittäisiä varastotiloja on otettu harjoituskäyttöön. Iältään nuorehkoa Oopperataloa ei ole toistaiseksi suojeltu.

Tämä rakennushistoriaselvitys on laadittu tilanteessa, jossa 33-vuotias Oopperatalo on siirtymässä uuteen peruskorjausvaiheeseen. Julkisivujen korjaustyöt ovat käynnistymässä, ja laajempi, vaiheittain toteutettava peruskorjaus on suunnitteilla 2020–2030-lukujen taitteeseen. Selvityksen tavoitteena on taustoittaa rakennuksen syntyhistoriaa, arkkitehtonisia lähtökohtia ja toteutusta sekä dokumentoida rakennuksen nykytila, säilyneisyys ja siihen vuosien varrella tehdyt muutokset. Samalla se toimii tulevien korjaus- ja muutostöiden keskeisenä tausta-aineistona. Ajoituskaaviot ja

nykytilan kattava inventointi on erillisessä *Oopperatalon nykytila 2025* -dokumentissa. Tämän rakennushistoriaselvityksen yhteyteen on liitetty vain tärkeimpien ja merkittävimpien tilojen valokuvia.

Työ perustuu arkistoaineistoon, kirjallisiin lähteisiin, kohdekäynteihin ja asiantuntijahaastatteluihin. Erityisen arvokasta oli haastatella kohteen pääsuunnittelijaa, arkkitehti Eero Hyvämäkeä sekä Arkkitehtitoimisto HKP:n toimitusjohtajaa Risto Ingmania. Korvaamatonta kokemustietoa saimme myös Oopperatalossa pitkään työskennelleiltä apulaiskiinteistöpäällikkö Jussi Pitkäselältä ja kiinteistömestari Åke Ruokoselta lokakuussa 2025 toteutetun inventoinnin yhteydessä. Lisäksi tuotantojohtaja Timo Tuovila täydensi tietoja helmikuussa 2026 järjestetyssä tapaamisessa.

Näiden asiantuntijoiden lisäksi selvitysluonnoksia kommentoivat Senaatti-kiinteistöiltä rakennuttajapäällikkö Selja Flink ja Oopperan asiakaspäällikkö Tanja Karpasto sekä Oopperalta kiinteistöpäällikkö Erja Korte, taluspäällikkö Ulla Paavola, viestintäpäällikkö Katja Jokinen ja projektikoordinaattori Teija Piirto. Esitämme lämpimät kiitokset kaikille luonnoksia kommentoineille. Lisäksi kiitämme sujuvasta yhteistyöstä Suomen kansallisoopperan ja -baletin kuva-arkiston informaatikko Marjaana Launosta, Senaatin kiinteistöpäällikkö Marko Turusta sekä vuoden 2023 peruskorjauksen rakennuttajapäällikkö Kasper Aartoahoa.

Selvityksen rakenne

Oopperatalon rakennushistoriaselvitys jakautuu seitsemään päälukuun.

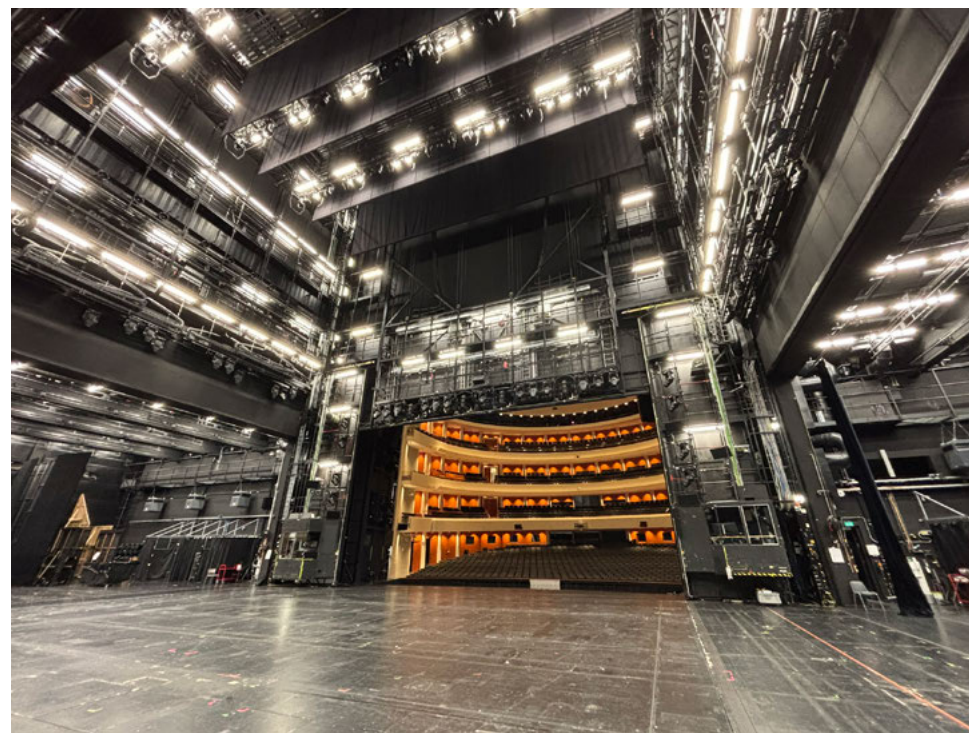
Johdanto-luku sisältää esipuheen, esittelee selvityksen rakenteen, käytetyt lähteet ja nimitykset sekä kaavoitustilanteen.

Taustaa-luvussa kerrotaan oopperatalon hankkeen varhaisvaiheista 1800-luvun alkupuolelta 1900-luvulle, vaihtoehtoisista rakennuspaikoista sekä rakennuspaikaksi lopulta valitun Sokeritehtaan tontin historiasta.

Arkkitehtuurikilpailu 1975–1977 -luku käsittelee kaksivaiheista kilpailua ja sen taustaa. Selvityksessä on esitelty neljä parasta ehdotusta.

Seuraavassa luvussa käsitellään arkkitehtuurikilpailun jälkeisiä, rakentamista edeltäviä vuosia 1978–1986. Kilpailun voittanut Arkkitehtitoimisto Hyvämäki–Karhunen–Parkkinen jatkoi suunnitelmien kehittämistä ja teki muutetun tilaohjelman mukaisia muutoksia. Lukuun on koottu poimintoja näiden vuosien aikana julkaistuista lehtiartikkeleista, sillä rakennushankkeesta kirjoiteltiin ahkerasti lehdistössä.

Uudisrakennusvaihe 1986–1993 -luvussa esitellään Oopperatalon rakennushankkeen osapuolet, arkkitehtien haastattelu ja esimerkkejä toimiston suunnittelemista kohteista. Seuraava alaluku käsittää toteutukseen johtaneet suunnitelmat. Tämän jälkeen on esitetty valokuvia valmiista rakennuksesta. Luvun lopussa on kuvailtu uuden Oopperatalon vastaanottoa *Arkkitehti*-lehdessä

Päänäyttämö muodostaa sivu- ja takanäyttämöineen ristinäyttämön. Hevosenkengän muotoiseen katsomoon luovat lämmintä tunnelmaa takaseinien punapyökkiilupinnat.

ja *Helsingin Sanomissa* vuonna 1993.

Muutosvaiheet -lukuun on koostettu tietoa rakennuksen korjaus- ja muutostöistä. Luku on jaettu alalukuihin vuosikymmenittäin.

Rakennuksen julkisivujen ja sisätilojen ajoituskaaviot sekä kattava, syksyllä 2025 tehdyn ulko- ja sisätilojen inventoinnin tulokset on koostettu erilliseksi *Oopperatalon nykytila 2025* -dokumenttik-

si. Tässä rakennushistoriaselvityksessä on esitetty yksittäisiä nykytilan valokuvia luvussa *Oopperatalo kuvissa 2025*.

Selvityksen lopussa on lähdeluettelo.

Perustiedot

Oopperatalo

Suomen kansallisooppera ja -baletti	
Osoite:	Helsinginkatu 58 00260 Helsinki <i>Helsingegatan 58</i> <i>00260 Helsingfors</i>
Rinnakkaisosoite:	Mannerheimintie 15c 00260 Helsinki <i>Mannerheimvägen 15c</i> <i>00260 Helsingfors</i>
Kiinteistötunnus:	91-14-472-3
Kaupunki:	Helsinki (<i>Helsingfors</i>)
Kaupunginosa:	14. Taka-Töölö (<i>Bortre Tölö</i>)
Kortteli:	472
Tontin numero:	3
Tontin pinta-ala:	21 448 m ²
Rekisteröity:	28.5.1986
Tontin omistaja:	Helsingin kaupunki
Tontin vuokraaja:	Senaatti-kiinteistöt/ Suomen valtio
Pysyvä rakennustunnus (Ratu):	3118
Pysyvä rakennustunnus (VTJ-PRT):	1032093274
Rakennuksen omistaja:	Suomen valtio
Rakennuksen haltija:	Senaatti-kiinteistöt
Rakennuksen käyttäjä:	Suomen kansallisooppera ja -baletti sekä Balettioppilaitos
Huoneistoala:	35 294,2 m ²
Bruttoala:	44 903,3 m ²
Kerrosala:	40 405 k-m ²
Tilavuus:	227 000 m ³
	(Laajuustietojen lähde: Kiinteistötiedot. Sk BEM.)

Arkkitehtuurikilpailu

1975–1976	1. vaihe
1976	2. vaihe
10.1.1977	Tulosten julkistaminen. Voittajana "Scalapuikko"-niminen ehdotus tekijöinään arkkitehdit Eero Hyvämäki, Jukka Karhunen ja Risto Parkkinen

Uudisrakennusvaihe

Rakennuttaja:	Rakennushallitus / Suomen valtio
Arkkitehdit:	Eero Hyvämäki (pääsuunnittelija), Jukka Karhunen ja Risto Parkkinen / Arkkitehtitoimisto Hyvämäki–Karhunen–Parkkinen
Sisustussuunnittelu:	Sisustusarkkitehdit Antti Paatero Anita Karhunen Yrjö Kukkapuro
Maisema-suunnittelu:	Maisema-arkkitehti Camilla Rosengren
Rakenne-suunnittelu:	Risto Vahanen / Insinööritoimisto Mikko Vahanen Ky
Rakennusaika:	1986–1993
Valmistunut:	1993, vihkiäisnäytäntö 30.11.1993

Suojelu- ja kaavoitustilanne

Suojelutilanne

Oopperataloa ei ole suojeltu. Sen tontilla ei ole muinaismuistolailta suojeltuja kiinteitä muinaisjäänneksiä eikä tontti kuulu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY 2009).

Maakuntakaava

Vuonna 2023 lainvoiman saanut Uusimaa-kaava 2050 -kaavakokonaisuuteen kuuluva Helsingin seudun vaihemaakuntakaava määrittelee Oopperatalon lähiympäristön Helsingin kantakaupunkiin ja pääkaupunkiseudun ydinvyöhykkeeseen kuuluvaksi alueeksi, jossa korostuvat taajamatoimintojen kehittäminen, kansainväliset yhteydet sekä kulttuuri- ja viherrakenteen vaaliminen.

Yleiskaava

Helsingin yleiskaava 2016, joka tuli voimaan 5.12.2018, määrittelee Oopperatalon alueen kuuluvan kantakaupunkiin (C2) sekä osittain virkistys- ja viheralueeksi.

Asemakaava

Oopperatalon tontilla numero 3 on voimassa asemakaava 091-8835, joka on vahvistettu 28.6.1985 ja tullut voimaan 14.2.1986. Tontti kuuluu kaavassa kulttuuri toimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeseen (YY).

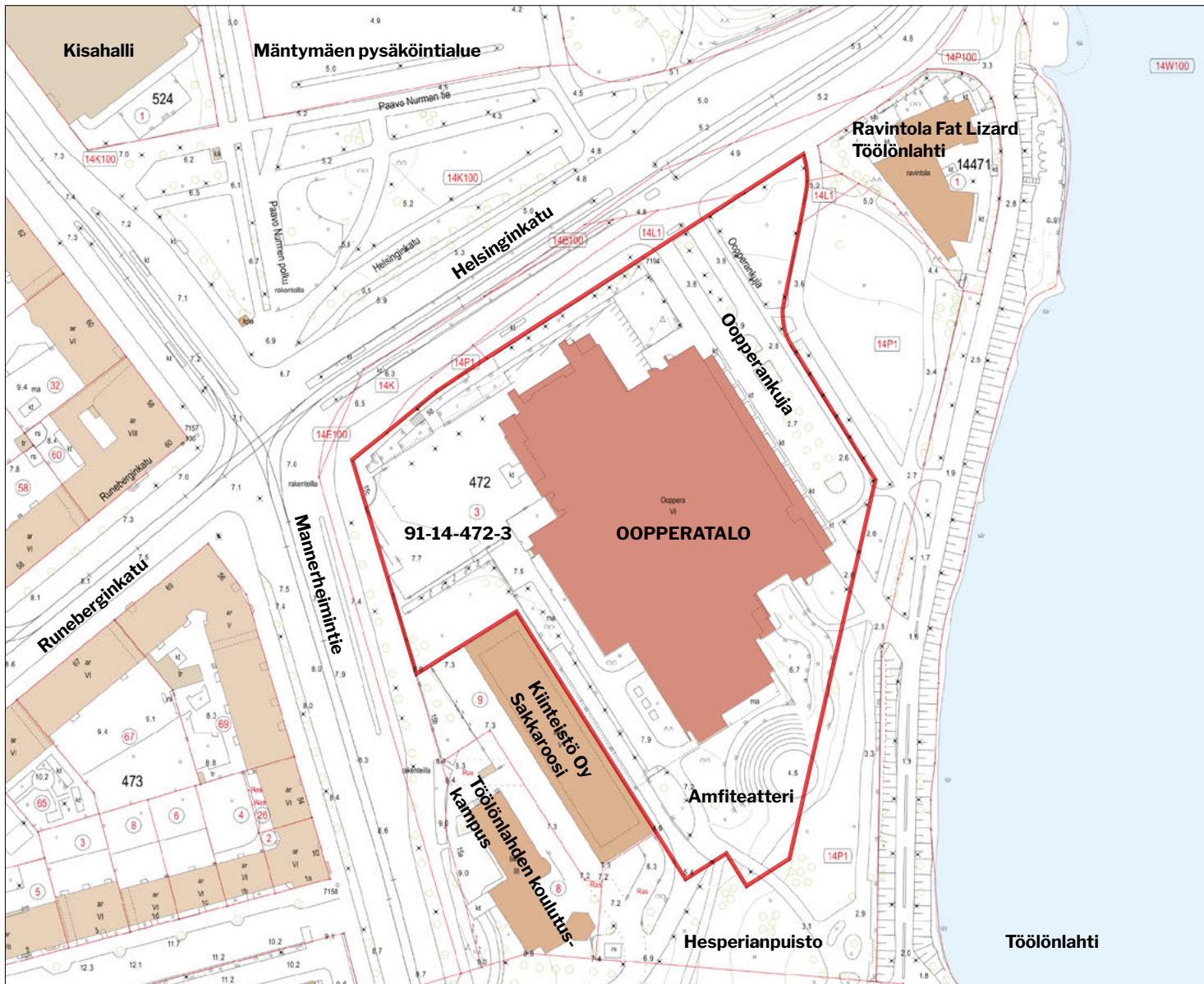
Maanalainen asemakaava

Mannerheimintien ja Helsinginkadun risteuksen viereisessä tontin kulmassa on voimassa myös Pissararadan uloskäyntivaraukseen liittyvä maanalainen asemakaava 091-12290, joka on hyväksytty 17.6.2015 ja saanut lain voiman 7.8.2015. Pissararata-hankkeen toteutus on päättynyt vuoden 2025 lopussa.

Rakennuskielto tilanne

Oopperatalon tontilla ei ole voimassa olevaa rakennuskieltoa.

Oopperatalo sijaitsee Töölönlahden länsirannalla Mannerheimintien ja Helsinginkadun risteyksessä Taka-Töölön korttelissa numero 472 Helsingin kaupungin omistamalla tontilla numero 3. Kiinteistötunnus on 91-14-472-3. Kuva: kartta.hel.fi. Kuvankäsittely: Livady.

Kaavoitustilanne

Maakuntakaava

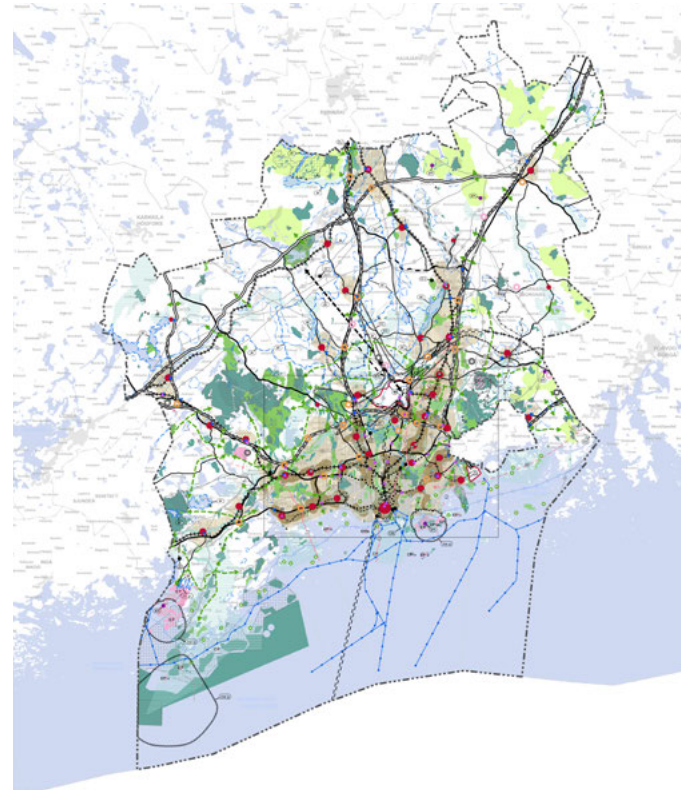
Uudellamaalla voimassa oleva maakuntakaava Uusimaa-kaava 2050 on kaavakokonaisuus, joka sisältää Helsingin seudun, Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavat. Uusimaa-kaavan kokonaisuus sai lainvoiman korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 2023.

Helsingin seudulla tärkeitä teemoja ovat muun muassa kansainväliset yhteydet, kasvuun varautuminen sekä viherrakenteen vaaliminen tiivistyvässä kaupunkirakenteessa.

Oopperatalon lähiympäristö kuuluu Helsingin seudun vaihemaakuntakaavassa seuraaviin kohteisiin:

- *Helsingin kantakaupunki, keskuspuisto, merialue sekä Vantaanjoen maisema-alue*, joka on kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue;
- *pääkaupunkiseutu, Kerava, Tuusula*: taajamatoimintojen kehittämisvyöhyke;
- *Helsingin keskusta, siihen tukeutuvat junaratavyöhykkeet, kantakaupungin alakeskukset*: pääkaupunkiseudun ydinvyöhyke.¹

¹ Uusimaa-kaava 2050, uudenmaanliitto.fi; kartta.uudenmaanliitto.fi.

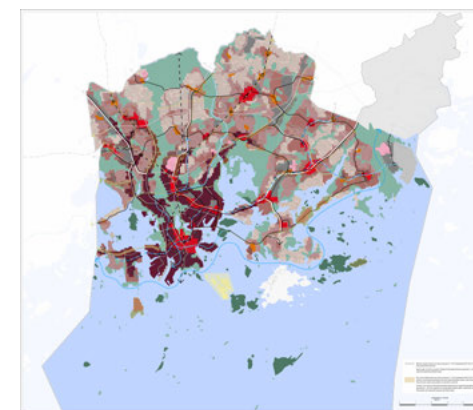
Helsingissä on voimassa Uusimaa-kaava 2050:n Helsingin seudun vaihemaakuntakaava. Kuvat: Uudenmaan liitto, uudenmaanliitto.fi.

Yleiskaava

Helsingin nykyinen yleiskaava – yleiskaava 2016 – on tullut voimaan 5. joulukuuta 2018. Se kattaa koko Helsingin alueen Östersundomia lukuun ottamatta.²

Oopperatalo on määritelty yleiskaavassa kantakaupungiksi (C2). Tavoitteena on kehittää keskustaa toiminnallisesti sekoittuneena asumisen, kaupan ja julkisten palvelujen, toimitilojen, hallinnon, puistojen, virkistys- ja liikuntapalvelujen sekä kaupunkikulttuurin alueena.

Osa Oopperatalon tontista kuuluu tai rajautuu virkistys- ja viheralueeseen.

Kantakaupunki C2

Keskusta, jota kehitetään toiminnallisesti sekoittuneena asumisen, kaupan ja julkisten palvelujen, toimitilojen, hallinnon, puistojen, virkistys- ja liikuntapalvelujen sekä kaupunkikulttuurin alueena. Rakennusten maantasokerrokset ja kadulla avautuvat tilat on osoitettava ensisijaisesti liike- tai muuksi toimitilaksi. Rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen muutoksissa on varmistettava kantakaupungille ominaisen, toiminnallisesti monipuolisen ja sekoittuneen rakenteen säilyminen sekä liike- ja toimitilojen riittävä määrä. Käyttötarkoituksen muutosten yhteydessä tulee tehdä alueellinen tarkastelu. Aluetta kehitetään kestävien kulkumuotojen, erityisesti kävelyn ja pyöräilyn, ehdoilla. Kaupunkibulevardeihin rajautuvilla alueilla korttelitehokkuus tulee olla pääsääntöisesti yli 1,8 ja keskeisten katujen varsilla kadulle avautuvat tilat on osoitettava ensisijaisesti liike- tai muuksi toimitilaksi.

Virkistys- ja viheralue

Aluetta kehitetään merkittävänä virkistys-, ulkoilu-, liikunta-, luonto- ja kulttuurialueena, joka kytkeytyy seudulliseen vihverkostoon ja merelliseen virkistysvyöhykkeeseen. Virkistys- ja viheralueiden kehittämisessä huomioidaan yleiskaavan teemakartalla esitetty metsäverkosto. Lähtökohtana on säilyttää verkoston metsäinen luonne.

Pikaraitiotie

Joukkoliikenteen nopea runkoyhteys, joka voidaan toteuttaa bussiratkaisuna. Sijainti on ohjeellinen.

Baanaverkko

Pääkatu

Yleiskaava 2016 on tullut voimaan 5.12.2018. Oopperatalon tontti on määritelty kaavassa kuuluvaksi kantakaupunkiin (C2) ja osittain virkistys- ja viheralueeseen. Kuvat: Yleiskaava 2016 / kartta.hel.fi.

² hel.fi, Yleiskaava 2016.

Asemakaava

Voimassa oleva asemakaava

Oopperatalo sijaitsee Taka-Töölön korttelin 472 tontilla numero 3, jolla on voimassa asemakaavan muutos numero 091-8835. Kaava on vahvistettu 28.6.1985 ja tullut voimaan 14.2.1986.³ Tontti kuuluu kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeseen (YY).

Voimassa oleva asemakaava on räätälöity vastaamaan tontille kaavan laatimisen aikana suunnitteilla olleen oopperatalon tarpeita. *”Rakentamista koskevat merkinnät ja määräykset perustuvat rakennushallituksen hyväksymien oopperatalon ’luonnos II’ -suunnitelman pohjalta suoritettuun jatkosuunniteluun.”*⁴ Tontilla on rakennusoikeutta yhteensä 39 700 neliömetriä. Kaavaan on merkitty tarkkaan rakennuksen eri osien suunnitelman mukaiset sallitut kattokorot, jotka vaihtelevat välillä +18.50 ja +37.00 metriä.

YY-korttelialueella maanalaisen tilan lattiatason alin sallittu korkeusasema on -17.00 metriä. Osaksi ja kokonaan maanalaisesta rakennusoikeudesta saadaan enintään 2 200 neliömetriä kerrosalaa rakentaa tontin pääkäyttötarkoitusta palveleviksi työhuoneiksi ja niistä enintään 800 neliömetriä kerrosalaa yksin-

3 Kiinteistörekisteriote 9.10.2025, rekisteriyksikkö 91-14-472-3. MML.

4 Helsingin kaupungin karttapalvelu, kartta.hel.fi, Asemakaavan muutoksen selostus n. 8835, 7.

omaan keinovalolla valaistuksi.

Autopaikkavollisuus YY-korttelialueella on kaavamääräysten mukaan 199 autopaikkaa, joista 179 autopaikkaa saadaan sijoittaa Mäntymäen kentän pysäköintialueelle. Tontille sijoitettavista autopaikoista enintään 12 saadaan sijoittaa maanpinnan tasoon.

Asemakaavan muutoksen selostuksessa listataan erikseen myös kanta-kaupungin yleiskaavassa määritellyt tavoitteet, jotka ovat ohjanneet kaavan laatimista:

- *”Töölönlahden maisematila säilytetään ehyenä, puuston reunustamana vesiaiheena.*
- *Hesperian puiston toiminnallisesti ja maisemallisesti mahdollisimman väljä liittyminen pohjoiseen Eläintarhan alueeseen turvataan.*
- *Kaupunkikuvallisesti arvokas puusto säilytetään.”*⁵

Asemakaavassa näkyy myös varaus Helsinginkadun alittavalle maanalaiselle kulkuyhteydelle, joka jäi lopulta toteutumatta. Tontin eteläkulmassa, suurin piirtein nykyisen amfiteatterin kohdalla, on kaavamerkintä lasten päiväkotia (pk) varten, ja sen viereistä puistoaluetta on varattu leikki- ja oleskelualueeksi.

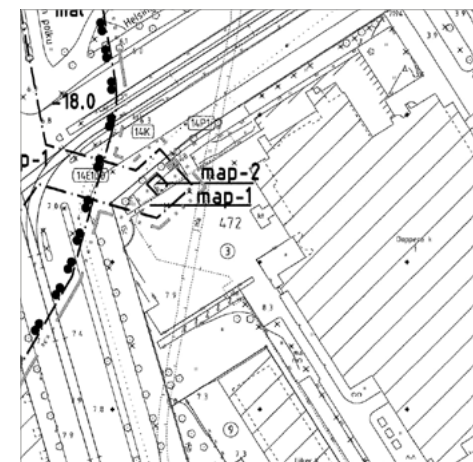
5 Helsingin kaupungin karttapalvelu, kartta.hel.fi, Asemakaavan muutoksen selostus n. 8835, 6.

Valmisteilla oleva asemakaava

Oopperatalon tontti kuuluu alueeseen, jolle ollaan valmistelemassa Helsingin kantakaupungin asemakaavojen ajantasaistamista. Asemakaavat muutetaan vastaamaan todellista rakennettua tilannetta. Samalla päivitetään myös rakennusten ja yleisten alueiden suojelua. Alueella ei ole tällä hetkellä voimassa olevaa rakennuskieltoa, eikä Oopperatalolla ole suojelustatusta.⁶

Maanalainen asemakaava

Oopperatalon tontin Helsinginkadun ja Mannerheimintien risteyksen viereisessä kulmassa, jossa sijaitsee istutuskalkaloita ja sisääntuloaukion kivetty osa, on voimassa myös Pissararata-junatunnelihankkeeseen liittyvä maanalainen asemakaava 091-12290. Kaava on hyväksytty 17.6.2015 ja saanut lain voiman 7.8.2015. Alueella sijaitsevat kaavamerkinnot map-1 ja map-2 liittyvät Pissararadan uloskäyntivarauksiin. Hanke on kuitenkin päätetty jättää toteuttamatta.⁷

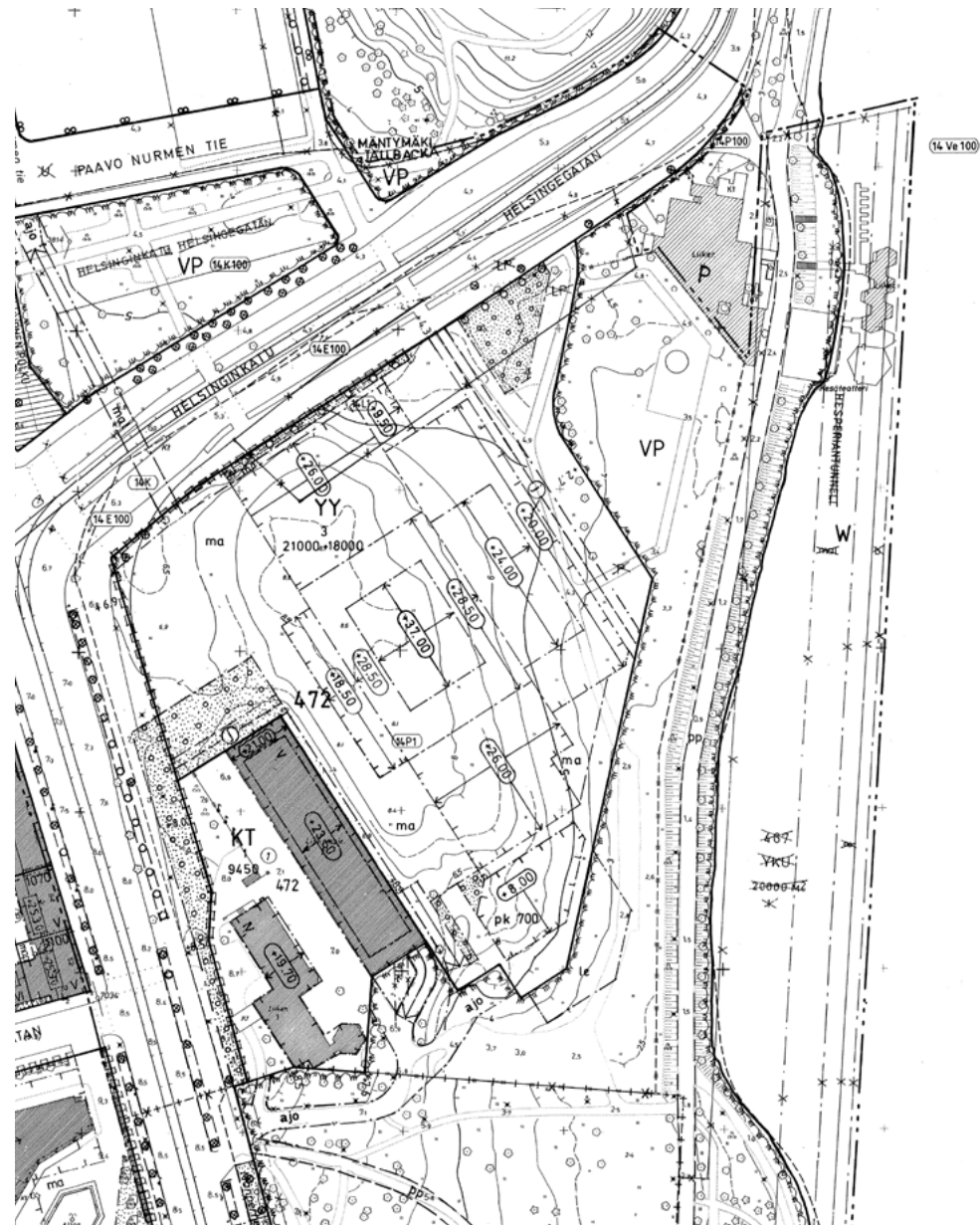
Mannerheimintien ja Helsinginkadun risteyksen viereisessä Oopperatalon tontin kulmassa on voimassa Pissararata-hankevaraukseen liittyvä maanalainen asemakaava 091-12290, joka on saanut lain voiman 7.8.2015. Vuoden 2025 lopulla päätettiin kuitenkin, ettei hanketta toteuteta. Kuva: kartta.hel.fi.

6 Helsingin kaupungin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Valmisteilla olevat asemakaavat. Kantakaupungin asemakaavojen ajantasaistaminen.

7 Helsingin kaupungin karttapalvelu, kartta.hel.fi, maanalainen asemakaava 091-12290; yle.fi, "Helsingin alle kaavailtu jättimäinen Pissara-junatunneli ei toteudu koskaan".

Oopperatalon tontilla on voimassa asemakaava-
 ova 091-8835, joka on tulut voimaan 14.2.1986.
 Kuva: kartta.hel.fi.

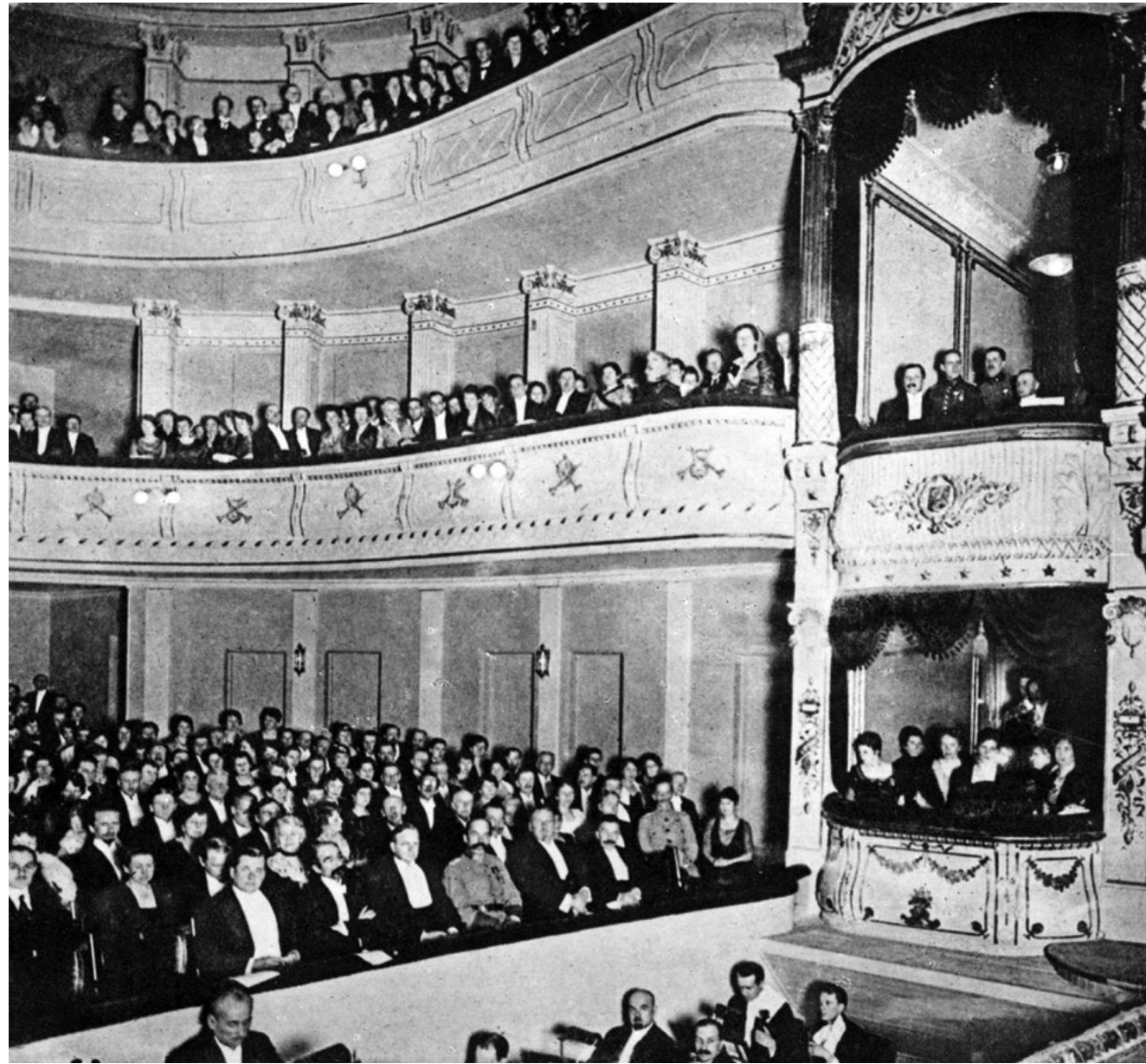
- YY** Kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue. Korttelialueelle saadaan rakentaa oopperarakennus
- KT** Toimistorakennusten korttelialue
- VP** Puisto
- LP** Yleinen pysäköintialue
- W** Vesialue
- 2 m sen asema-alueen ulkopuolella oleva viiva, jota vahvistaminen koskee
- + Kaupunginosan raja
- Korttelin, korttelin osan ja alueen raja
- Eri asemakaavamerkintöiden alustien alueosien välinen raja
- Ohjeellinen eri asemakaavamerkintöiden alustien alueosien välinen raja
- X Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista
- 14** Kaupunginosan numero
- TÖÖLÖ** Kaupunginosan nimi
- 472** Korttelin numero
- 3** Tontin numero
- HELSINGI** Kadun, pysäköintialueen ja puiston nimi
- 9450** Rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä
- 21000+18000** Lukusarja, joka yhteensä osoittaa rakennusoikeuden kerrosalaneliömetreinä. Ensimmäinen luku tarkoittaa maanpäällistä rakennusoikeutta ja jälkimmäinen luku osaksi tai kokonaan maanalaista rakennusoikeutta kerrosalaneliömetreinä
- IV** Roomalainen numero osoittaa rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun
- +6.7** Maanpinnan likimääräinen korkeusasema
- 37.00** Rakennuksen julkisivupinnan ja vesikatkon leikkauksen ylin korkeusasema
- pk** Rakennusala
- ma** Rakennusala, jolle saa sijoittaa lasten päiväkodin
- le** Maanalaista tilaa
- le** Leikki- ja oleskelualueeksi varattu puiston osa
- le** Istutettava alueen osa, jolla on oltava myös puita ja pensaita
- o o o o Istutettava puurivi
- Kaupunkikuvallisesti arvokas puu
- pp** Jalankululle ja polkupyöräilylle varattu katualueen osa
- pp** Ohjeellinen jalankululle ja polkupyöräilylle varattu alueen osa
- ajo** Alueella oleva ajoyhteys
- ajo** Alueen osa, johon saa rakentaa ajoluisan maanalaista tilaa
- ma** Kadun alittava ajoyhteys tontille
- ma** Maanalaista tilaa yleisistä jalankulkua varten
- ma** Katualueen rajan osa, jonka kohdalta ei saa kadun tasossa järjestää ajoneuvoliittymää
- ma** Maanalaista johtoa varten varattu tontin osa, joka on jätettävä rakentamattomaksi
- KT** Korttelialueella saa sijoittaa ikkunoita puiston ja YY-korttelin rajalla olevaan seinään
- YY** Korttelialueella:
 - maanalaista tilaa lattiatason alin sallittu korkeusasema on -17.00
 - osaksi ja kokonaan maanalaista rakennusoikeudesta saadaan enintään 2 200 m² kerrosalaa rakentaa tontin pääkäyttötarkoituksista palveluvälikäytöksi ja niistä enintään 800 m² kerrosalaa yksinomaan keinovalolla valaistuksi
- Autopaikkavälivälisyys KT-korttelialueella:**
 - 1 autopaikka/350 m² toimistorakennus
 - 1 autopaikka/175 m² asuinkerrosalaa
- Autopaikkavälivälisyys YY-korttelialueella:**
 - 199 autopaikkaa, joista 179 autopaikkaa saadaan sijoittaa Mäntymäen korttelin pysäköintialueelle.
 - Tontille sijoitettavista autopaikoista enintään 12 saadaan sijoittaa maanpinnan tasoon

Asemakaavaote Oopperatalon kohdalta sekä asemakaavamerkinnät ja määräykset. Tontti kuuluu
 kaavassa kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeseen (YY). Kuvat: kartta.hel.fi.

— TAUSTAA —

**Oopperatalosta haaveiltiin
toistasataa vuotta, ennen
kuin rakennuspaikaksi
valikoitui Sokeritehtaan
tontti Töölönlahden
rannalla.**

Tässä luvussa luodaan katsaus oopperatalon pitkään ja monivaiheiseen taustaan. Ensin tarkastellaan, kuinka ooppera etsi paikkaansa Helsingissä yli vuosisadan ajan erilaisten suunnitelmien, hankkeiden ja kariutuneiden tonttivarauksen kautta. Tämän jälkeen syvennytään nykyisen rakennuspaikan historiaan ja siihen, millainen rooli Töölön sokeritehtaalla ja alueen teollisella menneisyydellä on ollut ennen oopperatalon rakentamista.

Yleisöä Suomalaisen oopperan juhlanäytännössä entisessä venäläisessä Aleksanterin teatterissa Bulevardilla 19.11.1919. Kuva: tuntematon kuvaaja / HKM.

Ooppera etsii paikkaansa

Varhaisia vaiheita

Unelma oopperatalosta Helsinkiin oli herännyt jo 1800-luvun alkupuolella, viimeistään silloin kun kaupunki nimitettiin Suomen suurruhtinaskunnan pääkaupungiksi. Ensimmäisen kerran oopperan esittämiseen soveltuva teatteritalo esiintyy Carl Ludvig Engelin laatimassa kaupunkisuunnitelmassa vuodelta 1817. Suunnitelmassa rakennuspaikaksi ehdotettiin nykyisen Kasarmintorin eteläistä reunaa. Hanke kuitenkin raukesi, ja alueelle tehtiin kasarmirakennukset. Tämän jälkeen ajatus oopperatalosta hautautui vuosikymmeniksi.⁸

Oopperaa esitettiin kuitenkin koti-

8 Kempainen 1993, 11; Eskola (toim.) 1998, 13.

maisain voimin, vaikka siihen osoitettu rakennus ja organisaatio puuttuivat. Ensimmäinen suomalaisin voimin tehty oopperaesitys järjestettiin vuonna 1849 toisessa Engelin suunnittelemassa teatterissa. Ensimmäinen Suomessa sävelletty ooppera, Fredrik Paciuksen ”Kaarle-kuninkaan metsästys”, puolestaan sai ensi-iltansa vuonna 1850.⁹

Vuosien 1878–1919 välillä ooppera oli ilman omaa näyttämöä. Kuitenkin vuonna 1902 valmistunutta Suomen Kansallisteatterin rakennusta alettiin vuokrata oopperan aktiiveille yksityisesti järjestettyihin esityksiin. Myös Bulevardin venäläistä Aleksanterin teatteria

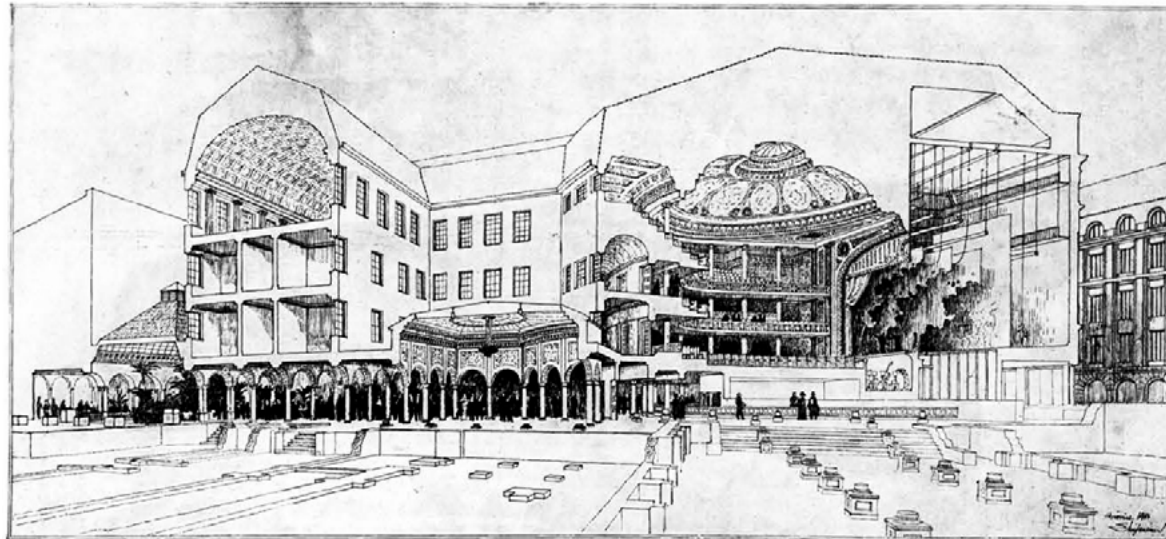
9 Peltonen & Sallinen 1993, elokuva Oikea Oopperatalo.

ja vanhaa Arkadia-teatteria vuokrattiin esityksiä varten.¹⁰

Suomalainen Ooppera Oy ja vuoden 1910-luvun suunnitelmat

Oopperatalohanke sai uutta kipinää vuonna 1911, kun kansainvälistä mainetta saavuttanut sopraano Aino Ackté ja johtaja Edward Fazer perustivat yhdistyksen nimeltä Kotimainen Ooppera. Nimi muuttui muotoon Suomalainen Ooppera Oy jo vuonna 1914.¹¹

10 Peltonen & Sallinen 1993, elokuva Oikea Oopperatalo.
11 Kempainen 1993, 12; Standertskjöld 2022, 125.

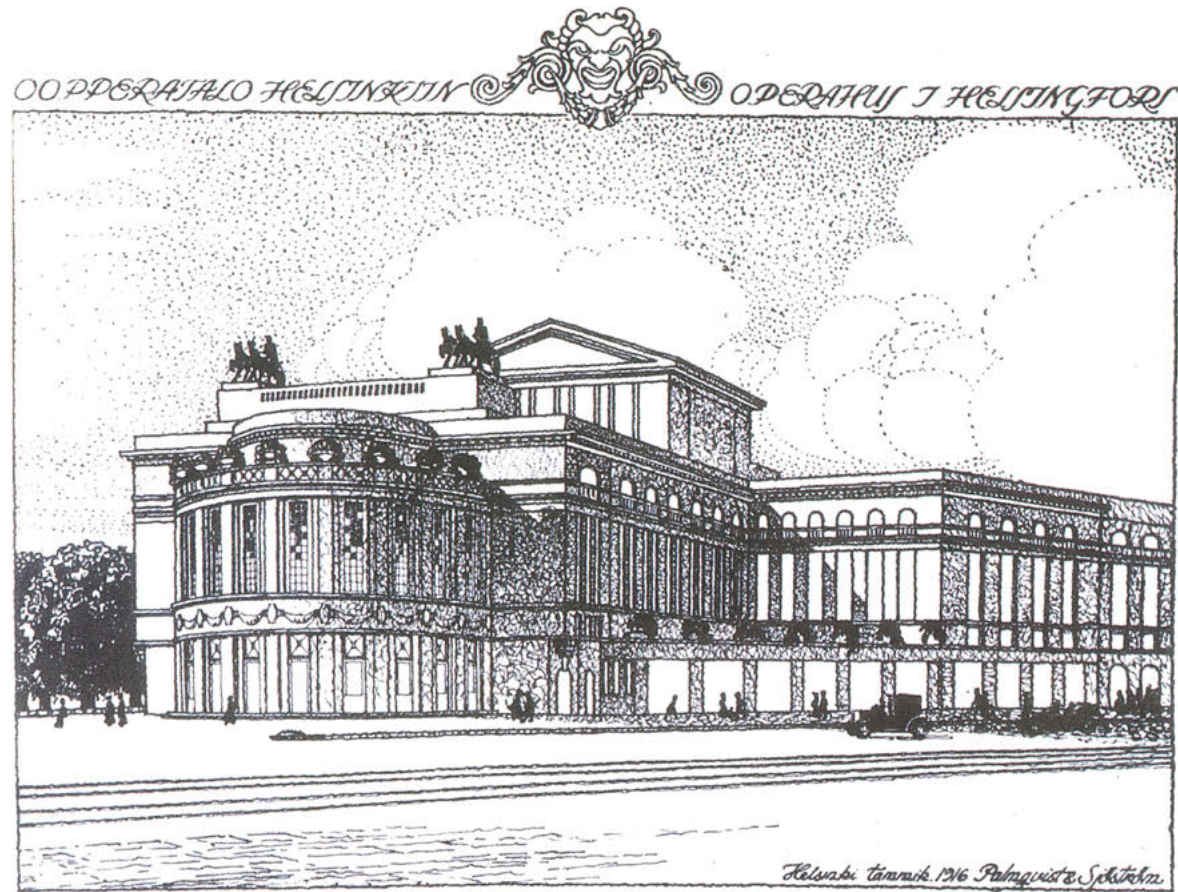

Eliel Saarisen vuosien 1912–1913 aikana laatimaan Murtokatu-kaupunkisuunnitelmaan liittyvä havainnekuva konsertti-, ooppera- ja juhlasalista. Kuva: Aalto-yliopiston arkisto.

1910-luvulla laadittiin useita erilaisia ehdotuksia oopperataloksi. Varhaisin näistä liittyi Eliel Saarisen Helsinkiin oma-aloitteisesti tekemään Murtokatu-suunnitelmaan, jossa arkkitehti oli hahmotellut Rautatien itäpuoleista ympäristöä. Kaupunkisuunnitelmaan kuului myös hotelli Fennian kortteliin sijoitettu konsertti-, ooppera- ja juhlasali. Nelikerroksinen konserttitalo olisi sijainnut Kansallisteatterin läheisyydessä ja sen katsomo oli mitoitettu 794 katsojalle. Näyttämön oli oletettavasti ajateltu palvelevan ensisijaisesti oopperan tarpeita, sillä leikkauspiirustuksessa on esitetty sekä esiintymislava että orkesterimonttu soittimiehin. Loppujen lopuksi Saarisen suunnitelmasta toteutui ainoastaan liikenneväylä.¹²

Vuoden 1916 aikana laadittiin myös kolme erilaisiin ajankohtaisiin kaupunkisuunnitelmiin kytkeytyvää varsin suurisuuntaista oopperatalosuunnitelmaa. Niistä kaksi ensimmäistä oli laatinut Arkkitehtitoimisto Palmqvist & Sjöström ja ne olivat liitteinä Helsingin kaupunginvaltuustolle lähettyihin asiakirjoihin, jotka käsittelivät oopperan tontin valintaa. Kolmas suunnitelma oli puolestaan Hilding Ekelundin diplomityö ”Oopperatalo Munkkiniemeen”.¹³

Ensimmäinen Palmqvist & Sjöström-toimiston suunnitelmista oli sijoitettu Kaisaniemenkadun ja Fabianinkadun

Arkkitehtitoimisto Palmqvist & Sjöströmin suunnitelma oopperataloksi Kaisaniemenkadun ja Fabianinkadun kulmaan vuodelta 1916. Kuva on teoksesta Kemppainen 1993, 10 / HKA.

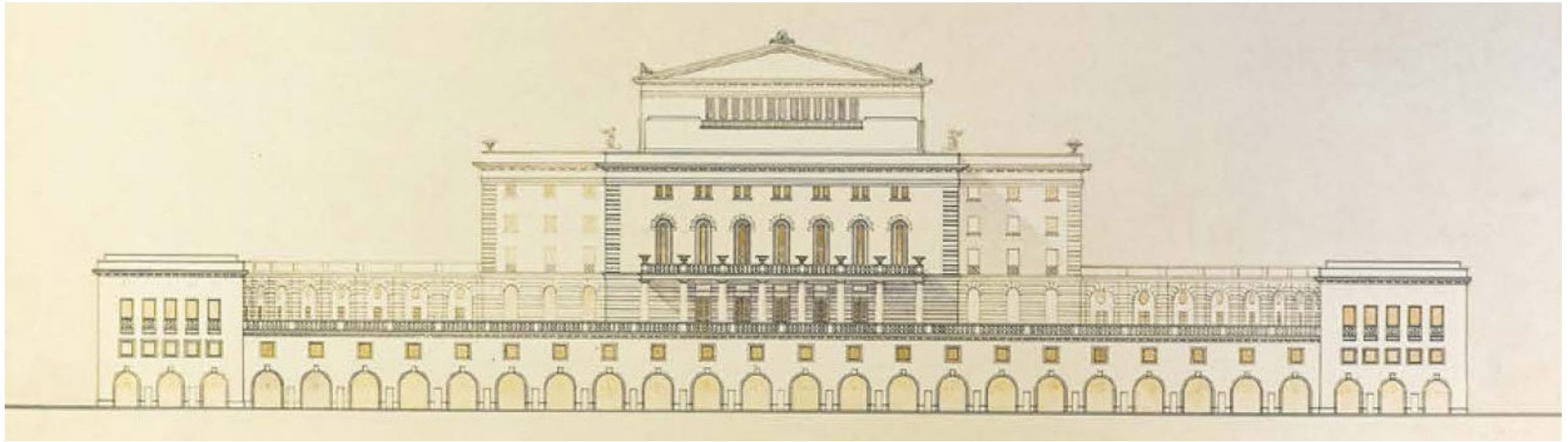
risteyksessä olevalle tontille, jota Suomalainen Ooppera Oy havitteli saavansa käyttöönsä ilmaiseksi. Toivottu rakennuspaikka oli lähellä Eliel Saarisen Murtokatu-suunnitelman konsertti-, ooppera- ja juhlasalia. Ehdotettu rakennus oli varsin mittava. Katsomo oli suunniteltu 1350-paikkaiseksi eli noin kaksi ker-

taa Aleksanterin teatterin kokoiseksi. Tyyliään rakennus oli saanut vaikutteita Euroopan saksankielisen alueen oopperataloista. Klassisen kolmikerroksisen rakennuksen katolle oli sijoitettu Wienin valtionoopperan mallin mukaan kaksi kahden ratsun vetämää luonnollisen kokoista kilpavaunua ohjastajineen.

Lisäksi rakennuksen yhteyteen oli suunniteltu liiketiloja.¹⁴

¹² Standertskjöld 2022, 126–127.
¹³ Standertskjöld 2022, 124.

¹⁴ Standertskjöld 2022, 127–129.

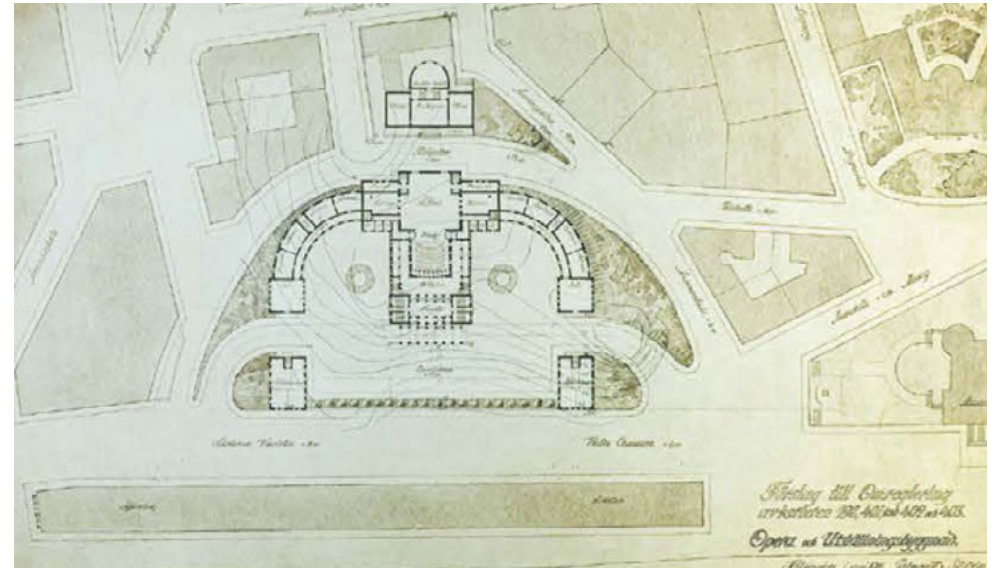

Arkadianmäelle suunnitellun oopperatalon julkisivu. Arkkitehtitoimisto Palmqvist & Sjöström 1916. Kuva: MFA.

Helsingin kaupunki ei kuitenkaan luovuttanut oopperalle tämän suunnitelman mukaista tonttia, vaan osoitti sille uuden paikan Arkadianmäeltä, Viertotien eli nykyisen Mannerheimintien varrelta. Uudet suunnitelmat valmistuivat pikavauhtia. Arkkitehtitoimisto Palmqvist & Sjöström on päivännyt ensimmäiset piirustukset jo toukokuulle 1916 ja lopulliset saman vuoden marraskuulle.¹⁵

Suunnitelman toinen versio piti sisällään paljon muutakin kuin pelkästään suurikokoisen, pohjakaavaltaan ristinmuotoisen oopperatalon. Kokonaisuuteen kuului myös Viertotien toiselle

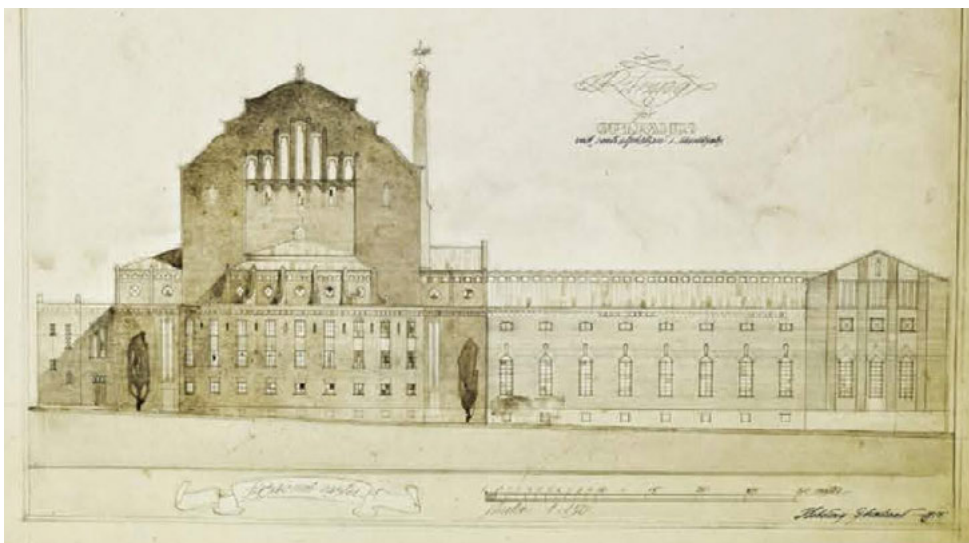
puolelle rakennettava kaksikerroksinen basaarimainen liiketalo. Lisäksi kahteen kaarevaan siipeen oli kaavailtu erilaisia julkisia tiloja, esimerkiksi konservatoriota. Oopperan yhteyteen varattu myös tilat myymälöille, jotka oli sijoitettu pääsisäänkäynnin edessä olevan terassin alle. Oopperatalon lisäksi suunnitelmassa oli myös hahmoteltu lähikortteleiden rakennuksia. Asemapiirrokseseen oli esimerkiksi merkitty paikka ”näyttelyrakennukselle”, joka oli sijoitettu suurin piirtein nykyisen Taidehallin paikalle.¹⁶

Arkkitehtitoimisto Palmqvist & Sjöströmin suunnitelma oopperataloksi Arkadianmäelle vuodelta 1916. Kuva: MFA.

15 Standertskjöld 2022, 129.

16 Standertskjöld 2022, 129–130.

Hilding Ekelundin diplomityö "Oopperatalo Munkkiniemeen" vuodelta 1916. Julkisivu länteen. Kuva: MFA.

Lintuperspektiivikuva Ekelundin diplomityöstä. Ooppera on "keskusaukion" laidalla. Kuva: MFA.

Kolmatta vuoden 1916 oopperatalosuunnitelmaa ei laadittu liitteeksi tonttiantomukseen, vaan kyseessä oli Hilding Ekelundin diplomityö, joka oli sovitettu Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga-suunnitelman "keskusaukean" laidalle. Saarisen asemakaava oli suosittu diplomitoiden lähtökohta 1910-luvulla ja arkkitehtuurin opettajat kehottivat oppilaitaan valitsemaan diplomitoilleen kaavasta itselleen sopivia tontteja.¹⁷

Ekelundin suunnitelma poikkeaa tyyliltään Palmqvistin & Sjöströmin klassismista. Säilyneistä piirustuksista päätellen runsasmuotoisen barokkihenkinen rakennuksen julkisivu olisi

17 Standertskjöld 2022, 131.

Suomalainen Ooppera aloitti vuonna 1919 toimintansa entisessä venäläisessä Aleksanterin teatterissa osoitteessa Bulevardi 23–27 vuonna 1919. Kuva on 1930-luvulta. Kuva: tuntematon kuvaaja / HKM.

mahdollisesti ollut rappaamatonta punatiiltä, mikä olisi ollut poikkeuksellinen ratkaisu oopperatalossa.¹⁸

Oopperatalosuunnitelmien laatiminen ajoittui Suomen historian taitekohnaan, jossa projektin eteenpäinvieminen oli erittäin hankalaa. Ensimmäinen maailmansota oli syönyt talouden resursseja, maa itsenäistyi ja vuonna 1918 puhkesi sisällissota. Välittömiä tilaongelmia helpotti kuitenkin se, että Bulevardilla sijainnut entinen venäläinen varuskuntateatteri, Aleksanterin teatteri korjattiin vuonna 1919 ja luovutettiin Suomalaisen oopperan käyttöön. Ratkaisua pidettiin kuitenkin väliaikai-

18 Standertskjöld 2022, 132.

sena, sillä teatterin ei nähty soveltuvan täysipainoiseen oopperatoimintaan. Toive Arkadianmäen tontista puolestaan mureni viimeistään 1920-luvun alkuvuosina, kun paikalle päätettiin rakentaa Eduskuntatalo.¹⁹

19 Kempainen 1993, 12; Eskola (toim.) 1998, 11; Standertskjöld 2022, 133.

Helsingin karttaan on merkitty punaisin ympyröin oopperatalolle kaavailtuja paikkoja. Kuva: kartta.hel.fi, Helsingin kaupunki.

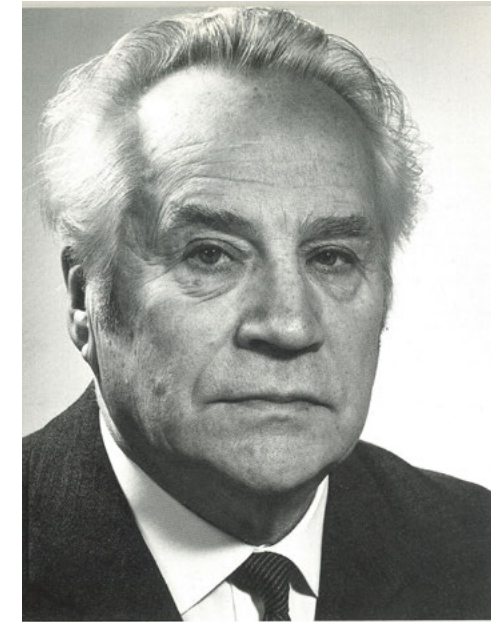
Vaihtoehtoisia tontteja

Seuraavien vuosikymmenten aikana oopperatalolle osoitettiin useita eri tontteja, jotka kerta toisensa jälkeen päätyivät muuhun käyttöön.

Arkadianmäen päädyttyä Eduskuntatalon rakennuspaikaksi oopperalle ehdotettiin pientä ”Narinkanmäen” tonttia Kampista, Simonkadun ja Annankadun kulmuksesta. Vuonna 1948 talolle kuitenkin osoitettiin uusi väljempi sijoituspaikka Taka-Töölöstä, Nordenskjöldinkadun ja Messeniuksenkadun kulmuksesta. Se oli varattuna siihen asti, kunnes tontille rakennettiin Alvar Aallon suunnittelema Kansaneläkelaitoksen pääkonttori.²⁰

Seuraavaksi sijoituspaikaksi haiteltiin Mannerheimintien länsipuolella Hesperianpuiston vastapäätä olevaa tonttia, joka olisi sekä sijaintinsa että kokonsa puolesta sopinut oopperatalolle. Kaupungin johdolle jätettiin asiasta anomus vuonna 1950. Sillä kerralla kuitenkin hotellihankkeet nähtiin tärkeämpinä ja aikaa myöten tontille nousivat suurhotellit Hesperia ja Inter Continental.²¹

Vuonna 1950 myös oopperan asiaa ajava organisaatio sai uutta tuulta purjeisiinsa. Toimintaan tuli mukaan Alfons Almi, joka toimi aluksi taiteilijakunnan sihteerinä. Hänestä tuli myöhemmin oopperan pääjohtaja. Taiteilijakunta perusti Uuden oopperatalon raken-

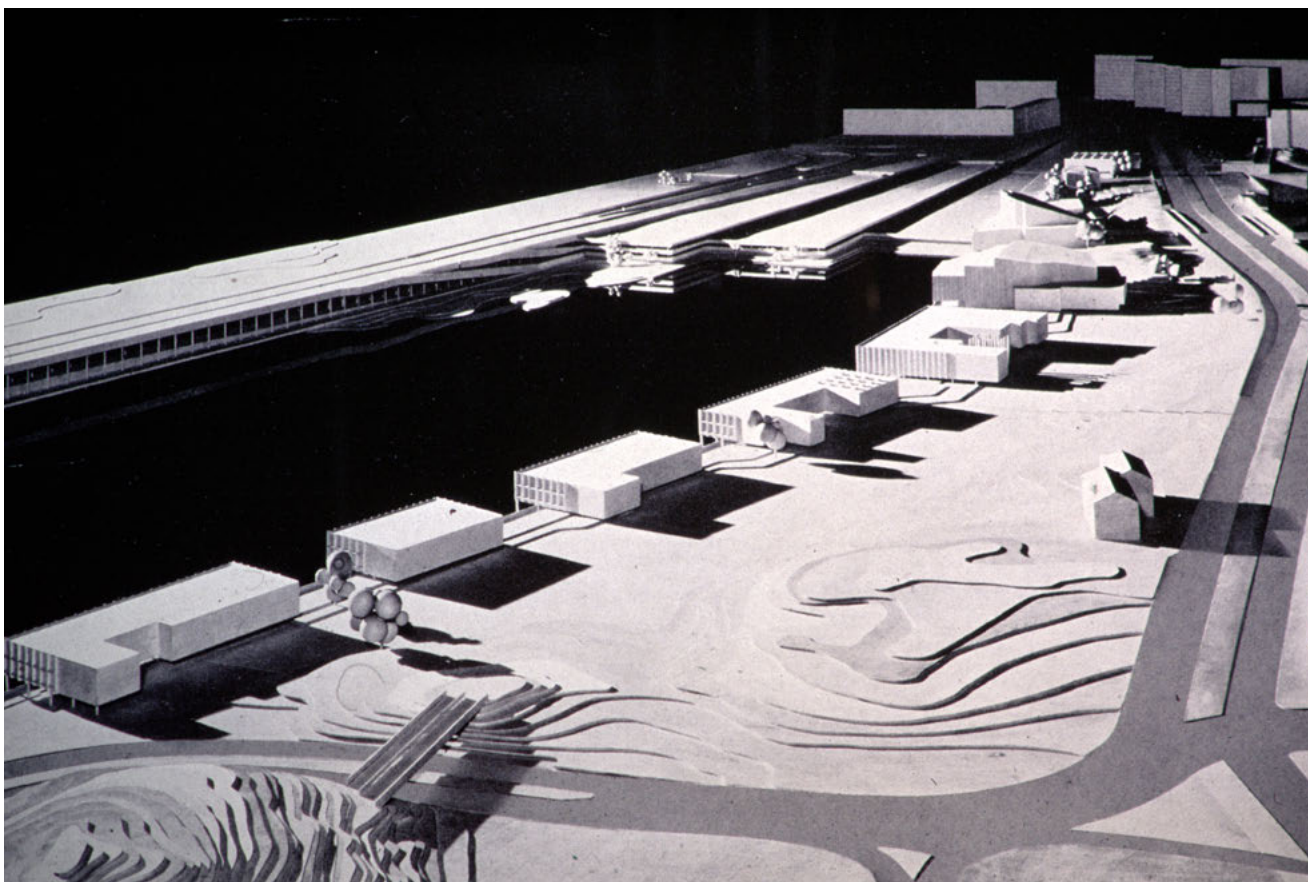

Professori Alfons Almi, oopperan pääjohtaja vuosina 1956–1971, Ooppera- ja näyttelykussäätiön toiminnanjohtaja 1972–1989, oopperalaulaja ja oopperatalohankkeen tehokkain veturi. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 32.

nusrahaoston. Järjestettiin myös suuri kansalaiskeräys, jonka suojelijana oli säveltäjämestari Jean Sibelius. Suuren työn varainhankinnassa teki myös solistikunnan aloitteesta perustettu naistiomikunta, josta tuli myöhemmin Uuden oopperatalon kannatusyhdistys.²²

20 Kempainen 1993, 14; Eskola (toim.) 1998, 13.
21 Kempainen 1993, 14; Eskola (toim.) 1998, 13.

22 Eskola (toim.) 1998, 13.

Alvar Aallon vuonna 1961 laatimassa Helsingin keskustasuunnitelmassa suuret liikenneväylät on ohjattu valtaviin terassien kautta kolmeen ilmansuuntaan. Töölönlahden länsilaidalle on kaavailtu erilaisia kulttuurirakennuksia. Kuva on *Arkkitehti*-lehestä 3/1965 / Alvar Aalto / Arkkitehtuurin historian opetusdiat, Aalto-yliopiston arkisto.

Uusi toivo oopperatalosta heräsi vuonna 1961, sillä Alvar Aallon laatimassa keskustasuunnitelmassa oli varattu paikat Töölönlahden rannalta niin konserttitaloa kuin oopperataloaakin varten. Konserttitalon eli Finlandia-talon rakentamisen vuoro tuli ensin ja oli aiheutta uskoa, että ooppera olisi seuraavaksi vuorossa. Aallon suurisuuntaisen suunnitelman toisen vaiheen toteuttaminen kohtasi kuitenkin vastustusta, eikä oopperata-

loa haluttukaan sijoittaa suunnitelman mukaiseen paikkaan, Finlandia-talon pohjoispuolelle. Myöskään valtiolta ei löytynyt rahaa hankkeen toteutukseen.²³

Vuonna 1971 talohankkeen edistäjäksi perustettiin Oopperatalosäätiö, jonka toiminnanjohtajaksi nimitettiin Almi.²⁴

Nykyiselle paikalleen Sokeritehtaan

23 Kempainen 1993, 14–16; Eskola (toim.) 1998, 14.

24 Kempainen 1993, 30.

tontille oopperatalo löysi vihdoon Alvar Aallon vuonna 1971 tekemässä Töölönlahden Terassitorin alueen miljöösuunnitelmassa. Arkkitehti oli tehnyt muutoksia vuoden 1961 suunnitelmaansa huomautusten pohjalta vuosina 1963 ja 1971. Helsingin kaupunginhallitus merkitsi vuonna 1973 Aallon suunnitelman ”tiedoksi” ja kehotti kaupunkisuunnittelulautakuntaa huomioimaan sen jatkotyössä.

Veikuitenkin vielä yli vuosikymmenen ennen kuin oopperatalon tonttiki-symys ratkesi lopullisesti tämän rakennuspaikan eduksi. Helsingin kaupunki vuokrasi Sokerin tontin valtiolle oopperataloa varten monien vaiheiden jälkeen virallisesti vasta vuonna 1986.²⁵

25 Kempainen 1993, 17, 85, 95.

Rakennuspaikan historiaa

Oopperatalon tontilla sijaitsi aiemmin Suomen suurin sokeritehdas. Töölön sokeritehdas toimi Helsingissä lähes 160 vuotta, vuosina 1806–1965. Tehdas perustettiin aluksi Suurkadun varren taloon, joka tunnetaan nykyisin Kiseleffin talona, mutta se siirrettiin vuonna 1819 Töölöön hajuhaittojen, palovaaran ja pääkaupungiksi nousseen Helsingin rakennustarpeiden vuoksi. Uusi tehdasalue avattiin kaupungin laitamille Töölönlahden länsirannalle vuonna 1823.

Tehtaan toiminta oli alkuvuosikymmeninä vaatimatonta ja tekniikaltaan vanhentunutta, mutta sokerin kysynnän kasvaessa 1800-luvulla tuotantoa modernisoitiin ja tehdasta laajennettiin. Töölön tehtaan tekniikkaa uusittiin 1860-luvulla ja tehdasaluetta alettiin laajentaa 1880-luvulla. Tehtaan läheisyyteen nousi paljon uusia rakennuksia, ja siellä alettiin valmistaa myös siirappia ja alkoholijuomia, kuten rommia ja viskiä. 1900-luvun alussa tehtaalta vedettiin omat rautatiekiskot päärautatieasemalle, ja sillä oli myös oma satama.

Helsingin kaupunki osti tehdasalueen vuonna 1962 tavoitteenaan rakentaa Alvar Aallon suunnittelemaa kulttuurirakennuksia. Sokerin valmistus jatkui Töölössä kuitenkin vielä vuoteen 1965, jonka jälkeen tyhjilleen jääneet tehdasrakennukset purettiin ja tuotanto siirrettiin Kirkkonummen Kantvikiin. Töölön tontin viimeiset rakennukset purettiin 1970-luvun alussa.

Tontille rakennettiin vuosina 1986–

Arkkitehti Theodor Höijerin laatima Töölön sokeritehtaan asemapiirros vuodelta 1894. Kuva: HKA.

1993 Suomen kansallisoopperan ja -baletin talo.

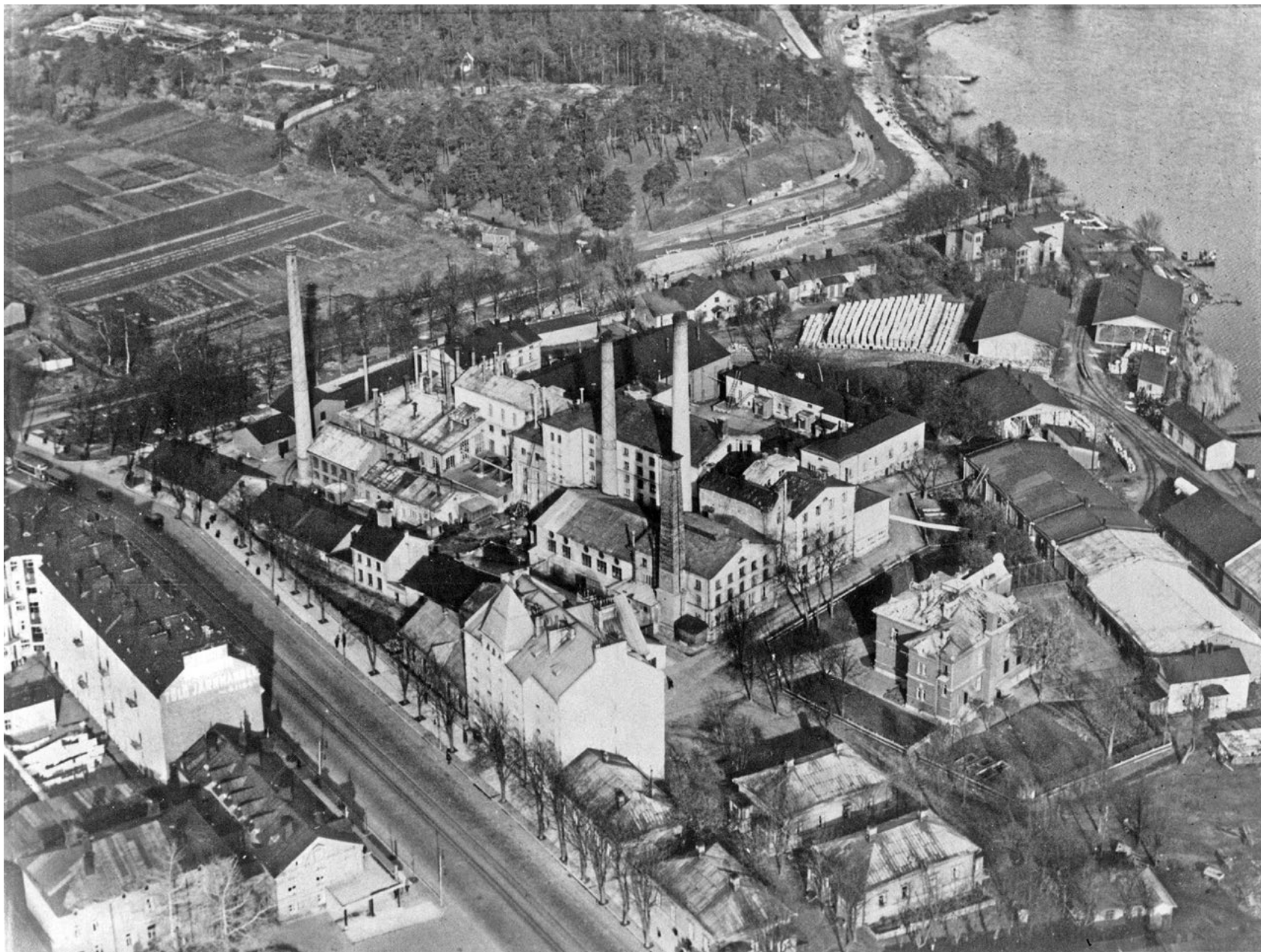
Täysin tehdas ei kuitenkaan ole kadonnut maisemasta: Töölönlahden rannalla on yhä jäljellä osa tiilimuuria, ja Mannerheimintien varrella seisoo edelleen tehtaan vuonna 1951 rakennettu punatiilinen pääkonttori.²⁶

Seuraava sivu:
Töölönlahti ja Töölön sokeritehdas Alppilasta nähtynä aikavälillä 1862–1872. Kuva: Carl Eugen Hoffers / HKM.

26 historia.hel.fi, Töölön sokeritehdas.

Töölön sokeritehdas (Mannerheimintie 15) vuonna 1930. Etualalla on Mannerheimintie, tehtaan takana Helsinginkatu. Kuva: Osakeyhtiö Sääski / HKM.

Töölön Sokeritehtaan räjäytys vuonna 1966. Kuva: Lehtikuva Oy / HKM.

Ortokuva vuodelta 1972. Oopperatalon tontin rakennukset on purettu. Kuva: kartta.hel.fi

Mannerheimintie 15 syksyllä 1974. Näkymä Töölön sokeritehtaan tontilta Helsinginkadun suunnalta. Vasemmalla Oy Sakkaroosi Ab:n vastavalmistunut viisikerroksinen toimistotalo. Taustalla Mannerheimintien rakennuksia. Kuva: Simo Rista / HKM.

Vanhan sokeritehtaan muuria Töölönlahden rannalla Hesperian puistossa. Muuri on rantaa pitkin kulkevan ulkoilutien varressa. Taustalta kohoaa Oopperatalon rakennus. Töölön sokeritehdas sijaitsi suurin piirtein Oopperatalon paikkeilla vuosina 1822-1965. Kuva: Merja Wesander 26.11.2019 / HKM.

— ARKKITEHTUURIKILPAILU 1975–1977 —

**Kilpailun ensimmäisen
vaiheen 101 ehdotuksesta
valittiin jatkoon viisi.**

Kilpailun taustaa

Helsingin kaupunginvaltuusto päätti kesäkuussa 1975 niukalla enemmistöllä, että oopperatalo suunniteltaisiin niin sanotulle Sokeritehtaan tontille – ei Länsi-Pasilaan, kuten osa valtuutetuista esitti. Päätös herätti myös julkista vastustusta: kriitikot muistuttivat, että Helsingissä oli tuhansia tontteja, mutta vain yksi Töölönlahti, jonka rantoja monet käyttivät arkisena ulkoilualueena.²⁷

Samaan aikaan valtiovallan tuki hankkeelle oli epävarmaa, eikä kaupunki ollut vielä ratkaissut tonttikysymystä lopullisesti. Oopperahankkeen vetäjät, erityisesti lannistumaton Alfons Almi ja kannatusyhdistyksen aktiiviset naiset, katsoivat, että eteneminen vaati konkreettisen vision tulevasta rakennuksesta. Niinpä päätettiin käynnistää suunnittelukilpailu, joka alkoi presidentti Urho Kekkosen 75-vuotispäivänä 3.9.1975.²⁸

Ooppera- ja näyttelykeskussäätiö järjesti kaksivaiheisen arkkitehtuurikilpailun Naistoimikunnan keräämien varojen turvin. Kilpailun tavoitteena oli löytää ratkaisu, joka tarjoaisi oopperalle ja baletille ajanmukaiset, toimivat tilat sekä mahdollistaisi myös muut musiikki- ja musiikkiteatteritaiteen esitykset. Samalla haluttiin vastata Helsingin kasvavan kotimaisen ja kansainvälisen näyttelytoiminnan tarpeisiin ja luoda riittävän suuret vaihtuvien näyttelyiden tilat. Rakennuskokonaisuudessa tuli voi-

da järjestää myös muita suurimuotoisia virkistystilaisuuksia.²⁹

Kilpailualueeksi annettiin niin sanottu Sokeritehtaan tontti. Helsingin kaupunginvaltuusto oli määrännyt ehdoksi alueen luovuttamiselle kilpailua varten, että lähtökohdaksi asetettiin katkeamattoman ja laajan viheralueen säilyttäminen Töölönlahden ja rakennuksen välillä siten, että turvataan hyvä jalankulkuyhteys Hesperianpuistosta Eläintarhaan ja edelleen Keskuspui-
toon.³⁰

Kilpailulautakunnan puheenjohtajana oli arkkitehtiprofessori Heikki Siren, sihteerinä Alfons Almi. Lautakunnan muita arkkitehtijäseniä olivat Veijo Martikainen, Heikki Sysimetsä, Aarno Ruusuvuori, Alpo Halme ja Ilkka Pajamies.³¹

27 Hanski 2011, 209.

28 Lampila 1997, 787.

29 *Arkkitehti* 1/1978, liite, 2.

30 *Arkkitehti* 1/1978, liite, 2.

31 Lampila 1997, 787.

Arkkitehtuurikilpailun 1. vaihe

Arkkitehtuurikilpailu julkistettiin 27. elokuuta 1975 Finlandia-talossa. Ensimmäinen vaihe alkoi 3. syyskuuta 1975 ja päättyi 17. maaliskuuta 1976. Siihen osallistui kaikkiaan 101 ehdotusta, joista valittiin toiseen kilpailuvaiheeseen viisi ehdotusta.³²

I kilpailuvaiheen yleisarvostelu

Kilpailun ensimmäisen vaiheen ehdotusten arkkitehtoninen taso oli epätasainen, ja vain harvat ratkaisut muodostivat kokonaisuutena harmonisen ja oopperan luonteeseen sopivan rakennuksen. Ehdotukset jakautuivat neljään pääryhmään: keskitettyihin, vapaa-muotoisiin, hajotettuihin ja kaupunkirakenteellisiin lähtökohtiin perustuviin ratkaisuihin. Parhaiksi osoittautuivat viimeisen ryhmän ehdotukset, joista valittiin jatkoon kehityskelpoisimmat.

Rakennusten sijoittelussa tutkittiin useita kaupunkisuuntia. Peruslähtökohtina pidettiin koordinaatistoa, joka tukeutuu vaihtoehtoisiiin suuntiin: Töölönlahden rannan, Sakkaroosin, Mannerheimintien, Helsinginkadun, Finlandia-talon pitkän sivun, Stadionin keskiakselin tai Messuhallin suuntaan. Parhaat ratkaisut syntyivät eri suuntien yhdistelmästä.

³² Arkkitehti 1/1978, liite, 2.

Palkintolautakunta jakoi ehdotukset kolmeen eri luokkaan:

- A) uudet rakenteet sopeutuvat kaupunkikuvaan ja säilyttävät olemassa olevat arvot sellaisenaan;
- B) uudet rakenteet sopeutuvat kaupunkikuvaan ja korostavat sen arvoja ja
- C) uudet rakennelmat sopeutuvat kaupunkikuvaan ja korostavat kaupunkirakennustaiteellisia arvoja mutta tuovat myös oman panoksensa kaupunkikuvaan ja rikastuttavat sitä.

Alaluokan ehdotukset eivät täyttäneet näitä kriteerejä, keskiluokan ehdotukset vastasivat pääosin A-tasoa ja osin B:tä, ja yläluokan ehdotukset täyttivät B-kriteerit ja lähestyivät C-tasoa.

Puistoyhteyden säilyttäminen ja jalankulun jatkuvuus olivat keskeisiä arviointikriteerejä. Ajoneuvoliikenteessä arvostettiin selkeitä, eriytettyjä reittejä sekä Messukentän kautta kulkevaa tunnelihuoltoyhteyttä. Suunnittelun kannalta ihanteelliseksi todettiin ratkaisu, jossa rakennuksella on kaksi sisäänkäyntiä ja jossa puistoa ei menetetä.

Oopperan yleisötilojen suunnittelussa palkintolautakunta arvosti ratkaisuja, joissa oli sujuva, lyhyt kulkureitti sisäänkäynniltä katsomoon ja selkä lämpöiden jäsentely. Tärkeää olivat myös katsomon hyvä näkyvyys ja akustiikka, joihin parhaiten vastasi kapea kaksiparvinen katsomotyyppi.

Esitystilojen osalta kilpailuehdotukset vastasivat pääosin tilaohjelmaa,

mutta mikään niistä ei ollut täysin toimiva ilman jatkokehitystä. Palkintolautakunta havaitsi toistuvia virheitä erityisesti näyttämötekniikan ja työtilojen sijoittelussa: sivunäyttämöt olivat usein väärin päin, varastot väärillä tasoilla ja tarkkaamon näkyvyys puutteellinen. Myös äänenieristysongelmia syntyi, kun melua tuottavat tilat ja harjoitustilat oli sijoitettu väärin. Lavaste- ja työtilojen mitoitus oli usein epäonnistunutta. Liikennejärjestelyissä korostui näyttämöyhteyksien välittömyys. Parhaat ehdotukset osoittivat, että monet ongelmat voidaan ratkaista selkeällä ja toiminnallisella tilaryhmittelyllä ilman raskaita teknisiä ratkaisuja.

Monissa ehdotuksissa varastot oli suunniteltu ilman käytännön kuljetustilarpeiden huomiointia, ja niiden hajauttaminen eri puolille rakennusta aiheutti toiminnallisia ongelmia. Varastot voisi sijoittaa kellaritasolle, mutta liian syvälle menevät ratkaisut eivät alueen maaperän ja vedenpinnan vuoksi ole taloudellisia. Myös puku- ja jalkinevarastojen tulisi muodostaa yhtenäinen kokonaisuus lähellä pukuhuoneita; niiden sijoittaminen kauas käyttäjistä katsottiin virheeksi.

Henkilökunnan tilojen osalta palkintolautakunta piti parhaina ratkaisuja, joissa sisäänkäynti on keskitetty ja kahvio, ravintola sekä hallinto sijoitettu heti sisään tulon yhteyteen hyvän saavutettavuuden ja valvonnan vuoksi. Henkilökunnan pukutilat voivat olla kauem-

pana, mutta balettikoululle esitetyt valvotut, selkeät sisäänkäynnit arvioitiin onnistuneiksi. Sen sijaan näyttämöhenkilökunnan, solistien ja muusikoiden pukuhuoneiden etäinen sijoittelu sai kritiikkiä, koska niiden tulisi olla lähellä näyttämöä ja soittotiloja sujuvan työskentelyn vuoksi.

Näyttelytilojen osalta parhaimpana pidettiin ratkaisua, jossa tilat ovat oopperasta toiminnallisesti riippumattomia ja omalla sisäänkäynnillä saavutettavia. Puiston ja Töölönlahden hyödyntämistä näyttelyiden taustana arvostettiin. Rakenteellisesti alueen kallio-olosuhteet asettivat rajoituksia, mutta ylimääräisiä perustamisvaikeuksia onnistuttiin pääosin välttämään.

Ensimmäisen kilpailuvaiheen tärkeimpiä selvityskohteita oli kilpailualueen soveltuvuus ooppera- ja näyttelykeskuksen sijoituspaikaksi. Helsingin kaupungin kiinteistöviraston geotekninen toimisto oli alustavasti tutkinut alueen pohjaolosuhteita ja selvittänyt kalliopinnan muotoja korkeuskäyrineen. Kallion oli todettu olevan suurella osalla aluetta tason -5 yläpuolella, mikä teki mahdolliseksi harkita kallioon ulottuvaa patorakennetta käyttötilojen alle, jos kallio on tarpeeksi tiivis. Syvälle ulottuvia, vedenpaineelle alttiita tiloja tuli kuitenkin välttää kustannussyistä.³³

Oopperatalon ja vaihtuvien näyttelyiden näyttelytilojen suunnittelukilpailu

Kilpailun toimeenpanija: Ooppera- ja näyttelykeskussäätiö
Kilpailun suojelija: Tasavallan presidentti Urho Kekkonen
Julistus: 27.8.1975
Kilpailuaika: I vaihe alkoi 3.9.1975 ja päättyi 17.3.1976
 II vaihe alkoi 22.6.1976 ja päättyi 10.11.1976
 Tuloksen julistaminen 10.1.1977

Kilpailualue: Helsinginkadun, Töölönlahden, Hesperianpuiston ja Mannerheimintien rajaama Sokeritehtaan tontti

Palkintolautakunta

- Opetusministeriön nimeämä: pääjohtaja Heikki Sysimetsä
- Helsingin kaupunginhallituksen nimeämä: virastopäällikkö Lars Hedman
- Suomen Arkkitehtiliitto ry:n nimeämät: arkkitehti Veijo Martikainen, varapuheenjohtaja professori Aarno Ruusuvaori
- Ooppera- ja näyttelykeskussäätiön edustajiston nimeämät:
 - professori Alfons Almi, sihteeri
 - filosofian maisteri Bengt von Bonsdorff
 - oopperaohjaaja Ilkka Bäckman 22.1.1976 asti
 - professori Seppo Nurmimaa 22.1.1976 lukien
 - professori Heikki Siren, puheenjohtaja

Palkintolautakunnan valitsemina asiantuntijoina

- akustisissa kysymyksissä arkkitehti Alpo Halme
- näyttämötekneisissä kysymyksissä insinööri Risto Mäenpää
- rakennustaloudellisissa kysymyksissä professori, tekniikan tohtori Eero Saarsalmi
- kilpailutekneisissä kysymyksissä arkkitehti Ilkka Pajamies.

Palkintolautakunnan käyttämät ulkopuoliset asiantuntijat:

- Liikennesuunnittelupäällikkö Heikki Salmivaara, liikennetekniset kysymykset
- Asemakaavapäällikkö Pirkko Vitikainen, asemakaavalliset kysymykset
- Neuvotteleva rakennusinsinööri-toimisto Magnus Malmgren, rakennustekniset kysymykset.

Lähteet: *Arkkitehti* 1/1978, liite, 2, 28.

33 *Arkkitehti* 1/1978, liite, 2–4.

Arkkitehtuurikilpailun 2. vaihe

Kilpailun toinen vaihe oli 22.6.–10.11.1976. Tulos julistettiin Finlandia-talossa 10. tammikuuta 1977. Ensimmäisen palkinnon voitti Scalapuikko-niminen ehdotus tekijöinä arkkitehdit Eero Hyvämäki, Jukka Karhunen ja Risto Parkkinen. Kilpailuvoittaja esiteltiin vuoden 1977 ensimmäisessä *Arkkitehti*-lehdessä ja kaikki kilpailun toiseen vaiheeseen osallistuneet viisi työtä vuoden 1978 ensimmäisen lehden irtoliitteessä.

Toisen kilpailuvaiheen yleisarvostelu

Toiseen kilpailuvaiheeseen valittiin viisi ehdotusta, joita oli kehitetty luopumatta kuitenkaan ensimmäisen kilpailuvaiheen perusideoista.

Kaupunkirakenteeseen sopeutumisessa ehdotus numero 26 "Scalapuikko" onnistui parhaiten, erityisesti puistoyhteyden ja eri kaupunkisuuntien yhdistämisessä. Ehdotuksella numero 75 "Salve Laurentius" oli kaupunkikuvallisia ansioita kuten rakennusten väliin jäävä aukio, kun taas numero 61 "Cosi fan tutte" jäi kaupunkirakenteesta irralliseksi.

Jalankulku- ja ajoliikenteen ratkaisuiltaan kaikki ehdotukset erottelivat eri liikennemuodot toisistaan ja huoltoliikenne esitettiin Messukentältä alkavana, Helsinginkadun alittavana tunneliyhteytenä. Ehdotus numero 26 tarjosi selkeimmän ja sujuvimman liikenneratkaisun, jossa Helsinginka-

dun laaja alitus avasi esteettömän kulun rantapuistosta Mäntymäelle. Sen sijaan ehdotukset numero 61 ja 75 kärsivät ajoliikenteen ongelmista.

Yleisliikenne rakennukseen oli suunnitelmassa yleensä johdettu kahdelta tasolta. Ylätaso ohjasi jalankulun sisään tulohalliin ja alempaan tasoon liittyi osa puiston jalankulkua sekä saattoliikenne. Poikkeuksena oli ehdotus numero 44, joka keskitti kaiken liikenteen yhteen sisään tulosatoon ja -kohtaan. Sujuvin ja vaivattomin yleisliikenteen ratkaisu oli ehdotuksessa numero 26, jossa läntinen sisään tulo oli myös painotetusti pääsisään tulo. Ai-noastaan ehdotuksessa 26 näyttelyosan ja oopperan liikenne oli yhdistetty.

Ooppera- ja näyttelyrakennuksen ratkaisujen osalta kilpailun toiseen vaiheeseen valituista ehdotuksista numerot 26, 61 ja 75 olivat toiminnallisesti onnistuneesti kehitettyjä. Ehdotus numero 44 "Rosenarie" jäi luonnosmaiseksi ja toiminnallisesti heikoimmaksi. Ehdotus numero 26 oli ylivoimainen tilajäsentelynsä loogisessa selväpiirteisyydessä sekä sisäisiltä yhteyksiltään parhaiten toimiva.

Katsomon ja näyttämön ratkaisuissa numero 61 oli lähes ideaalinen, kun taas numero 77 oli ongelmallisimman. Esitysteknisesti kaikki muut paitsi 44 toimivat hyvin, numerot 26 ja 75 olivat erityisen valmiita.

Monipuolisimmat näyttelytekniset mahdollisuudet tarjosivat ratkaisut, jois-

sa näyttelytilat muodostivat suhteellisen itsenäisen, omaksi kokonaisuudekseen jäsennellyn tilasarjan. Ehdotukset numero 44, 61 ja 75 olivat tässä suhteessa ansiokkaita. Ehdotuksen numero 77 kerroksiin nostetut näyttelytilat olivat heikoimpia. Ehdotus 26 liitti näyttelytilat kiinteämmin oopperaan, mutta mahdollisti silti joustavan yhteiskäytön ja muuntojoustavat tilat.

Rakenteellisesti kilpailijat välttivät ylimääräisiä perustamisvaikeuksia, mutta kustannukset nousivat korkeimmiksi ehdotuksessa numero 75. Selkein runkojärjestelmä ja edullisin kokonaisratkaisu oli ehdotuksessa 26, joka osoittautui myös taloudellisesti kilpailun parhaaksi.

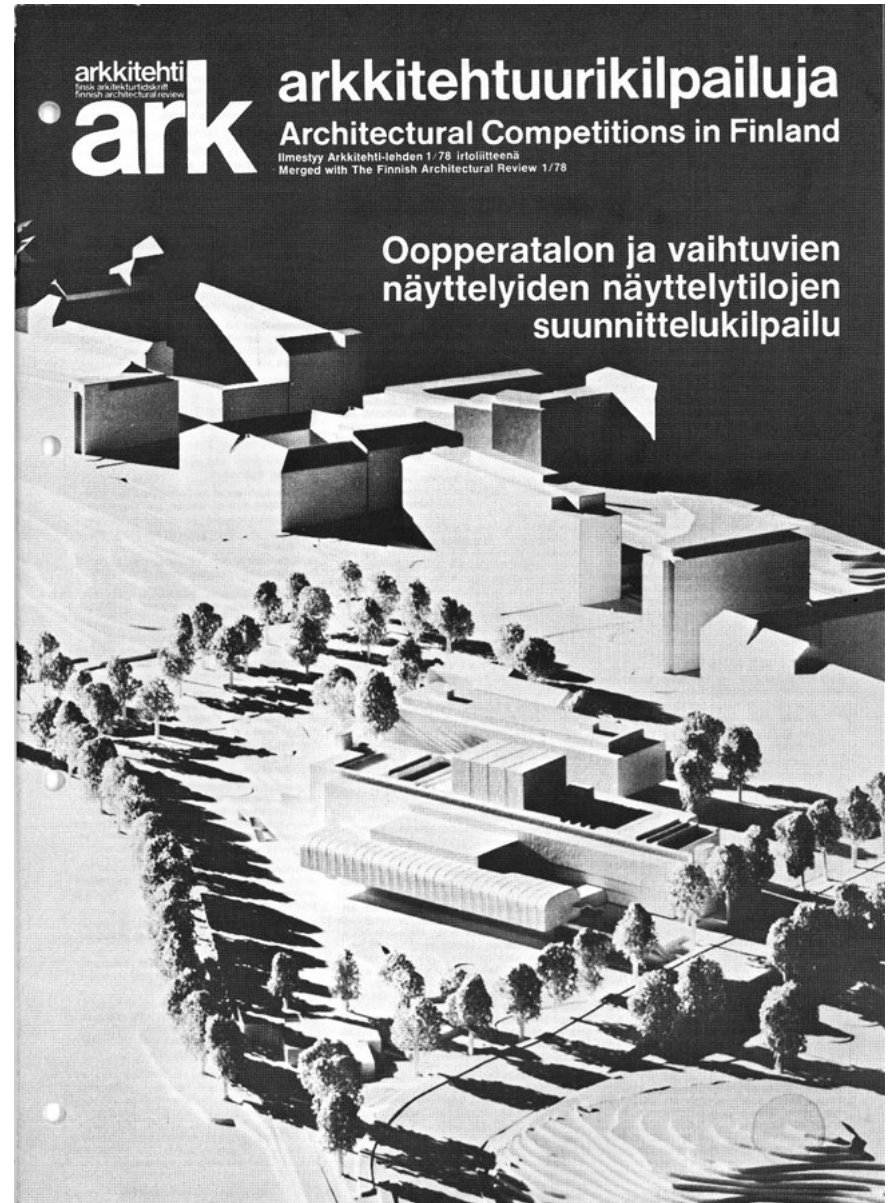
Toisessa kilpailuvaiheessa ehdotuksista n:o 26 "Scalapuikko" osoittautui kokonaisuutena toimivimmaksi, kaupunkikuvaan parhaiten sopeutuvaksi ja kustannuksiltaan edullisimmaksi ja se sai kilpailun ensimmäisen palkinnon. Ehdotukset numero 61 "Cosi fan tutte" ja 75 "Salve Laurentius" olivat osittain ansiokkaita mutta liikenteellisesti ja kaupunkikuvallisesti heikompia. Nämä saivat jaetun kolmannen palkinnon. Ehdotus numero 77 "Gimmick" sai 1. lunastuksen ja numero 44 "Rosenarie" sai 2. lunastuksen.³⁴

Seuraavilla sivuilla on esitetty neljä parasta ehdotusta.

34 *Arkkitehti* 1/1978, liite, 5.

Oopperatalon suunnittelukilpailun voittajat Hyvämäki, Karhunen ja Parkkinen pienoismallinsa ääressä palkintojenjakotilaisuudessa Finlandia-talossa 10.1.1977. Kuva: Erkki Salmela / HKM.

Arkkitehtuurikilpailun toisen vaiheen ehdotukset julkaistiin vuoden 1978 ensimmäisen *Arkkitehti*-lehden liitteessä.

1. palkinto

Ensimmäisen palkinnon sai ehdotus numero 26 nimimerkillä "Scalapuikko", jonka tekijöinä olivat arkkitehdit Eero Hyvämäki, Jukka Karhunen ja Risto Parkkinen. Scalapuikko-nimi viittasi arkkitehdin skaalapuikkotyövälineeseen eli suhdeviivaimeen sekä talon puikko-maisiin rakennusosiin ja Milanon La Scala -oopperataloon³⁵.

Arvostelu kokonaisuudessaan:

"Ehdotuksen jatkokehittäminen on hallitun ja johdonmukaisen lähtökohdan pohjalla suoritettu oivallisesti.

Ooppera- ja näyttelytilojen onnistuneen ja tiiviin ratkaisun, rakennuksen luontevan sijoituksen ja toimivan liikennejärjestelyn ansiosta Hesperian puisto jatkuu rakennuksen ja rannan välillä avarana ja esteettä. Puiston jatkumista on jatkokilpailun ehdotuksessa kyetty jonkin verran vielä väljentämään.

Samalla kun rakennuksen peruskoordinaatio sitoutuu vain Sakkaroosin suuntaan, sen kaakkoisosan porrastavat päädyt ja perustasoterassin reuna myötäilevät Töölönlahden rannan suuntaa. Rakennus sopeutuu ympäristöön ja jäsentyy siinä luontevasti omaksi yksikökseen. Mittakaavallisesti suunnitelma on varsin lupaava, rakennuksen jäsentely on järkevä ja kiinnostava.

Liikenteellinen järjestely on toteutettu onnistuneesti. Pääsisäänkäynti on sijoitettu selkeästi päätulosuuntaan alueen luoteisosaan.

Sisäänkäyntiaukiolle on hyvä yhteys myös joukkoliikennevälineiden pysäkeiltä. Pysäköintialueelta on selvä ja viihtyisä jalankulku-yhteys Helsinginkadun alittavan ja riittävän väljäksi suunnitellun väylän yhteydessä.

Ajoneuvoliikenne on kokonaan hoidettu ansiokkaasti. Taksi- ja saattoliikenteen johtaminen Helsinginkadun alitse rakennuksen toisen sisäänkäynnin edustalle alueen koilliskulmaan on osoittautunut hyvin toimivaksi. Samoin huoltoliikenteen johtaminen Helsinginkadun alitse rakennuksen länsiosaan vähentää jalankulkijoiden aiheuttavaa häiriötä ja toimii hyvin. Kahden sisäänkäynnin järjestäminen esitetyllä tavalla on luontevuudessaan eräs ratkaisun avainkohtia. Yleisön liikennetilat on järjestetty varmaotteisesti.

Toiminnallisesti rakennus kokonaisuudessaan täyttää kiitettävällä tavalla ohjelmassa asetetut vaatimukset. Sekä oopperan että näyttelykeskuksen tilat sijoittuvat luontevasti ja voivat tietyin järjestelyin toimia sekä erillisinä että yhdessä.

Oopperan tilat on kaikkien ryhmien osalta suunniteltu hyvin. Ne edellyttävät jatkosuunnittelussa vain vähäisiä tarkistuksia. Tilojen ja tilaryhmien keskinäiset yhteydet ovat tarkoituksenmukaiset.

Tilat on ennakkoluulottomasti ja omaperäisesti kehitetty johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Salin mitoitus on oikea. Sen etuosa on leveähkö. Kehitettäessä sitä edelleen ensiluokkaiseksi musiikkisaliksi on tarpeellista kiinnittää huomiota rikkaaseen muodonantoon ja jäsennöintiin. Tilojen sijoitus antaa yleensä hyvät ääne-

Avustajat:

Arkkitehtiylioppilaat Päivi Mikola-Temmes, Eero Jäntti, Pirjo Kajaste, Jouko Poskiparta, rakennusarkkitehti Erkki Paronen, sisustusarkkitehti Anita Karhunen, sisustusneuvoja Ikko Salonen, sis.arkkit.yo Liisa Viljakainen

Asiantuntijat:

Rakenteet:	DI Anssi Rajala
LVI-tekniikka:	DI Raimo Chydenius
Näyttämötekniikka:	Insinööri Joel Majurinen
Lavastaja:	Lehtori Paul Suominen
Käyttöpäällikkö:	Raimo Putkonen
Pienoismalli:	Yhdensuhde Oy

Lähde: Arkkitehti 1/1978, liite, 2.

neristysmahdollisuudet. Balettisaleissa ja kuoron harjoitussaleissa tarvitaan eräitä erikoisrakenteita, joiden kustannusvaikutus ei kuitenkaan ole merkittävä.

Näyttelykeskus on rakennuksen elimelisenä osana sijoitettu omaksi yksiköksi Hesperian puiston tasoon. Näyttelytilat avautuvat Töölönlahden suuntaan.

Yleisön pääsisäänkäynti näyttelytiloihin on samalla studionäyttämön sisäänkäynti. Siihen liittyy myös saattoliikenteen katettu kävelyväylä. Pakkaamo-, varasto- ja huoltotilat on järjestetty joustavasti samaan tasoon näyttelytilojen kanssa. Näyttelytilat voidaan laajentaa oopperan lämpiökerrokseen, jolloin pinta-ala kaksinkertaistuu. Edelleen näyttelymahdollisuuksia lisää viereinen ulkonäyttelytila. Toisessa kerroksessa sijaitseva kahvio voi toimia hyödyllisessä yhteistyössä näyttelytilojen kanssa, samoin viereinen studionäyttämö.

Lasten toimitilan siirto eteistilan äärelle on eduksi. Katsomon alle jäävä näyttelytila

on osittain liian matala. Jatkosuunnittelussa on tarpeen tutkia joko näyttelykeskuksen lattiataason laskemista taikka näyttelytilojen ja sen yläpuolisten lämpiötilojen leventämistä. Ulkoseinä- ja ikkunajärjestelyjen tutkiminen näyttelyteknisesti on myös tarpeen.

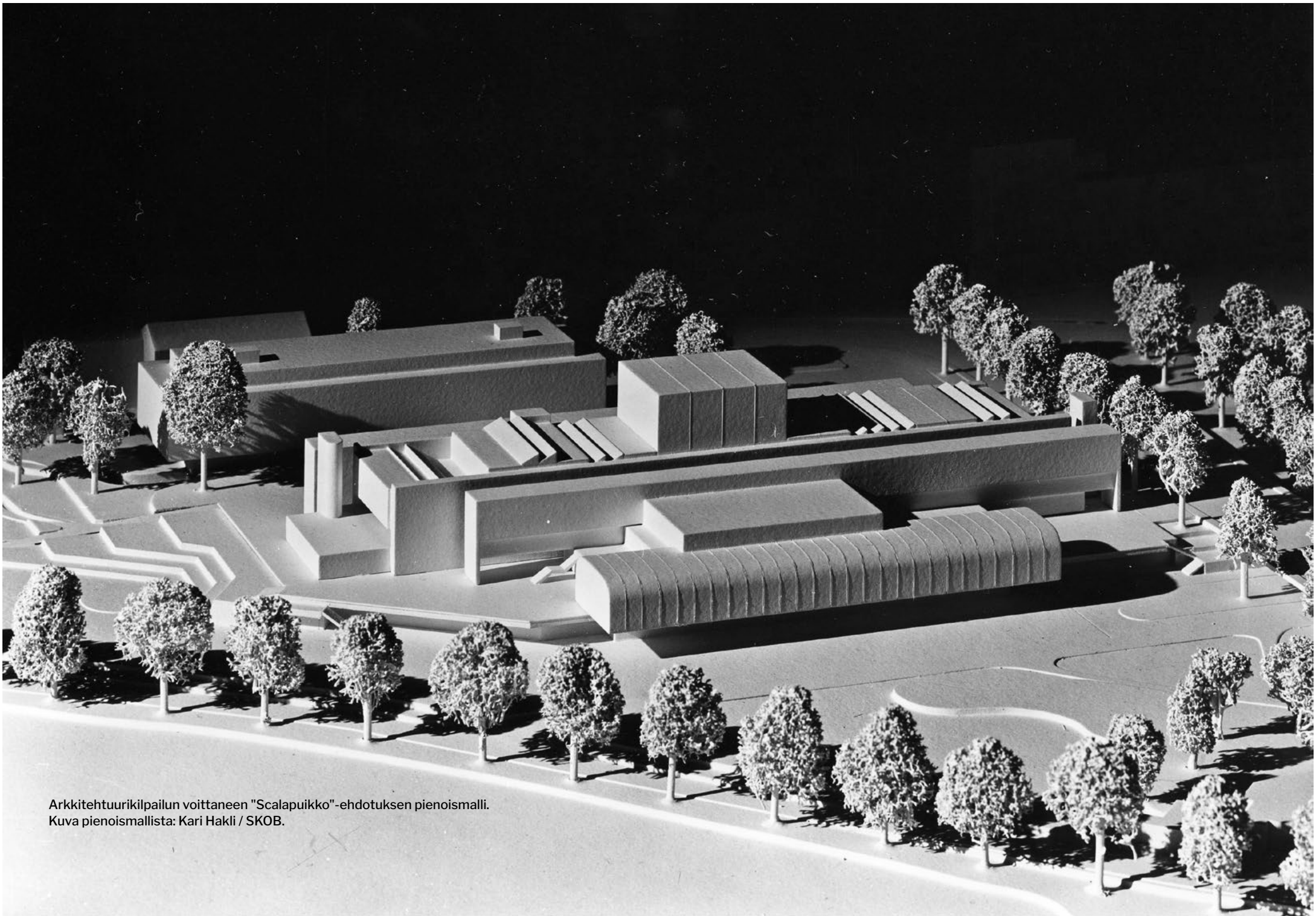
Näyttelykeskuksen perusratkaisu tarjoaa asialliset lähtökohdat hyvin toimivien tilojen toteuttamiselle.

Kilpailuehdotuksen rakenteellinen jäsentely ja lähtötilanne selkeän runkojärjestelmän aikaansaamiseksi on hyvä. Rakennekorkeuksia on jonkin verran lisättävä päärunnon osuudella.

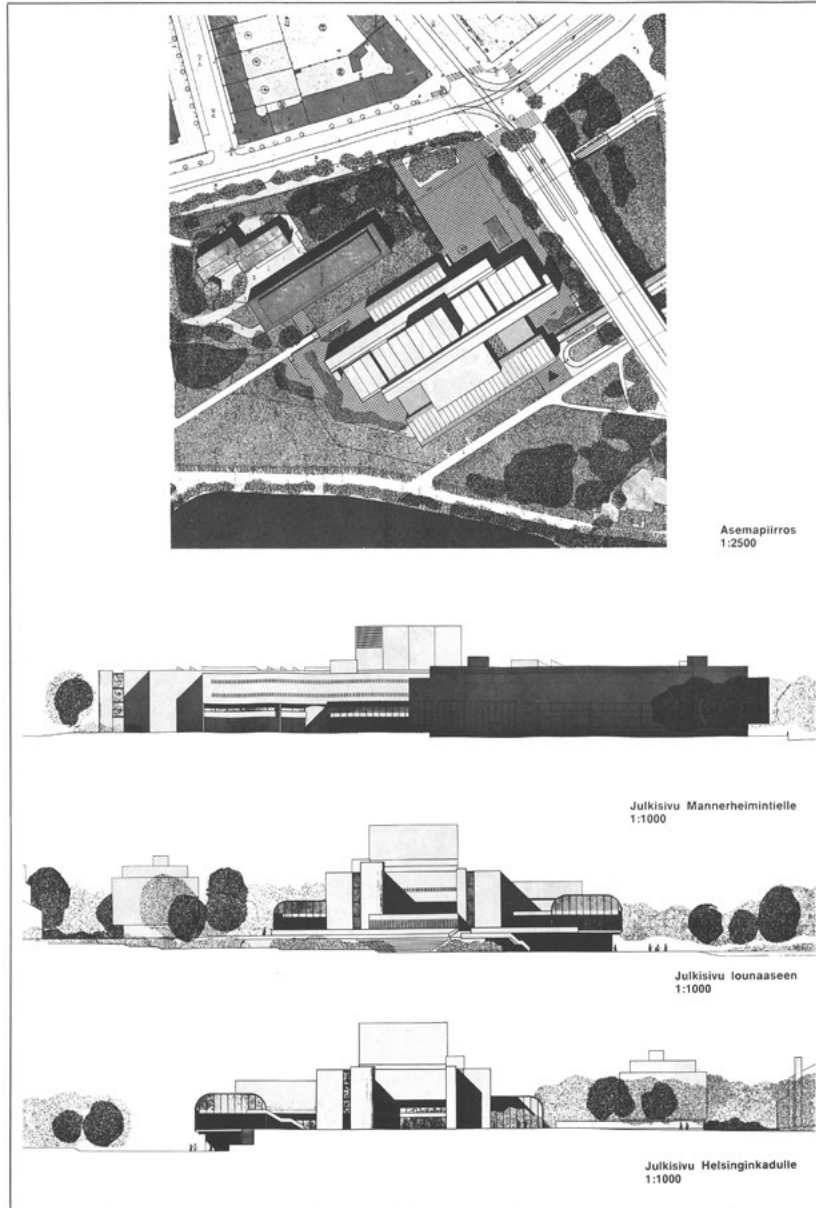
Rakennustaloudellinen selvitys on osoittanut, että rinnakkaisiin selvityskoh-teisiin verrattuna ehdotus on rakennuskustannuksiltaan selvästi edullisin. Samoin tulevia käyttökustannuksia arvioitaessa ehdotus on todettu yhtä selvästi edullisimmaksi.”³⁶

35 Scalapuikko. Oopperatalo 30 vuotta -video vuodelta 2023.

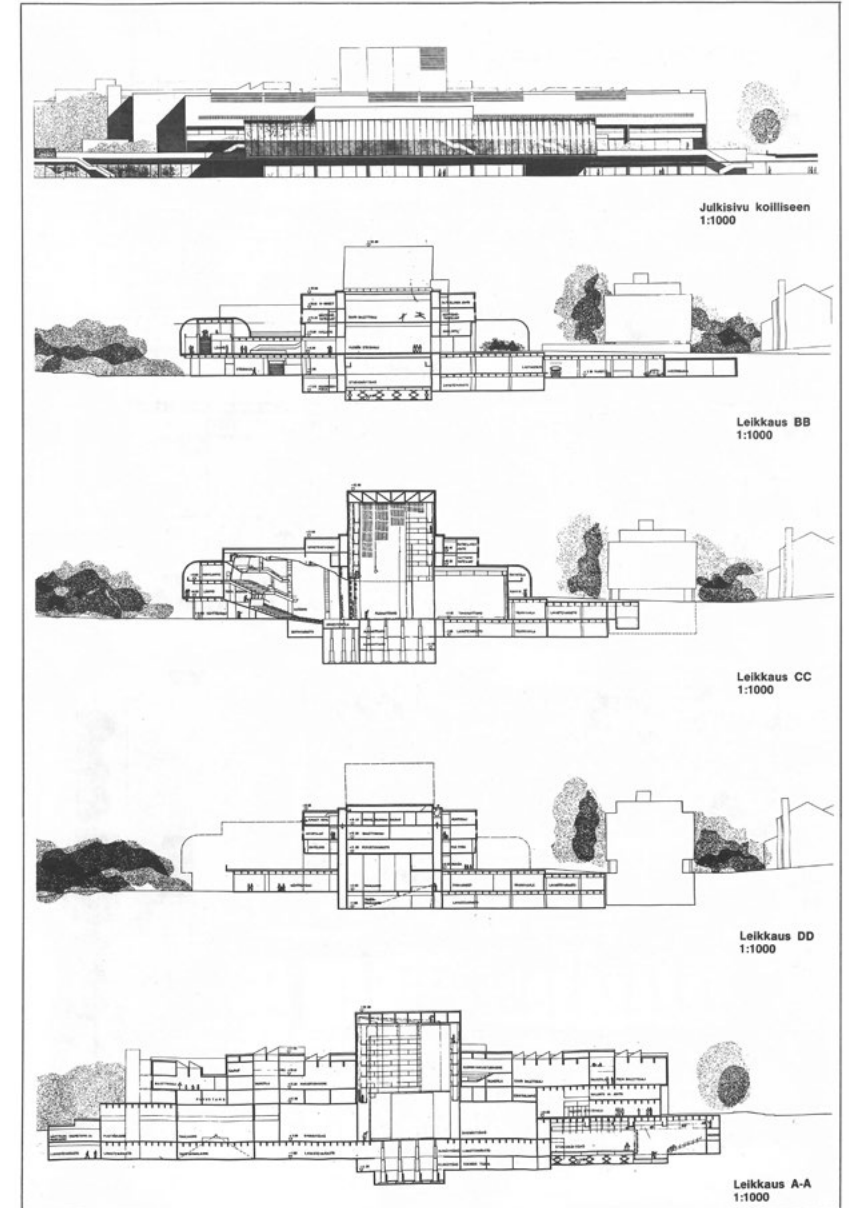
36 Arkkitehti 1/1978, liite, 8.

Arkkitehtuurikilpailun voittaneen "Scalapuikko"-ehdotuksen pienoismalli.
Kuva pienoismallista: Kari Hakli / SKOB.

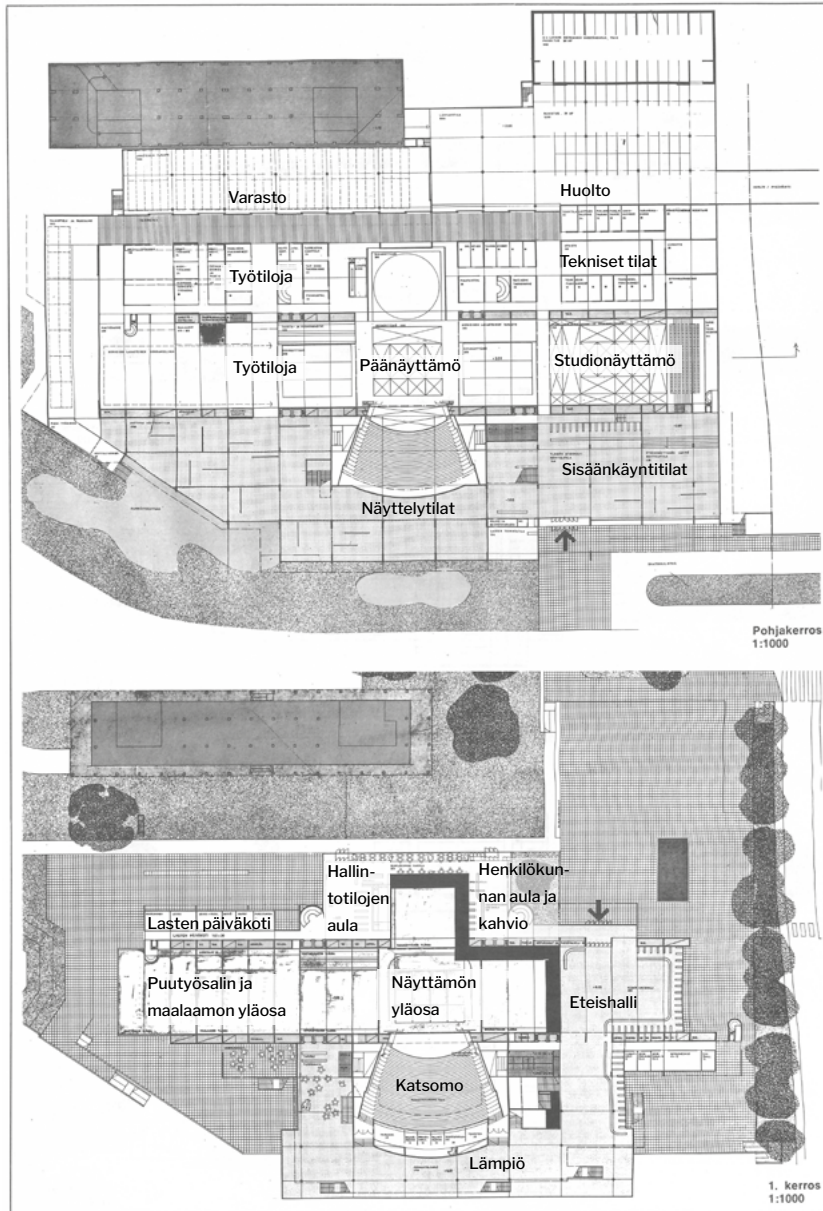

"Scalapuikko". Asemapiirros ja julkisivut Mannerheimintielle, lounaaseen ja Helsinginkadulle.

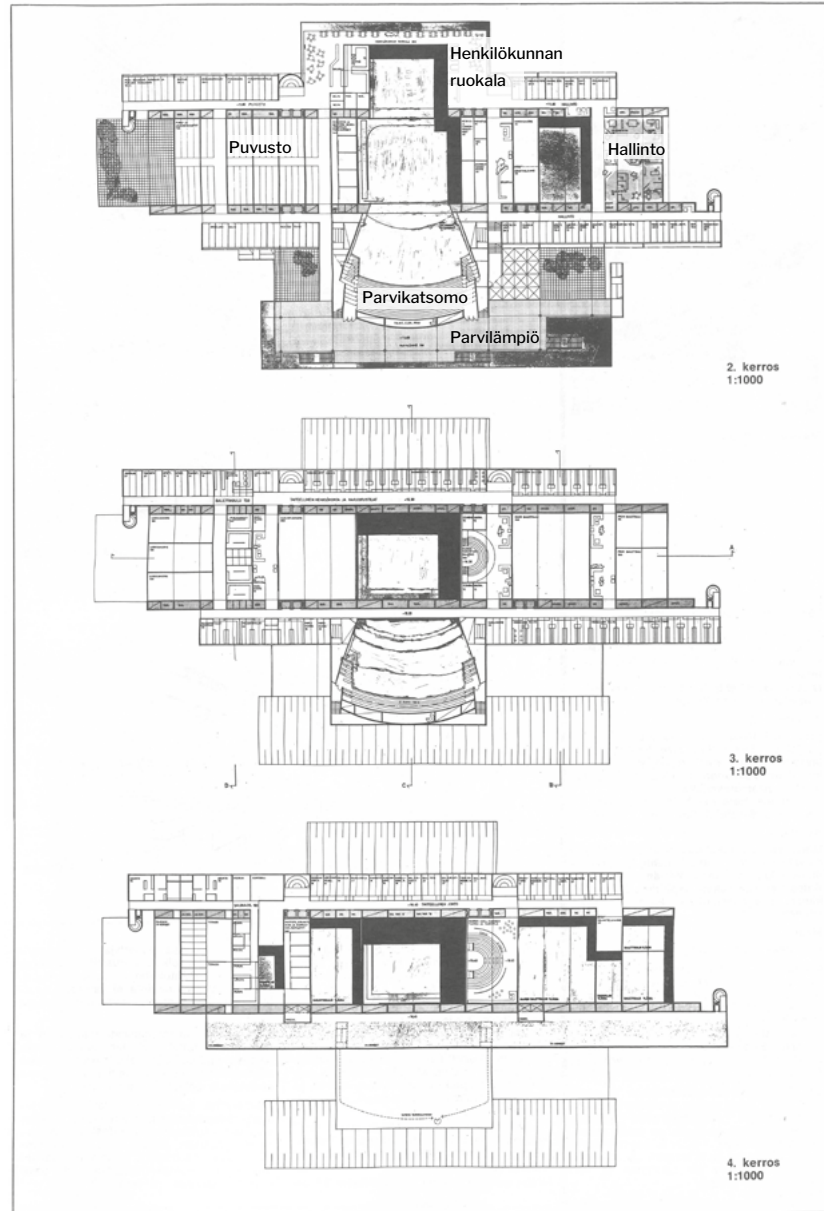

Julkisivu koilliseen ja leikkaukset.

Aukeaman kuvat: Nimi-
merkki "Scalapuikko",
tekijöinä arkkitehdit
Hyvämäki, Karhunen ja
Parkkinen / *Arkkitehti*
1/1978, liitteen sivut
10–13. Kuvankäsittely:
Livady.

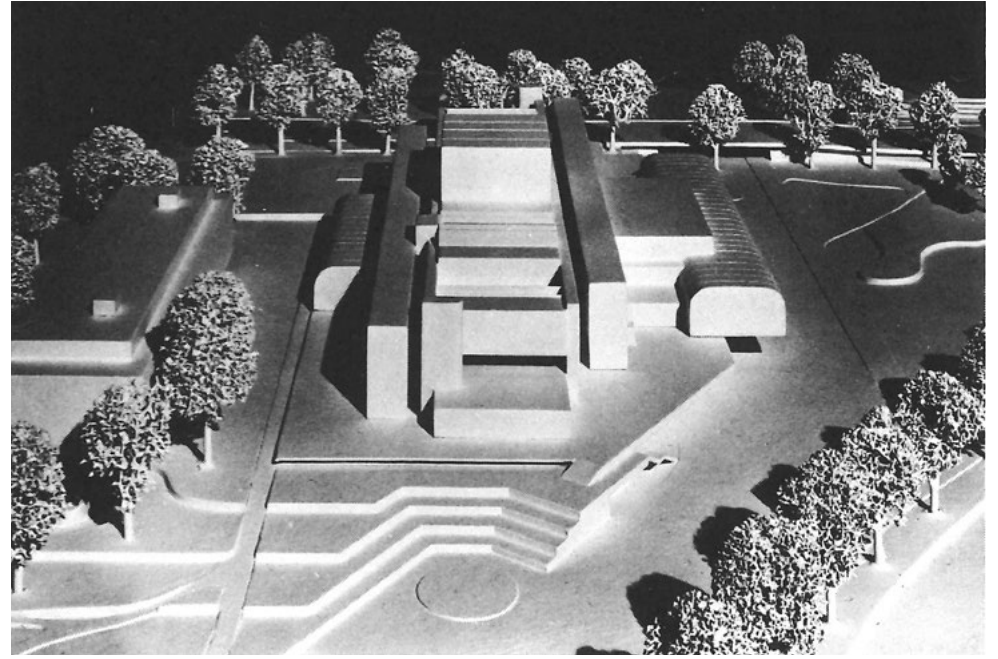
"Scalapuiikko". Pohjakerroksen ja ensimmäisen kerroksen pohjapiirustukset.

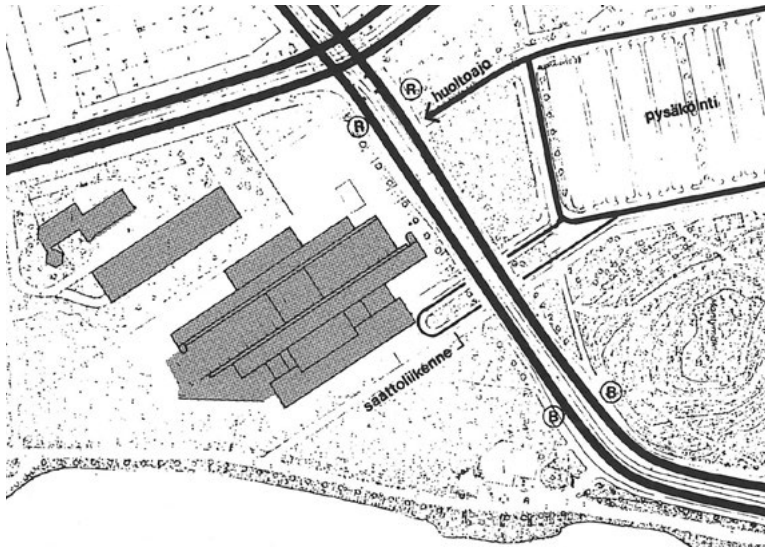
"Scalapuiikko". Toisen, kolmannen ja neljännen kerroksen pohjapiirustukset.

"Scalapuikko", pienoismalli koillisesta. Kuva: Arkkitehti-lehden 1/1978 liite, 9.

Pienoismalli kaakosta. Kuva: Arkkitehti 1/1977, 18.

Ajoneuvoliikenteen järjestelyt. Kuva: Arkkitehti 1/1977, 18.

Palkintolautakunnan arvio Scalapuikosta: ”Omaeräinen arkkitehtoninen kokonaisote on johdonmukaisesti hallittu. Ratkaisu on tiivis ja jättää kiitettävän paljon puistoaluetta vapaaksi. Rakennus sopeutuu lähiympäristöön ja jäsentyy siinä omaksi yksikökseen. Mittakaavaltaan ehdotus on hyvä ja rakennuskokonaisuuden jäsentely saa aikaan jäntevää vaihtelua.”¹

1 Lampila 1997, 787.

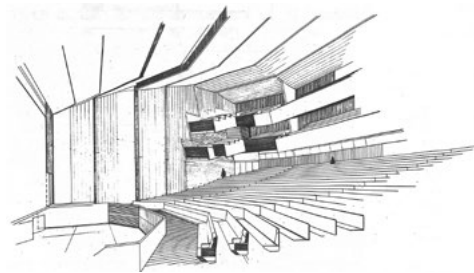
3. palkinto (jaettu)

Kolmannen jaetun palkinnon sai ehdotus numero 75 nimimerkillä "Salve Laurentius", jonka tekijöitä olivat arkkitehdit Björn Krogius, Veli-Pekka Tuominen, Petri Blomstedt, Eero Pettersson sekä rakennusarkkitehti Riitta Hyppönen ja arkkitehtiylloppilas Rolf Krogius.

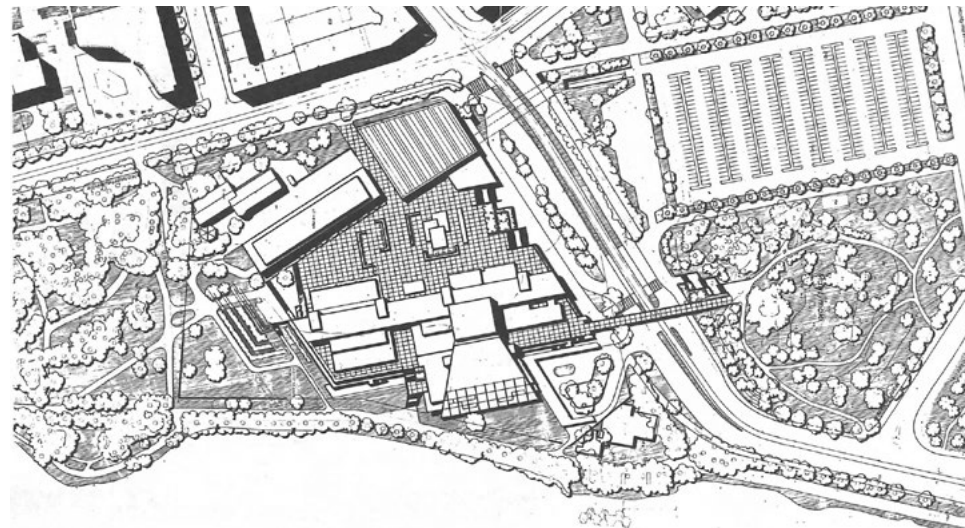
Ote arvostelusta

"Määrätietoinen, kaupunkirakennustaitteellinen perusote on ehdotuksen jatkokehittämissä hyvin säilytetty. Näyttelyrakennus on luontevasti ja tehokkaasti pystytty liittämään ooppera-aukion aktiiviksi osaksi. Puiston jatkuvuus on lähinnä tämän aukion varassa lämpö- ja saliosan lähes katkaistessa rannan suuntaisen näköyhteyden Mäntymäelle. Lämpöön suuri kalteva kattoikkunapinta ei vaikeasti huollettavana luo ajateltua avaruuden tuntua lämpöön."³⁷

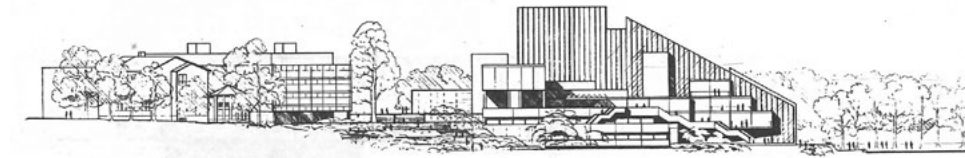
37 Arkkitehti 1/1978, liite, 14.

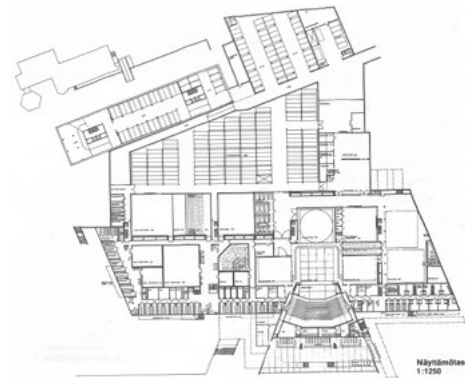
Katsomo.

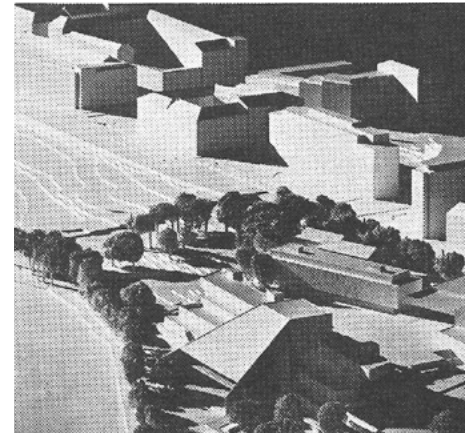
Asemapiirros.

Julkisivu lounaasta.

Näyttämötason pohjapiirustus.

Pienoismallin kuva kaakosta.

Asiantuntijat:

- professori Jussi Jalas / ooppera
- pääjohtaja Sakari Puurunen / teatteri
- lavastaja Mirja Sarasjoki / lavastustekniikka
- insinööri Risto Väänänen ja tekniikko Thure Ollonqvist / näyttämötekniikka
- tohtori, insinööri Eero Paloheimo / rakenteet
- insinööri Jukka Syvälahti / liikenne

Avustajat:

- rakennusarkkitehti Martti Hilska
- rakennusarkkitehti Tellervo Kuivalainen
- tekniikan ylioppilas Seppo Lehtinen
- arkkitehtiylloppilas Raipa Heikkilä
- rakennuspiirtäjä Salme Pitkänen
- sihteeri Pirjo Mäenpää

Malli:

- arkkitehtiylloppilas Kari Pekkala.

Lähde: Arkkitehti 1/1978, liite, 14.

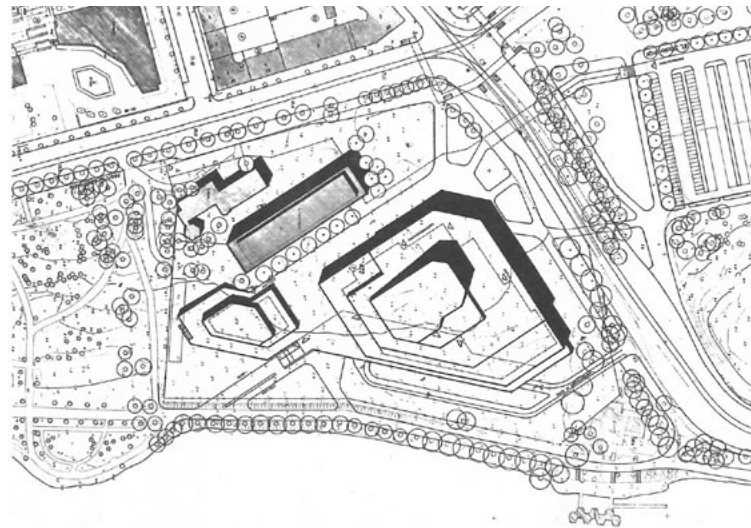
Sivun piirustukset ja kuva: Krogius, Tuominen, Blomstedt, Pettersson, Hyppönen & Krogius / Arkkitehti-lehden 1/1978 liite, sivut 14-17.

3. palkinto (jaettu)

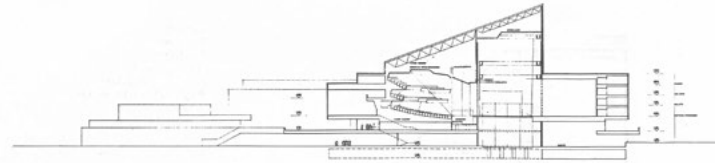
Kolmannen jaetun palkinnon sai ehdotus numero 61 nimimerkillä "Cosi fan tutte", jonka tekijöitä olivat arkkitehdit Per Mauritz Ålander, Rurik Packalen ja Johan Korsström. Avustajina olivat Ulf Söderblom, Birger Grönholm, Auvo Kallio, Esa Packalen, Kalevi Sassi, Nina Thule, Valborg Vesterberg, Casper Ålander.

Ote arvostelusta

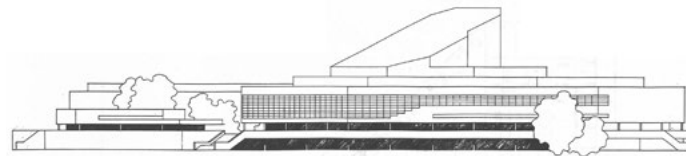
*"Puiston jatkuvuus on melko hyvä. Ajolenkki häiritsee pitkälti ranta-aluetta. Rakennuksen jäsennöllä ei ole onnistuttu luomaan mittakaavallisesti hallittua kokonaisuutta. Näyttämötornin jäsentely ja vinosuuntaus eivät sopeudu kaupunkikuvaan. [...] Musiikkisalina katsomo on kehittälyltään kilpailun paras. Siinä on taidokkaasti otettu huomioon musiikki-teatterin erikoisvaatimukset."*³⁸

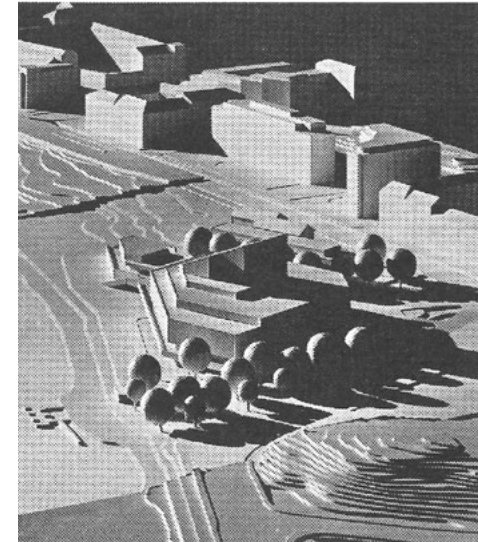
Asemapiirros.

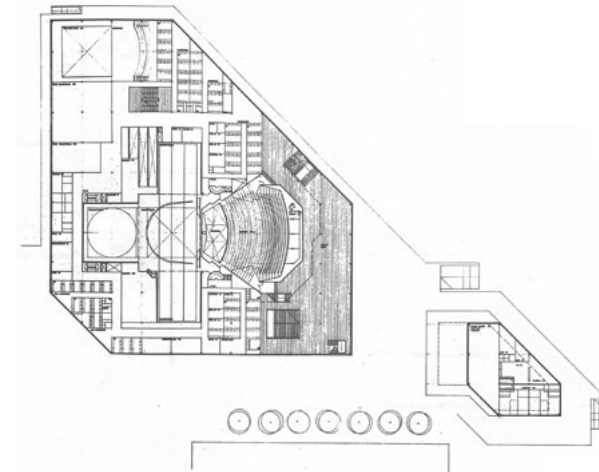
Päänäyttämön pituusleikkaus.

Julkisivu itään.

Pienoismallin kuva kaakosta.

Näyttämötason pohjapiirustus.

Sivun piirustukset ja kuva: Ålander, Packalen & Korsström / *Arkkitehti*-lehden 1/1978 liite, sivut 18–21.

38 *Arkkitehti* 1/1978, liite, 18.

1. lunastus

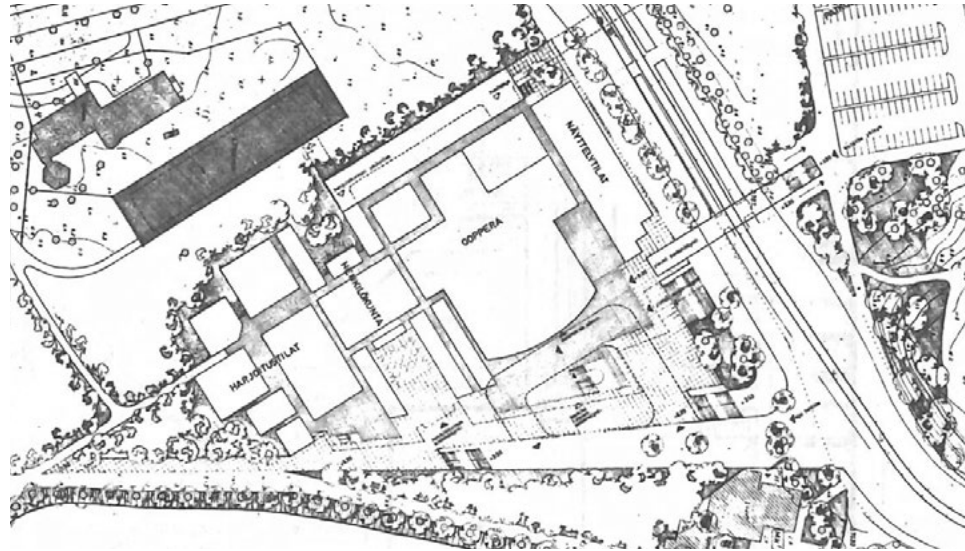
Ensimmäisen lunastuksen sai ehdotus numero 77 nimimerkillä "Gimmick", jonka tekijäksi paljastui arkkitehti Jaakko Aartelo. Avustajana oli sisustusarkkitehti Brita Aartelo.

Ote arvostelusta

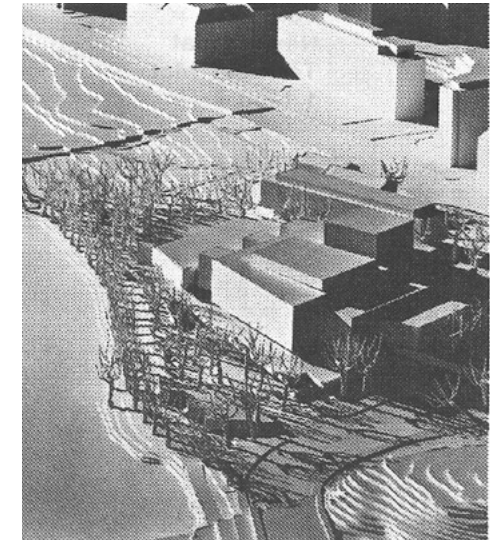
"Kaupunkirakenteeseen hallitusti sopeutettu ja perusotteeltaan selkeä ratkaisu on jatkosuunnittelussa olennaisilta osiltaan säilytetty ennallaan. [...] Eteis- ja lämpiötilojen ratkaisua on kehitetty varsin johdonmukaisesti. Tilojen ansiokas liittyminen Töölönlahden miljööseen on säilytetty ja parannettu yleisön liikkumiseen liittyviä ratkaisuja.

Katsomon muoto ja mitoitus eivät vastaa hyvälle musiikkisalille asetettavia perusvaatimuksia. Katsomon etuosa on liian leveä. Salin kattojärjestely on epäonnistunut. Sali ei ole kehittynyt muun ehdotuksen tasolle.

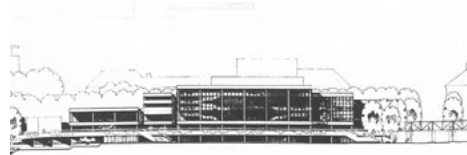
Päänäyttämön esitysala on liian kaukana näyttämöaukosta. Kaksoistornit näyttämöllä ovat tarpeettomat. Orkesteritilasta on liian suuri osa (noin 50 %) näyttämön lattian alla."³⁹

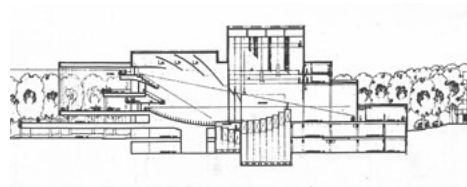
Asemapiirros.

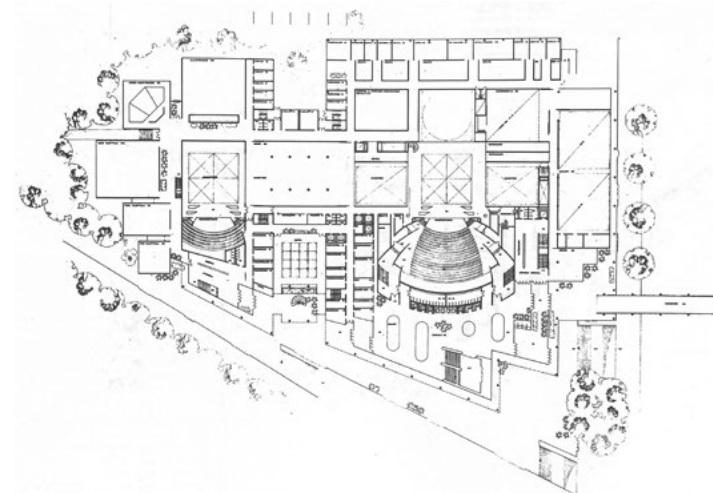
Pienoismallin kuva kaakosta.

Julkisivu kaakosta.

Leikkaus.

1. kerros.

39 Arkkitehti 1/1978, liite, 22.

Sivun piirustukset ja kuva: Jaakko Aartelo / Arkkitehti-lehden 1/1978 liite, sivut 18–21.

— SUUNNITTELUA JA HANKKEEN VAIHEITA 1978–1986 —

**Kilpailun jälkeen
näyttelytilat poistettiin
tilaohjelmasta, ja
suunnittelua jatkettiin
epävakaan rahoituksen
turvin.**

Pitkä suunnittelu- ja rakennusvaihe

Arkkitehtuurikilpailun jälkeen oli aluksi vaikea saada valtion rahoitusta oopperatalon jatkosuunnitteluun, joten työ käynnistettiin Ooppera- ja Näyttelykeskussäätiön omilla varoilla. Vuoden 1978 lopulla valtioneuvosto myönsi rahaa, mutta huhtikuussa 1979 valtion rakennusasiain neuvottelukunta ehdotti taidenäyttelytilojen poistamista kokonaan ja vaati suunnittelun keskeyttämistä. Muutosten tekeminen oli aikaa vievää ja viivästytti talohanketta. Näyttelytilojen poistamisen jälkeen Oopperatalosäätiön nimi palasi alkuperäiseen muotoonsa.⁴⁰

Marraskuun 1979 lopulla opetusministeriö vahvisti luonnossuunnitelman, ja keväällä 1980 Helsingin kaupunginvaltuusto päätti vuokrata niin sanotun Sokerin tontin valtiolle oopperataloa varten. Hanke joutui kuitenkin valtion byrokratian hidastamaksi, eikä kaupunki halunnut vastuulle oopperatalosta ylimääräisiä kustannuksia.⁴¹

Vuonna 1980 vahvistetuissa luonnossuunnitelmissa ei ollut enää mukana vaihtuvien näyttelyiden tiloja. Niiden paikalle arkkitehdit Hyvämäki, Karhunen ja Parkkinen suunnittelivat kulmikkaan ulkoamfiteatterin sekä suuren ravintola-alueen ensimmäisen kerroksen sisääntulon yhteyteen.⁴²

40 Lampila 1997, 788.

41 Lampila 1997, 788.

42 Eero Hyvämäki 28.10.2025, suullinen tiedonanto.

Kesällä 1980 Oopperatalosäätiön hallituksen puheenjohtaja Keijo Liinamaa kuoli yllättäen, ja tilalle valittiin 34-vuotias SDP:n kansanedustaja Matti Ahde, joka oli muun muassa Oy Veikkauksen Ab:n johtokunnan jäsen. Ahde edisti hanketta tarmokkaasti ja sai syyskuussa 1980 eduskunnalta merkittävän rahoituksen suunnittelua varten. Määrärahan ehtona oli, että hanke toteutettaisiin valtion toimesta ja rahoituksella. Asia siirrettiin Rakennushallitukselle, joka hyväksyi tarkistetut luonnospiirustukset vuoden 1981 lopulla. Työ eteni, kunnes opetusministeriö keskeytti suunnittelun jälleen marraskuussa 1981. Töitä jatkettiin kuitenkin vähin voimavaroin. Vuonna 1982 valtioneuvosto arvioi rakentamisen voivan alkaa vuonna 1986 tai viimeistään 1987.⁴³

Vuonna 1983 Rakennushallitus nimitettiin hankkeen vetäjäksi ja vahvistettiin uusi tilaohjelma, jossa pienennettiin lavastevarastojen pinta-alaa. Poistettujen näyttelytilojen paikalle tuli lopulta kaarevamuotoinen ulkoamfiteatteri. Ensimmäisen kerroksen suuren ravintola-alueen paikalle tehtiin viestinnän ja markkinoinnin toimistotiloja. Arkkitehdit jatkoivat urakkakuvien parissa.⁴⁴

1980-luvun alussa valmistui kansallisoopperan silloisissa tiloissa Bulevardilla laaja korjaustyö, joka oli viivästynyt

43 Lampila 1997, 788; Hanski 2011, 209.

44 Lampila 1997, 788; Hanski 2011, 209.

urakoitsijakiistojen vuoksi, mutta joka sai valmistuttuaan paljon kiitosta. Korjauksen yhteydessä entisöitiin muun muassa löydetyt koristemaalaukset. Elokuussa 1983 opetusministeriön työryhmä ehdotti rakennuksen luovuttamista Teatterikorkeakoulun käyttöön, mikä herätti vastustusta lehdistössä. Opetusministeri Gustaf Björkstrand muistutti kuitenkin, ettei rakennuksen tulevasta käytöstä ollut vielä syytä päättää, sillä ooppera muuttaisi pois vasta 1990-luvulla.⁴⁵

Oopperatalon kilpailuvaiheen liikenne- ja ratkaisuihin oli kuulunut Helsinginkadun alapuolinen huollon tunneli, jonka aukko olisi sijainnut Helsinginkadun toisella puolella ja jatkunut kadun alta oopperatalon kellarikerrokseen. Stadionin puoleiselta pysäköintialueelta oli puolestaan ajateltu katosta tietä kävelleen ylittävälle. Katos jäi toteuttamatta ja tunneliajatus pysähtyi hankkeen kalteuteen. Viemäreitä ja muuta infraa olisi pitänyt siirtää ja järjestää uudelleen. Päätettiin, ettei tunnelia rakenneta ainakaan uudisrakennusvaiheessa.⁴⁶

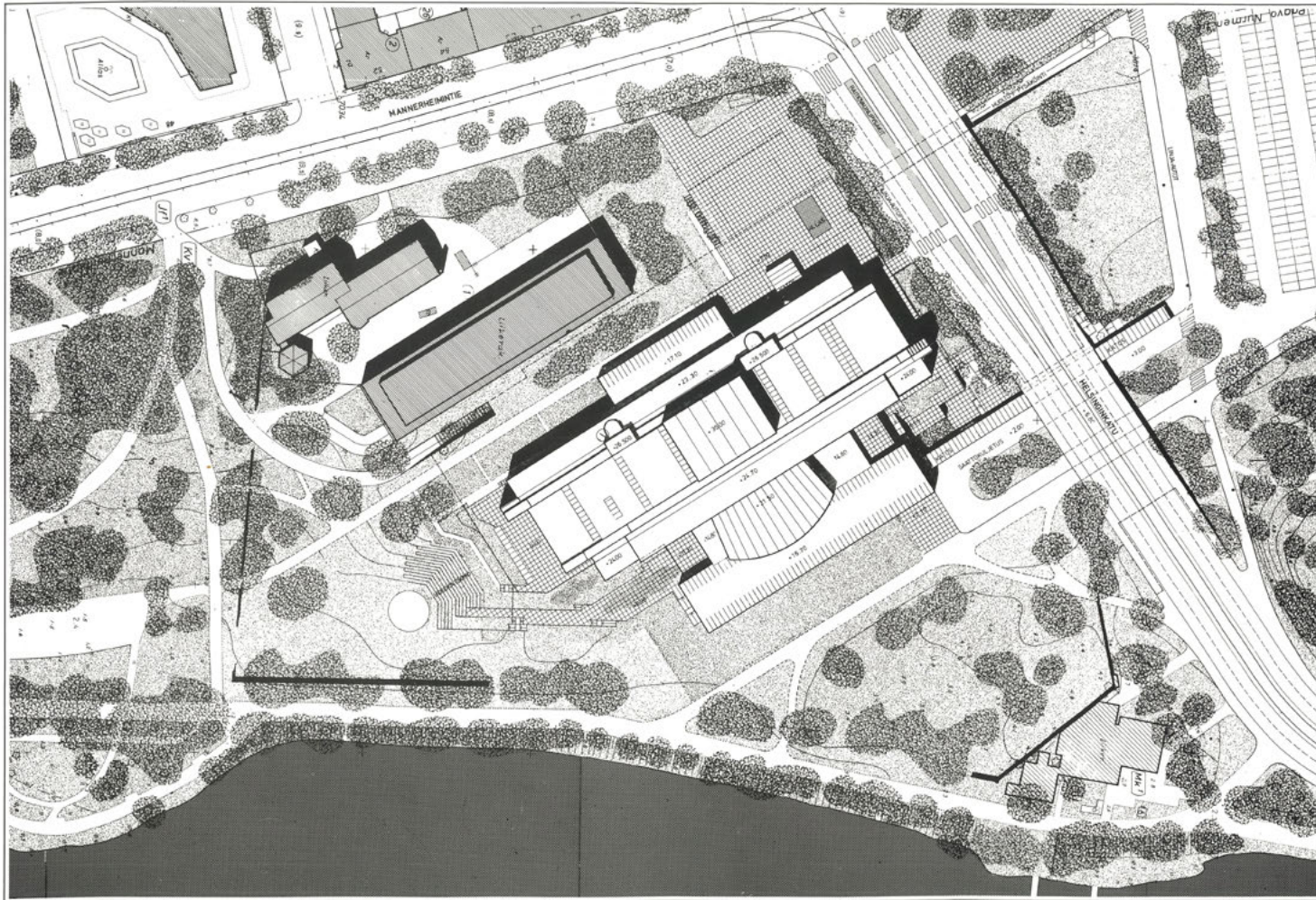
Rakennussuunnitelmiin tehtiin muutoksia myös oopperan toiminnan kehittyessä. Myös rakennusmääräykset ehdivät muuttua pitkän suunnitteluvaiheen aikana, mutta perusratkaisu säilyi silti ennallaan.⁴⁷

45 Hanski 2011, 209, 212.

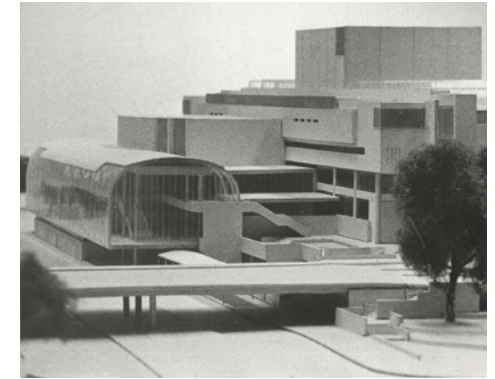
46 Eero Hyvämäki 28.10.2025, suullinen tiedonanto.

47 senaatti.fi, Suomen kansallisooppera.

Otteita 30.5.1980 päiväystä luonnossuunnitelmasta

30.5.1980 päivätyn Oopperatalon luonnoksen asemapiirros. Pääkatsomon ulkohahmo on muutunut kulmikkaasta viuhkamaiseksi. Rakennuksen kaakkoispuolelle on lisätty kulmikas amfiteatteri. Tässä vaiheessa suunnitelmissa olivat mukana vielä Helsinginkadun tunneli ja silta.

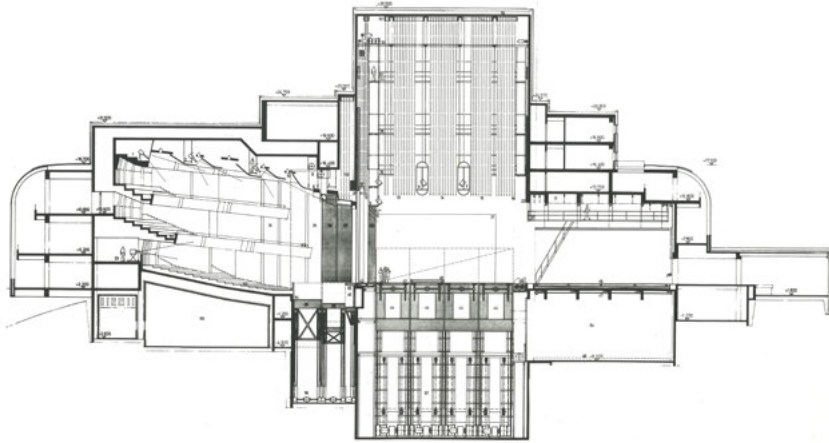

Yksityiskohta pienoismallista kohti Oopperatalon päälämpiötä. Helsinginkadun pätkä olisi muutettu sillaksi, jonka alitse olisi päässyt kulkemaan osittain katettua kevyen liikenteen raittia pitkin. Kuva on julkaisusta Hyvämäki, Karhunen & Parkkinen 1980, 2.

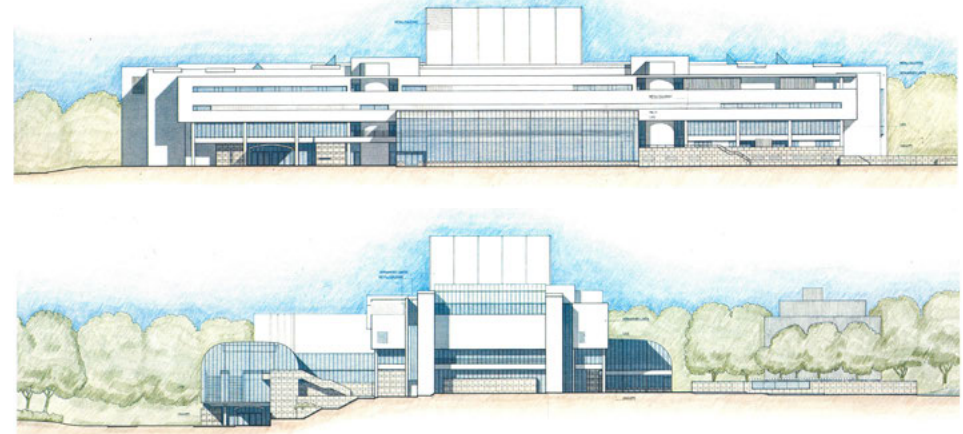

Vuoden 1980 suunnitteluvaiheen pienoismalli Töölönlahdelta päin kuvattuna.

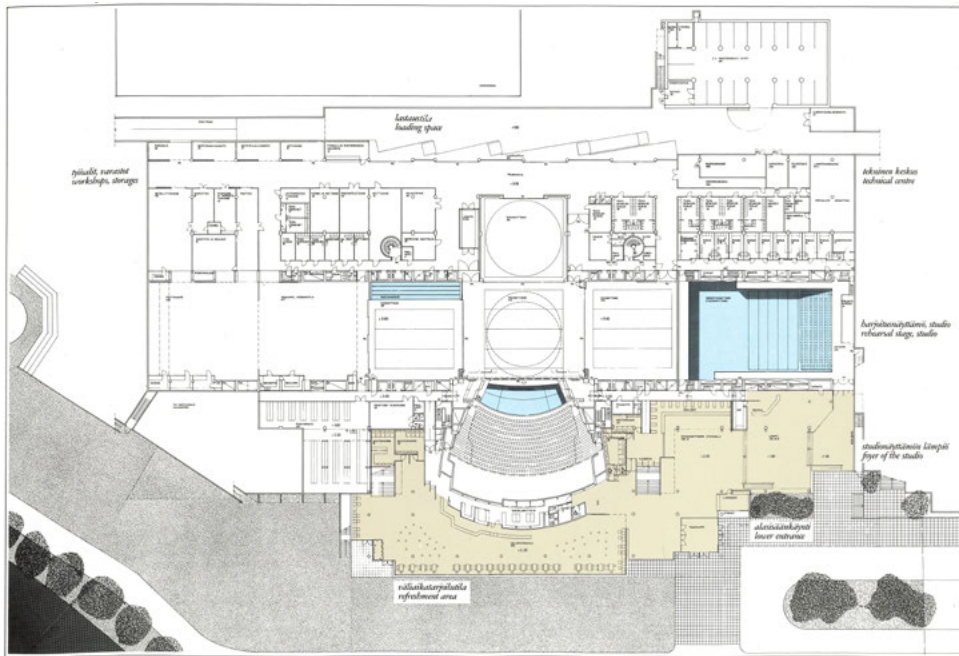
Aukeaman kuvat ovat julkaisusta Hyvämäki, Karhunen & Parkkinen 1980, 1, 2, 6, 7, 10, 18 ja 27.

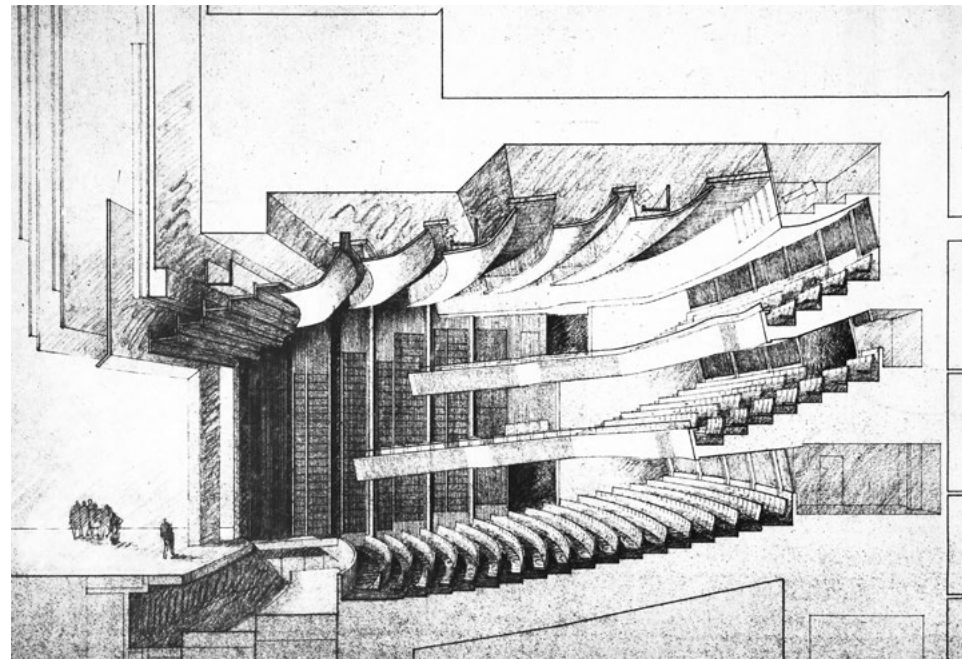
Poikittaisleikkaus lämpiön, pääsalin katsomon ja näyttämötornin kohdalta.

Julkisivut Mannerheimintielle ja Helsinginkadulle .

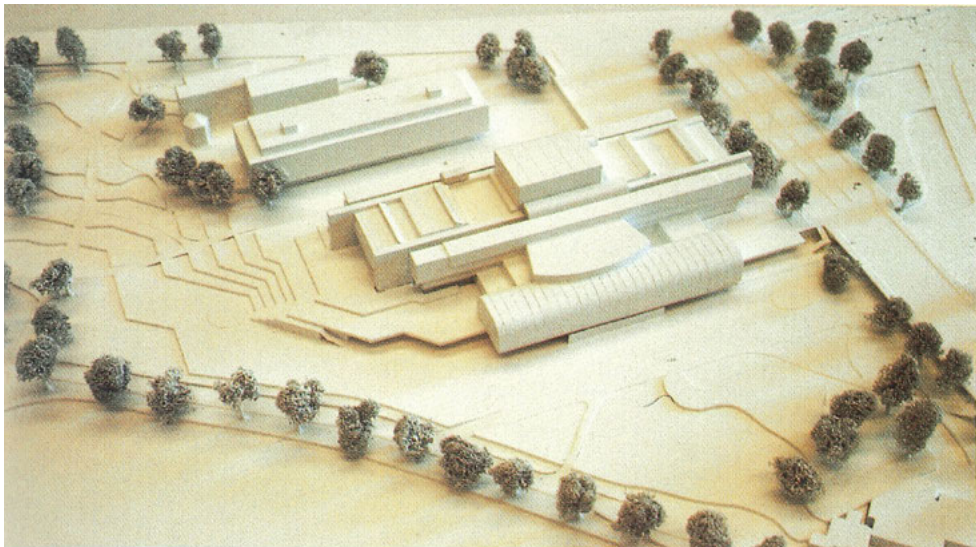

Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus 30.5.1980. Tilaohjelmasta poistettujen näyttelytilojen paikalle oli sijoitettu suuri väliaikatarjoilutila. Pääsalin katsomo oli muodoltaan viuhkamainen. Maanalaiseen lastaustilaan oli huoltoajoneuvoilla tunneliyhteys molemmin puolin rakennusta.

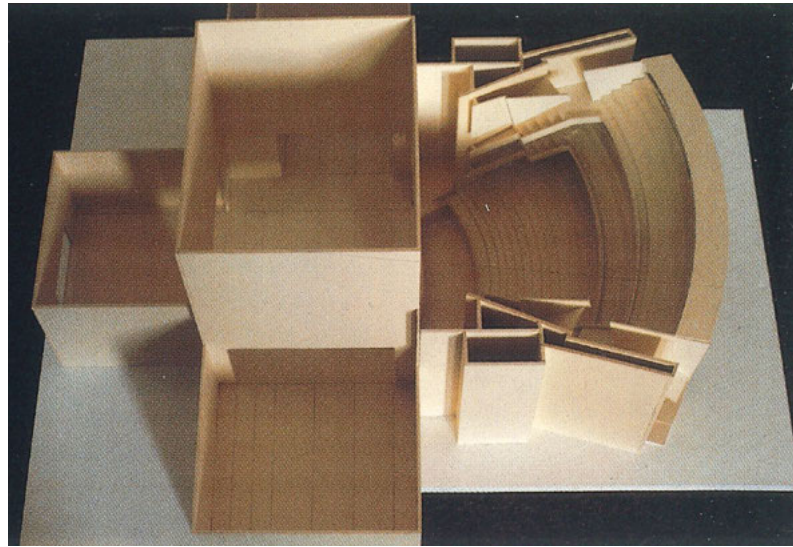

Ison katsomosalin luonnospöytäkuva. Tässä vaiheessa pääsalissa oli vielä kaksi parvea.

Pienoismalleja

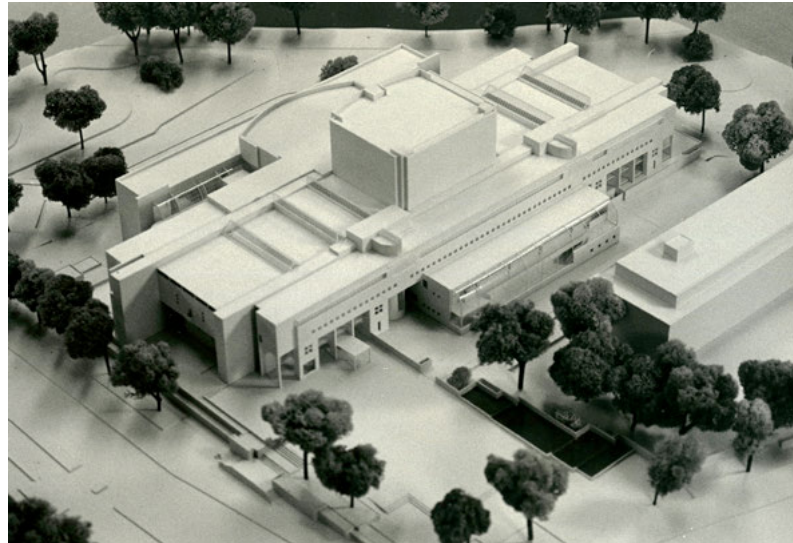
L1-vaiheen pienoismalli oopperatalosta. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 79.

Katsomon, näyttämötilojen ja tornin työmalli. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 80.

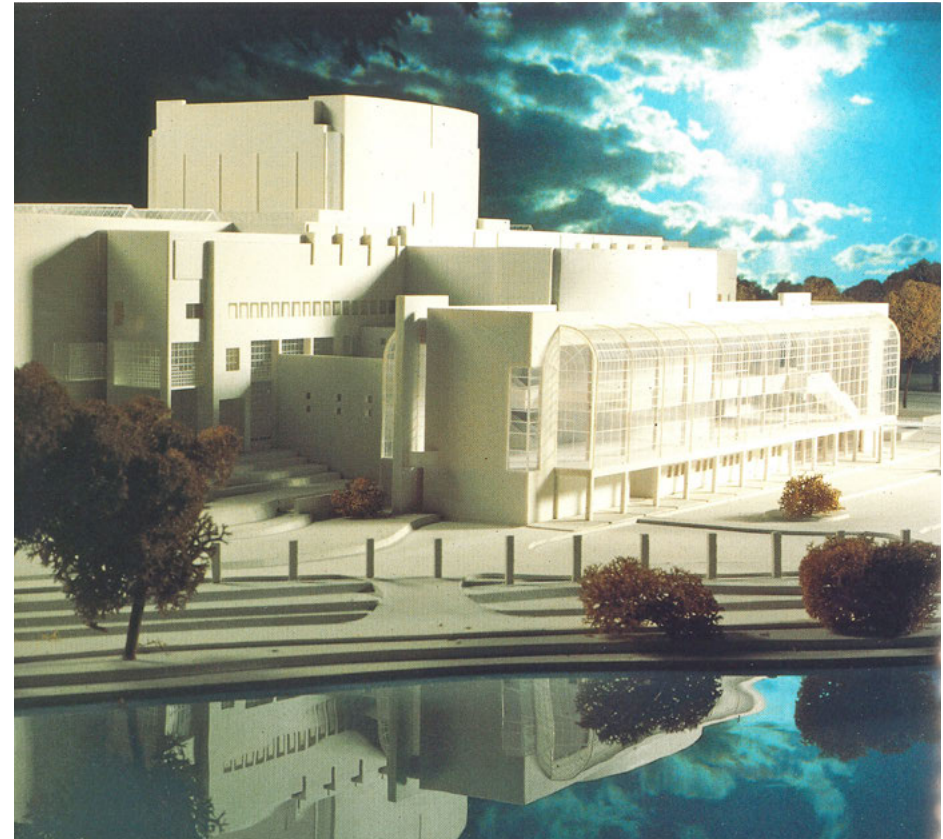
L1-vaiheen salin pienoismalli ja orkesterisyvennyksen erilaisia käyttötilanteita. Kuvat ovat teoksesta Kempainen 1993, 82.

Pienoismalli. Kuva: Antti Laiho / SKOB.

L1-luonnosten toisen vaiheen pienoismalli.

Seuraavan luonnosvaiheen pienoismalli.

Sivun kuvat ovat teoksesta Kempainen 1993, 84, 92 ja 107.

Lehtiartikkeleita ennen rakentamisen aloittamista

Oopperatalon rakentaminen ei edennyt odotetusti vuonna 1977 ratkenneen suunnittelukilpailun jälkeen. *Helsingin Sanomat* listasi vuonna 1981 hankkeen vastustuksen syitä, joista näkyvin liittyi suunniteltuun sijaintiin ja kalliisiin liikennejärjestelyihin.⁴⁸

Vuonna 1983 yliarkkitehti Pentti Auersalo totesi *Helsingin Sanomien* haastattelussa, että opetusministeriön myöntämä määräraha riitti jatkosuunnitteluun vain seuraavaan kevääseen. Valtioneuvosto kuitenkin julisti oopperatalon tärkeämmäksi kuin esimerkiksi Pasilaan suunnitellun Taideteollisen korkeakoulun, Teatterikorkeakoulun ja Elokuva-arkiston yhteisen rakennuksen. Silti lokakuussa 1983 kerrottiin *Uudessa Suomessa*, että valtio pyrki siirtämään vastuun oopperatalosta Helsingin kaupungille ja Oopperatalosäätiölle.⁴⁹

Tammikuussa 1984 *Uusi Suomi* uutisoi Kansallisoopperan kiinnostuksesta esittää osia ohjelmistostaan Lahden uudessa teatteritalossa. Lehden pääkirjoitus huomautti, ettei oopperan pysyminen Helsingissä ollut itsestään selvää. Loppuvuonna 1984 yleisölle esiteltiin

48 Hanski 2011, 212.

49 Hanski 2011, 212. Alkuperäislähteet: *Helsingin Sanomat* 17.4.1981 Seija Sartti: ”Näin pyörii oopperaleikki”; *Helsingin Sanomat* 23.8.1983 Auli Räsänen: ”Oopperan jatkosuunnittelu yhä byrokratian rattaissa”; *Helsingin Sanomat* 20.9.1983: ”Ooppera rakennetaan kiireesti, Pasilaa ei toteuteta lainkaan”; *Suomenmaa* 20.9.1983: ”Ooppera kyllä, Pasilahanke ei”; *Uusi Suomi* 4.10.1983 Jarmo Uusi-Rintakoski: ”Oopperatalo kiinni valtiosta”.

ensimmäistä kertaa luonnokset uudesta oopperatalosta Töölönlahdella, ja media suhtautui niihin pääosin myönteisesti, vaikka kustannuksia pidettiin korkeina.⁵⁰

Kansan Uutisten toimittaja Pertti Jokinen arvosteli luonnoksia rajusti. Hänen mukaansa puisto menisi pilalle, Töölönlahden harmonia muuttuisi, Finlandia-talo ei sietäisi naapurinaan moista kolossia ja rakennus tukkisi Mannerheimintien. Hän myös väitti, että jalankulku Töölönlahden rannalla vaikeutuisi ja jäljelle jäisi vain pieni rako, jossa kulkea, mutta ”uskaltaako sitä enää käyttää, kun palatsi tuntuu kaatuvan päälle?” Jokinen valitti myös veikkausvoittovarojen kohdentamisesta oopperaan muun kulttuurin ja urheilun kustannuksella. Jokisen kirjoitus kuitenkin vastusti vasemmistolaisen *Kansan Uutisten* linjaa, joka vastusti oopperahanketta elitistisenä ja kalliina.⁵¹

50 Hanski 2011, 212. Alkuperäislähteet: *Rakennuslehti* 45/1984 Auri Häkkinen: ”Uusi oopperatalo näytteillä”; *Suomen Sosiaalidemokraatti* 15.11.1984 Erkki Saarinen: ”Ooppera – urbaani ongelma”; *Uusi Suomi* 6.1.1984 Tapio Rantakari: ”Kansallisooppera haluaa siirtää esityksiä Lahteen”; *Uusi Suomi* 7.1.1984 pääkirjoitus: ”Ajetaanko oopperaa Helsingistä?”.

51 Hanski 2011, 212–213. Alkuperäislähde: *Kansan Uutiset* 3.11.1984 Pertti Jokinen: ”Mammutti-ooppera tuhoaisi Töölönlahden koko miljöön”.

Oopperatalohanke Helsingin Sanomissa 1964–1987 – pro gradu

Helena Laukkoski tutki vuonna 2020 valmistuneessa Helsingin yliopiston historian maisteriohjelman pro gradu -tutkielmassaan *Helsingin Sanomissa* oopperatalohankkeesta käytyä keskustelua ja sen suhdetta Suomen kulttuuripoliittikkaan vuosina 1964–1987.

Lehdistön asemasta yleensä kulttuurihankkeissa Laukkoski kirjoittaa näin: ”Median ja sanomalehdistön rooli kulttuurituotinnissa ja kirjoittelussa on merkittävä, sillä se heijastaa ja kehittää suhdetta kulttuurialan ammattilaisten, yleisön ja poliitikkojen välillä. Media voi joko ilmaista tukensa kulttuurille tai hyökätä sitä vastaan.”⁵²

Tutkimusaineisto koostui 192:sta *Helsingin Sanomissa* julkaistusta oopperatalohanketta käsittelevästä artikkelista vuosilta 1964–1987. ”Aineistosta muodostui nähdäkseni selkeä kuva kulttuurikentän tuesta oopperatalohankkeelle. [...] Hankkeen varsinaisiksi tukijoiksi sanomalehtikirjoituksissa muodostuivat tulkintani mukaan kulttuurialan ammattilaiset ja *Helsingin Sanomien* kulttuuritoimitus.”⁵³

Toisaalta oopperatalohanketta myös kritisoitiin ankarasti. Keskeisimpiä esiin nousseita aiheita olivat tuhlailevaksi koettu kulttuurin rahoitus ja Töölönlahden virkistysalueena käytettävän

52 Laukkoski 2020, 23.

53 Laukkoski 2020, 23–24.

puistoalueen kaventuminen. ”Oopperatalohankkeen kohdalla rahoitus tuotiin negatiiviseen sävyyn esille erityisesti mielipidekirjoituksissa tai kulttuurin ja urheilun vastakkainasettelua esiin tuovissa kirjoituksissa.”⁵⁴

”Oopperatalohanketta verrattiin muihin yhteiskunnan taloudellisiin tarpeisiin ja näin luotiin vastakkainasettelua kulttuurilaitosten rahoituksen suhteen. Myös muuta kulttuuripoliittista keskustelua käsittelevä tutkimus on osoittanut, että vastakkainasettelujen luominen on tyyppillistä kulttuuripoliittiselle keskustelulle. [...] Kulttuurin jarruttajat asettavat vastakkain tavallisten ihmisten perustarpeet ja näkevät kulttuurin ylläilyksenä. Yhtenä perusteluna tarpeelle leikata kulttuurista he nostavat taloudellisen laman.”⁵⁵

Laukkosken mukaan oopperatalohankkeesta käyty julkinen keskustelu oli hyvin kanta-aottavaa ja siinä näkyivät kulttuuripoliittiselle keskustelulle tyyppilliset vastakkainasettelut. Kirjoittelu heijasti yleisiä muutoksia Suomen kulttuuripolitiikassa, mutta ei kuitenkaan seurannut täysin sen kehitystä. Keskustelun sävy muodostui pitkälti hankkeen eri vaiheiden mukaan. Vuosina 1964–1987 käydyssä keskustelussa käytiin kuitenkin läpi ajan kulttuuripolitiikalle keskeisiä teemoja, kuten kulttuuridemokratia, kulttuurin saavutettavuus sekä matalan ja korkeakulttuurin erot.

54 Laukkoski 2020, 23.
55 Laukkoski 2020, 49.

HELSINGIN SANOMISTA POIMITTUA

Arkkitehtuurikilpailun julkistamisen jälkeen tulevan rakennuksen merkitystä pohdittiin Helsingin Sanomissa vuonna 1975 tähän tapaan: ”Oopperatalokilpailu on kuitenkin sillä tavoin merkittävä, että se varmaan herättää yleistä kiinnostusta laajoissakin kansalaispiireissä. Ainakin helsinkiläisille uuden julkisen rakennuksen kohoaminen keskeiselle paikalle on kaupunkikuvan huomattava asia. Oopperatalona taas rakennuksen vaikutus ulottuu koko eteläiseen suomeen. [...] Vaikka yleisö ei kovin perusteellisesti voikaan vaikuttaa rakennuksen suunnitteluun, ei sen mielestä ehkä ole täysin yhdentekevää, miten se on tehty ja miltä se näyttää. Hinta, josta ei vielä aatekilpailuvaiheessa puhuta, on oopperatalostakin maksettava, siitä myös riittänee tulevaisuudessa puhetta.”¹

Musiikkikriitikko Seppo Heikinheimo nostaa esiin suomalaisten menestyksen ulkomaisilla ooppera-areenoilla, ja harmittelee resurssien, koulutuksen ja tilojen puutteita kotimaassa vuonna 1978. ”Mutta todella kestävästä ja elinvoimaisesta kukoistuksesta puuttuu vielä varsin monta osatekijää. Pahin on ollut ja on ainakin vielä viiden vuoden ajan se, että maassa ei ole ainuttakaan asianmukaista oopperataloa. [...] Tarvitsemme maahan yhden kunnollisen oopperatalon ja sille käyttövaroja sen verran, että puolet suomalaisista oopperalaulajista ei joutu pakon edessä etsimään leipäänsä ulkomailta.”²

Helsingin Sanomat uutisoi oopperatalon suunnittelua vuonna 1979. ”Asia, joka on näyttänyt Helsingissä utopialta noin puoli

- 1 *Helsingin Sanomat* 16.11.1975, 29. ”Näyttelyt jäävät kylkiäisiksi – Kansalaiset rakentavat oopperatalon”.
- 2 *Helsingin Sanomat* 10.12.1978, 31. ”Oopperataiteemme jäidenlähtö.

vuosisataa, toteutuu parhaillaan täyttä vauhtia: kivenheiton päässä vanhasta oopperatalosta sijaitsevassa arkkitehtitoimistossa Hyvämäki–Karhunen–Parkkinen suunnitellaan uutta oopperataloa sen kuin ennätetään. Kaikkia asianosaisia elähdyttää usko siihen, että uusi ooppera on valmiina Töölönlahden rannalla vuonna 1984.”

Samassa artikkelissa Alfons Almi kommentoi oopperan työntekijöiden sosiaalilojen tarvetta ja erityisesti taloon suunniteltuja kahta saunaa: ”Minun kokemukseni on kyllä se, että balettilainen ottaa suihkun aina kun vain voi esityksen jälkeen, oopperalaulaja harvoin ja muu työntekijä ei koskaan. Laitetaan nyt silti nämä saunat siinä uskossa, ettei niistä tule mitään kaljoittelupaikkoja.”³

Vuonna 1983 Helsingin Sanomat julkaisi Alfons Almin haastattelun, jossa oopperaprojektin noikkamies pääsi nauttimaan hankkeen etenemisestä, mutta myös muistelemaan vaikeita aikoja. ”Alfons Almi katsoo tyytyväisenä ulos loisteliaan olohuoneensa ikkunasta. Hän tietää, että opetusministeriössä on Rakennushallitukselle osoitettu valmiiksi kirjoitettu kirje. Se kirje käynnistää Helsingin oopperatalon viimeisen suunnitteluvaiheen, jonka jälkeen sokeritehtaan tontilla Töölönlahden rannalla alkaa oopperatalon rakennustyö. [...] Almi sanoo, ettei hän ole varma, näkeekö hän itse uuden oopperatalon valmiina. ’Herra jumala, minunhan täytyy mennä hautaan ennen sitä. Täytän ensi vuonna 80 vuotta. Hyvä jos näen peruskiven muuraamisen ...’ [...] Helsingin oopperatalon luonnossuunnitelma valmistui jo kolme vuotta sitten. Siitä lähtien se on ollut pölyttymässä. ’Minua on aika lailla potuttanut. Vuosien kuluessa on ollut useampia jäähyjä.’ Alfons Almi on painanut

- 3 *Helsingin Sanomat* 17.2.1979, 18. ”Oopperan tilakurjuus on pian historiaa – Uusi talo alkaa hahmottua”.

visusti mieleensä niiden ihmisten nimet, jotka ovat haitanneet hänen toistakymmentä vuotta ajamaansa oopperatalohanketta. [...] ’Aina kun tapasin kaupungilla naistoimikunnan jäseniä, he kysyivät minulta, että mitäs nyt kuuluu. En voinut sanoa heille, että kaikki menee päin helvettä. Sanoin, että kyllä se siinä menee.’”⁴

Oopperatalon tontin kaavamuutos aiheutti yhä vuonna 1984 keskustelua Helsingin kaupunginvaltuustossa suunnittelun ollessa jo pitkällä. [...] vajaa neljännes Helsingin kaupunginvaltuuston jäsenistä asettui vastustamaan suunnitelmia rakentaa Kansallisoopperan uudisrakennus Töölön entisen sokeritehtaan tontille. Valtuusto hyväksyi oopperatalon tontin asemakaavan muutoksen äänin 62–19. Vastustajina olivat valtuuston pienimmät ryhmittymät sekä valtaosa kansandemokraatteja. Valtuuston vähemmistö olisi halunnut oopperatalon sijoitettavaksi ratapihan alueelle, tulevalle Terassitorille.”⁵

Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston Kasarmintorin näyttelyhalliin oli vuonna 1984 pystytetty Oopperatalon suunnitelmaa esittelevä näyttely. ”Miltä oopperatalo aikanaan näyttää Töölönlahden rannalla, siitä näyttelyssä kertoo Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiopiskelijoiden laatima videonauha. Se sijoittaa talon pienoismallin ympäristöönsä Mannerheimintien ja Helsinginkadun risteykseen.”⁶

- 4 *Helsingin Sanomat* 30.4.1983, 21. ”Helsinki saa oopperatalon – Alfons Almi on nyt voittaja”.
- 5 *Helsingin Sanomat* 13.9.1984, 9. ”Kansallisoopperan uudisrakennus Töölön sokeritehtaan tontille – Neljännes Helsingin valtuutetuista vastusti”.
- 6 *Helsingin Sanomat* 31.10.1984, 23. ”Tuleva oopperatalo esittäytyy näyttelyssä”.

– UUDISRAKENNUSVAIHE 1986–1993 –

**Oopperataloa rakennettiin
seitsemän vuotta.**

Rakennushankeen osapuolet

KÄYTTÄJÄ

Suomen kansallisooppera

1974–1984 Oopperanjohtaja Juhani Raiskinen
Hallintojohtaja Simo Tavaste
Pääjohtaja Ilkka Kuusisto
1984–1992 Taiteellinen johtaja Jorma Hynninen
Baletin johtaja Doris Laine
Hallintojohtaja Paavo Suokko
Tekninen johtaja Aarno Eloranta (1986 alkaen)

RAKENNUTTAJA

Rakennushallitus / Suomen valtio

Projektiryhmä: Yli-insinööri Veijo Rossi
Yliarkkitehti Pentti Auersalo
Rakennuspäällikkö Antti Vesanto
Ylitarkastaja Aimo Hämäläinen
Teknillinen tarkastaja Aimo Timonen
Insinööri Jorma Kuosa
Insinööri Juhani Hienonen

ARKKITEHDIT

Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen

Projektiryhmä: Eero Hyvämäki, pääsuunnittelija
Kari Piela
Tuula Mäkinen (sisustussuunnittelun koordinointi)
Antti Laiho

SISUSTUSSUUNNITTELU

Antti Paatero
Anita Karhunen
Sisustusarkkitehti Yrjö Kukkapuro

MAISEMASUUNNITTELU

Maisema-arkkitehti Camilla Rosengren

ERITYISSUUNNITTELIJAT

Rakennesuunnittelija: Insinööri-toimisto Mikko Vahanen Ky
LVI-suunnittelija: LVI-Insinööri-toimisto Chydenius Oy
Sähkö-, tele-, AV- ja näyttämötekni-
nen suunnittelija: Konsulttitoimisto J. W. Majurinen Oy
Akustiikkasuunnittelija: Arkkitehtitoimisto Alpo Halme Ky
Pohjatutkija: IPT Pohjatutkimus Oy
Maisemasuunnittelija: Ympäristötoimisto Oy

URAKOITSIJOITA

Maanrakennustyöt: Maarakennusliike Armas Kallio Oy
Runkorakentaminen: Työyhteisliittymä Ooppera:
Oy Alfred A. Palmberg,
Rakennus-Ruola Oy, Teräsbetoni Oy,
YIT-Yhtymä Oy, Ilmateollisuus Oy,
LVI-Karjalainen Oy, ABB Installaatiot Oy
YIT-Yhtymä Oy
Ilmateollisuus Oy
Putkityöt: LVI-Karjalainen Oy
Sähkötyöt: ABB Installaatiot Oy

Sisustustyöt:

Ilmanvaihtotyöt:

Putkityöt:

Sähkötyöt:

ALIURAKOITSIJOITA

Taitelijapukuhuoneet: GWS Pikval Oy
Lattiapäällystetyöt: H. Väänänen Oy
Salien verhoukset: Idea-Puu Oy
Hissit: Kone Oy
Toimistokalusteet: Koulukalusto-Intrio Oy
Pihakivetykset: Lemminkäinen Oy, Betonituoteosasto
Metalli-ikkunatyöt: Metallirakenne J. Tuominen Oy
Luonnonkivetyöt: OK Graniitti Oy
Julkisivuelementit: Partek
Puutyöt: U.J. Saarni Oy

NÄYTTÄMÖTEKNISIÄ URAKOITSIJOITA

AEG-Finland Oy, Krupp Industrie Technik GmbH, Riskotec Oy,
Suomisen Konepaja Oy, Ypäjän Konepaja

TELEURAKOITSIJOITA

Alcatel Suomi Oy, Helsingin Puhelinyhdistys, Asiakasverkot
Lähde: Eskola (toim.) 1995, 118–119.

Arkkitehtitoimisto Hyvämäki– Karhunen– Parkkinen

Eero Hyvämäen ja Risto Ingmanin haastattelu

Kävimme haastattelemassa Oopperatalon pääsuunnittelijaa Eero Hyvämäkeä, joka on jäänyt toimistostaan jo eläkkeelle, sekä yrityksen nykyistä toimitusjohtajaa, arkkitehti Risto Ingmania, joka osallistui 1990-luvun alussa nuorena harjoittelijana uudisrakennusvaiheen piirustusten laatimiseen. Molemmat ovat osallistuneet myös Oopperatalon muutostöiden suunnitteluun.

Haastattelu tehtiin Arkkitehtitoimisto HKP:n tiloissa 28. lokakuuta 2025.

Minkälaisia suuria ideoita teillä oli Oopperatalon kilpailuvaiheessa?

Hyvämäki: "Piti ensin pitkän aikaa pureutua toimintoihin ja niiden sijoitteluun. Oopperalla oli Aleksanterin teatterissa Bulevardilla pienet tilat.

Alvar Aallon suunnitelmassa Töölönlahden länsirannalle oli sijoitettu julkisia rakennuksia. Oopperatalon kilpailuvaiheessa tavoitteena oli säilyttää ranta rakentamattomana, jotta puiston jalankulkuyhteys säilyi ehjänä. Tilan säästämisen vuoksi mentiin mahdollisimman lähelle Sakkaroosin rakennusta.

Järjestimme Oopperataloon kaksi sisäänkäyntipuolta, pääsisäänkäynti Mannerheimintien puolelle, toinen sisäänkäynti Töölönlahdelle, jonne sijoitimme myös saattoajon. Kilpailuehdotuksen liikenne- ratkaisuja pidettiin hyvinä. Vaihtuvien näyttelyiden tilat olivat vielä kilpailuvaiheessa mukana. Ne sijaittivat rannan

puolella, osin maan alla ja terassoidusti. Amfiteatteria ei tällöin vielä ollut."

Mitä voisitte kertoa Oopperatalon yleishahmosta ja massoitelusta?

Hyvämäki: "Suuri massa pilkottiin pienemmiksi puikoiksi. Kilpailun nimimerkki oli Scalapuikko. Ulkotila luikerteli rakennuksen piikkomaisten osien väliin vielä kilpailuvaiheessa. Suunnittelun jatkokehittämisessä osa tällaisista piirteistä jouduttiin karsimaan."

Arkkitehtuurikilpailun jälkeen suunnittelutöitä tehtiin jopa kahdeksan vuotta ennen kuin päästiin rakentamaan. Mitä voisitte kertoa tästä pitkästä suunnitteluvaiheesta?

Hyvämäki: "Hanke oli kallis ja arkkitehtuurikilpailun jälkeen rahat olivat loppu. Vaihtuvien näyttelyiden tilat poistettiin tilaohjelmasta kilpailuvaiheen jälkeen. Vuoden 1980 luonnossuunnitelmissa niitä ei enää ollut mukana. Näyttelytilojen paikalle tuli ensin kulmikas amfiteatteri pihalle ja suuri ravintolatila ensimmäisen kerroksen sisäänkäynnin yhteyteen.

Vuonna 1983 vahvistettiin uusi tilaohjelma, jossa lavastevarastojen pinta-alaa pienennettiin. Näyttelytilojen paikalle suunniteltiin lopulta viestinnän ja markkinoinnin toimistotiloja suuren ravintola-alueen sijaan. Pihan amfiteatteri sai lopulta kaarevan katsomon. Me suunnittelijat jatkoimme urakkakuvien parissa.

Kilpailuvaiheen liikenne- ratkaisuksista toteutumatta Helsinginkadun alapuolinen tunneli ja jalankul-

kijoiden katettu reitti.

Vuonna 1986 louhintaurakka aloitettiin. Rakentamiseen tuli vuoden kestänyt tauko, sillä kohde oli niin suuri, ettei siitä syntynyt todellista urakkakilpailua. Tarjoukset hylättiin liian kalliina ja tuli tuumaustauko. Rakennushallituksen ylisinööri Veijo Rossi ajatteli, että toteutetaan hanke pienempinä urakoina, jolloin löytyi enemmän tekijöitä. Ensin oli runkourakka, minkä jälkeen oli noin 40 muuta urakkaa. Sitä, tuliko hanke näin tehtynä edullisemmaksi, ei ole tietoa, mutta ainakin talo saatiin rakennettua."

Kävittekö tutustumassa suunnitteluvaiheessa muihin oopperataloihin?

Hyvämäki: "Muita moderneja oopperataloja ei oikein ollut, mutta erilaisilla kokoonpanoilla käytiin läpi eurooppalaisia oopperataloja. Tukholman Kungliga Operanissa käytiin perehtymässä sen toimintoihin. Lisäksi kävimme esimerkiksi Berliinissä ja sekä peräti kolme kertaa Dresdenin Semperoper-talossa, joka oli vaurioitunut toisessa maailmansodassa. Sen katsomo entisöitiin, mutta näyttämö ja sen toiminnat tehtiin uusina samoihin aikoihin, kun suunnittelimme suomalaista oopperataloa.

Oopperatalon pitkän suunnittelu- ja rakennusprosessin aikana näyttämötekniikka kehittyi. Esimerkiksi Itä-Saksassa ja Wienissä oli näyttämötekniikan valmistajia. Suomeen valittiin alun perin saksalaista näyttämötekniikkaa, joka ehti pian vanhentua. Tekniikka perustui vastapainojärjestelmään."

Vasemmalta oikealle piirustuspöydän ääressä Oopperatalon pääsuunnittelija Eero Hyvämäki sekä arkkitehdit Jukka Karhunen ja Risto Parkkinen. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 69.

Mitä voisitte kertoa julkisivumateriaaleista ja niiden valinnoista?

Hyvämäki: "Oopperatalon suunnitteluai- kana oli havaittu jo, että Finlandia-talon julkisivujen marmorilaatat eivät olleet pysyneet muodossaan eikä marmoria siksi hyväksytty Oopperataloonkaan. Olimme ajatelleet rapattua funkistaloa, mutta Rakennushallitus ei lähtenyt tekemään niin epävarmaa julkisivua kuin rappaus on. Sopivaa, vaaleaa suomalaista kiveä ei ollut ja lopulta päädyttiin keraamisiin laattoihin, joihin Tikkurila yhdessä arkkitehti

Tuula Mäkisen kanssa suunnitteli oman Oopperan valkoisen sävyn."

Miten pääsalin akustiikkaa suunniteltiin?

Hyvämäki: "Suunnittelu kesti kauan. Kilpailuvaiheen sali oli mitoituslähtökohta. Salin muoto oli Finlandia-salin kaltaisesti viuhkamainen, parvia oli kaksi. Myöhemmin lisättiin kolmas parvi ja salin muodoksi kehittyi hevosenkenkä. Salista rakennettiin kaksi akustista pienoismallia. Haluttiin, ettei salista tule liian pitkää.

Arkkitehdit Risto Ingman ja Eero Hyvämäki haastateltavina 28. lokakuuta 2025. Arkkitehtitoimisto HKP:n neuvotteluhuoneen seinällä on Oopperatalon pienoismalli.

Kolmas parvi tuli siitä, että saliin saatiin haluttu akustinen voima ja tarpeeksi kai- deheijastuspintoja. Akustikkona oli Alpo Halme, joka oli ollut mukana kilpailussa asiantuntijana."

Minkälaista oli pyörittää omaa arkkitehtitoimistoa samalla, kun Oopperatalon hanke venyi kilpailun jälkeen niin pitkäksi? Miten se oli taloudellisesti mahdollista?

Hyvämäki: "Oli kyllä tuuria, että Ooppera- talon projekti saatiin läpi ja ettei toimisto

ajautunut konkurssiin. Kilpailun jälkeinen aika oli kummallista. Hanketta ei talousmie- lessä ollut olemassa, silti sitä piti kehittää ja esitellä esimerkiksi eduskunnan jäsenille. Temppeleauktion kirkossakin Oopperatalon hanketta esiteltiin täydelle kirkkosalille.

Töölöseura perustettiin vastustamaan oopperatalohanketta, lopulta seurasta tuli hankkeen tukija. Alfons Almi oli hankkeen vetohahmo ja otti asiantuntijaroolin, missä oli hyvä. Myöhemmin nimitettiin oopperan henkilökunnan joukosta eri alo- jen asiantuntijoita, jolloin Almin taakkaa

Arkkitehti Tuula Mäkinen oli mukana Oopperatalon projektissa kahdeksan vuotta. Kuva: Paavo Martikainen / Avotakka 11/1993, 46.

ja vastuuta jaettiin. Almi toimi sitkeästi Oopperatalon rakentamisen puolesta, ettei asia unohtunut. Asia oli aina tiedotusvälineissä mukana.

Ei pidä myöskään unohtaa suomalaisten oopperasäveltäjien panosta oopperan suosion kasvamiseen ja sitä kautta oman talon hankkeelle. Joonas Kokkosen Viimeiset kiusaukset -ooppera sai kantaesityksensä vuonna 1975. Aulis Sallisen vuonna 1978 kantaesityksensä saaneen Punainen viiva -oopperan myötä oopperahanke sai vähitellen tukea jopa kommunisteilta.

Kehitimme toimistossamme Oopperatalon suunnitelmia kehittäen opetusministeriön määrärahojen turvin. Samalla osallistuimme muihin arkkitehtuurikilpailuihin, joiden kautta saimme muita, toteutukseen johtaneita töitä. Toimistosta tuli väkisin iso. Oopperatalon urakkakuvavaiheessa

toimistossa oli jopa 45 ihmistä, muutoin heitä oli 10–20 henkilöä. Oopperatalo piirrettiin käsin ja piirustukset olivat pitkiä.

Myös Helsingin metrohanke oli tärkeä toimiston olemassaolon kannalta esimerkiksi oopperahankkeen seisoessa."

Keitä haluaisitte nostaa esiin Oopperatalon uudisrakennusvaiheen suunnitteluryhmästä? Ketkä suunnittelivat sisustusta?

Hyvämäki: "Toimisto sai toimeksiannon myös sisustuksesta. Arkkitehti Tuula Mäkinen koordinoi sisustusarkkitehtien työtä. Yrjö Kukkapuro suunnitteli istuimet pääsaliin ja Alminsaliin."

Mitä puulajia tai -lajeja on käytetty yleisötiloissa?

Hyvämäki: "Yleisötilojen punapyökistä tehtyjä rakennusosia petsattiin tiettyyn sävyyn. Yleisötiloissa oli alun perin myös eläviä puita ja isoja viherkasveja."

Tuula Mäkinen mainitsi Avotakan haastattelussa vuonna 1993, että yleisötilojen harmaissa marmorilattialaatoissa saa näkyä kulutuksen jäljet.

Hyvämäki: "Kyllä. Kävin Italian Carrarassa marmorilouhoksilla paikan päällä valitsemassa sopivan marmorilajin yleisötilojen lattialaatoihin. Lopulta valittiin Bardiglio Imperiale Marble. Kivilaatoissa saavat näkyä kulutuksen jäljet."

Oopperatalo valmistui vuonna 1993. Mitä haluaisitte tuoda esiin valmiista rakennuksesta?

Hyvämäki: "Oopperatalon toiminnallinen ydin on pääsalin näyttämö, jossa on päänäyttämön lisäksi sivunäyttämöt ja takanäyttämö. Sama näyttämön mitta toistuu eri paikoissa. Näiden mitoituksessa ja sijoituksessa noudatettiin näyttämöstandardeja, jotta ulkomailta voidaan tuoda näyttöksiä Suomeen. Pääsalin näyttämö on tyypiltään ristinäyttämö. Tavaroita ja lavasteita siirretään, kuljetetaan ja nostetaan nostimilla. Kun takanäyttämö avataan, saadaan näyttämölle lisää syvyyttä ja perspektiiviä."

Mitä nimitystä päälämpiön ja henkilökunnan ravintolan lasigallerioista voisi käyttää?

Hyvämäki: "Lasigalleria on ihan hyvä nimitys. Päälämpiön yläosastaan kaareutuvien lasiseinien tarkoituksena on tuoda yleisö mahdollisimman läheiseen kontaktiin Töölönlahden kanssa. Kaareva muoto tuo maiseman lähemmäs. Vastaavanlainen lasigalleria toteutettiin myös henkilökunnan ravintolaan."

Mitä voisitte kertoa Oopperatalon muutosvaiheista?

Ingman ja Hyvämäki: "Vuonna 1994 Mannerheimintien puoleiselle aukiolle suunniteltiin ulkotarjoilualue, mutta toimintaa ei sen jälkeen jatkettu. Mannerheimintien puoleista sisäänkäyntiä pidetään näyttösten ulkopuolisena aikana päivisin kiinni.

Osaan lämpiötiloista asennettiin alun perin sinertävän harmaa kokolattiamatto, joka kuitenkin likaantui herkästi ja osa kokolattiamatoista on myöhemmin korvattu kivilaatoilla. Osassa tiloja, kuten päälämpiön parvella, on edelleen kokolattiamattoa, mutta matot on uusittu.

Päälämpiön ja henkilökunnan ravintolan lasigallerioiden ikkunoissa oli jo alun perin aurinkomarkiisit. Jossain vaiheessa ne kunnostettiin. Markkiisit uusittiin vuonna 2023.

Pääsalin parkettilattiaa on paikkailtu.

Vuonna 2000 suurennettiin ompelimoa ja vuonna 2003 laajennettiin pääaulan naisten wc-tiloja.

Vuonna 2006 muutettiin Helsinginkadun puoleisen päädyn neljännen kerroksen toimistotiloja.

Nopeasti vanhentunut näyttämötekniikka jouduttiin uusimaan ensimmäisen kerran jo vuonna 2007.

Yleisötiloissa on uusittu jonkin verran kalusteita ja valaisimia. Oopperan toiveesta valaisimiin on lisätty RGB-valoja, jotta valaisimiin saadaan tarvittaessa myös värivaloja. Aula- ja lämpiötiloihin on tuotu uusia mustia kalusteita, kuten myyntitiskejä. Alun perin rakennuksessa ei ole ollut mustaa kuin päänäyttämöllä ja flyygeissä. Tummansinistä käytettiin, jos oli tarkoitus häivyttää jotakin.

Toimistomme on ollut mukana useiden muutosvaiheiden suunnittelijana. Vuosina 2006–2016 tehtiin joka kesä muutostöitä.

Vuosina 2006–2007 HKP oli mukana julkisivuvalaistuksen uudistamisessa. Täl-

löin laajennettiin myös orkesterimonttua kaventamalla viereistä käytävää.

Vuonna 2010 rakennettiin toisen kellarikerroksen lavastevaraston osaan uusi baletin harjoittelusali. Tilasta purettiin yksi kantava teräsbetonipilari, joka sitten korvattiin isolla palkilla. Tilaan tehtiin myös maan tasoon johtava poistumistie. Se oli varmaan yksi suurimmista muutoksista, mitä talossa on tehty.

Vuonna 2010 joku ajoi Töölönlahden puoleisen sisäänkäyntikatoksen rikki. Katos korvattiin myöhemmin uudella pitkällä.

Vuonna 2015 uusittiin pääsalin alkuperäiset, Yrjö Kukkapuron suunnittelemat istuimet. Uudet istuimet kilpailutettiin ja tilattiin Italiasta. Istuinten selkäreunoja laitettiin nahkaosat niihin kohtiin, joista otetaan tukea. Samalla laajennettiin ja muutettiin aitoita. Parvien sivuilla olevien istuinten suuntaa muutettiin.

Jossain vaiheessa Oopperatalon puisto päätyyn suunniteltiin ravintolatilan laajennusta. Ajateltiin, että ravintola olisi voinut olla laajemmin avoinna. Lopulta laajennushankkeeseen ei kuitenkaan ryhdytty.

VIP-sisäänkäynnin läheisyydessä olevaa portaikkoa ja wc-tiloja muutettiin vuonna 2016.

Lämpöön Carmen-päätyyn lisättiin vuonna 2017 Vertti Kiven suunnittelemat mustat tarjoilukalusteet, mutta emme olleet siinä hankkeessa mukana. Musta ei kuulu lämpöiden alkuperäiseen värimaailmaan. Musta väri on Tuula Mäkisen sanoin kuulunut alun perin vain näyttä-

mölle ja flyygeleihin. Emme osallistuneet myöskään henkilökunnan ravintolan kalusteudistukseen, jossa Lilli Paasikiven idean mukaan uusiin kalusteisiin valittiin värisävyyttä Jorma Hautalan tekemien päätyseinien maalausten väreistä.

Vuonna 2021 tehtiin Alminsalin ja sen lämpöön uudistuksia. Alminsalin lämpöä oli käytetty kokoontumisiin, mutta oli ollut vain yksi poistumistie, minkä vuoksi Alminsalin lämpöön alkuperäinen umpioivellinen liukuseinä korvattiin uudella siirtolasiseinällä. Samalla uusittiin Alminsalin ovet ja niiden avautumissuunnat poistumistien vuoksi. Näin lämpöä voitiin käyttää kokoontumistilana.

Vuonna 2021 rakennettiin kellaritiloihin Balettioppilaitoksen tiloja, mutta emme olleet niitä suunnittelemassa.

Vuonna 2022 Juha-päädyn ulko-ovet uusittiin. Ulkonäöltään ne vastaavat alkuperäisiä, mutta toiminnaltaan ne mahdollistavat kattovalaisinten lamppujen ja polttimoiden vaihtamiseen välttämättömän nostimen sisään tuomisen.

Vuonna 2023 uusittiin päänäyttämön tekniikka. Pääsalin etuosan katto maalattiin tummansiniseksi. Orkesterin heijastuksia parannettiin lisäämällä näyttämön sivuseinille akustisia elementtejä. Ensimmäisen parven kaiteeseen on lisätty akustiset elementit, joiden taakse saatiin kaapeleita piiloon. Heijastuspinnan kulman tuli olla kuusi astetta. Ohjauspisteet on siirretty itse salitilaan. Aiemmin ne sijaittivat permannon takana.

Vuonna 2023 uusittiin aula- ja lämpö-

tilojen valaisimia. Lämpöihin asennettiin Oopperan toiveesta myös RGB-valoja erilaisia tapahtumia varten.

Samana vuonna uusittiin myös pukuhuoneiden märkätiloja. Aulatilat kattoon ripustettiin uusi valotaideteos. HKP ei ollut niissä suunnittelijana."

Mitkä ovat Oopperatalon teille tärkeitä tai onnistuneita piirteitä, jotka on hyvä ottaa huomioon myös tulevissa korjauksissa?

Ingman: "Rakennuksen heijastuminen Töölönlahden vesipeiliin on tärkeä piirre. Rakennus näyttyy yläväänä ja majesteettisena ja avautuu kauniisti kaupunkipuistoon."

Hyvämäki: "On hyvä, että taloa tarvitaan ja käytetään. Rakennuksen ulkoasu ja julkisivujen lisäksi tärkeitä ovat julkiset tilat eli aulatilat, lämpöä ja salit."

Risto Ingman: "Alun perin rakennuksessa oli mustaa vain näyttämöllä ja flyygeleissä."

Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n muu tuotanto

Arkkitehdit Eero Hyvämäki, Jukka Karhunen ja Risto Parkkinen perustivat toimistonsa Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen Parkkinen vuonna 1968. Toimisto osallistui moniin arkkitehtuurikilpailuihin ja sai osittain kilpailuvoittoa ansiosta töitä.

Vuonna 1980 valmistunut Jyväskylän

kaupungin kirjasto ja työväenopisto oli ensimmäinen kulttuurikeskustyyppinen kirjasto Suomessa. Toimisto oli saanut kilpailussa toisen palkinnon, mutta he saivat silti toteuttaa suunnitelmansa.

Maanalainen Itäkeskuksen uimahalli valmistui samanaikaisesti Oopperatalon kanssa vuonna 1993. Myös Helsingin metroasemat ja Itäkeskus työllisti paljon oopperan kanssa samanaikaisesti.

Oopperatalon viereen Töölönlahden rannalle, palaneen kesäravintolan paikalle rakennettu Ravintola Töölönranta valmistui vuonna 1998.

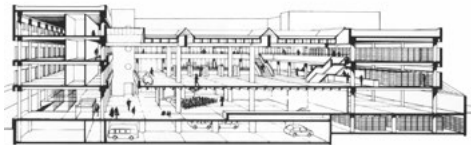
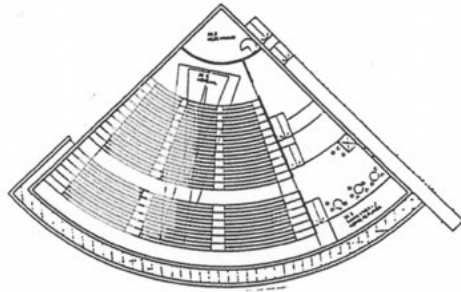
1990-luvulla toimisto suunnitteli kilpailuvoiton jälkeen Hampuri-Harburgin teknillisen yliopiston rakennuksia. Hanke toteutettiin hampurilaisen yhteistyökumppanin kanssa. Vuonna 2001 valmistunut useamman rakennuksen urakka kesti kaiken kaikkiaan 15 vuotta.

Toimiston nimi muutettiin muotoon Arkkitehtitoimisto HKP Oy vuonna 2002, kun Hyvämäki ja Parkkinen jäivät eläkkeelle ja luovuttivat suunnitteluvastuun nuoremmalle sukupolvelle.

Toimisto voitti vuonna 2001 Aalto-yliopiston TUAS-talon suunnittelukilpailun. Rakennus valmistui vuonna 2003. Samana vuonna toimisto palkittiin rakennustaiteen valtionpalkinnolla.

Tällä hetkellä toimistossa on työn alla muun muassa Kivenlahden liikekeskus.⁵⁶

⁵⁶ Risto Ingman ja Eero Hyvämäki, suullinen tiedonanto 28.10.2025; hkp.fi.

Jyväskylän kaupunginkirjasto ja työväenopisto valmistui vuonna 1980. Kuvat: hkp.fi.

Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkisen suunnittelema Itäkeskuksen uimahalli valmistui samanaikaisesti Oopperatalon kanssa eli vuonna 1993. Tilat toimivat myös väestönsuojana. Kuva: Juha Tiainen / *Arkkitehti-lehti* 4/1994, 30.

Hampuri-Harburgin teknillisen yliopiston useamman rakennuksen hanke kesti 15 vuotta. Työt valmistuivat vuonna 2001. Kuvat: Antti Laiho / HKP.

Ravintola Töölönranta valmistui Oopperatalon koillispuolelle Töölönlahden rannalle vuonna 1998. Joulukuusta 2023 alkaen tiloissa toimii Fat Lizard Töölö. Kuva: Bivouac 1998 / hkp.fi.

Matinkylän metroasema valmistui vuonna 2017. Kuva: Pekka Leskelä / HKP.

Aalto-yliopiston TUAS-rakennus valmistui vuonna 2003. Rakennus tunnetaan nykyisin nimellä Maarintie 8. Kuva: Risto Parkkinen / HKP.

Suunnitelmat

Uudisrakennusvaiheen rakennusluvut

Oopperatalon uudisrakennusvaiheen pääsuunnittelusta vastannut Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen laati lopulliset suunnitelmat vuonna 1986. Suunnitelmiin tehtiin muutoksia vielä vuonna 1988.

1986

Ennen varsinaisen rakennustyön aloittamista Oopperataloa varten rakennettiin maanalaiset kellarin seinät, jotka toimivat samalla pysyvinä patoseininä. Näiden maanalaisten patoseiniin rakentamiseen liittyvä lupa vahvistettiin syyskuussa 1986.⁵⁷

Oopperatalon uudisrakennuksen lupa vahvistettiin joulun alla 1986. Taloon suunniteltiin kuusi maanpäällistä kerrosta ja kaksi asuinhuoneistoa. Autopaikkoja oli 199, joista 179 sijaitsi Mäntymäen pysäköintialueella.⁵⁸

1988

Rakennustöiden aloittamisen jälkeen Oopperatalon huoltoliikennejärjestelyihin tehtiin muutos, jonka rakennuslupa vahvistettiin maaliskuussa 1988. Ensimmäisen kerroksen maanalaista lastaus- ja pysäköintitilaa laajennettiin kääntöpaikalla, sillä aiemmissa suunnitelmissa

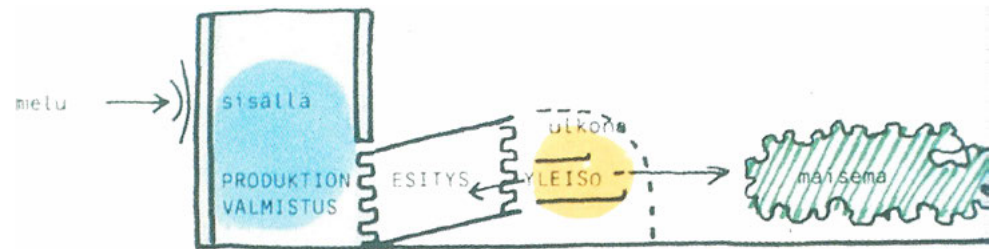
⁵⁷ Rakennuslupatunnus 14-2261-C-86, 29.9.1986, loppukatselmus 11.12.1990. HKRV.

⁵⁸ Rakennuslupatunnus 14-2523-A-86, vahvistettu 23.12.1986, loppukatselmus 12.8.1993. HKRV.

Oopperatalon numerotietoja

Bruttoala:	40 000 m ²
Tilavuus:	220 000 m ³
Näyttämötornin korkeus näyttämötasosta:	28 m
Päänäyttämön koko:	20 x 25 m
Päänäyttämön nostinalue:	16 x 16 m
Lattianostimien liike:	-8 m, +3 m
Paikkamäärä / suuri sali:	1365
Paikkamäärä / konserteissa:	1499
Paikkamäärä / Alminsali:	200–500
Rakennuskustannukset:	762 Mmk
Irtokalustehankinnat:	42 Mmk

Lähde: Eskola (toim.) 1995, 117.

Kaavio oopperan tilojen sijoittumisesta tontille. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 80.

telmissä esitettyä Helsinginkadun alitse johtavaa tunnelia ei toteutettu. Muutosten jälkeen uudisrakennuksen kokonaisala oli 40 290 neliometriä ja tilavuus 222 900 kuutiometriä.⁵⁹

Syyskuussa 1988, kun rakennuksen runkotyöt olivat käynnissä, vahvistettiin vielä uusi rakennuslupa. Oopperatalon ensimmäisen ja toisen kellarikerroksen

⁵⁹ Rakennuslupatunnus 14-493-B-88, vahvistettu 22.3.1988, loppukatselmus 15.2.1993.

(K1 ja K2) lavastevalvostiloissa tehtiin muutos: osaa varastosta korotettiin, ja osaa laajennettiin ottamalla käyttöön jo louhittu varatila. Muutosalueen pinta-ala oli 1 150 neliometriä.⁶⁰

⁶⁰ Rakennuslupatunnus 14-3464-C-88, vahvistettu 16.9.1988, loppukatselmus 15.2.1993. HKRV.

Arkkitehtoniset ratkaisut – pääsuunnittelija Eero Hyvämäki

Rakennuksen kaksi roolia

Arkkitehtonista ratkaisua kehittäessä rakennuksen sisältö nähtiin kaksijakoisena: oopperatalo on sekä kaupunkitilaan liittyvä avoin julkinen rakennus että rauhaa ja keskittymistä vaativa luovan toiminnan keskus.

Tämä kaksijakoisuus näkyy sekä sisätiloissa että ulkoasussa. Yleistilat avautuvat näkymillään horisontaalisesti puistomaisemaan, kun taas harjoitus-salit on kätkeyty massiivisten seinämuurien suojaan ja avattu valoon ylöspäin. Avoin lasiseinä yleisölämpioissä korostaa yhteyttä kaupunkiin, kun taas harjoitussalien graniittimuuri viestii suojautumisesta liikennehälyltä.

Tilarytmi ja rituaali

Yleisön saapuminen oopperaan voidaan nähdä ohjattuna rituaalina, jossa tulija valmistellaan vastaanottamaan illan taide-elämys. Jo sisääntuloaukiolla kävijä liitetään osaksi näyttämön tapahtumaa kulkiessaan Kain Tapperin tilateoksen kivipaasien lomasta. Eteishallista alkava tilasarja johdattaa yleisön vaihtelevien tilojen, taideteosten ja valaistustilanteiden kautta kohti lämpiötä ja Töölönlahteen avautuvaa suurta lasiseinää.

Päätilaan saapuminen perustuu dramaattiseen kontrastiin: oopperasali näyttäytyy lämpiöstä omana rakennuk-

senaan, johon kuljetaan muuriaukkojen ja ”tuulikaappien” kautta. Viileistä, lasipintaisista ja neutraalinsävyisistä aulatiloista siirrytään lämpimään, puuverhoiltuun interiööriin – oopperan maailmaan. Samalla tilakokemus muuttuu lämpiön horisontaalisuudesta salin akustista avaruutta korostavaan vertikaalisuuteen.

Näyttämö rakennuksen keskipisteenä

Oopperatalon toiminnan todellinen ydin on päänäyttämö, jonka mitat ja tekniset mahdollisuudet ohjaavat esitysten suunnittelua ja harjoittelua. Lavastamon työ, lavasteiden varastointi sekä baletin ja kuoron liikkeet perustuvat kaikki näyttämön tarkkaan mitoitukseen ja sen rajaamaan tilaan.

Päänäyttämön perusmitat toimivatkin koko talon tilasuunnittelun lähtökohtana: näyttämön 20 metrin syvyys määrittää apunäyttämöiden, harjoitussalien, lavastepajojen ja muiden suurten tilojen jännemitat, mikä heijastuu koko rakennuksen arkkitehtonisiin suhteisiin.

Näyttämön keskeinen rooli näkyy myös sisäisessä liikenteessä. Kaikkialta on päästävä sujuvasti näyttämölle, vaikka sen kautta ei yleensä voi kulkea läpi. Siksi eri kerrosten pääkäytävät on yhdistetty neljän näyttämön kulmiin sijoitetun hissiryhmän avulla kolmiulotteiseksi liikenneverkoksi, josta löytyy aina kulloiseenkin näyttämön käyttöön sopiva reitti.

Trukkiväylien, hissien ja nostimien järjestelmä keskittyy päänäyttämön kulissitorniin ja suuriin lattianostimiin, mikä saa koko rakennuksen toimimaan ikään kuin yhtenä synkronoituna koneena. Ei siis ole sattumaa, että rakennuksen kaupunkikuvallinen dominantti on korkealle kohoava näyttämötorni, joka korostaa talon toiminnallista ydintä.

Oopperasali

Ooppera taidemuotona edellyttää esitystilalta sekä suurta tilavuutta että intiimiä kontaktia. Suuri orkesteri, kuoro ja joukkokohtaukset vaativat väljyyttä, mutta yleisön on samalla päästävä lähelle näyttämötapahtumia.

Helsingin oopperatalossa tämä ristiriita on ratkaisu sijoittamalla osa yleisöstä pääkatsomon yläpuolisille katsomoparville, jolloin kauas jäävät paikat tuodaan lähemmäs esitystä ja akustinen tilavuus saavutetaan tilan korkeudella. Parvikaiteiden kovat pinnat tukevat salin akustiikkaa heijastamalla ääntä, ja kaartuvan katsomon lämminsävyiset seinämateriaalit sekä niitä korostava valaistus luovat myönteisen odotuksen taide-elämyksestä. Koko salin suunnittelun lähtökohtana on esiintyjien, yleisön ja tilan vuorovaikutus, jotta esitykset voivat nousta tavanomaista vaikuttavammiksi.

Materiaalien ja värien sanoma

Oopperatalon monikäyttöiset yleisötilat soveltuvat näyttelyihin, lämpiökon-

sertteihin, banketteihin ja tanssiaisiin. Materiaalit ja väriskaala on valittu niin, että tilan rakenteellinen ilme toimii neutraalina taustana erilaisille tapahtumille ja niiden rekvisiitille. Lämpiössä tunnelma muuttuu valaistuksen mukana: valkoiset muuripinnat heijastavat valoa, ja syvennyksissä vaihtelevat siniharmaat pinnat sekä ovien ja ritilöiden punasävyinen puu.

Salin materiaalit ja värit muodostavat lämpiöön nähden lämpimän vastakohdan ja korostavat suljetun sisätilan tunnelmaa. Etunäyttämön seinäpinnat häivytetään tummilla, sinisen syvillä sävyillä, sillä musta on jätetty näyttämölle itselleen. Sama ”sinisen hämärän” ajatus jatkuu Alminsalin tummassa interiöörissä, joka toimii mustaa laattikkaa vivahteikkaampana konsertti- ja esitystilana.

Yleisötilojen materiaalit ja värimaailma on ulotettu myös henkilökunnan työtiloihin, jotta oopperateoksia valmistellaan samassa hengessä, kuin yleisö ne myöhemmin kokee.⁶¹

61 Hyvämäki 1995, 104. Referointi Livadyn.

Sijainti tontilla, yleishahmo ja piha-alueet

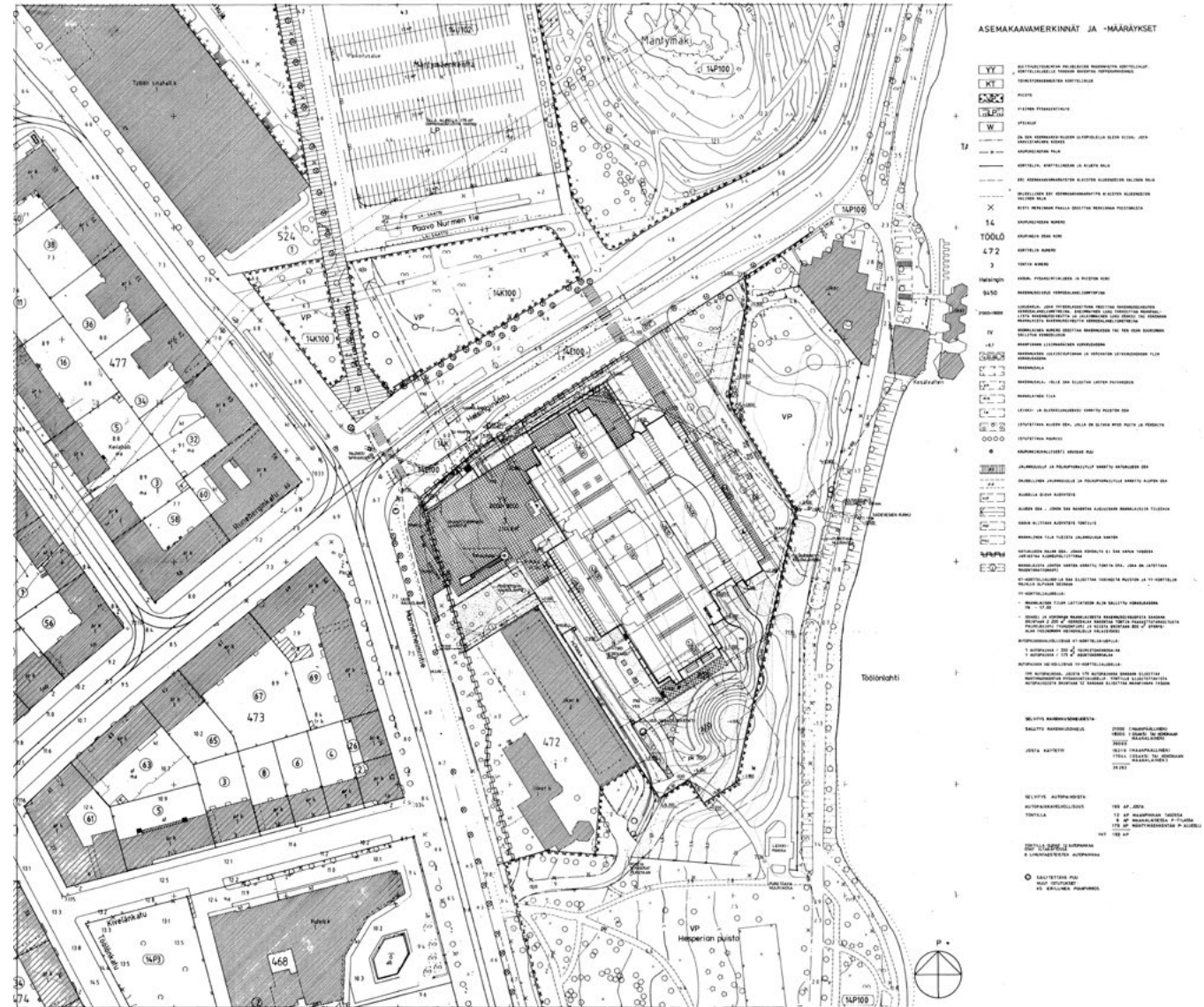
Oopperatalo rakennettiin Töölönlahden länsirannalle, Helsinginkadun ja Mannerheimintien kulmassa sijaitsevalle entisen Sokeritehtaan tontille. Rakennus sijoitettiin vuonna 1952 valmistuneen Suomen Sokerin pääkonttorin ja 1970-luvun alussa valmistuneen Sakkaroosi-nimisen toimistorakennuksen kanssa samansuuntaisesti.

Suuren talon rakennusmassa hajotettiin erikorkuisiin ja -muotoisiin osiin. Näyttämötorni kohoaa neljä kerrosta muutoin kuusikerroksista rakennusta korkeammalle. Maan alle piilotettiin kolme kellarikerrosta. Rakennukseen tehtiin sorapäälysteinen tasakatto, jolle tehtiin harjoitussalien harjallisten kattoikkunoiden rivit.

Rakennuksen suorakulmisiin perusmuotoihin yhdistettiin myös kaaria. Näyttämötornin takaseinä ja sisääntulokatokset toteutettiin kaarevina, samoin Töölönlahden puoleisen lämpiön ja lounaissivun henkilökunnan ravintolan lasiseinien yläosat. Kaarevuus toistuu lisäksi yksittäisissä parvekkeissa sekä julkisivusta ulkonevissa porrashuoneissa.

Pääsisäänkäynti järjestettiin Mannerheimintien puoleisen kivetyn aukion kautta, jonne saavutaan kiviportin alta. Taiteilija Kain Tapper teki aukiolle geometrisen kiviveistossarjan nimeltä "Alkunäytös". Henkilökunnan sisäänkäynti on samalla puolella, mutta erillään yleisön sisäänkäynnistä.

Oopperatalon asemapiirros

Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987, päivitetty 15.1.1988 / Sk BEM.

Rakennuksen eteläpuolelle rakennettiin kesäkäyttöinen amfiteatteri, joka liittyy saumattomasti Hesperianpuistoon. Myös Töölönlahden rannan kevyen liikenteen väylien ja Oopperatalon pihan raja pidettiin avoimena. Töölönlahden puolelle järjestettiin toinen sisäänkäynti, vieraiden saattoalue sekä 12 autopaikkaa. Pääosa paikoitusalueesta sijoitettiin Helsinginkadun pohjoispuoliselle, Kisahallin viereiselle alueelle.

Katujen puolelta Oopperatalon piha rajattiin luonnonkivimuurein ja istutuskaualoin.

Huoltoajo järjestettiin Mannerheimintieltä haarautuvan ajotien kautta. Tie johtaa ensimmäisen kerroksen maanalaisiin lastaustiloihin, joihin tehtiin kääntöpaikka.

Piha-alueet istutettiin maisema-arkkitehti Camilla Rosengrenin suunnitelmien mukaan.

Maisemasuunnittelun ratkaisut – maisema-arkkitehti Camilla Rosengren

Töölönlahden ranta on osa Helsingin vanhaa kulttuurimaisemaa, jossa yhdistyvät rehevä sisäsaaristoluonto ja historialliset huvilapuistot sekä teollisuusalueet. Alueelle ovat ominaisia veden läheisyys, viljava maa ja pitkät kulttuuriperinteet. Rantojen jaloista lehtipuista koostuvat puutarhat ovat muokanneet maisemaa jo 1800-luvulta lähtien. Töölönlahti toimii viheryhteytenä keskustan ja Keskuspuiston välillä, muodostaen laajan puistoaluekokonai-

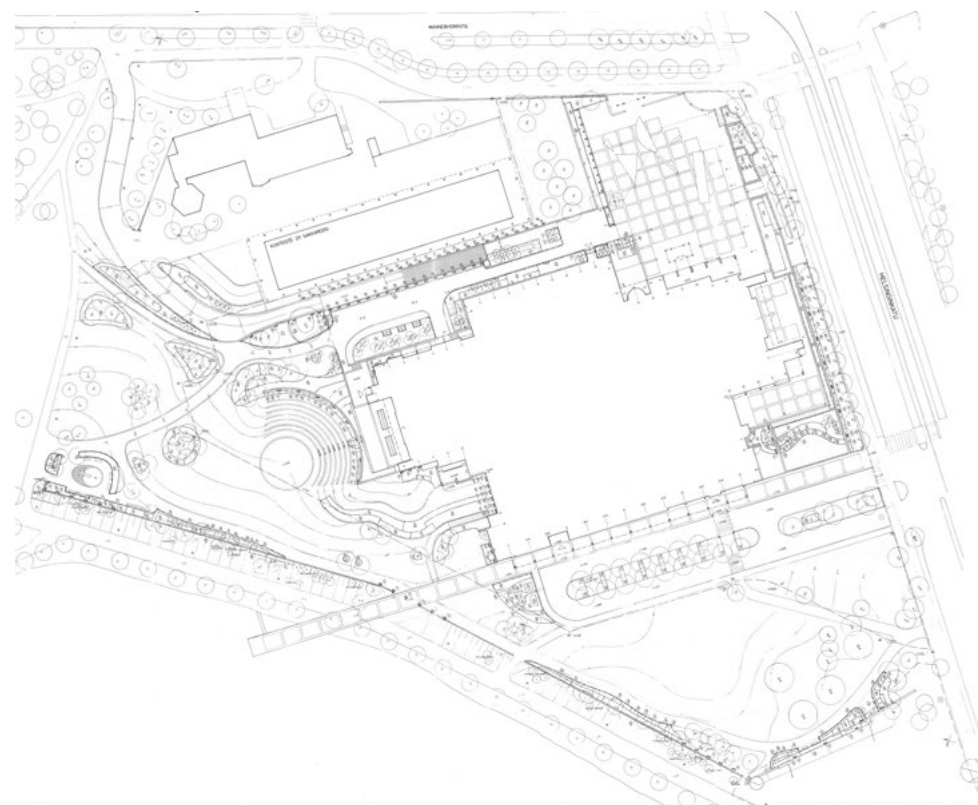
suuden, jota hallitsevat veden kimallus, suuret puut ja kaupungin maamerkkirakennukset. Tontilla oli vanhan teollisuusympäristön jäännöksiä, kuten lähellä rantaa sijaitseva tiilimuuri.

Maisemasuunnittelu tehtiin arkkitehdin ja maisema-arkkitehdin yhteistyönä, tavoitteena yhdistää urbaani ilme ja perinteinen puistomaisuus. Kaupunkimaisuutta edustavat Mannerheimintien toriaukio, etelän amfiteatteri ja Töölönlahden puoleinen sisäänkäyntiaukio katoksineen, kun taas laajat nurmikot ja jaloista lehtipuista koostuvat istutukset tuovat vehreyttä. Vanhaa tiilimuuria jätettiin näkyviin muistoksi alueen teollisesta menneisyydestä, ja sen viereen istutettiin monilajinen perennaistutus.

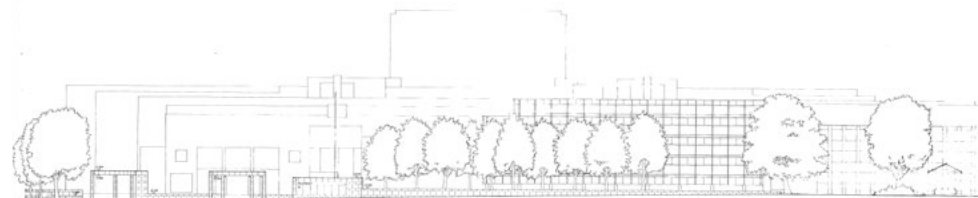
Amfiteatteri toimii oleskelu- ja tapahtumapaikkana, mutta sen kasvillisuus vaati useamman vuoden vahvistukseen. Rakennusvaiheessa alueen puut suojattiin huolellisesti, erityisesti Oopperatalon ja viereisen Sakkaroosi-toimistorakennuksen välinen tammi. Mannerheimintien puolen kasvillisuus kärsii ohuiden kasvualustojen ja tuulisuuden vuoksi, ja lajivalinnoissa painotettiin kestäviä kasvilajeja.

Ympäristön suunnittelun etuna oli, että pysäköinti sijoitettiin Helsinginkadun pohjoispuoliselle Mäntymäen kentälle, jolloin Oopperataloon saavutaan vehreän puiston tai torin kiviveistosten ja veden solinan kautta, ei laajan paikoitusalueen halki.⁶²

62 Rosengren 1995, 106.

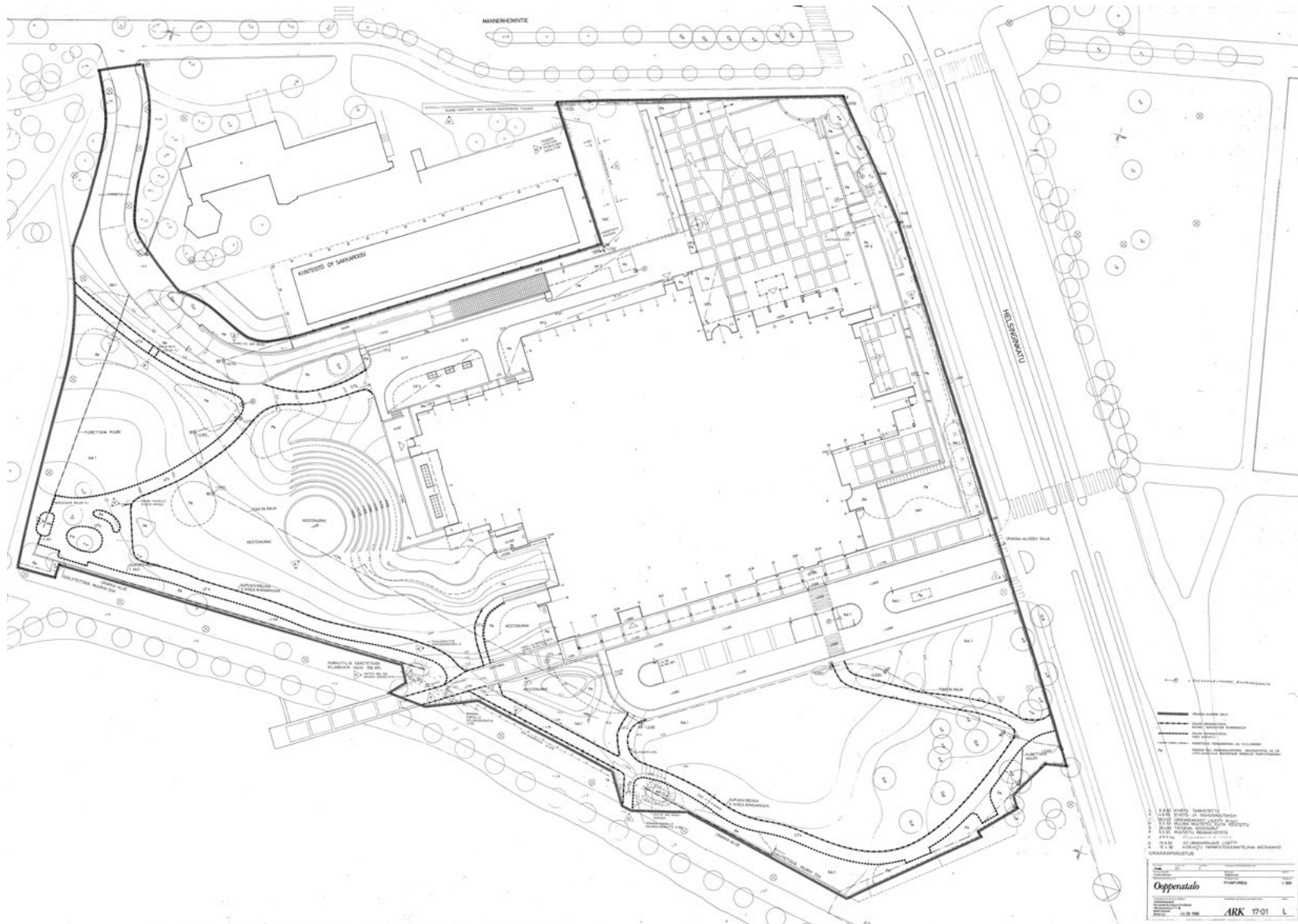

Istutuspiirustus. Camilla Rosengren 15.6.1992 / Ympäristötoimisto Oy / Sk BEM.

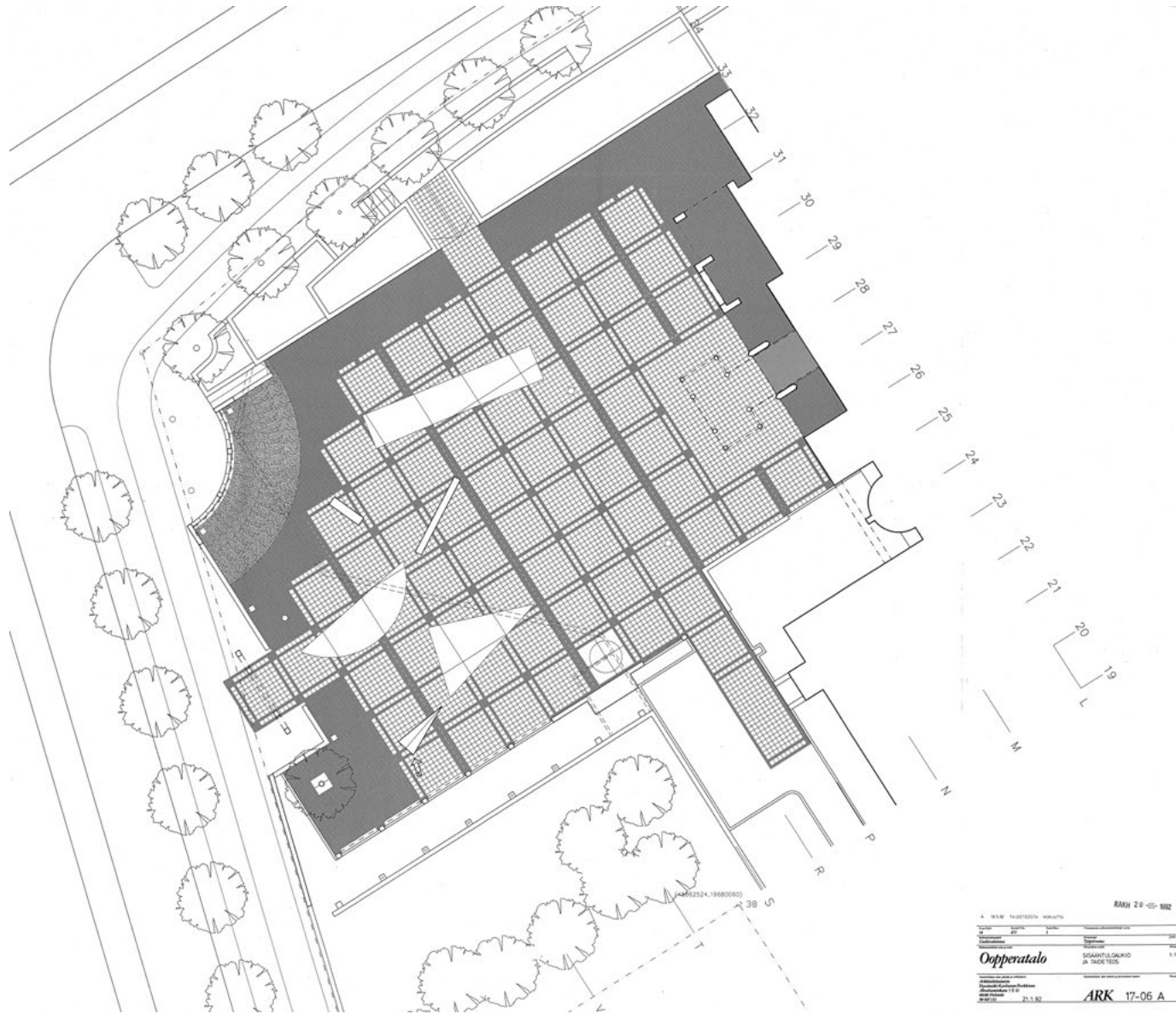
Muurien ja porttien julkisivu Mannerheimintielle. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Pihapiirros

Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 24.6.1986, päivitetty 9.8.1993 / Sk BEM.

Sisääntuloaukio ja Alkunäytös

Sisääntuloaukio ja Kain Tapperin suunnittelema taideteos "Alkunäytös". Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 21.1.1992, päivitetty 19.5.1992 / Sk BEM.

Julkisivut

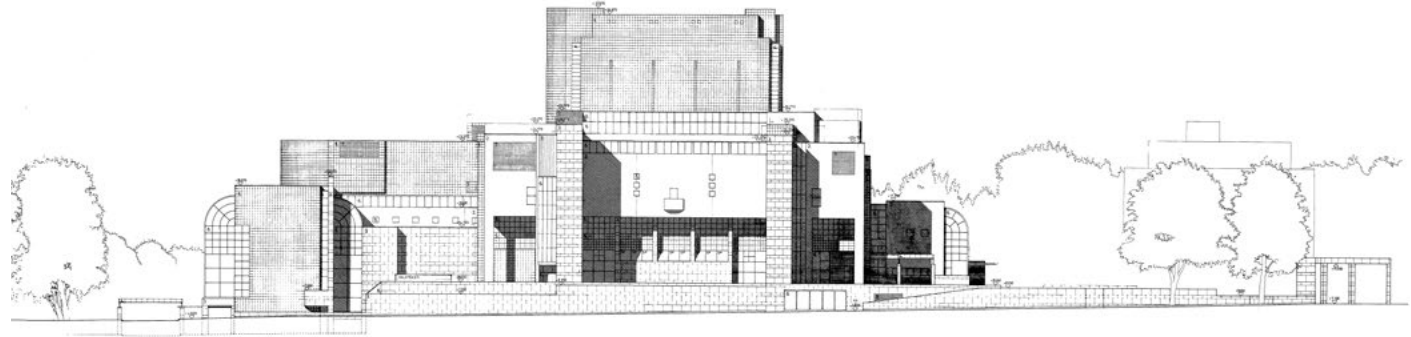
Oopperatalon ulkoasun kaksijakoisuus viittaa talon julkiseen rooliin ja taiteellisen työn taustalla olevaan harjoitus- ja tuotantokoneistoon. Töölönlahden puolella rakennus avautuu laajoina lasiseinäinä julkisiin yleisötiloihin ja liittyy avoimesti maisemaan, kun taas Mannerheimintien puolella korostuvat suljetummat, työ- ja tuotantotilojen massat. Näyttämötorni muistuttaa rakennuksen toiminnallisesta luonteesta.

Arkkitehtien ensisijaisena tavoitteena oli rapattu julkisivu, mutta rakennuttajan toiveesta kartoitettiin myös muita vaihtoehtoja. Koska sopivaa vaaleaa suomalaista luonnonkiveä ei löytynyt, päätettiin julkisivujen betoniset kuorielementit päällystää keraamisilla laatoilla ja paikoin graniitilla⁶³. Ristipäähakatut graniittilevyt ovat Taivasalon ruskeaa graniittia⁶⁴. Julkisivuissa käytettiin myös rapattuja ja valkoiseksi maalattuja tiilipintoja, lasia, lasitiiltä, messinkiä ja metallisäleikköjä. Monimateriaaliset julkisivut muodostavat vaaleasävyisen kokonaisuuden. Lasiseinien, sisäänkäyntikatosten ja parvekkeiden kaaret tuovat kontrastia rakennuksen muuten suorakulmaiseen ilmeeseen. Seinien erikokoiset ruudutukset jatkuvat ikkuna-aukoksissa ja lasiseinien puitterakenteissa. Graniittipintojen yhteydessä ikkunapellitykset ja säleiköt tehtiin messingistä, muualla käytettiin valkoiseksi pinnoitettuja metalliosia tai kiillotettua ruostumatonta terästä. Näyttämötornin nurkkiin asennettiin valaistus opaalilasina taakse.

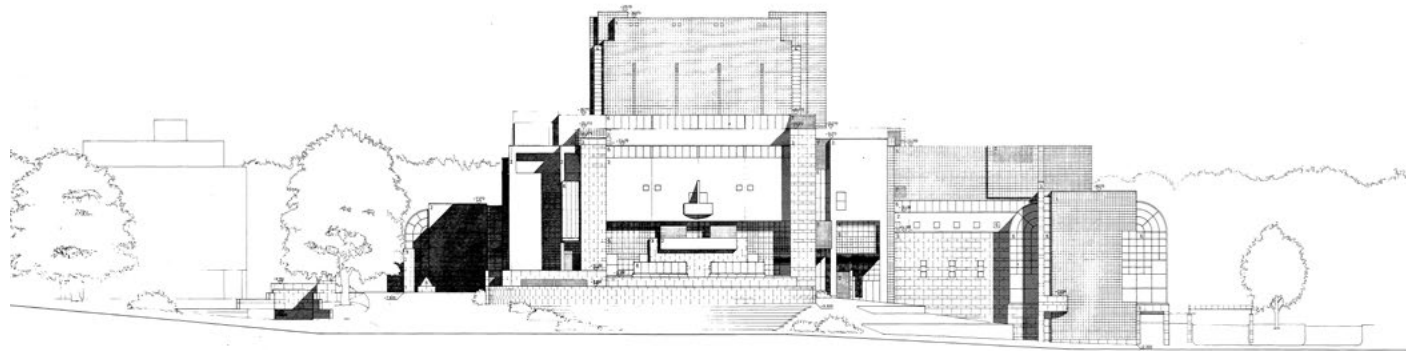
63 Eero Hyvämäki 28.10.2025, suullinen tiedonanto.

64 Rakennushallitus 1.3.1990a, 115. Sk BEM.

Julkisivu luoteeseen Helsinginkadulle

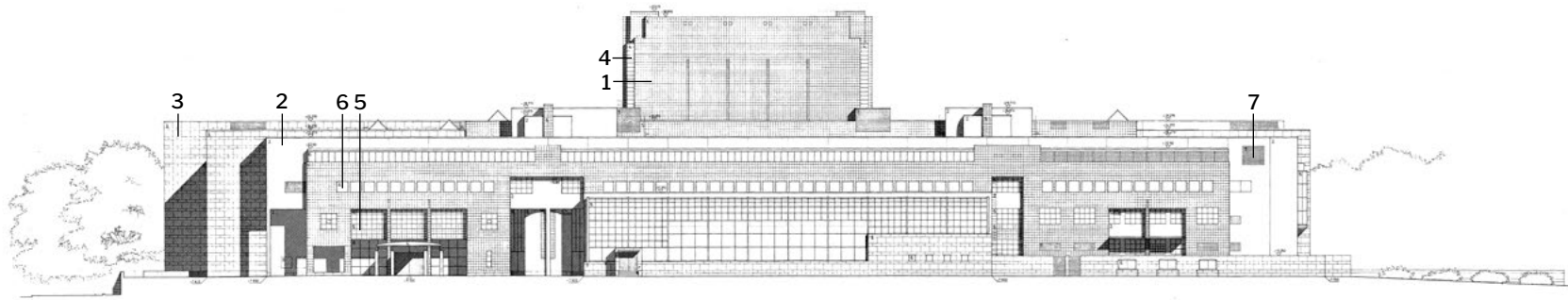

Julkisivu kaakkoon Hesperianpuistoon

Luoteis- ja kaakkoispäätyjen keskelle lisättiin kilpailuvaiheen jälkeen harjoitussalien pienet puolipyöreät Julia-parvekkeet. Piirustukset: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Julkisivu lounaaseen Mannerheimintielle

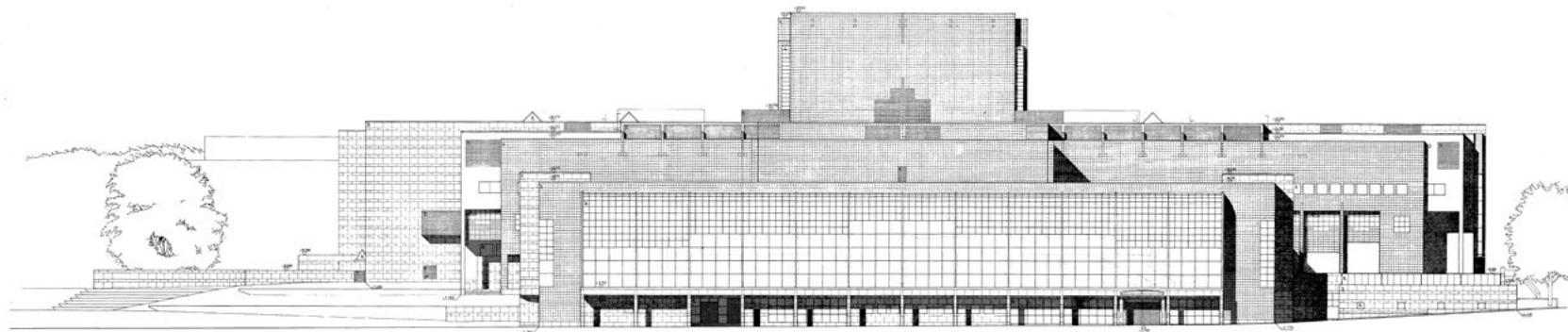
Julkisivumateriaalit:

1. Valkea keraaminen laatta
2. Valkea rappaus
3. Graniitti
4. Opaalilasi
5. Lasitiili
6. Lasi
7. Metallisäleikkö

Ikkunarakenteet, pellitykset ja säleiköt:

- graniittiin liittyvät:
 - messinki
- muualla:
 - valkoiseksi pinnoitettu metallirakenne

Julkisivu koilliseen Töölönlahdelle

Sivun piirustukset:

Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Sisätilat

Yleistä

Oopperatalon sisätilat jakautuvat lukuisiin eri kerrostasoihin. Kolmen varsinaisen kellarikerroksen lisäksi myös osa ensimmäisestä kerroksesta sijaitsee maan alla. Näyttämötorni jatkuu kymmenenteen kerrokseen asti. Kolmentoista varsinaisen kerroksen lisäksi on myös kerrosten väleihin jääviä tasoja.

Yleisötilat sijoitettiin pääosin maanpäällisiin tiloihin. Pääsisäänkäynti aulatiloihin sijoitettiin toisen kerroksen lounaissivulle, pääsalin lämpiötilat toiseen, kolmanteen ja neljänteen kerrokseen. Rakennuksen ydin on päänäyttämö sivu- ja takanäyttämö- sekä katsomotiloinen.

Ensimmäisen kerroksen Töölönlahden puoleiselle sivulle tehtiin toinen sisäänkäynti, jonka yhteyteen ryhmiteltiin Alminsalin lämpiö- ja aulatilat. Itse Alminsalin ulottuu osittain maan alle ja sen näyttämö on ensimmäisessä kellarikerroksessa. Alminsalia käytettiin esitysten lisäksi myös harjoitusnäyttämönä.

Maanalaisiin tiloihin sijoitettiin huolto- ja varastotilat, näyttämöiden nostin-tilat ja osa verstastiloista.

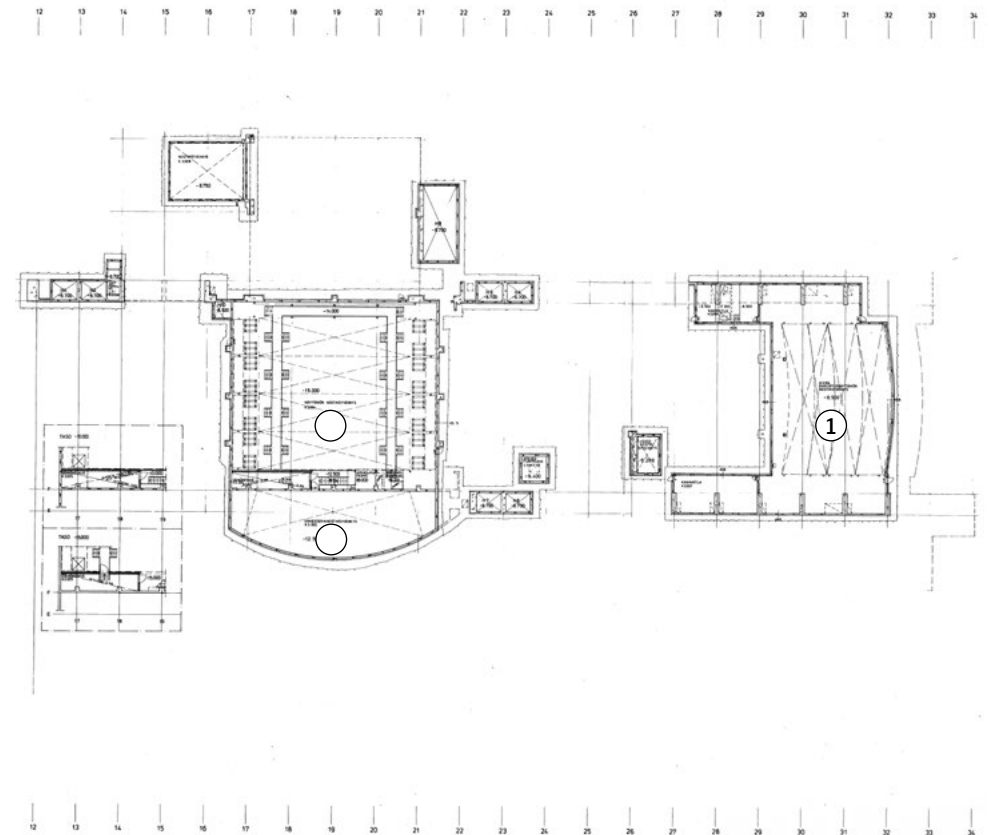
Ylempiin kerroksiin ryhmiteltiin muut henkilökunnan tilat, kuten henkilökunnan ravintola, toimisto- ja työtilat, pukuhuoneet sekä harjoittelusalit, jotka saavat luonnonvaloa.

Sisustusarkkitehtina toimi Antti

Paatero, joka suunnitteli muun muassa yleisötilojen ja tarjoilun kiintokalusteet ja eteishallien kiinteät penkit. Henkilökunnan työtiloissa suunnittelijana oli sisustusarkkitehti Anita Karhunen. Pääsalin ja Alminsalin istuimet suunnitteli Yrjö Kukkapuro. Eero Hyvämäki suunnitteli siroja valaisimia.⁶⁵

Kolmas kellarikerros K3

Vain osa rakennuksesta ulottuu alimpaan eli kolmanteen kellarikerrokseen, joka jakautuu useaan eri tasoon. Tasojen välillä on teräsrakenteisia portaita. Kaikki tilat sijaitsevat maan alla. Pohjavesi- ja jätevesipumppaamot ovat noin 18 metriä, päänäyttämön alapuolisen nostinsyvennyksen (2) lattia 15 metriä, orkesterinostinsyvennyksen lattia 12,5 metriä ja Alminsalin näyttämön nostinsyvennyks (1) 6,5 metriä merenpinnan alapuolella.

K3-tason tiloja: 1) harjoitusnäyttämön nostinsyvennyks, 2) päänäyttämön nostinsyvennyks ja 3) orkesterinostinsyvennyks. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987, päivitetty 1.9.1988 / Sk BEM.

65 HS 30.5.1993.

Toinen kellarikerros K2

Toinen kellarikerros sijaitsee kokonaan maan alla.

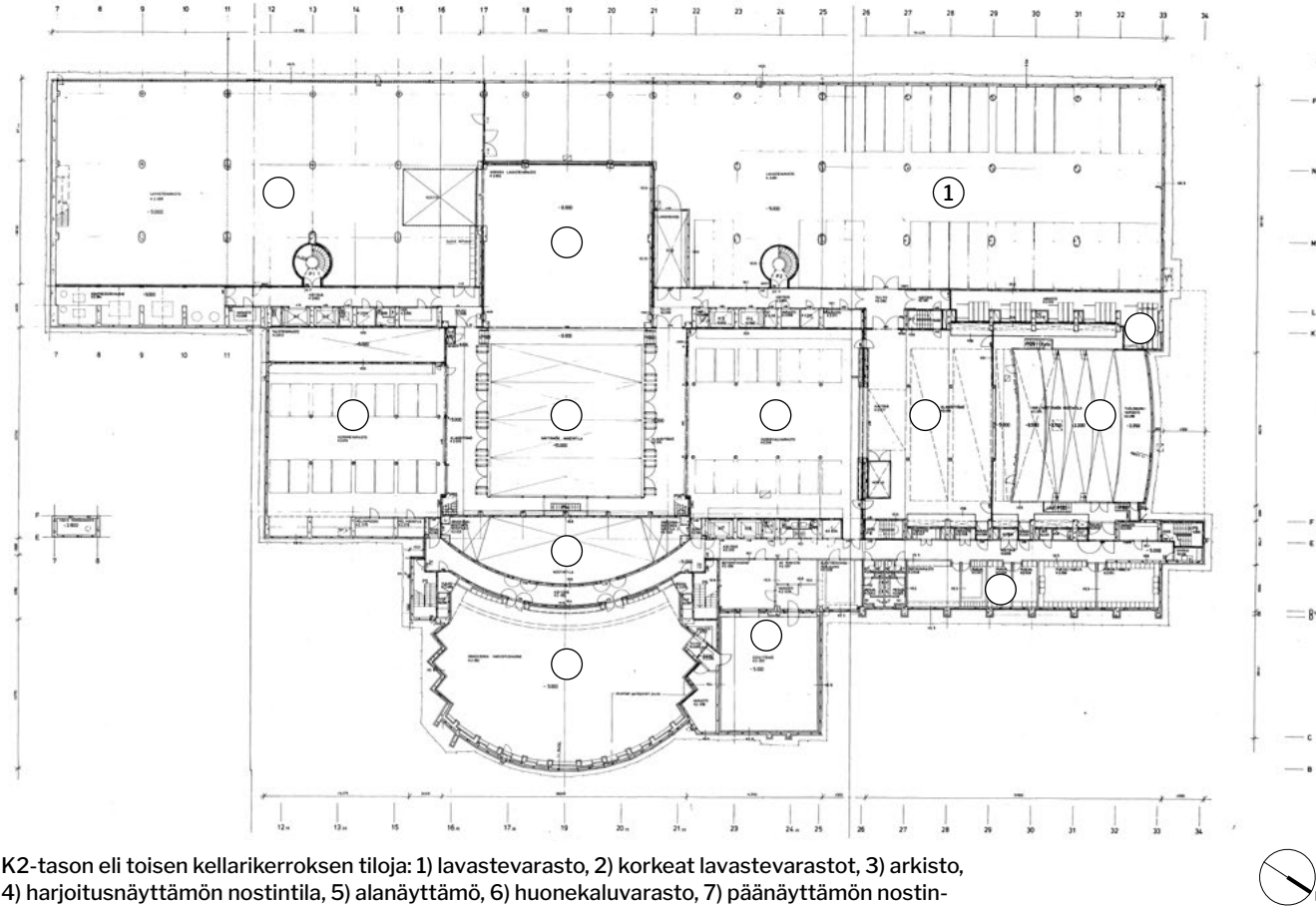
Kerroksen keskellä sijaitsevan, K3-tasoon ulottuvan päänäyttämön nostintilan (7) sivuille sijoitettiin koroke- ja huonekaluvarastot (8 ja 6) ja taakse korkea lavastevarasto (2), josta lavasteet voidaan nostimen avulla siirtää lounaissivua vasten sijaitseviin suuriin lavastevarastoihin (1 ja 2). Varastotiloihin valettiin suuret teräsbetonipilarit. Kaakkoispään lavastevarasto toteutettiin kahden kerroksen korkuisena (2).

Betoniset kierreportaat P1 ja P2 toimivat rakennuksen pääportaina, ja ne alkavat K2-tasosta lavastevarastojen sivulta. Henkilöhissit H1, H2, H3, H4, H7, H8 ja H10 sekä lavastehissi H9 alkavat K2-tasosta.

Huonekaluvaraston luoteispuolelle sijoitettiin Alminsalin alapuoliset tilat: alanäyttämö (5), nostintila ja tuolivaijuruvarasto (4).

Näyttämön nostintilan kaakkoispuolelle tehtiin orkesterin nostintila (11), joka jatkuu alas K3-tasoon. Kaarevan käytävän kaakkoispuolelle tehtiin kahden kerroksen korkuinen, vinokattoinen orkesterin harjoitushuone (12), joka sijaitsee pääkatsomon alapuolella.

Harjoitushuoneen sivulle tehtiin äänittäminen editointi- ja AV-tiloihin (10). Pitkän käytävän varrelle sijoitettiin soitinvarastoja, wc-tiloja sekä orkesterin pukuhuoneita (9), joita voidaan käyttää myös harjoitteluun.

K2-tason eli toisen kellarikerroksen tiloja: 1) lavastevarasto, 2) korkeat lavastevarastot, 3) arkisto, 4) harjoitusnäyttämön nostintila, 5) alanäyttämö, 6) huonekaluvarasto, 7) päänäyttämön nostintila, 8) korokevarasto, 9) orkesterin pukuhuoneet, 10) äänittäminen ja editointi, 11) orkesterimontun nostintila sekä 12) orkesterin harjoitushuone. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987, päivitetty 1.9.1988 / Sk BEM.

Ensimmäinen kellarikerros K1

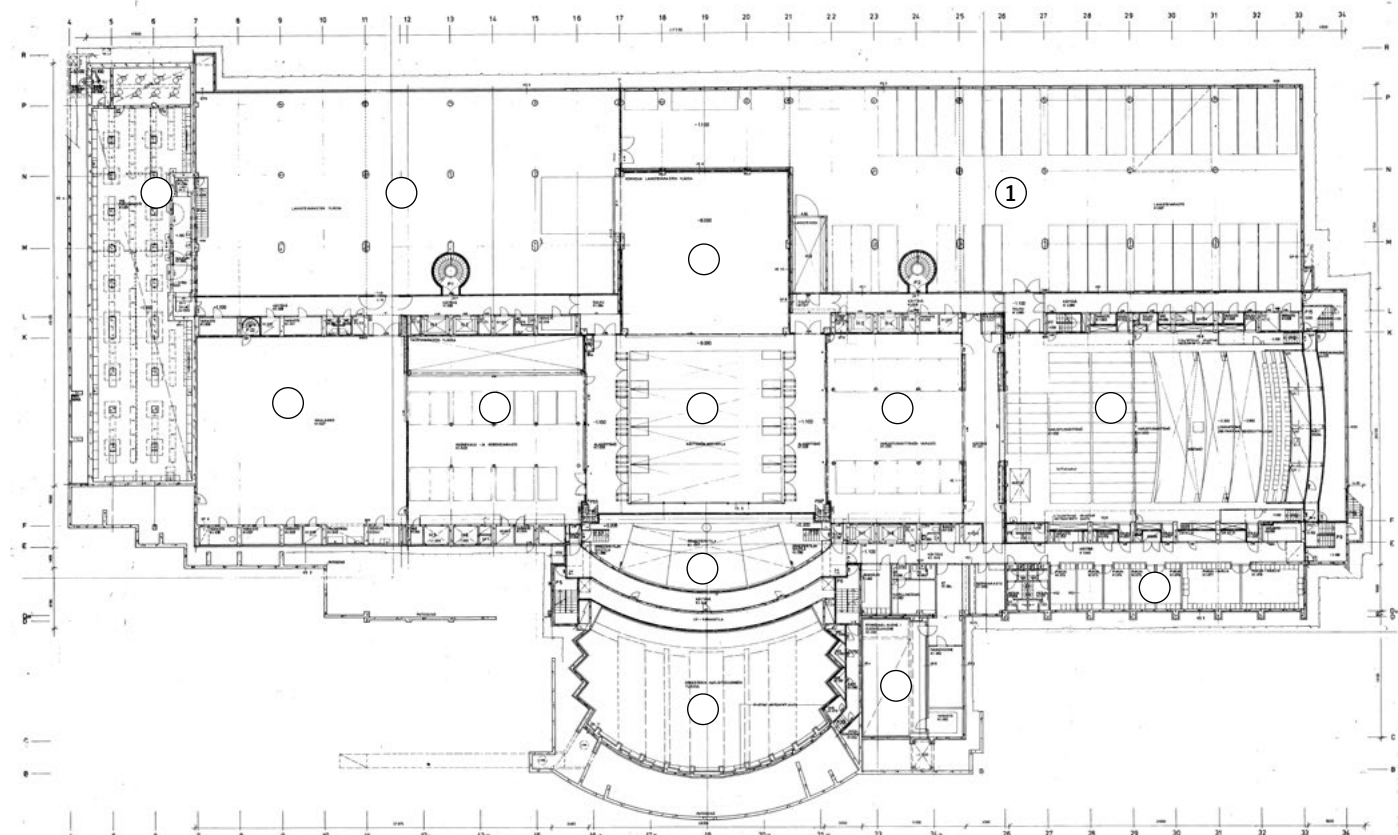
Maanalaisen ensimmäisen kellarikerroksen lounaispuolella sijaitsivat yksikerroksinen lavastevarasto (1) sekä K3-tasosta alkava lavastevaraston yläosa (2). Kaakkoispäättyyn rakennettiin suuri väestönsuoja, jota käytetään pukuvartona (3).

Kerroksen keskelle tehtiin pitkät käytävät, joiden varrelle tuli lavaste- ja henkilöhissien lisäksi varasto- ja teknisiä tiloja sekä yhteydet maalaamoon (8), päänäyttämön alapuoliseen alanäyttämöön (6) ja Alminsalin näyttämölle (4).

Päänäyttämön sivunäyttämöiden alapuolelle tehtiin huonekalu- ja korokevarasto (7) sekä Alminsalin varasto (5).

Orkesteritilan eli -montun (11) soittotaso on K1-kerroksessa. Orkesterinostin liikkuu kerrosten K2 ja 1 välillä. K2-tason orkesterin harjoitushuoneen yläosa (12) ulottuu K1-tason kaarevan käytävän luoteispuolelle.

Kerroksen pohjoisosaan rakennettiin orkesterin pukuhuoneita (9), joita voidaan käyttää myös harjoitteluun, sekä ryhmäharjoitteluhuone.

K1-tason eli ensimmäisen kellarikerroksen tiloja: 1) lavastevarasto, 2) lavastevaraston yläosa, 3) väestönsuoja, 4) harjoitusnäyttämö eli Alminsalin, 5) harjoitusnäyttämön varasto, 6) päänäyttämön nostintila, 7) huonekalu- ja korokevarasto, 8) maalaamo, 9) orkesterin pukuhuoneet ja soitinvarasto, 10) orkesterin taukotilat, 11) orkesteritila eli -monttu, 12) orkesterin harjoitushuoneen yläosa. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987, päivitetty 1.9.1988 / Sk BEM.

Ensimmäinen kerros

Ensimmäinen kerros on koko rakennuksen laajin. Koillissivun tilat sijaitsevat maanpinnan tasolla, kun taas muu osa kerroksesta on maanalainen. Koillisivulle sijoitettiin ala- ja VIP-sisäänkäynnit (1 ja 11) sekä viestinnän ja markkinoinnin toimistotilat (12).

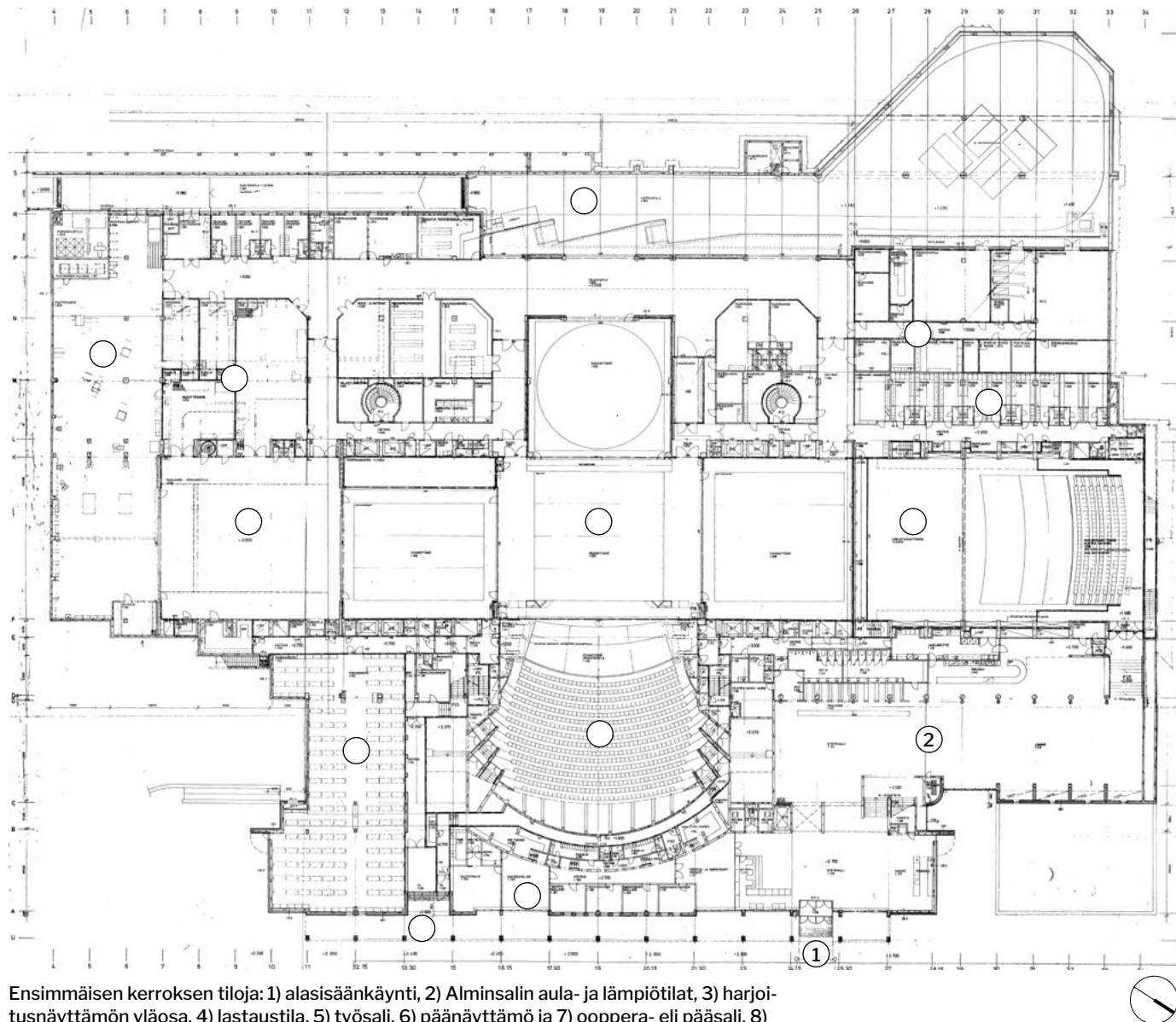
Rakennuksen keskellä sijaitsevan sydämen muodostaa ristin muotoinen päänäyttämö (6) sivu- ja takanäyttämöineen. Pääsalin katsomosta (7) tehtiin hevosenkengän muotoinen ja kolmiparvinen.

Toisen sivunäyttämön kaakkoispuolelle rakennettiin maalaamo- ja kokoamistilat (5), kaakkoispäätyn puutyöhuone (9) ja tämän viereen muovi-, metalli- ja sähkötyöhuoneet (10). Näistä tiloista tehtiin kolmen kerroksen korkuisia.

Itäkulmaan tehtiin talon toinen suuri pukuvarasto (8).

Alminsalille rakennettiin omat aula- ja lämpiötilat (2), ja salin kaakkoispuolelle sijoitettiin esiintyjien pukuhuoneita (13) sekä teknisiä tiloja (14).

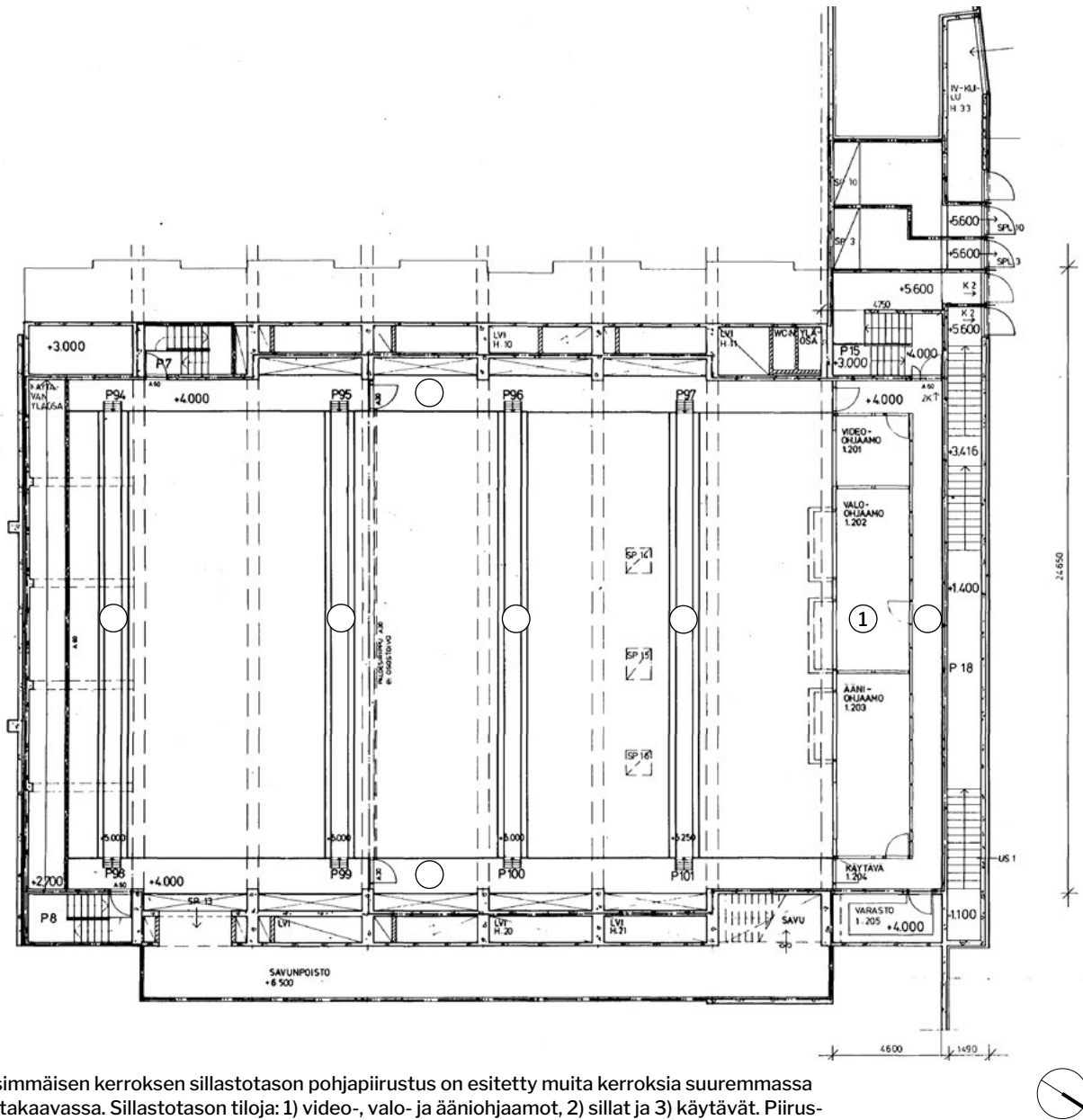
Lounaissivua myötäilevän huoltoväylän oli alun perin tarkoitus jatkua myös Helsinginkadun alitse, mutta suunnitelmasta luovuttiin säästösyistä. Lastaustilaan (4) toteutettiin kääntöpaikka.

Ensimmäisen kerroksen tiloja: 1) alasisäänkäynti, 2) Alminsalin aula- ja lämpiötilat, 3) harjoitusnäyttämön yläosa, 4) lastaustila, 5) työsal, 6) päänäyttämö ja 7) ooppera- eli pääsal, 8) pukuvarasto, 9) puutyöhuone, 10) muovi-, metalli- ja sähkötyöhuoneet, 11) VIP-sisäänkäynti, 12) viestinnän ja markkinoinnin tilat, 13) esiintyjien pukuhuoneita ja 14) teknisiä tiloja. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987, päivitetty 15.1.1988 / SK BEM.

Ensimmäisen kerroksen sillastotaso

Alminsalin yläosa on oma tasonsa, joka sijaitsee ensimmäisen kerroksen yläpuolella. Tasossa sijaitsee salin ylittäviä kapeita siltoja, niille johtavia sivukäytäviä sekä salin päädyssä video-, valo- ja ääniohjaamot käytävätiloineen.

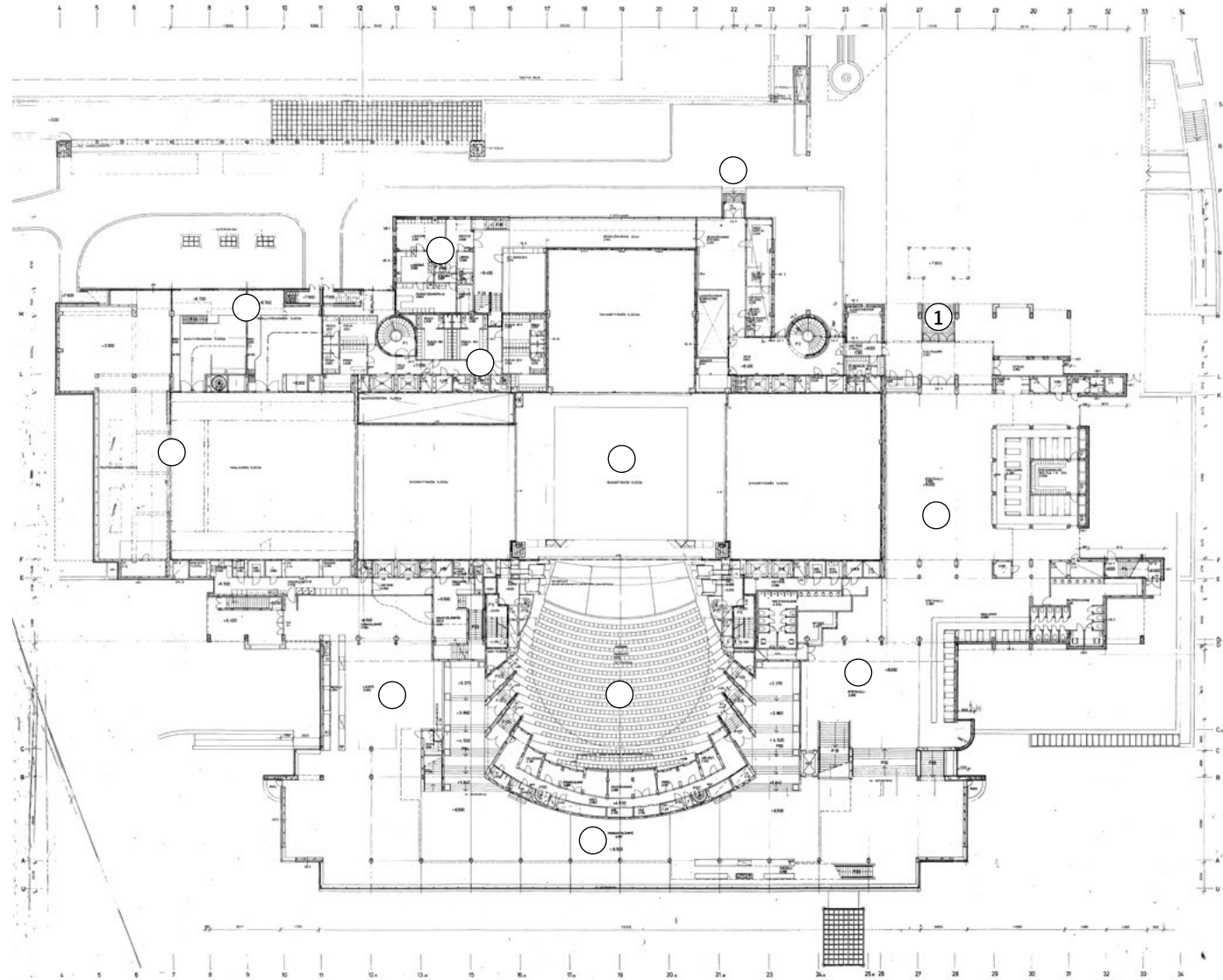
Ensimmäisen kerroksen sillastotason pohjapiirustus on esitetty muita kerroksia suuremmissa mittakaavoissa. Sillastotason tiloja: 1) video-, valo- ja ääniohjaamot, 2) sillat ja 3) käytävät. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Toinen kerros

Pääsisäänkäynti aula- ja naulakkotiloineen sijoitettiin toiseen kerrokseen. Tiloista on porrasyhteys lasiseinäisiin lämpiötiloihin ja edelleen pääsalin permannolle ja ensimmäiselle parvelle.

Toisen kerroksen keskellä sijaitsevat näyttämötilojen yläosat ja eteläkulmassa puu-, muovi- ja metallitöiden sekä maalaamon tilojen yläosat.

Myös henkilökunnan sisäänkäynti sijoitettiin toisen kerroksen Mannerheimintien puoleiselle sivulle. Aulatilojen päätyyn tehtiin lääkärin vastaanottotilat ja näytäntö-, lavastamo- ja ompelimo-työntekijöiden sekä tarpeistonhoitajien pukuhuoneita.

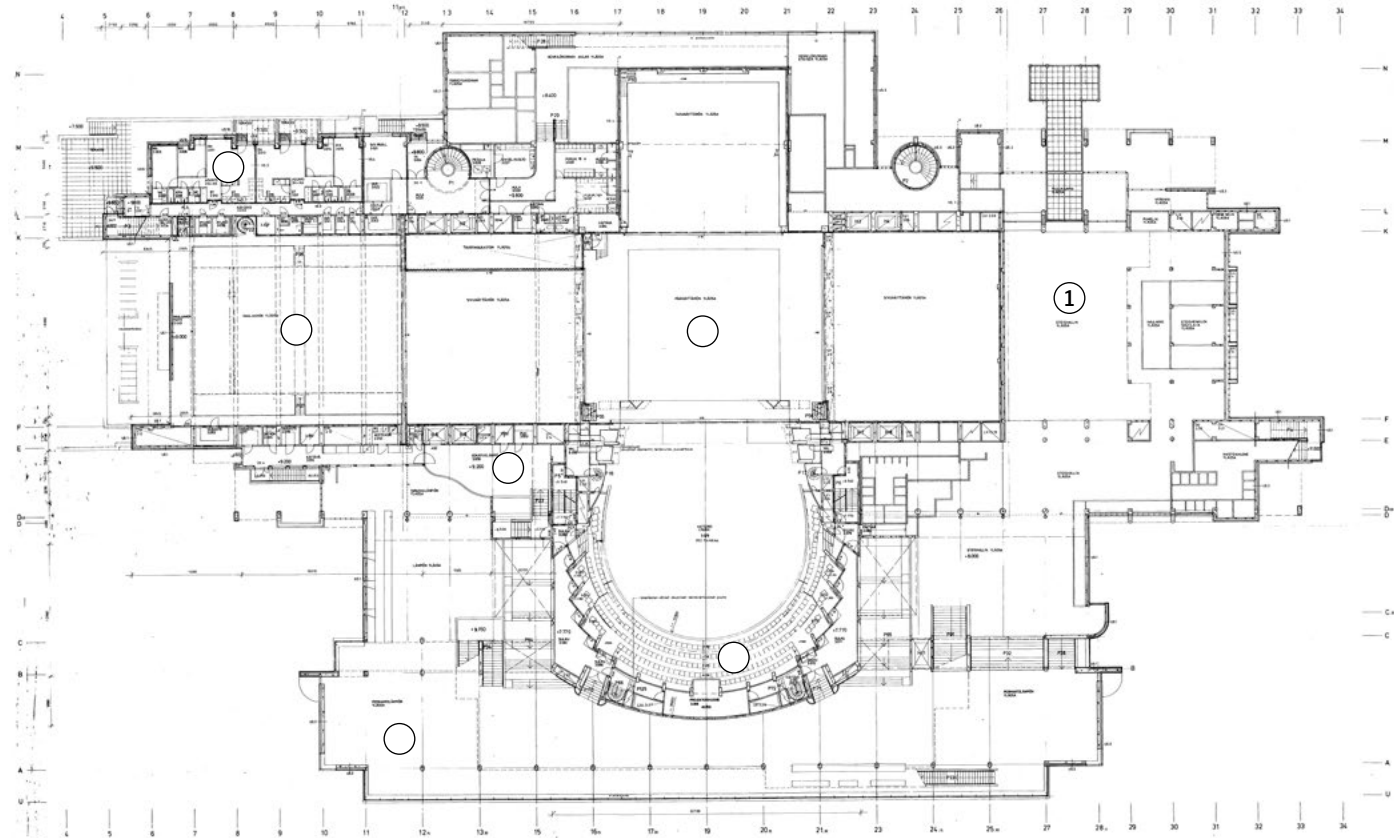

Toisen kerroksen tiloja: 1) pääsisäänkäynti, 2) aulatilat eli eteishallit, 3) lämpiöt, 4) pääsalin katson permanto, 5) päänäyttämön yläosa, 6) henkilökunnan sisäänkäynti, 7) lääkärin vastaanottotilat, 8) henkilökunnan pukuhuoneita ja 9) verstaustilojen yläosia. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Kolmas kerros

Kolmanteen kerrokseen sijoittuivat pääsalin ensimmäinen parvi (3), kaarevaseinäinen edustuslämpiö (5) sekä eteläkulman kaksi asuinhuoneistoa (7), joilla oli kaakkoissivulla oma sisäänkäyntinsä.

Muutoin kolmannen kerroksen tasossa on pääosin korkeiden tilojen, kuten aula- (1), permanto- (2), näyttämö- (3) sekä lavasteiden maalaus- ja kokoamistilojen yläosia.

Kolmannen kerroksen tiloja: 1) aulan yläosa, 2) permantolämpöön yläosa, 3) katsomon ensimmäinen parvi, 4) näyttämön yläosa, 5) edustuslämpiö, 6) lavasteiden maalaus- ja kokoamistilojen yläosa sekä 7) asunnot. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Neljäs kerros

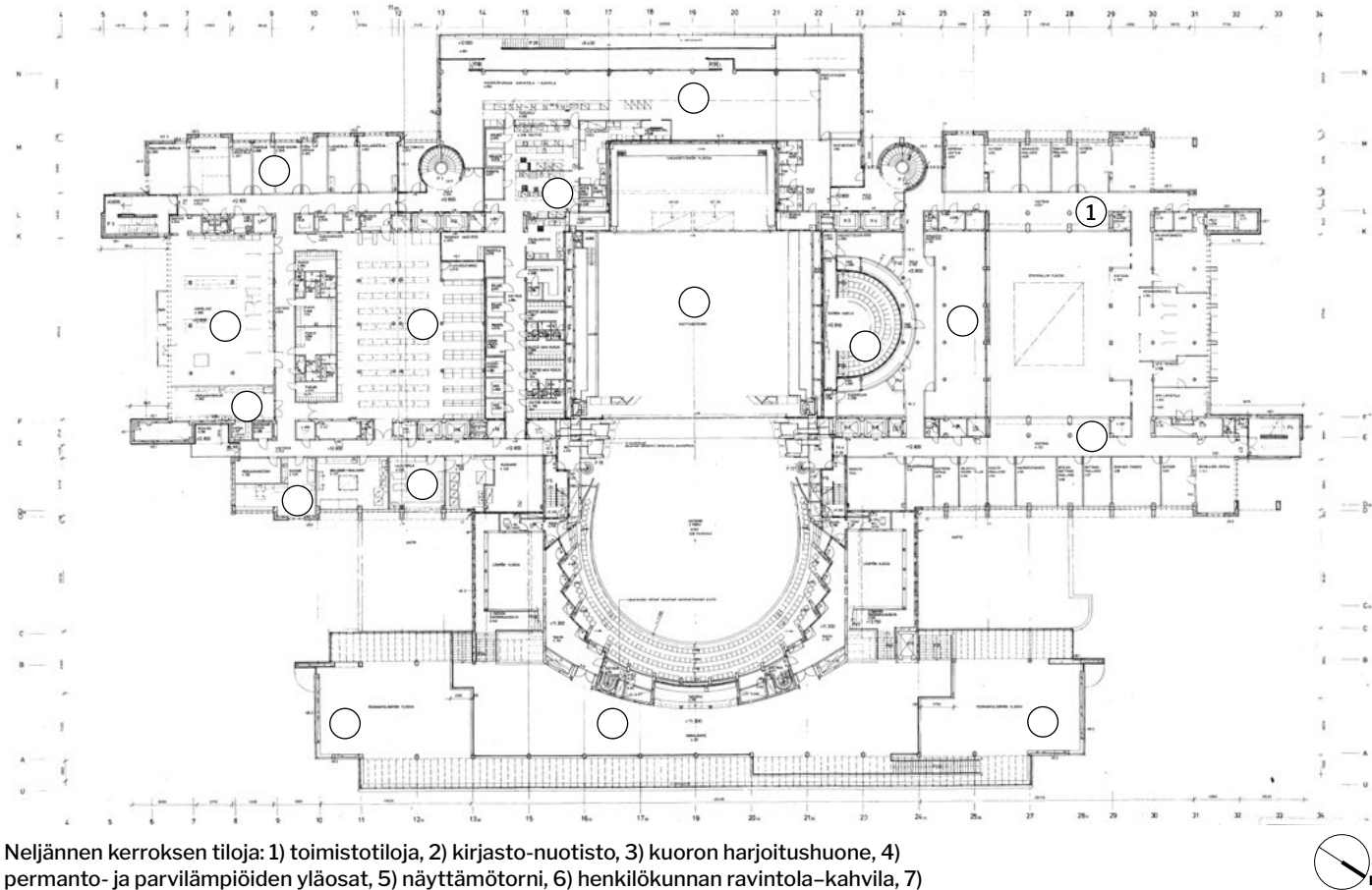
Eteishallin yläpuolta kiertävään neljännän kerroksen osaan tehtiin halliin avointen käytävätilojen varrelle toimistotiloja (1). Hallinnon johdon, kuten hallintojohtajan ja oopperan johtajan, tilat sijaitsivat Mannerheimintien puolella ja kiinteistöpuolen toimistohuoneet sijaitsivat vastakkaisella puolella. Nuotisto-kirjasto (2) sijaitsi eteishallin yläosan kaakkoissivua vasten ja tämän viereen tehtiin amfiteatterimainen kuoron harjoitushuone.

Henkilökunnan ravintola-kahvila (6) sai oman lasiseinäisen lämpiötä muisuttavan tilansa lounaissivua vasten. Ravintolan yhteyteen tehtiin myös kokoushuone.

Keittiötilojen (7) viereen, toisen sivunäyttämön yläpuolelle tehtiin pukuvastasto (9), jonka sivulle sijoitettiin pukuhuoneita. Kaakkoispäädyn ompelimon (10) yhteyteen tehtiin kapea parveke.

Puvustoa palvelevat hatuntekijöiden (11) ja suutareiden (12) työtilat sijoitettiin värjäämö-, huolto-, pesu- ja kuivaus-tilojen yhteyteen (13).

Neljännän kerroksen eteläkulman lounaissivulle sijoitettiin lavastajien työhuoneita (8).

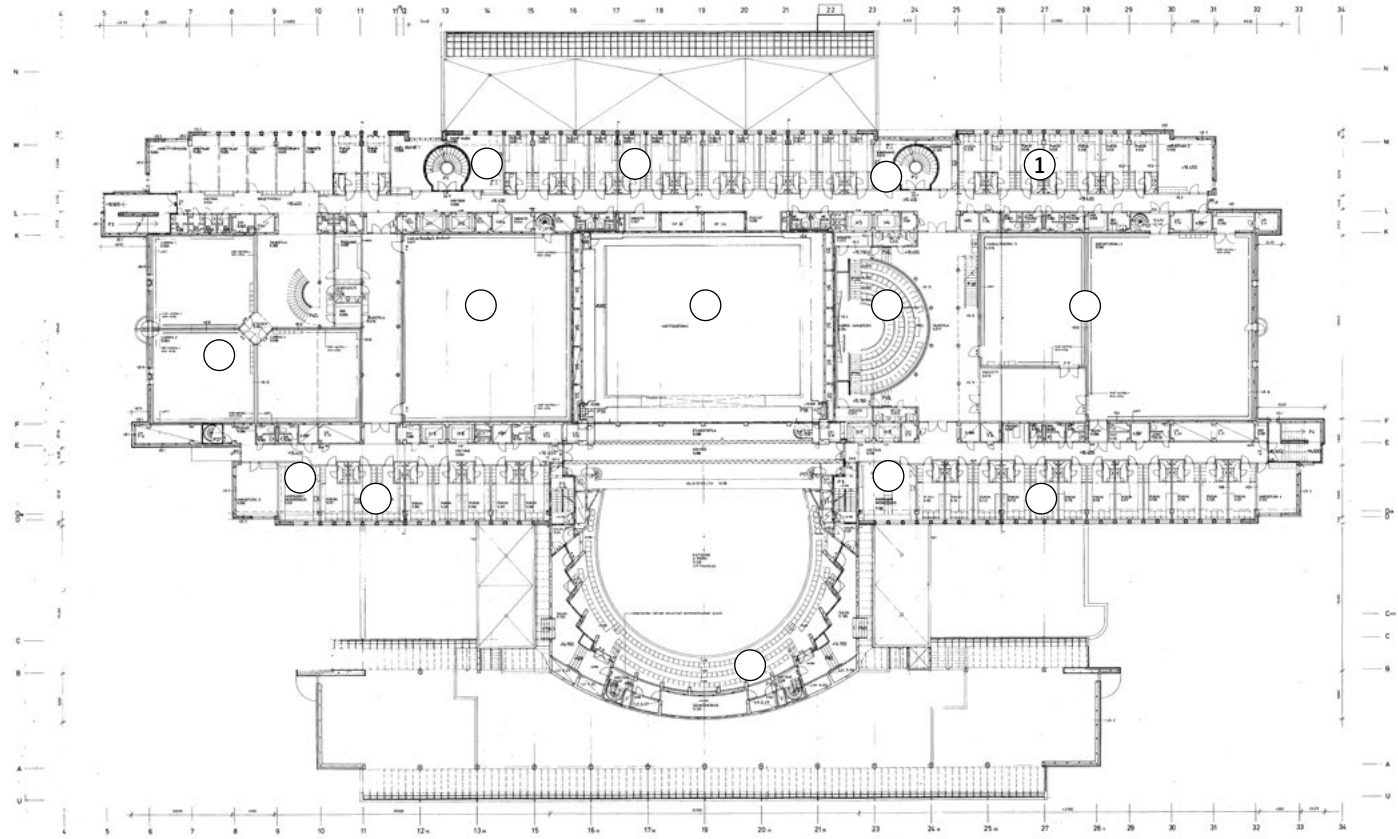
Neljännän kerroksen tiloja: 1) toimistotiloja, 2) kirjasto-nuotisto, 3) kuoron harjoitushuone, 4) permanto- ja parvilämpöiden yläosat, 5) näyttämötorni, 6) henkilökunnan ravintola-kahvila, 7) keittiö, 8) lavastajien työhuoneita, 9) pukuvastasto, 10) ompelimo, 11) peruukintekijät, 12) suutarin ja peruukkimestarin työtilat sekä 13) värjäämö-, maalaamo-, huolto-, pesu- ja kuivaustilat. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Viides kerros

Viidennen kerroksen keskiakselille sijoitettiin kahden kerroksen korkuisia harjoitussaleja ja sivuille pukuhuoneita. Oopperan eli muusikoiden pukuhuoneet (1) ja harjoitussalit (3) ryhmitettiin rakennuksen Helsinginkadun puoleiseen päähän ja baletin pukuhuoneet (2) ja harjoitussalit (6) puiston puoleiseen päähän. Suunnitelmista poiketen kaakkoispään balettiluokkien 5.060 ja 5.063 välinen seinä jätettiin rakentamatta, joten lopulta toteutettiin kolmen samankokoisen balettiluokan sijaan kaksi erikokoista balettisalia ja yksi iso balettisali.

Miesten pukuhuoneet ja kolme kampaamo- ja maskeeraustilaa (7) tulivat lounaissivulle. Naisten pukuhuoneet ja kaksi kampaamo- ja maskeeraustilaa (7) sijoitettiin koillissivulle.

Myös pääsalin kolmas parvi (8) sijaitsee viidennessä kerroksessa.

Viidennen kerroksen tiloja: 1) muusikoiden pukuhuoneet, 2) baletin pukuhuoneet, 3) muusikoiden harjoitussalit, 4) kuoron harjoitushuone, 5) näyttämötorni, 6) baletin harjoitussalit, 7) kampaamo ja maskeeraus sekä 8) katsomon kolmas parvi. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

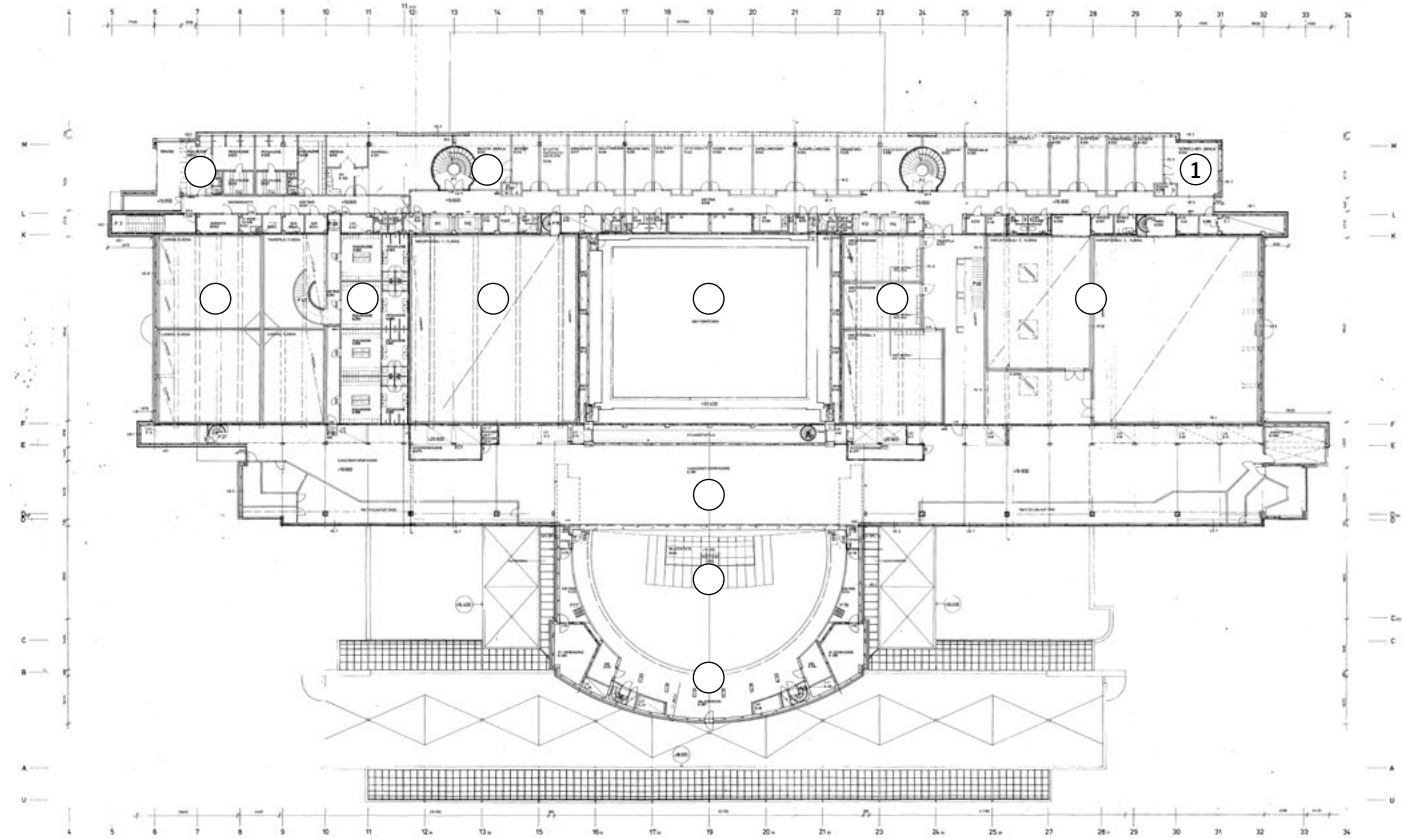
Kuudes kerros

Kuudennen kerroksen lounaissivua vasten sijoitettiin oopperan ja baletin työhuoneita (2), kuten taiteellisen johtajan ja baletin johtajan huoneet. Saunaosasto (3) rakennettiin talon eteläkulmaan.

Näyttämötornin luoteispuolelle tehtiin muusikoille kolme harjoitussalia (5). Muut harjoitustilat ovat viidennestä kerroksesta alkavien salien yläosia (4 ja 7). Baletin harjoitustilojen kaarevan portaan sivulle tehtiin tanssijoiden puku- ja pesuhuoneita (8).

Ilmastointikonehuone (9) sijoitettiin kuudenteen kerrokseen ja se ulottuu rakennuksen päästä päähän.

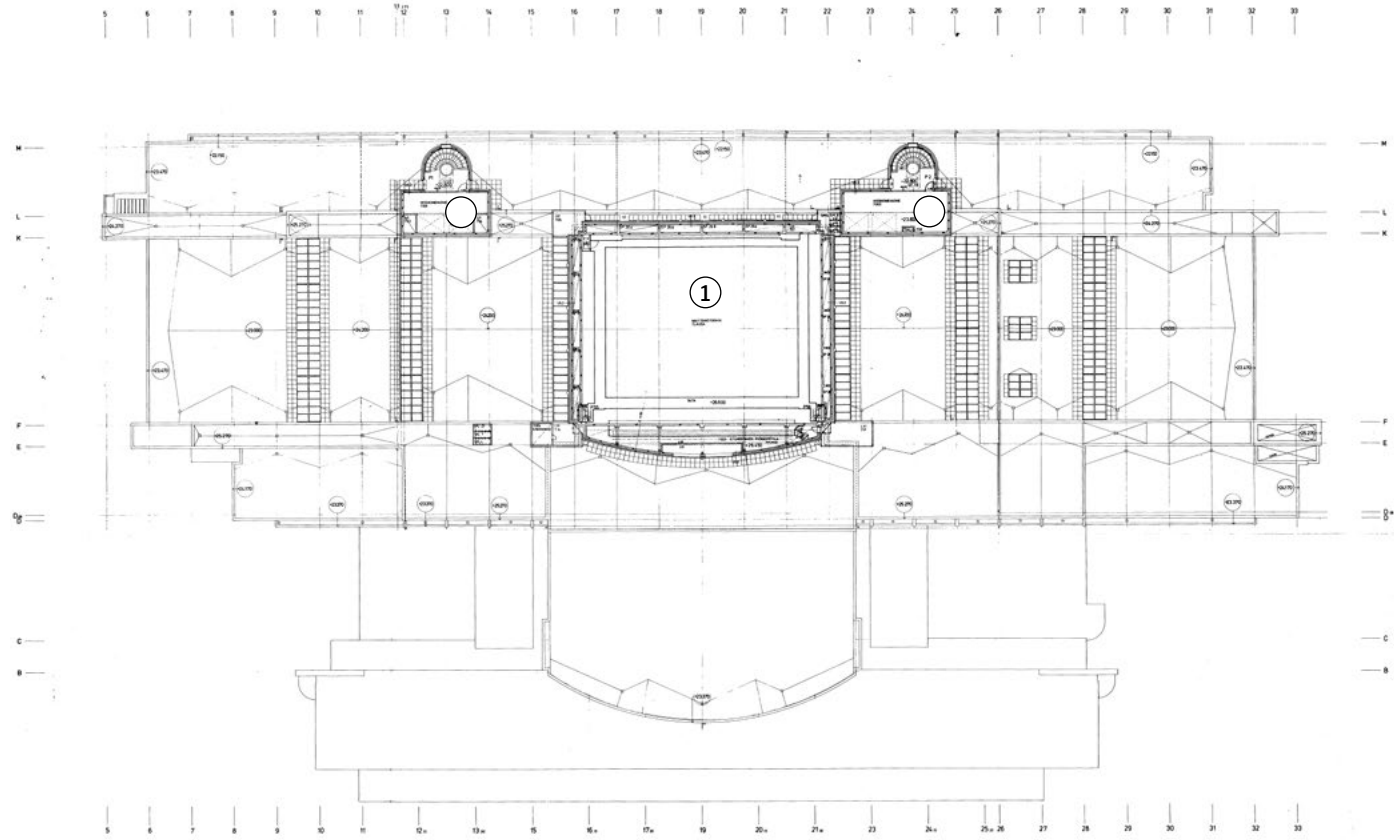
Koillissivua vasten katsomon yläpuolelle tehtiin valaisinsillat (10) sekä teknisiä tiloja.

Kuudennen kerroksen tiloja: 1) taiteellinen johtaja, 2) baletin johtaja, 3) saunaosasto, 4) muusikoiden harjoitussalien yläosat, 5) muusikoiden harjoitussaleja, 6) näyttämötorni, 7) baletin harjoitustilojen yläosat, 8) baletin pukuhuoneita, 9) ilmastointikonehuone ja 10) valaisinsilta. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Seitsemäs kerros

Kuudennen ja seitsemännen kerroksen väliseen tasoon sijoitettiin hissien konehuoneet (2) sekä näyttämötornin (1) siltoja. Muilta osin tasolla on vesikat-
toja. Rakennuksen keskiosaan tehtiin alapuolisten harjoitustilojen kattoikkunoita.

Vesikatto ja seitsemäs kerros. Seitsemännen kerroksen tiloja: 1) näyttämötornin yläosa ja 2) hissien konehuoneet. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

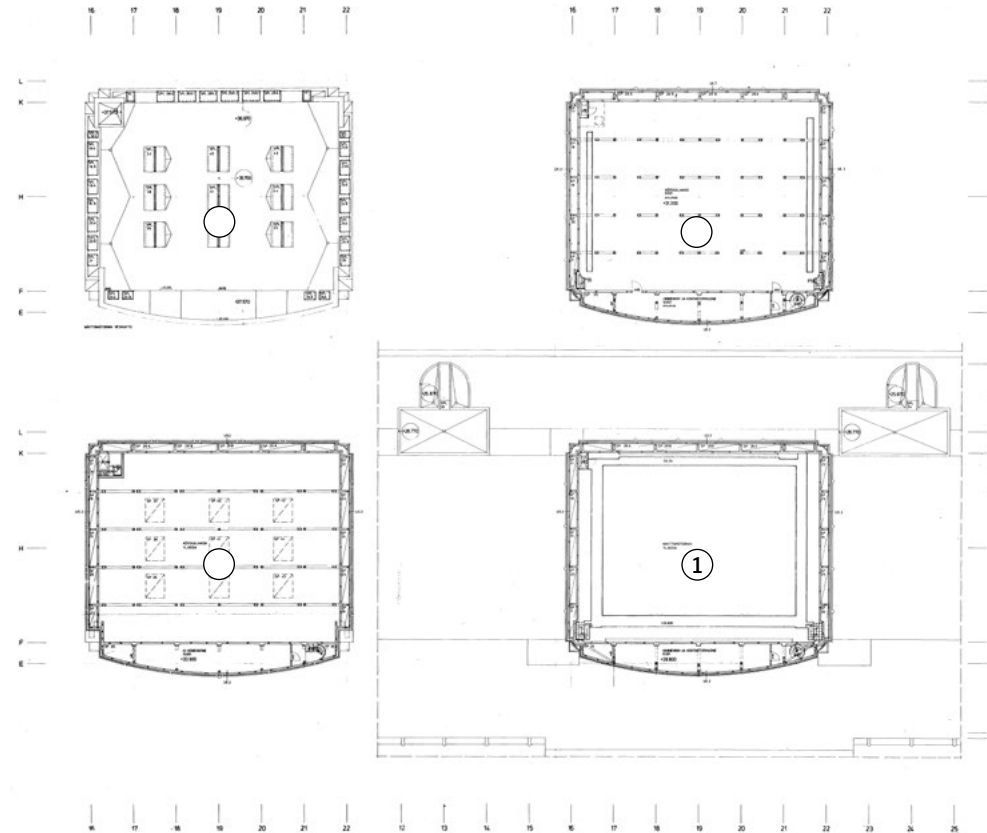

Näyttämötornin kahdeksas, yhdeksäs ja kymmenes kerros

Näyttämötornin kahdeksannen ja yhdeksännen kerroksen sivulle tehtiin himmennin ja kontaktorihuoneet. Myös köysiullakon ritilätaso sijaitsee yhdeksänsä kerroksessa.

Näyttämötornin kymmenennen kerroksen koillissivuun tuli vielä pieni ilmanvaihtokonehuone.

Näyttämötornin savunpoistoluukut sijoitettiin tornin vesikatolle.

Näyttämötorni: 1) kahdeksas kerros, jossa himmennin ja kontaktorihuone, 2) yhdeksäs kerros, jossa köysiullakon ritilätaso sekä himmennin ja kontaktorihuone, 3) kymmenes kerros, jossa ilmanvaihtokonehuone ja köysiullakon yläosa sekä 4) näyttämötornin vesikatto, jossa savunpoistoluukkuja. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Rakeneratkaisut – rakennesuunnittelija Risto Vahanen

Pohjaolosuhteet ja kuivatus

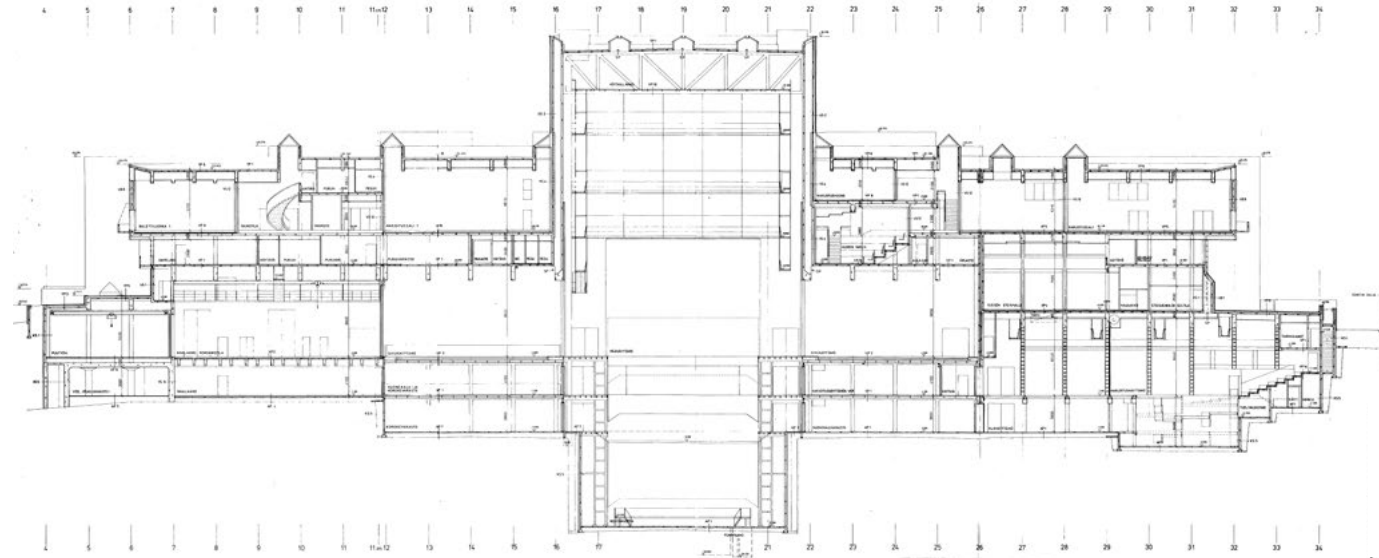
Pohjatutkimusten perusteella peruskal-
lion arvioitiin olevan rakennuspaikalla
tiivistä, joten louhintakuoppaan odotet-
tiin vain vähäisiä vuotovesiä. Tämän
vuoksi päätettiin luopua kalliista
vesipaine-eristyksestä ja painelaatasta
sekä toteuttaa rakennuksen kuivanapito
vuotovesien pumppauksella. Maanvarai-
set lattiat salaojitettiin.

Runko ja kantavat tasot

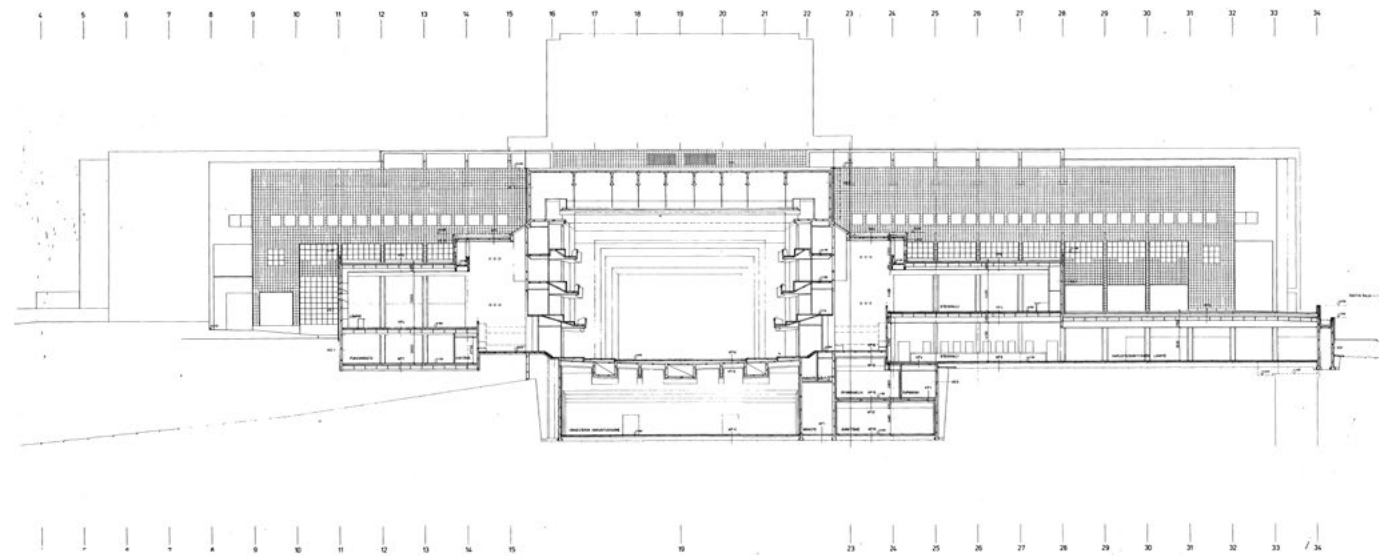
Rakennuksen teräsbetonirunko toteu-
tettiin paikallavaluna. Pitkäjänteiset,
noin 20-metriset palkit jännitettiin.
Tasot ovat pääosin ontelolaattoja, jotka
asennettiin muottilinioiden varaan
ennen rungon valua. Osa tasoista on
jännitettyihin kehäpalkkeihin tukeu-
tuvia pilarilaatastoja. Pitkäjänteisessä
osassa välipohjien kuormat ohjattiin
kerroskohtaisten palkistojen sijaan yh-
den kerroksen jännitetyille kehäpalkeil-
le, mikä lisäsi rakenteen jäykkyyttä ja
mahdollisti noin kahden metrin säästön
rakennuksen kokonaiskorkeudessa.

Näyttämötornin seinät valettiin noin
neljän metrin korkuisissa jaksoissa.
Kattoa kannattavat neliöputkiprofileista
hitsatut teräsristikot. Niiden yläpaarteille
asennettiin kuorilaatat ja valettiin betoni-
kerros, joka muodostaa liittorakenteen ris-
tikoiden kanssa. Ristikoiden alapaarteisiin

Leikkaus linjalta H

Leikkaus linjalta C/D

Sivun piirustukset:

Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

kiinnitettiin köysiullakon ritilälattia.

Katsomo-osan seinät, parveketasot ja lattia toteutettiin paikallavalurakenteina. Kattoa kannattavien jännebetonielementtipalkkien päälle asennettiin kuorilaatat ja tehtiin paikallavalu. Katsomon etureunan pääpalkki valettiin ja jännitettiin paikalla. Alaslaskettu katto on paikallavalettu, kantavista palkeista ripustettu teräsbetonilaatta, joka toimii myös hoitotasana.

Ulkoseinät ja liikuntasaumat

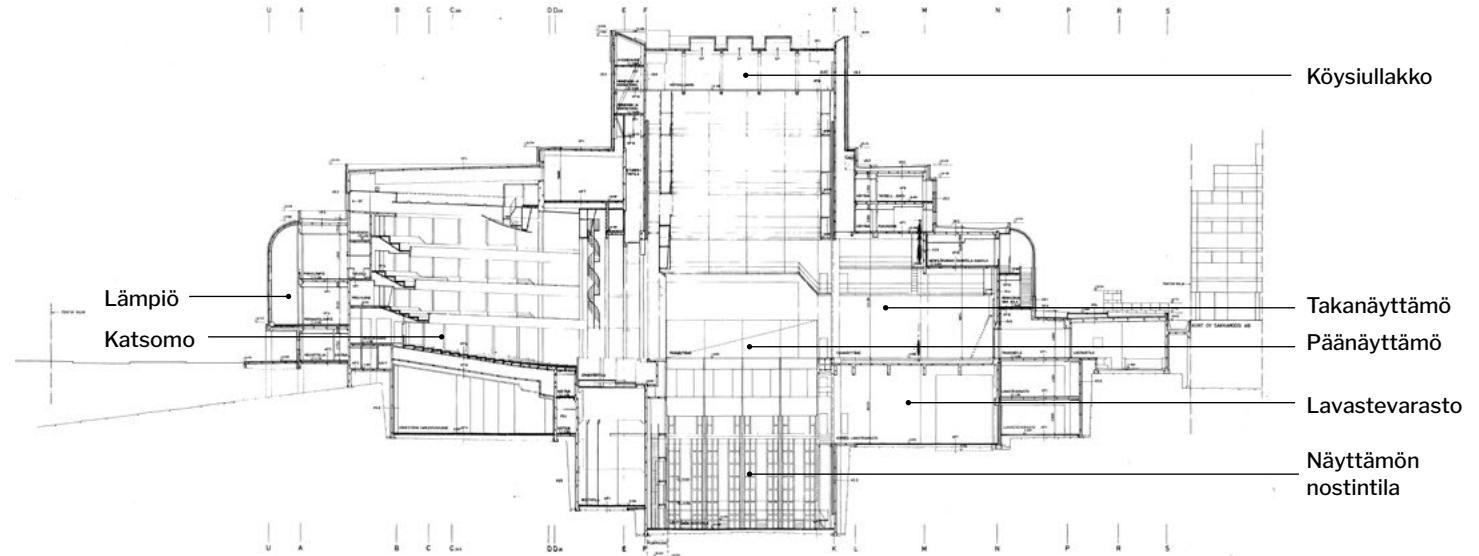
Ulkoseinien sisäkuori koostuu pääosin paikallavaletuista betoniseinistä, osin betonielementeistä, joihin kiinnitettiin 15 cm paksu vuorivillaeriste. Ulkokuori rakennettiin betonielementeistä, ja pienempiä julkisivun osia tehtiin tiili-kuoren päälle rapattuna. Osa seinistä ja sokkeleista verhoiltiin graniitilla.

Suurin osa julkisivuelementeistä on kuorielementtejä, jotka on päällystetty klinkkerilaatoilla. Laattojen koko on 290 × 290 mm ja saumat 10 mm. Julkisivujen yleisin elementtikoko on 1,2 × 1,2 m, mikä pitää elementtien kaareutuman melko huomaamattomana.

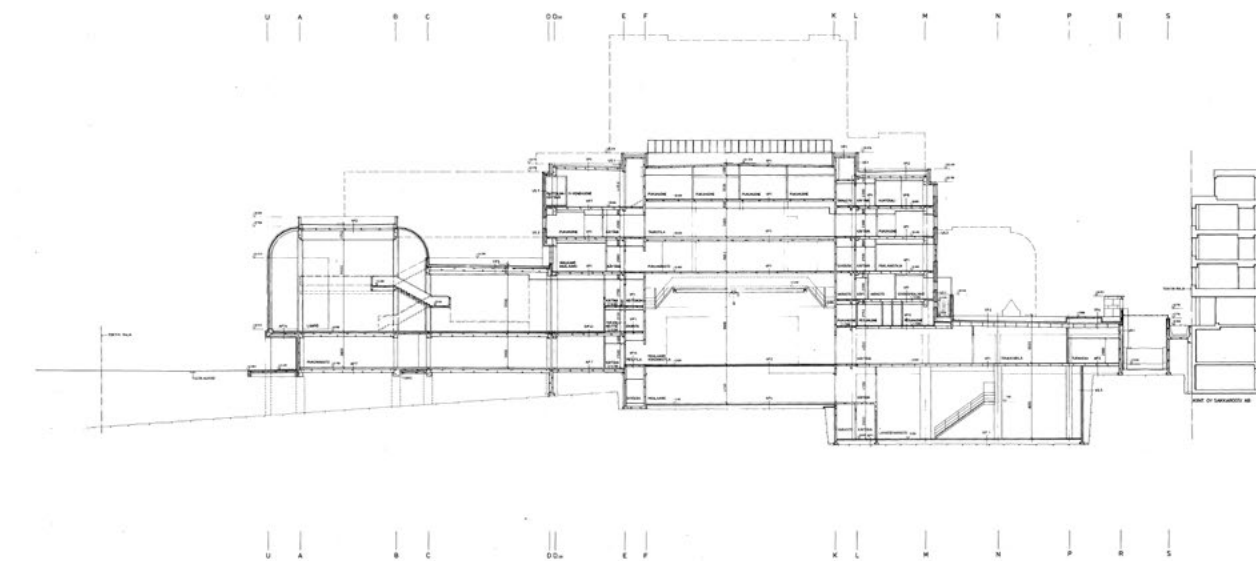
Liikuntasaumojen sijoittelussa huomioitiin ääneneristys. Tämän vuoksi näyttämötorni ja katsomo erotettiin irralleen muusta rakennuksesta. Sen sijaan pitkä lämpiö toteutettiin yhtenäisenä rakenteena ilman liikuntasauvoja.⁶⁶

66 Vahnen 1995, 104–105.

Leikkaus linjalta 19 pääsalin ja -näyttämön kohdalta

Leikkaus linjalta C/D

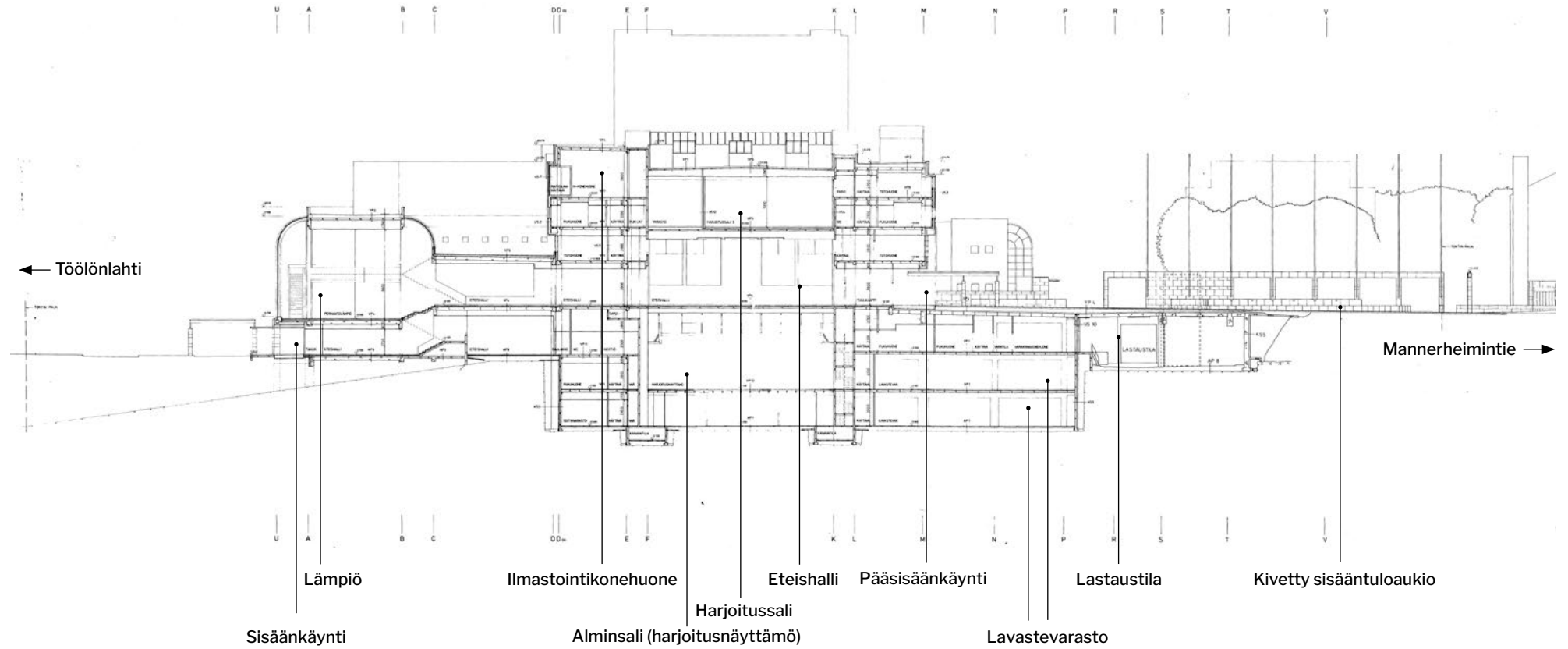

Sivun piirustukset:

Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987, päivitetty 1.9.1988 / Sk BEM.

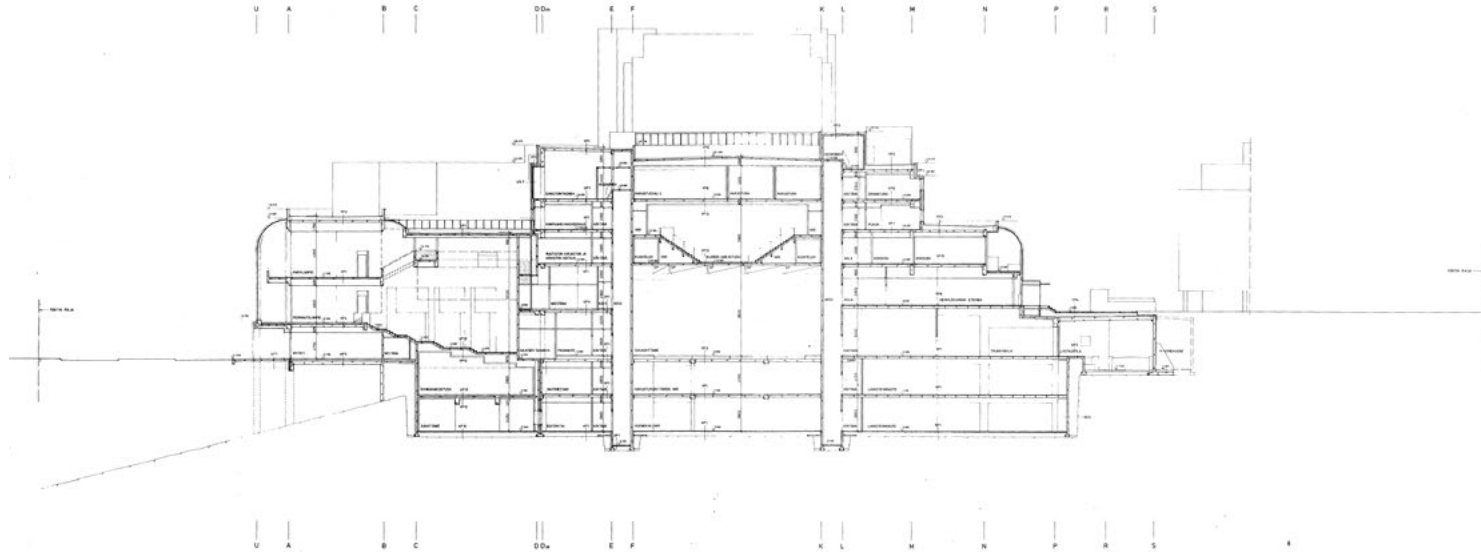
Leikkaus linjalta 27 aula- ja lämpiötilojen kohdalta

– Uudisrakennusvaihe 1986–1993 –

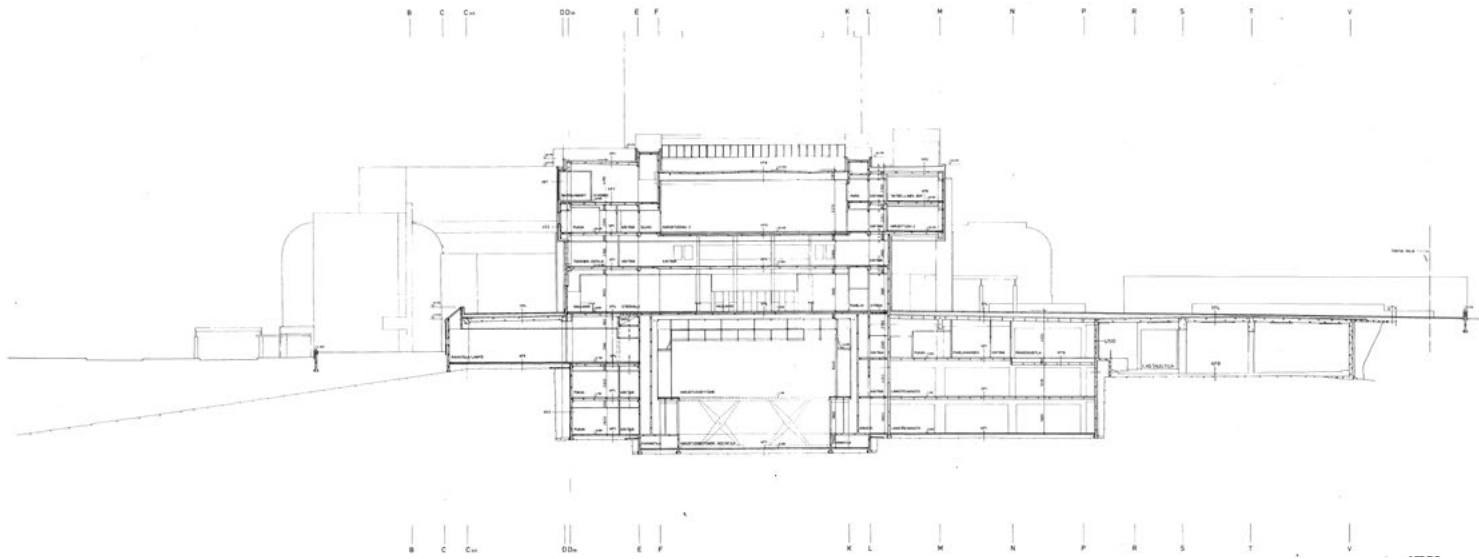

Piirustus:
Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Leikkaus linjalta 22/23

Leikkaus linjalta 29/31

Sivun piirustukset:
Arkkittehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 1.3.1987 / Sk BEM.

Arkkitehti Tuula Mäkinen sisustuksesta

Arkkitehti Tuula Mäkinen Arkkitehti-toimistosta Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen oli mukana Oopperatalon hankkeessa kahdeksan vuotta. Antti Nuortio haastatteli häntä *Avotakka*-lehteen vuonna 1993.

Jo suunnitteluvaiheessa uuden Oopperatalon kustannuksia ja tarkoitusta kyseenalaistettiin, mutta arkkitehdit pitivät kiinni tavoitteestaan luoda sekä teknisesti huippuunsa viritetty että visuaalisesti vaikuttava oopperaympäristö.

Uusi Oopperatalo tarjosi esiintyjille, tekniselle henkilökunnalle ja toimiston väelle täysin uudet, täysipainoisen työskentelyn mahdollistavat tilat. Tekniikaltaan uusi Oopperatalo oli maailman nykyaikaisin. Rakennuksen paljastuessa telineistään syntyi jopa uusi värinimitys: ”oopperanvalkoinen”.

Tuula Mäkinen oli mukana muun muassa talon sisustuksen toteuttamisessa koordinoiden sisustussuunnittelua. Sisätilojen suunnittelu perustui vahvaan ryhmätyöhön. ”*Sisustaminen*” ainakin näin vaativassa ja suuressa kohteessa on sitä, että työryhmän arkkitehdit sisäistävät rakennuksen idean ja pyrkivät toteuttamaan talon ns. henkeä sisätilojen kaikissa yksityiskohdissa. Suuri rakennus on kuin pienoiskaupunki. Tarvitaan jopa kartat siitä, miten talon eri osista päästään toisiin osiin lyhintä mahdollista tietä. Liikuminen talossa vaatii henkilökunnaltakin opettelemista. Kun astut lipunmyynti-

halliin Töölönlahden puolelta, yleisvai-kutelma on hillitty, mutta ei lattea. Se on jotenkin salaperäisellä tavalla latautunut, odotuksia herättävä. Aidot materiaalit kivi, lasi, puu ja teräs on valittu siksi, että talo vanhenisi kauniisti”, Tuula Mäkinen kuvaili haastattelussaan.

Lämpöön lattia tehtiin 3 cm paksusta kyyhkynsinisestä Carraran bardiglio imperiale -marmorista. ”*Kivi on melko pehmeää, mutta naarmut saavat siinä näkyä, ne kuuluvat asiaan. Tarkoitus on juuri se, että ihmisen jättämät jäljet näkyvät, lattiat saavat historiallista patinaa ja rakennus inhimillisyyttä*”.

Oopperasalissa vallitsee toinen väri- en maailma. ”*Tavoitteenamme oli, että tänne tultaessa lämpiöstä saliin tunnelma ei laske, vaan pystymme tarjoamaan uuden elämyksen. Sali on ikään kuin yllätys rauhallisten lämpiötilojen jälkeen. Punertava puu luo lämmintä tunnelmaa. Salihan on talon sydän. Siellä on näyttämö, kaiken keskus. Läpi talon kulkee yhtenäinen väriajattelu ja näkyvyys samoja materiaaleja. Esimerkiksi vihreää lasia on pukuhuoneissa, lipunmyyntitiskissä ja muun muassa tarjoilupöydissä. Salissa käytettyä kuulotettua punapyökkää on mukana jo lämpiössä.*”

Huonekalut valittiin tai muokattiin talon ilmeeseen sopiviksi. ”*Melkein kaikki taloon valitut huonekalut ovat löytyneet valmiina tuotannosta, ja ne on ainoastaan väriyksellä muunneltu oopperataloon sopiviksi. Lämpötilojen pöydät on piirretty erikseen näihin tiloihin, mutta esimerkiksi*

tuolit tilattiin pienin muutoksin Skannon kautta Italiasta.”

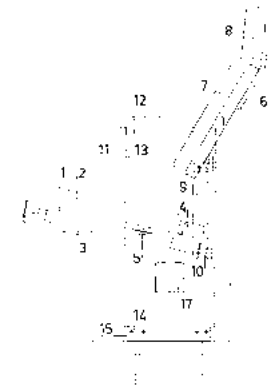
Kaikki ovista ja portaista valaisimiin, kyltteihin, ravintolan välineistöön ja naulakoihin asti muodostettiin yhtenäiseksi, tarkasti viimeistellyksi kokonaisuudeksi.

Lehtiartikkelissa pohdittiin, pystytäänkö oopperatalon tilallinen selkeys ja tyhjän tilan kauneus säilyttämään, ettei sitä vähitellen täytettäisi ylimääräisillä esineillä tai liiallisilla kasveilla. Alkuperäisasussa lämpiössä oli vain arkkitehtien valitsevat viherkasvit: kaksi suurta limoviikunaa punasaviruukuissa sekä malakanvehka, jotka olivat osa suunniteltua sisustusta.⁶⁷

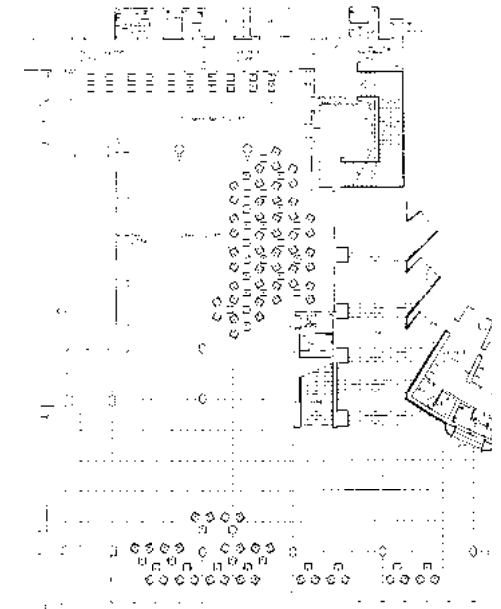
Akustiset ratkaisut – akustiikkasuunnittelija Alpo Halme

Akustiikkasuunnittelija Alpo Halmeen mukaan suunnittelu käynnistyi jo arkkitehtikilpailun ohjelmavaiheessa, jossa määriteltiin tärkeimpien tilojen mitoitushjeet. Suunnittelun ja toteutuksen aikana akustinen suunnittelija työskenteli tiiviissä yhteistyössä arkkitehtien, rakenne- ja laitesuunnittelijoiden sekä urakoitsijoiden kanssa. Akustinen suunnittelu jakautui salien huoneakustiikkaan, tilojen väliseen ääneneristykseen sekä teknisten laitteiden melun hallintaan.

67 *Avotakka* 11/1993, 48–52.

Katsomon tuolin urakkapiirustus vuodelta 1991. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen / Sk BEM.

Permanto- ja tupakkalämpöiden irtokalusteet. Piirustus: Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen 30.11.1992 / Sk BEM.

Huoneakustinen suunnittelu kohdistui erityisesti suureen pääsaliin ja Alminsaliin sekä orkesterin, kuoron ja muiden harjoitustilojen akustiikkaan. Suuri sali sai suunnittelun edessä perinteisen oopperatalon hevosenkengän muodon, mikä parantaa musiikille tärkeitä sivuheijastuksia. Salin jälkikäyntä-aika on keskitaajuuksilla noin 1,5 sekuntia. Salin pinnat ovat pehmustettuja istuimia lukuun ottamatta ääntä heijastavaa kovaa kivimateriaalia tai bassoaluetta tasapainottavaa puu- tai levyverhousta.

Alminsali suunniteltiin monikäyttöiseksi, erityisesti kokeellisia esityksiä varten. Suorakulmion muotoisen salin akustiikkaa ja kaikuisuutta voidaan säädellä kääntyvillä seinäpinnoilla, näyttämöverhoilla ja istuinmäärällä. Orkesterin harjoitustila toimii tarvittaessa myös äänitysstudiona, ja sen jälkikäyntä-aikaa voidaan muuttaa kääntyvin seinäverhouksin.

Oopperatalon samanaikaista käyttöä varten tilojen välinen ääneneristys suunniteltiin erittäin tehokkaaksi kahden ratkaisumallin avulla. Suurten tilojen ja tilaryhmien eristys toteutettiin raskailla betonirakenteilla ja äänitekniisillä rakennesaumoilla, jotka katkaisevat rakennusrungon tilojen välillä. Erillisissä tiloissa, kuten harjoitussaleissa, käytettiin ”huone huoneessa” -rakennetta, jossa betonirungon sisään rakennettiin kelluvan lattian varaan erillinen levyrakenteinen tila. Erityisen haastava ääne-

neristysratkaisu tarvittiin pääsalin ja sen alla sijaitsevan orkesterin harjoitushuoneen väliin. Tilojen välisten tavarakuljetusten edellyttämät kulkureitit vaativat suuret, ääneneristetyt erikoisovet.

Esitystiloissa ei saa esiintyä häiritsevää melua. Saleissa ja orkesterin harjoitushuoneissa teknisten laitteiden äänitaso rajattiin enintään 25 dB(A):n tasolle. Meluntorjunnan tärkein osa oli ilmastointijärjestelmän akustinen mitoitus ja äänenvaimentimien suunnittelu.⁶⁸

LVI-tekniset ratkaisut – Esa Häikiö

Insinööritoimisto Chydenius Oy:n LVI-suunnittelija Esa Häikiön mukaan LVI-suunnitelmien ratkaisujen päälinjat hahmoteltiin jo arkkitehtikilpailuvaiheessa.

Ilmastointikonehuone sijoitettiin kuudenteen kerrokseen, ulottuen lähes koko talon pituudelle. Pitkän muotonsa ansiosta laitteet voitiin sijoittaa lähelle palvelemiaan tiloja. Koska tilojen käyttöajat ja ilmanvaihtotarpeet vaihtelevat suuresti, tuloilmakoneita tarvittiin yhteensä 21. Konehuoneen molempiin päihin sijoitettiin raitisilman esikäsitteilyosat, joista ilma johdetaan pituussuuntaiseen kanavaan ja edelleen kunkin tilan omalle ilmastointikoneelle.

Katsomoiden sisäänpuhallus toteutettiin lattiasta, istuinten alapuolelle

68 Halme 1995, 105.

sijoitetuista pääte-elimistä. Järjestelmä varustettiin ilmamääräsäädöllä.

Näyttämöiden ilmastoinnilla pyrittiin vakioimaan lämpötila ja kosteus sekä mahdollistamaan joustava sisäänpuhallus lavastuksesta riippuen.

Yleistilojen ilmastoinnille asetettiin korkeat vaatimukset paitsi vaihtelevien lämpö- ja kosteuskuormien vuoksi myös tilojen arkkitehtuurin takia. Aula- ja lämpiötiloissa käytettiin rakoveintiileitä tulo- ja osin myös poistoveintiileinä, muodostaen pitkiä yhtenäisiä rajalinjoja kipsilevyypintojen reunoille. Lämpöiden korkeiden ikkunaseinien aiheuttama veto poistettiin suutinkonvektoreilla, jotka puhaltavat ikkunapintaa pitkin ylöspäin, ja kesäisin niitä voidaan hyödyntää myös jäähdytykseen.⁶⁹

Valaisutekniset ratkaisut – Joel Majurinen

Oopperatalon ulkovalaistuksella luotiin illan tapahtumaa heijastava arkkitehtuuri-ilme. Valaistus jaettiin ensi-ilta-, arki- ja yövalaistukseen. Alueen katukäytävät merkittiin puistovalaisimilla. Lasikattoinen pääsisäänkäynti ja ooppera-aukiolle johdattavat portit valaistiin voimakkaasti. Rakennukseen tehtiin suuria lasipintoja. Sisätilojen valaisimet sovittiin julkisivujen mukaan. Pimeitä seinäpintoja korostettiin julkisivuvalaisimilla, jotta seinien muoto ja rakenne

69 Häikiö 1995, 105–106.

näkyvät. Osa ulkovalaisimista oli siirrettäviä ja himmennettäviä vuodenaikojen ja erityistilanteiden mukaan.

Sisätiloissa korkean pääaulan valaisimet sijoitettiin lasikaton yläpuolelle, matalissa lämpiöissä käytettiin piste-mäisiä, himmennettäviä pienjännitevalaisimia. Korkeisiin lämpiöihin asennettiin riippu- ja upotettuja yleisvalaisimia. Pääsalin katsomon valaisimet koottiin katsomon yläpuolisiin siltoihin, ja reuna-alueet sekä parvet valaistiin kattoon upotetuilla nauhamaisilla valaisimilla.

Molemmat salit varustettiin valonheittimillä ja himmentimillä, jotka sijoitettiin näyttämöiden ja katsomoiden valaistussiltoihin, portaaliin ja torneihin. Laitteistot suunniteltiin helppokäyttöisiksi. Kaapeloinnissa, laitetelineissä ja tiloissa varauduttiin tuleviin kaluston laajentamisiin ja uusien käyttötapojen lisäämisiin.

Pääsalin katsomon alla sijaitsevien orkesterin harjoitustilan, äänittämön ja videointitilan johtoteissä ja ripustuksissa varauduttiin kasvuun. Toimistojen työvalaistus toteutettiin upotetuilla loisteputkivalaisimilla, ja pehmeämpää ilmettä tuotiin ikkunaseinien hehku-lamppuvalaisimilla.⁷⁰

70 Majurinen 1995, 106.

Rakentaminen

Toukokuun 1986 lopussa saatiin Oopperatalon tontti virallisesti muodostetuksi. 8. elokuuta 1986 valtioneuvosto hyväksyi "oopperasopimuksen", jonka osapuolina olivat valtiovalta, Helsinki ja pääkaupunkiseudun kolme muuta kaupunkikuntaa. Syyskuun 24. päivänä 1986 allekirjoitettiin tontin vuokrasopimus Helsingin kaupungin ja Suomen valtion kesken.⁷¹

Oopperatalon rakennustyöt käynnistyivät vihdoin marraskuussa 1986 louhintavaiheella, josta vastasi Maanrakennusliike Armas Kallio. Louhintaurakan lopputarkastus tehtiin heinäkuussa 1987. Paalutustyöt saatiin valmiiksi maaliskuussa 1988. Peruskuopan valmistumisesta kului kuitenkin vielä lähes vuosi, ennen kuin Rakennushallitus sai solmittua runkorakennusurakan sopimuksen Työyhteisliittymä Oopperan kanssa kesäkuussa 1988. Yhteisliittymän muodostivat Oy Alfred A. Palmberg, Rakennus-Ruola Oy ja Teräsbetoni Oy.⁷²

Oopperatalohanke oli alusta saakka median tarkassa seurannassa. Jo toukokuussa 1987 Rakennushallituksen osastopäällikkö Pekka Metsola⁷³ vakuutti, ettei rakennuslaadusta tingittäisi. Syksyllä samana vuonna monissa lehdissä kuitenkin epäiltiin aikataulun venyvän, sillä vastaavaa oli tapahtunut valtion muissa suurhankkeissa. Urakka-

71 Kemppinen 1993, 119–120.
72 Hanski 2011, 213.
73 Hanski 2011, 214.

kilpailun alettua lehdistö paisutti väitteitä Rakennushallituksen ja urakoitsijoiden välisistä kiistoista. Puhuttiin jopa kartelliepäilyistä, jotka rakennuttajat tyrmäsivät.⁷⁴

Tarjousten avaamisen yhteydessä selvisi, että kustannusarvio ylitti suunnitelun yli 200 miljoonalla markalla⁷⁵. Kilpailu jouduttiin järjestämään uudelleen, ja urakka jaettiin pienempiin osiin.⁷⁶

Keväällä 1988 lehdistö nosti jälleen esiin hankkeen viivästymisen. *Helsingin Sanomat* ja *Rakennuslehti* kyselivät tilanteesta osastopäällikkö Metsolalta, joka ei voinut antaa lisätietoja, koska urakatarjouksia yhä käsiteltiin. Opetusministeriö päätti toukokuussa 1988 runkourakan tavoitehinnaksi 135 miljoonaa markkaa⁷⁷. Saatuaan sopivan tarjouksen Suomen Rakennusurakoitsijaliiton toimitusjohtaja Jouko Rantanen arvioi, että hanke pahentaisi ammattitaitoisen työvoiman puutetta pääkaupunkiseu-

74 Hanski 2011, 214.
75 Vastaava rahamäärä vuonna 2024 olisi ollut noin 57,6 miljoonaa euroa.
76 Hanski 2011, 214. Alkuperäislähteet: *Keskipohjanmaa* 26.10.1987: "Oopperan tarjouksista saatava ilma pihalle"; *Rakennustuotanto* 26.10.1987: "Miljoonien panostus oopperaan turha"; *Rakennustuotanto* AK 2.11.1987: "Oopperatalon urakka pilkotaan"; *Turun Sanomat* 7.11.1987: "Oopperatalon rakennustyöt jaetaan osaurakoiksi"; *Uusi Suomi* 21.5.1987 Raimo Markkanen: "Oopperan aikataulu on arvoitus"; *Uusi Suomi* 22.10.1987 Seppo Kaisla: "Oopperatalosta kitkaa myös virkamiestasolla".
77 Vastaava rahamäärä vuonna 2024 olisi ollut noin 38,9 miljoonaa euroa.

dulla ja nostaisi palkkakustannuksia.⁷⁸

Peruskivi muurattiin 1. marraskuuta 1988. Näihin aikoihin Rakennushallituksen pääjohtaja Matti K. Mäkinen vakuutti, että kustannukset pysyisivät kurissa, vaikka oopperatalojen korkea hinta johtuikin niiden vaativista teknisistä ja akustisista ratkaisuista.⁷⁹

Helmikuussa 1990 lehdissä raportoitiin Rakennushallituksen onnistuneen säästöissä. Rakentaminen eteni ripeästi. Rakennus saavutti pian harjakorkeuden, ja harjannostajaisia vietettiin 3. huhtikuuta 1990.⁸⁰

Saman vuoden lopussa järjestettiin uusi tarjouskilpailu sisäurakoista, ja yllättäen runkotöistä vastannut yhteisliittymä ei voittanutkaan tätä kierrosta, vaan edullisin tarjous tuli YIT-Yhtymä Oy:ltä.⁸¹

Loppuvuodesta 1990 Tampere-talon rakennuttajakonsultti Esa Nurmi väitti kuitenkin, että Oopperatalosta oli tullut liian kallis, ja syytti valtiota rakennuttajana kustannusten kasvusta. Rakennushallituksen yli-insinööri Veijo Rossi sekä myöhemmin pääjohtaja Mäkinen tyrmäsivät väitteet ja huomauttivat muun muassa, että pelkkä näyttämötekniikka maksoi noin 100 miljoonaa markkaa⁸².

Toimittajille järjestetyssä esittelyssä keväällä 1991 rakennusta kiiteltiin näyt-

78 Hanski 2011, 214.
79 Hanski 2011, 214.
80 Hanski 2011, 213–214.
81 Hanski 2011, 214.
82 Vastaava rahamäärä vuonna 2024 olisi ollut 28,8 miljoonaa euroa.

Oopperatalon louhittu monttu. Kuva on teoksesta Kempinen 1993, 120.

täväksi ja ympäristöön sopivaksi.⁸³

Rakennushallitus haki tammikuussa 1992 pidennystä uudisrakennuksen rakennusluvan voimassaoloaikaan vuoden 1994 loppuun saakka. Rakentaminen oli viivästynyt hankkeen suuren koon ja rakennustavan takia.⁸⁴

Talon rakentaminen vei lopulta 16 vuotta suunnittelukilpailun voittamisesta valmistumiseen, osin taloudellisten ja poliittisten syiden takia. Oopperatalo hyväksyttiin 15. helmikuuta 1993

henkilökunnan käyttöön kalustamista ja henkilökunnan harjoittamista varten. Yleisökäyttöön rakennus hyväksyttiin 26. maaliskuuta 1993. Pihamaajärjestelyt istutuksineen tuli vielä saattaa loppuun.⁸⁵

Keväällä 1993 valmistuneen Oopperatalon lopullinen hinta oli noin 740 miljoonaa markkaa⁸⁶. Teatterin käyttökustannukset jaetaan valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien kesken.⁸⁷

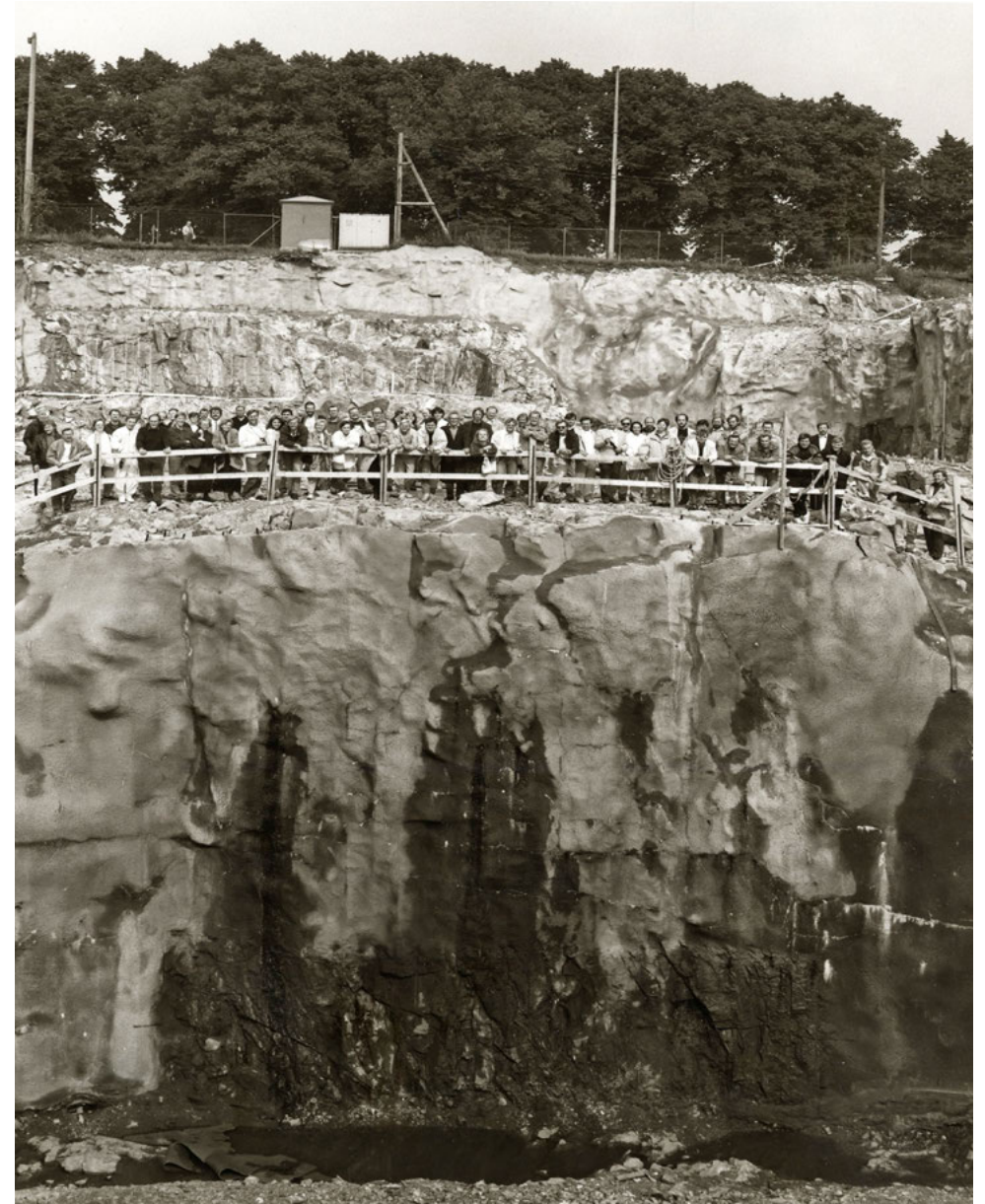
83 Hanski 2011, 215.

84 Rakennusluvan 14-2523-A-86/23.12.1986 voimassaoloajan pidentämisen päätösasiakirja. HKRV.

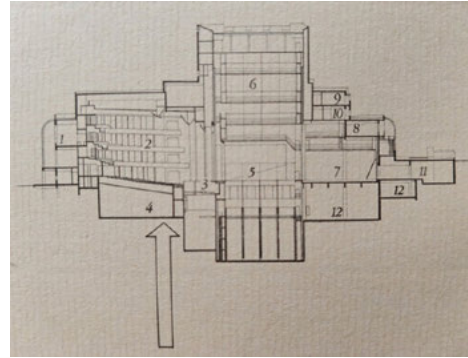
85 Rakennusluvan 14-2523-A-86 loppukatselmusasiakirjat. HKRV.

86 Vastaava rahamäärä vuonna 2024 olisi ollut 213 miljoonaa euroa.

87 Hanski 2011, 213–215.

Suomen kansallisoopperan orkesteri uuden Oopperatalon rakennustyömaalla vuonna 1987. Kuva: Kari Hakli / SKOB.

Peruskivi muurattiin orkesterin harjoitushuoneen alle, nuolella osoitettuun kohtaan. Kuva on peruskiven muuraustilaisuuden kutsukortista. Kuva: HKP.

Arkkitehti Aarno Ruusuvaori muuraamassa peruskiveä 1.11.1988. Takana seisovat Roger Lindberg, Alfons Almi, Doris Laine, Ilkka Kuusisto, Paavo Suokko ja ylipormestari Raimo Ilaskivi. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 122.

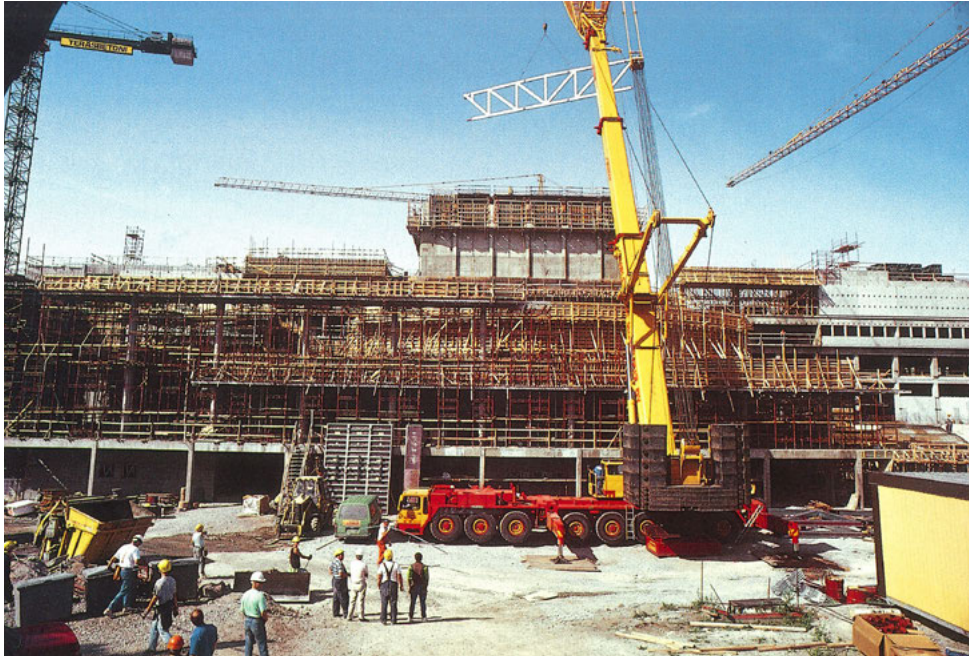

Oopperatalon monttu on kaivettu Sokeritehtaan tontille Mannerheimintien (oikealla) ja Helsinginkadun kulmaan, Töölönlahden länsirannalle kesällä 1987. Kuva: Christian Westerback / HS.

Rakennustyömaa. Kuva: kuvaaja tuntematon / SKOB.

Tornin köysiullakon ristikkorakenteita nostetaan. Kuva on teoksesta Kemppinen 1993, 122.

Oopperatalon rakennustyömaa harjannostajaispäivänä 3. huhtikuuta 1990. Kuva: Leo Kosonen / SKOB

Edellinen sivu:
Rakennustyömaa noin
vuonna 1987. Kuva: kuvaa-
ja tuntematon / SKOB.

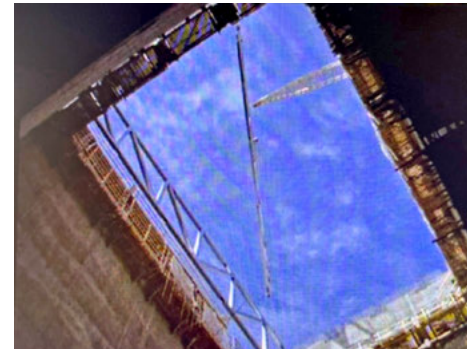
Vuonna 1990 otetussa kuvassa on vasemmalla pääsuunnittelija
arkkitehti Eero Hyvämäki, keskellä Alfons Almi, joka sai nähdä
eläessään harjannostajaisvaiheen, ja oikealla Almin puoliso, baletin-
johtaja Doris Laine. Kuva on teoksesta Kemppinen 1993, 124.

Harjannostajaissa 3.4.1990 pöydän ääressä muun muassa Ilkka Kuusisto, Matti Ahde, Jaakko
Numminen ja Eero Hyvämäki. Kuva on teoksesta Kemppinen 1993, 125.

Dokumenttielokuva "Oikea oopperatalo" vuodelta 1993

Yleisradio näytti 29.11.1993 eli päivää ennen Oopperatalon vihkimistä Matti Peltosen ohjaaman, Tuomas Sallisen tuottaman 60-minuuttisen dokumenttielokuvan "Oikea oopperatalo", joka kertoo rakennushankkeen vaiheista ja valmistumisesta.

Sivun kuvat: elokuvasta "Oikea oopperatalo" vuodelta 1993.

Rakennusaikaisia ulkokuvia 1989–1993

Oopperatalon rakennustyömaa idästä. Kuva: Oy Helifoto Ab, Porvoo / SKOB.

Rakennuksen runko on jo noussut. Kuva: Oy Helifoto Ab, Porvoo / SKOB.

Töölönlahden puoleisen lämpiön lasiseinä on jo asennettu. Kuva: Scan-Foto, Lentokuva-ekspertit, Helsinki / Suomen Ilmakuva / SKOB.

1990-luvun alun kuva pohjoisesta kohti melko valmista Oopperataloa. Kuva: Scan-Foto, Lentokuva-ekspertit, Helsinki / Suomen Ilmakuva / SKOB.

Töölönlahden puoleisen lämpiön keskeneräinen lasiseinä. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Mannerheimintien puoleinen julkisivu. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Töölönlahden puoleinen julkisivu. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

13.6.1989.

21.6.1989.

12.4.1990.

4.10.1990.

21.10.1990.

21.10.1990.

21.10.1990.

10.7.1991.

6.1.1992.

11.5.1992.

6.12.1992.

3.7.1993.

Edellinen sivu:
Oopperataloa rakennetaan 1990-luvun alussa.
Kuva on Töölönlahden rannalta. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Partek Betonila Oy valmisti Oopperatalon julkisivu- ja muut elementit. Julkisivu toteutettiin kuorilaattana, jossa elementtien koko vaihtelee. Näin päästiin eroon elementtiruudukosta. Taloon valmistettiin 3100 julkisivuelementtiä, joista 900 on erilaista. Elementtien saumat ovat suunnittelijoiden tavoitteen mukaisesti piilossa. Klinkkeripintaisten lisäksi osa elementeistä on kivipintaisia. Niissä käytettiin joko Nilsin kvartssia tai Taivassalon graniittia.

Sivun kuvat: Pentti Saarinen / HKA.

Rakennusaikaisia sisäkuvia 1990-luvun alusta

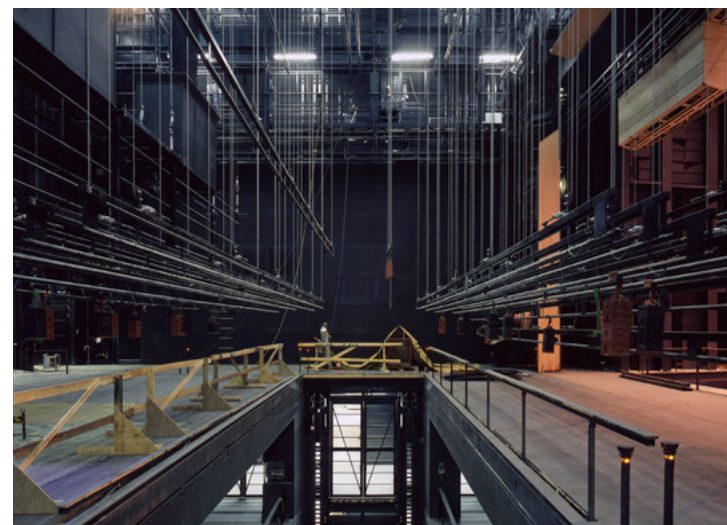
Henkilökunnan ravintolaa rakennetaan. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Päälämpiötä rakennetaan 1990-luvun alussa. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Pääsalin katsomo 1990-luvun alussa. Istuimet ovat Yrjö Kukkapuron suunnittelemia. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Kuvassa näkyy rakenteilla olevan päänäyttämön tankonostimia, joita oli alun perin 36 kappaletta 300 millimetrin jaolla. Päänäyttämöllä oli alun perin tietokoneohjattu konekäyttöinen järjestelmä, joka oli liitetty vastapainokoneistoon. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Päänäyttämö, orkesterimonttu ja osa pääsalin katsomosta 1990-luvun alussa. Näyttämöaukosta tehtiin 16 metriä leveä ja 9 metriä korkea. Sivunäyttämöt ovat 7 metriä korkeita. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Seuraava sivu:
Päänäyttämö ja katsomoa 1990-luvun alussa. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Otteita lehdistä rakentamisen ajalta

Rakennustöiden alkuvaiheessa oopperataloa käsittelevä uutisointi lehdissä keskittyi suureksi osaksi oletettua suurempien kustannusten kommentoimiseen. Projektin edetessä artikkeleissa alettiin kuvailemaan itse rakennusta ja uusien tilojen ominaisuuksia.

”Rakennushallituksen kolleegio oli ’sho-keerattu’ tiistaina, kun rakentajien uudesta oopperatalosta tekemien urakkatarjousten hintataso selvisi. [...] Rakennushallitus halusi hintatason nähtyään kirehtiä hylkäämään tarjoukset heti. [...] On jo alettu pohtia, voidaanko oopperatalon rakentaminen pilkkoa pieniksi osaurakoiksi.”¹

”Oopperatalon rakennustöitä ei voi eikä saa pysäyttää”, sanoo eduskunnan puhemies ja oopperatalosäätiön puheenjohtaja Matti Ahde. [...] ’Ei ole hyväksyttävä lähtökohta, että projekti siirtyy kaksi tai kolme vuotta eteenpäin. Jos korkeasuhdanteen aikana ei oopperataloa voida rakentaa, yhtä hyvät syyt on pidättäytyä rakentamisesta laskusuhdanteen aikana.”²

Teräsbetoni Oy:n toimitusjohtaja Jouko Rantanen kyseenalaista Helsingin Sanomissa marraskuussa 1987 sen, että oopperatalon rakentamisurakan jakamisella pieniin osiin saavutettaisiin oleellisia säästöjä. ”Oopperatalon rakennusurakan pilkkominen osiin ei tuo kovin merkittäviä säästöjä. Suurin osa kustannusarvion ylityksestä johtuu uuteen oopperataloon tulevasta tekniikasta, joka maksaa noin puolet talon kokonaishinnasta. [...] Suunnitelmia karsimalla voidaan

- 1 *Helsingin Sanomat* 22.10.1987, 10. ”Oopperan hintataso oli ’shokki’”.
- 2 *Helsingin Sanomat* 28.10.1987, 24. ”Matti Ahde oopperatalohankkeesta: ’Rakennustöitä ei saa pysäyttää’”.

Rantasen mielestä säästää vain muutama prosentti, ellei taloa pienennetä. ’Tekniikkaa karsimalla sen sijaan voidaan säästää.’ Li-säksi tekniikka on huomattavasti vähemmän kilpailtu alue, ’koska esimerkiksi näyttämön nostokoneistot ovat hyvin erikoista ulkomaista laitteistoa, joilla on vain muutama valmistaja.”³

Eero Hyvämäen 50-vuotishaastattelussa toukokuussa 1987 arkkitehti kommentoi oopperataloa suunnittelutehtävänä. ”Tällainen työ on tietysti mielenkiintoisin tehtävä, mitä arkkitehti voi kuvitella’, hän sanoo. Oopperatalosta ei sen suunnittelijakaan voi puhua ilman varauksellisia mutkia. Työtä on sävyttänyt jatkuva epävarmuus, ja miltei kaikki seikat – arkkitehtuuria lukuun ottamatta – on asetettu kyseenalaiseksi. ’Kyllä mieli on ollut välillä matalalla.’ [...] Jatkuva varuillaanolo turhauttaa ja se käy kalliiksi arkkitehdillekin.”⁴

Teatteri-lehden artikkelissa vuonna 1989 Esa Blomberg varoittaa liiallisesta rakennuskustannuksista säästämisestä oopperan toiminnan kustannuksella. ”Talon toteuttamisesta vastaavien työrauhaa häiritsee hankkeen ympärillä liikkuva turha kohu, jossa tuntuu takana olevan enemmänkin kulttuuripoliittikka kuin rakennusprojektiin liittyvät tosiasiat. [...] Jostain pitää kuitenkin tinkiä rakennuskustannusten noustua, mutta toivottavasti ei vääristä kohdin. [...] Uutta taloa pidetään liian suurena, mikäli siellä tehdään huonoa taidetta, ja liian pienenä mikäli

- 3 *Helsingin Sanomat* 10.11.1987, 10. ”Rakentajat epäilevät osaurakoiden säästöjä: Oopperatalon kalleus johtuu suurelta osalta tekniikasta”.
- 4 *Helsingin Sanomat* 10.5.1987, B 3. ”Oopperatalosta tulee juhlasali, mutta ilman kalliita helyjä”.

esitykset ovat hyviä.”⁵

”Oopperatalon rakennuttamisesta huolehtivan Rakennushallituksen mukaan runkourakka näyttää tällä hetkellä pysyvän hyvin kustannusarviossa, samoin runkotöiden yhteydessä tehdyt sivu-urakat. Runkotyöt saadaan päätökseen elokuun (1990) loppuun mennessä.”⁶

Kesäkuussa 1991 Rakennushallitus oli esitellyt työmaata lehdistölle. ”Oopperatalon julkisivut ovat suurimmaksi osaksi jo valmiit. Seiniä peittävät valkoiset, läpivärjättyt klinkkerilaatat, joiden pitäisi pysyä paremmin paikallaan kuin Finlandia-talon marmorilaattojen. [...] Monet ohikulkijat ovat kiinnittäneet huomiota pieneen parvekkeeseen, joka on talon päädyssä Helsinginkadun puolella. Parvekkeella ei näytä olevan mitään tarkoitusta. Ei sillä olekaan. Se on arkkitehtien keksimä mauste, oopperan parveke, jolla voi laulaa aaria, jos pakottava tarve vaatii. [...] Suomen ensimmäinen oopperatalo maksaa vähemmän kuin ruotsinlaiva.”⁷

Joulukuussa 1992 oltiin sisätöiden kimpussa. ”Helsingin uusin kaunistus, Suomen kansallisoopperan talo, valmistuu kohisten Töölönlahden rannalla. Oopperatalon katsomo on jo melkein valmis. Viimeisiä tuoleja ja valoja asennetaan paikoilleen näinä päivinä. [...] Oopperatalo näyttää monilta osiltaan vielä kovin keskeneräiseltä. [...] Keskeneräisyys on kuitenkin suurelta osin petosta. Valmiit lattiat, sisääntuloaulan taideteokset ja monet

- 5 *Teatteri-lehti* 9/1989. ”Uusi oopperatalo – valmiiksi liian pieni?”.
- 6 *Helsingin Sanomat* 4.8.1990, A 10. ”Oopperatalon runkotyöt valmistuvat elokuussa – Kustannusarvio näyttää pitävän”.
- 7 *Helsingin Sanomat* 5.6.1991, B 1. ”Oopperatalo näyttää jo valkoiselta linnoitukseksi Töölönlahden rannalla”.

kiinteät kalusteet on suojattu naarmuuntumista vastaan.”⁸

Maaliskuussa 1993 uuden oopperan avajaiset alkoivat jo olla lähellä. ”Rakennusneuvos Jorma Yrjö-Koskisen mukaan oopperatalo on Rakennushallituksen suurin hanke kautta aikojen. Kansallisoopperalle ja Kansallisoopperalle se on vuosikymmenten toiveiden täyttymys. ’Vaellusvuodet ovat päättymässä: ooppera on muuttamassa kotiin.’ pääjohtaja Walton Grönroos kuvaa tunnelmaa.”⁹

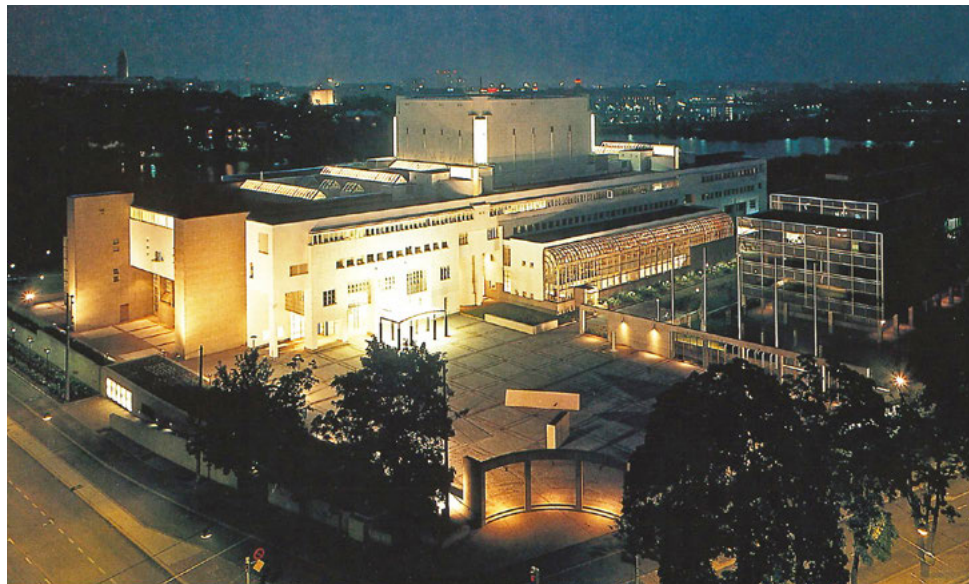
Toukokuussa 1993 Helsingin Sanomien arkkitehtuurikriitikko Leena Maunula vieraili oopperatalossa. ”Viileän eleetön arkkitehtuuri punnittuine detaljeineen, maisema ja taideteokset osoittautuvat siis suomalaisen oopperajuhlan avaimiksi. Talon avarat sisätilat ovat vivahteikkaammat ja sirommat kuin, mitä rakennus Töölönlahdella korkeine näyttämötorneineen antaa odottaa. [...] Tilojen ja detaljien harmaa perusväri sallii yleisön pukeutua koreasti oopperan juhlaan. [...] Suomalaisittain harmaa eleganssi vaihtuu talon ytimessä, salissa kansainväliseen punaväriin. [...] Julkisivuja punnittaessa arkkitehdit olisivat mieluiten rapanneet talon. Kestävää si arvioitu kaakeliverhous oli rakennuttajan, Rakennushallituksen jo vuosia sitten tapahtunut valinta. Marmorin ei kukaan uskaltanut Finlandia-talon kokemusten nojalla, ja graniittiverhous hylättiin yksimielisesti liian raskaana.”¹⁰

- 8 *Helsingin Sanomat* 11.12.1992, B 1. ”Uuden oopperatalon katsomo on kohta valmis”.
- 9 *Helsingin Sanomat* 23.3.1993, B 1. ”Töölönlahden rannalle valmistunut oopperatalo avaa ovensa keväällä”.
- 10 *Helsingin Sanomat* 30.5.1993, B 1. ”Talo suomalaisen juhlaan”.

Valmis rakennus

Oopperatalo kuvattuna Töölönlahdelta päin. Lasiseinät ja ”oopperanvalkoinen” näyttämötorni näkyvät kauas Töölönlahden toiselle puolen. Alvar Aalto kaavoitti 1960-luvulla Töölönlahden rantaan puistoa sekä sarjan valkoisia rakennuksia. Hänen ajatuksensa oli nyt osittain toteutunut. Kuva: Voitto Niemelä / *Arkkitehti* 6/1993, 58.

Oopperatalo iltavalaistuksessa vuonna 1993. Etualalla on Mannerheimintien ja Helsinginkadun risteyksessä sijaitseva sisääntuloaukio. Kuva: Harald Raebiger / *Arkkitehti* 6/1993, 58.

Juuri valmistunut Oopperatalo vuonna 1993. Mannerheimintieltä saavutaan pääovelle kiviportin alitse. Kivetyllä torilla on Kain Tapperin veistoksia. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 8.

Suomen kansallisoopperan ja -baletin talolla on Pariisin oopperatalo Opéra Bastillen kanssa yhteneviä piirteitä. Kanadassa asuva urugualaisarkkitehti Carlos Ott voitti arkkitehtuurikilpailun vuonna 1983, rakentaminen alkoi vuonna 1984 ja talo valmistui vuonna 1989. Kuva vuodelta 2022: wikipedia.org.

Oopperavieraita poistumassa esityksestä vuonna 1993. Kuva: Mauritz Hellström / SKOB.

– Uudisrakennusvaihe 1986–1993 –

Töölönlahden puoleinen julkisivu.

Lämpötilat iltavalaistuksessa.

Oopperatalon puiston puoleinen kaakkoispääty ja amfiteatteri.

Aukeaman kuvat:
Mauritz Hellström 1993 / SKOB.

Näkymä jäätyneen Töölönlahden yli kohti Oopperatalon koillissivua.

Yleisötilat ja kalusteet

Pääsisäänkäynnin toisessa kerroksessa sijaitseva eteishalli on korkea tila, jonka yläosaa kiertää neljännen kerroksen toimistokäytävä. Lattialla on harmaat Carraran Bardiglio Imperiale Marble-marmorilaatat. Naulakkosyvennyksissä on punapyökkiä. Katossa on valoruudukko. Vasemmalla näkyy osa Juhana Blomstedtin "Alla marcia"-teoksesta. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Permantolämpöön kaakkoispäädyn tarjoilutiskin edustalla on alun perin ollut kokolattiamatto. Tuolit ovat Emilio Nannin suunnittelema. Kuva on teoksesta Eskola (toim.) 1995, 49.

Permantolämpöön päädyissä oli limoviikunat. Seinälampetit ovat Eero Hyvämäen suunnittelema. Kuva on teoksesta Eskola (toim.) 1995, 44.

Helsingin Sanomat 30.5.1993: "Tuolien yllätykset"

"Suomalaista suunnittelua edustavassa oopperatalossa italialaisen Emilio Nannin suunnittelema lämpiöiden kevyt, harmaa metallituoli on kansainvälinen tuulahdus. Tuoli on varta vasten Helsingin oopperaan suunniteltu muunnelma, jonka selkärangan reikäpelti toistuu talon yksityiskohdissa muuallakin.

'Tuolissa oli sitä viuhuvaa ilmettä, jota kaivattiin', arkkitehti Eero Hyvämäki sanoo. Oopperataloon ei haluttu valita kaikkein tutuimpia huonekaluja vaan tuoda mukaan yllätys.

Lämpötilat kalustettiin vain niukasti kevein tuolein ja pöydin, joita voi helposti ryhmitellä. 'Otaksuimme, että yleisö kulkee väliajalla mieluummin toisiaan tapaamassa kuin istuu paikoillaan.' Yleisötilojen muuan keskeinen kaluste on sisustusarkkitehti Antti Paateron suunnittelema penkki, minimalistinen suorakaide, joka tarjoaa sekä istuimen että laskutilan. Sisustuksen kolmas elementti ovat Eero Hyvämäen suunnittelemat sirot valaisimet.

Antti Paatero on suunnitellut yleisötilojen ja tarjoilun kiintokalusteet. Henkilökunnan työtiloissa suunnittelijana on ollut sisustusarkkitehti Anita Karhunen.

Päänäyttämön ja Alminsalin istuimet on suunnitellut Yrjö Kukkapuro. Tummiin tuoleihin tuotiin mukaan aavistus kirkasta sinistä. Näin löytyi se draama, jota oopperan juhlaan etsittiin, Kukkapuro on todennut.

Oopperan interiööreihin sisältyy kätkeytyäkin viestejä. Eteishallin teräskaihteita kannattava kaarituki on lainattu ravintola Bulevardiasta, oopperalaitosten vanhasta, tutusta kantapaikasta."

Näkymä parvilämpöiltä kohti permantolämpiota ja kaakkoa vuonna 1993. Parvekekaiteen kaarituen muoto on lainattu ravintola Bulevardiasta. Kuva: Mauritz Hellström / SKOB.

Neljännän kerroksen parvilämpio vuonna 1993 ennen irtokalusteiden tuomista tilaan. Parvella on kokolattiamatto ja Antti Paateron suunnittelema tarjoilupiste. Kuva: Mauritz Hellström / SKOB.

Töölönlahden puoleisen sisäänkäynnin yhteydessä olevan ensimmäisen kerroksen eteishallin sivun alkuperäinen tarjoilupiste 1990-luvun alussa. Kuva: Mauritz Hellström / SKOB.

Pääsaliin tehtiin kolme parvea. Katsomon istuimet olivat Yrjö Kukkapuron suunnittelemia. Seinäpintoissa ja ovissa on petsaamalla sävytettyä punapyökkiiä. Parkettilattia on afrikkalaista bilinga-puuta. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

Alminsaliin tehtiin 13 loivasti kaarevaa istuinriviä ja esityksestä riippuen 200–500 paikkaa. Seitsemän taaimmaista riviä kuului kiinteään katsomoon, muut istuinrivit olivat purettavissa ja siirrettävissä esityksen tarpeiden mukaan. Sali voitiin järjestää esimerkiksi seisomokatsomoksi. Tilan kaikuisuutta voitiin muuttaa kääntyvien sisäverhosten, näyttämöverhojen ja istuinmäärien avulla. Kuva on teoksesta Eskola (toim.) 1995, 70.

Henkilökunnan tilat

Kuoron harjoitustila neljännessä kerroksessa.

Toisessa kellarikerroksessa sijaitsee orkesterin harjoitussali.

Lavastamo eli maalaamo- ja kokoamistila ensimmäisessä kerroksessa.

Kampaamo.

Neljännen kerroksen kaakkoispäädyn ompelimo. Kuva: kuvaaja tuntematon / SKOB.

Kuudennen kerroksen balettiluokka.

Lounaissivun betonirakenteinen kierreporras. Kuva: Mauritz Hellström 1993 / SKOB.

Sivun värikuvat ovat teoksesta Eskola (toim.) 1995, 73–85.

Oopperatalon taideteokset

Uuteen oopperataloon hankittiin yhteensä noin 30 teosta, jotka valtion taideteostoimikunta ja Oopperatalosäätiö luovuttivat talon käyttöön. Oopperatalosäätiö täydensi hankintoja lahjoitusvaroillaan. Kaikki teokset ovat nimekkäiden suomalaistaiteilijoiden tekemiä, ja ohjelma sisälsi sekä kilpailujen voittajia että tilaustöitä.⁸⁸

Taidehankintoihin päätettiin käyttää noin prosentti talon kokonaiskustannuksista. Valtion varoin hankittavat teokset päätettiin valita yhteistyössä opetusministeriön kanssa, ja Oopperatalosäätiö päätti omien lahjoitusvarojensa käytöstä asiantuntijaryhmän avulla. Työryhmä nimitettiin syyskuussa 1989, ja siihen kuului arkkitehti Eero Hyvämäen lisäksi ministeriön virkamiehiä, taiteilijoita ja säätiön edustajia. Työryhmä laati ehdotuksen talon ulko- ja sisätiloihin hankittavista teoksista: Ulkotiloihin tulisi sijoittaa tilateoksia pääsisääntuloaukiolle, puistoon Töölönlahden puolelle ja alasisäänkäynnin edustalle sekä iltavalaistusta täydentävä valoteos. Sisätiloista arkkitehti Hyvämäki esitteli kymmenkunta taideteoksille sopivaa seinäpintaa tai muuta kohdetta sekä jo olemassa oleville että hankittaville uusille töille. Työryhmä ehdotti hankittavaksi lisäksi pääsisäänkäynnin aulan seinälle erikseen tilattavan maalauksen tai reliefin, päälämpöön

päätöseisille kutsukilpailun kautta valittavan, mahdollisesti kaksiosaisen työn, esiripun pääsaliin, taidetekstiilin edustuslämpiöön sekä tilaustyönä seinämaalauksen tai graafisen teossarjan Alminsalin lämpiöön.⁸⁹

Kustannusten jako sovittiin niin, että valtio vastaa sisääntuloaukion ja puiston tilateoksista, valoteoksesta, esiripusta ja edustuslämpiön tekstiiliteoksesta sekä yksittäisistä teosostoista. Säätiö puolestaan rahoittaisi alasisäänkäynnin, sisäänkäyntiaulan ja studionäyttämön tilaustyöt, päälämpöön kilpailuteokset ja sekä muita teoshankintoja.⁹⁰

Säätiö perusti oman taidehankintatoimikuntansa valmistelevaan osuuttaan. Siihen nimettiin puheenjohtaja Matti Ahde, arkkitehti Eero Hyvämäki, Bengt von Bonsdorff, Olli Närvä, Filip Pettersson sekä Maria Berg. Toimikunta työskenteli tiiviisti ja osallistui myös valtion taideteostoimikunnan kokouksiin, jotta valinnat tehtäisiin yhteistyössä rakennuksen suunnittelijoiden ja säätiön edustajien kanssa.⁹¹

Alfons Almin reliefi

Oopperatalon taidehankinnat käynnistyivät osin spontaanisti, kun haluttiin kunnioittaa 85-vuotiasta Alfons Almia, säätiön perustajaa ja pitkäaikaista toiminnanjohtajaa. Hallitus myönsi Almille eron ja kunniajäsenyyden

89 Kemppinen 1993, 134.

90 Kemppinen 1993, 135.

91 Kemppinen 1993, 137.

Kuvataideteosten julkistamistilaisuus 20.10.1993. Sisääntuloaulaan sijoitetun pronssisen Almi-reliefin edessä seisoo oikealla taiteilija Tapio Junno, hänen takanaan Jorma Falck ja vasemmalla Doris Laine. Kuva: Kari Hakli / SKOB.

vuonna 1989 sekä päätti teettää hänestä pronssisen muotokuvareliefin. Teos tilattiin kuvanveistäjä Tapio Junnolta, joka työsti reliefin Almin vielä eläessä ja korosti elävän mallin merkitystä työn onnistumiselle. Junno sijoitti teokseen myös viittauksen oopperatalon ”kunin-gasajatukseen”, jota terävä, särmikäs uurros symboloi. Almi-reliefin paikaksi valittiin pääsisäänkäynnin aula.⁹²

92 Kemppinen 1993, 133; *Helsingin Sanomat* 21.10.1993.

"Alkunäytös"

Valtion taideteostoimikunta järjesti vuosina 1990–1991 kutsukilpailun oopperatalon sisääntuloaukion teoksesta, ja viideltä kutsutulta kuvanveistäjältä saatiin seitsemän ehdotusta. Arvostelulautakunta valitsi yksimielisesti voittajakaksi Kain Tapperin ”Alkunäytöksen”. Juryn mukaan ”teos soveltuu hyvin oopperan aihepiiriin ja sen sisältämä symboliikka on riittävän laajaa ja moniselitteistä. Ehdotus on onnistuneesti käyttänyt hyväkseen koko aukiotilaa ja rikastuttaa näin alkuperäisetä

88 *Helsingin Sanomat* 21.10.1993.

aukiosuunnitelmaa. Teos puhuttelee katselijaa hiljaisella ja jännitteisellä tavalla.” Korkeista kustannuksista huolimatta teos hyväksyttiin toteutettavaksi, ja sen ajatuksena ollut katselijan, teoksen ja sen ympäröimän tilan vuorovaikutus koettiin toimivaksi. Teos paljastettiin 24.5.1993.⁹³

"Alla marcia"

Sisäntuloaulan seinälle tuleva työ tilattiin professori Juhana Blomstedtilta. Hänen teoksensa luonnos hyväksyttiin joulukuussa 1991. Blomstedt valmisti neliosaisen "Alla marcia" -teoksensa betonimosaiikista, jotta teos ei hallitsisi yksityiskohdiltaan rikasta aulaa. Teknisestä valmistuksesta vastasi Oy Lemminkäinen, ja massiiviset, yli kahden tonnin painoiset laatat oli saatava sisälle rakennukseen ennen syyskuuta 1992, jotta valmista seinää ei tarvinnut purkaa. Blomstedtin tavoitteena oli luoda mahdollisimman yksinkertainen teos, joka virittää tilaan odotuksen tunnelman.⁹⁴

Liikettä ja muodon vaihtelua hyödyntävä kokonaisuus jatkaa hänen Luola-sarjansa maalausten tematiikkaa, jota taiteilija kuvaili näin: *"Sama kuvio kääntyy edetessään teoksesta toiseen paitsi tason suunnassa myös peilikuvakseen. Näin syntyvä liike kuvaa oopperan rooleja, jotka nekin voivat tehdä sankarista konnan tai päinvastoin."*⁹⁵

93 Kempainen 1993, 136.

94 Kempainen 1993, 137-138.

95 Helsingin Sanomat 21.10.1993.

"Sävelkudos"

Päälämpöön päätyseiniä varten järjestettiin laaja, sekä kutsu- että avoin taidekilpailu vuosina 1991-1992. Kilpailuun osallistui 228 taiteilijaa yhteensä yli 400 ehdotuksella. Tekstiilitaiteilija Kirsti Rantasen teos "Sävelkudos" valittiin toteutettavaksi. Värikkäistä köysispiraaleista koostuva teos rakentuu kahdesta osasta: punasävyisestä "Carmenista" ja siniharmaan sävyisestä "Juhasta", jotka sijoitettiin lämpöön vastakkaisille päätyseinille. Juha-nimi viittaa Aarre Merikannon Juha-oopperaan, jota Rantanen piti suurena suomalaisena oopperana.⁹⁶

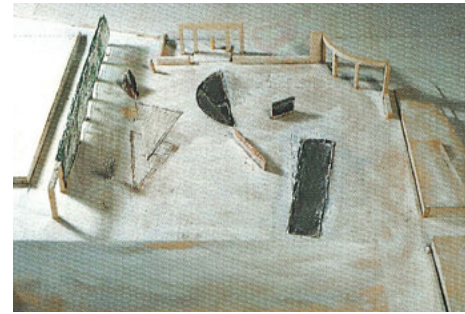
Tuomaristo kuvaili teosta installaatiomaiseksi ja tilaan luontevasti hengittäväksi teokseksi, joka avautuu katsojalle monesta suunnasta. Teoksen valmistuksessa Rantasta avustivat Heljä Wiljander, Lotta Westerlund ja Sonja Evertson. Materiaalina käytettiin kupariputkea ja luonnonkuituja, erityisesti pellavaa.⁹⁷

"Olen yrittänyt saada teokseen spiraaleilla ja väreillä soivan sävelkudoksen. Kymmenistä spiraaleista muodostunut teos on kuin jättiläissiveltimellä ilmaan piirrettyjä lennokkaita kuvioita, jotka elävät valaistuksen, vuorokauden ajan ja katsojan liikkeen mukaan. Tavallaan ne ovat kuitenkin perinteisen kudonnan keinoin toteutettuja", Rantanen kuvaili teostaan.⁹⁸

96 Kempainen 1993, 139-140; Helsingin Sanomat 21.10.1993; Avotakka 11/1993, 52.

97 Kempainen 1993, 140.

98 Avotakka 11/1993, 50..

Kuvanveistäjä Kain Tapperin "Alkunäytöksen" kilpailumalli. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 128.

Juhana Blomstedt esittelee sisäntuloaulan "Alla marcia" -teostaan julkistamistilaisuudessa. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 138.

"Alkunäytös" rakennettiin pääsisäänkäyntiaukiolle. Veistospiha toimii johdantona Mannerheimintieltä oopperatalolle. Kuva on teoksesta Eskola (toim.) 1995, 88.

Kirsti Rantasen "Sävelkudos"-teoksen siniharmaa osa "Juha" ripustettiin päälämpöön kaakkoispäättyyn. Teoksesta Eskola (toim.) 1995, 92.

"Kohta"

Oopperasalin painava rautaesirippu toimii myös tekstiilitaiteilija Kristiina Wiherheimon maalaamana taideteoksena "Kohta". Valtion taideteostoimikunnan tilaama teos korvaa perinteiset esirippuverhot, sillä se toteutettiin lakisääteisenä palo-esirippuna – ratkaisu, joka on käytössä myös Pariisin Bastiljin oopperassa. Massiivinen, 12 metriä korkea ja 20 metriä leveä esirippu koostuu teräslevyistä, joille Wiherheimo maalasi nelihenkisen työryhmänsä kanssa teoksen mustalla kimröökillä ja mattapintaisilla akryyliväreillä.⁹⁹

Päänäyttämön rautaesirippu on samalla Kristiina Wiherheimon taideteos "Kohta". Kuva: Bosse Fagerström / *Arkkitehti* 6/1993, 66.

"Kiusaukset I–III"

Alminsalin lämpiöön oli jo aiemmin hankittu Tapio Wirkkalan suuri reliefi "Ultima Thule". Teoksen todettiin kuitenkin olevan tilaan hieman liian korkea, joten päätettiin etsiä toinen teos. Tilalle valittiin kuvanveistäjä Mauno Hartmanin kolmiosainen teossarja "Kiusaukset I–III", joka löytyi taiteilijan ateljeesta. Triptyykki koostuu kankaalle tehdyistä temperavärein toteutetuista riisipaperikollaaseista. Arkkitehtien hyväksynnän jälkeen tämä Martti Talvelalle omistettu teos ostettiin kannatusyhdistyksen lahjavaroin ja ripustettiin Alminsalin lämpiön luoteispäädyn seinään.¹⁰⁰

99 Kempainen 1993, 134; *Helsingin Sanomat* 21.10.1993.

100 Kempainen 1993, 133, 141–142; *Helsingin Sanomat* 21.10.1993.

"Viimeinen kuovi"

Arvovieraiden edustuslämpiöön kolmannen kerroksen sijoitettiin Birger Kaipiaisen postuumisti toteutettu veistos "Viimeinen kuovi", jonka taiteilija ehti ennen kuolemaansa suunnitella ja omistaa baletille.

"Pohjoistuuli" ja "Etelätuuli"

Neljännän kerroksen henkilökunnan ravintolaan tilattiin taidemaalari Jorma Hautalalta kaksi seinämaalausta sen jälkeen, kun hän oli menestynyt päälämpiön taidekilpailussa. Teokset sijoitettiin arkkitehti Eero Hyvämäen valitsemille päätyseinille. Taiteilija maalasi teoksensa "Pohjoistuuli" ja "Etelätuuli" suoraan seinäpinnalle akryylivärein. Maalaukset valmistuivat maaliskuussa 1993.¹⁰¹

101 Kempainen 1993, 141–142.

Mauno Hartmanin triptyykki "Kiusaukset I–III" hankittiin Alminsalin lämpiöön. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 142.

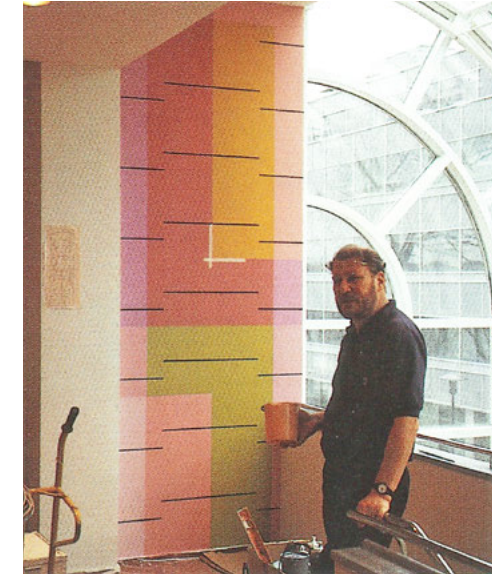
Muita taideteoksia

Oopperatalon taideohjelmasta oli avajaisen aikaa vielä toteuttamatta kaksi merkittävää hanketta: veistos Töölönlahden puistoon ja valoteos, joihin valtion määrärahat eivät toistaiseksi riittäneet. Teoksia ajateltiin voivan lisätä vähitellen. Puistoveistosta varten säätiö oli varannut rahaa vuodelle 1994.¹⁰²

Lisäksi päätettiin sijoittaa Kansallisoopperan omistamia parhaita maalauksia toisen kerroksen tupakkalämpön ja henkilökunnan aulan seinille pieneksi kuvagalleriaksi.¹⁰³

102 *Helsingin Sanomat* 21.10.1993.

103 Kempainen 1993, 134.

Jorma Hautala maalaamassa teoksensa toista osaa "Etelätuuli" suoraan henkilökunnan ravintolan seinälle akryylivärein 'al secco'. Kuva on teoksesta Kempainen 1993, 142.

Henkilökunnan ravintola kuvattuna kohti Jorma Hautalan teosta "Pohjoistuuli". Kuva: Voitto Niemelä / *Arkkitehti* 6/1993, 62.

Ensimmäiset esitykset

Kansallisoopperan hallinto ja tekniikka pääsivät helmikuussa 1993 uusiin tiloihinsa, jotta he olisivat valmiita talon syysnäytäntökauden 1993 avaukseen. Taiteilijat työskentelivät kuitenkin vielä kevätkauden pääosin vanhassa talossa Bulevardilla.¹⁰⁴

Kansallisoopperan orkesteri konsertoi ja esiintyi useita kertoja jo ennen avajaisjuhlia. Orkesteri ja kuoro järjestivät ensimmäisenä esityksensä 2. huhtikuuta 1993 päälämpiön tiloissa kävelykonsertin, johon osallistui lähes tuhat oopperan ystävää. Toukokuussa 1993 orkesteri ja kuoro esittivät Giuseppe Verdin oopperan Nabucco konserttiversiona kolmeen kertaan, jotta voitiin tarkistaa ja viimeistellä päänäyttämön akustiikka ja tekniset laitteistot. Laulaja Heikki Keinonen arvioi akustiikan ”odotettua paremmaksi”. Ylikapellimestari Miguel Gomez-Martinez kehui talon tekniikkaa maailmanluokan tasoiseksi.¹⁰⁵

Uuden oopperatalon virallinen käyttöönsiunaus oli 21. elokuuta 1993, jolloin kuultiin musiikkiesityksiä, piispan puhe ja siunaus. Samana päivänä *Pro Ooppera*-konsertti avasi syyskauden. Orkesteri antoi syyskuun alussa 30-vuotisjuhlakonserttinsa. Ensimmäinen uuden talon päänäyttämöllä esitetty ooppera *La Traviata* ja baletti *Giselle* esitettiin syyskuussa 1993.¹⁰⁶

104 Kemppinen 1993, 145–146.

105 Kemppinen 1993, 146–148.

106 Kemppinen 1993, 146–148.

Kansallisoopperan orkesteri konsertoi ja esiintyi useita kertoja jo ennen avajaisjuhlia. Kuva on teoksesta Kemppinen 1993, 148.

"Giselle" oli ensimmäinen uuden oopperatalon lavalla nähty baletti. Kuva on teoksesta Kemppinen 1993, 147.

"La Traviata" oli ensimmäinen päänäyttämöllä esitetty ooppera. Kuva on teoksesta Kemppinen 1993, 146.

Kullervo-avajaisnäytännön yleisöä päälämpiössä 30.11.1993. Kuva: Mauritz Hellström / SKOB.

Avajaisyleisöä parvilämpiössä. Kuva: Mauritz Hellström / SKOB.

Avajaiset

Oopperatalon avajaisviikkoa vietettiin 30.11.–4.12.1993. Vihkiäisnäytäntö pidettiin 30. marraskuuta 1993, jolloin suuren näyttämön esirippu nousi ensimmäisen kerran. Uuden talon ensimmäinen pääjohtaja Walton Grönroos keskeytti puheensa ja muunsi sen vihkiäiskantaatiksi. Sävellyksen tähän kantaattiin oli tehnyt entinen pääjohtaja Ilkka Kuusisto Lassi Nummen runoelman pohjalta.¹⁰⁷

Avajaisohjelmassa esitettiin akatee-

mikko Aulis Sallisen ooppera *Kullervo*, joka oli tilattu uuden talon avajaisnäytäntöä varten. Alkuperäisen suunnitelman mukaan teoksen piti saada maailmanensi-iltansa avajaispäivänä, mutta talon valmistuminen viivästyi, ja *Kullervo* oli saanut ensiesityksensä jo helmikuussa 1992 Los Angelesissa.¹⁰⁸

Avajaisviikolla oopperaa johti Ulf Söderblom. Muita ohjelmia olivat Tshai-kovskin baletti *Joutsenlampi* ja Bizet'in ooppera *Carmen*. Viikko huipentui 4. joulukuuta Gomez-Martinezin johta-

maan *Gaalakonserttiin*, jossa esiintyivät muun muassa Karita Mattila ja Matti Salminen sekä Kansallisbaletti. Koko joulukuu oli varattu avajaisohjelmille, jotta mahdollisimman moni yleisö pääsi tutustumaan uuteen, Suomen ensimmäiseen oopperataloon.¹⁰⁹

Posti julkaisi uudesta oopperatalosta 8.10.1993 neljän postimerkin arkin, jonka suunnitteli Pirkko Vahtero ja painoi Setec Oy. Kuva: Matti Kolho ja Kari Hakli / Postimuseo.

107 Lampila 1997, 789.

108 Kempainen 1993, 149.

109 Kempainen 1993, 149–150.

Yleisöä katsomossa vihkimistilaisuudessa. Kuva: Kari Hakli / SKOB.

Balettitantsija ojentaa sakset kulttuuriministeri Tytti Isohookana-Asunmaalle Oopperatalon avajaisissa 30.11.1993. Eturivissä istuu entinen presidentti Mauno Koivisto. Kuva: Kari Hakli / SKOB.

Helsingin Sanomat uutisoi vihkiäisistä 1.12.1993.

Tytti Isohookana-Asunmaa leikkaa vihkinauhan. Kuvankaappaus Yleisradion uutislähetyksestä 30.11.1993. Yleisradio, Elävä arkisto.

Uuden Oopperatalon vastaanotto

Arkkitehti-lehden arvio

Oopperatalon valmistuttua rakennus esiteltiin neljällätoista sivulla *Arkkitehti*-lehdessä 6/1993. Yleiskuvauksen oli kirjoittanut kohteen pääsuunnittelija, arkkitehti Eero Hyvämäki. Kriittisen näkemyksen puolestaan tarjosi arkkitehti Juha Ilonen artikkelissaan ”Monument of the ’80s”.¹¹⁰

Arviossaan Juha Iloselta riittää ymmärrystä sille, kuinka raskas kohtuuttoman pitkäksi venyvä suunnittelu-prosessi voi arkkitehdin kannalta olla. ”Uusi oopperatalo valmistuu 18 vuotta ensimmäisten luonnostensa jälkeen. Tällainen ylipitkä aikajänne on arkkitehdin luomisprosessin kannalta turhauttava ja kiusallinen. Yhdestä suunnittelutyöstä muodostuu helposti elämäntyö, jonka kuluessa alkuperäiseen suunnitelmaan liittyvät ihanteet punnitaan arkkitehtuuri-ilmapiirin muutosten ristipaineissa.” Ilonen näkee yhtymäkohtia sekä oopperatalon että Helsingin rautatie-aseman pitkässä suunnitteluajassa ja siinä, kuinka arkkitehtuurikentän tyylit ja painotukset ehtivät kummassakin tapauksessa muuttua vuosien kuluessa. ”1970-luvun puolivälissä yleinen arkkitehtuuri-ilmapiiri oli vielä superstruktuurien, systeemirakentamisen, toimintakaavioiden ja tilastokäyrien raskauttama. [...]”

110 *Arkkitehti*-lehti 6/1993 julkaistiin englanniksi ja saksaksi. Artikkelien suomenkieliset versiot olivat erillisenä liitteenä. Ilosen teksti oli otsikoitu suomeksi ”80-luvun monumentti”.

1980-luvulla arkkitehtuuri on ehtinyt kokea useitakin pikaisia ”murrosvaihteita”, uusien ismien nousuja ja laskuja. Oopperatalossa niiden vaikutus ei ole mullistava, vaikka rakennuksen ulkoinen muotokieli ja tyylilaji ovatkin etäänäytyneet 1970-luvun ilmapiiristä. Suurieleinen virtaviivaisuus on vaihtunut raskaammaksi ja vanhakan-taisemmaksi monumentaalisuudeksi, rakennuksen dynaaminen hahmo on saanut siteekseen paikallisia symmetria-aiheita, jotka vielä 1970-luvulla olivat ”kiellettyjä.” Yhtenä 1980-luvun trendien ilmentymistä Ilonen nostaa esiin julkisivuissa esiintyvän neliöruudutuksen, jossa hän näkee vaikutteita suunnittelu-aikaan pinnalla olleen arkkitehti Richard Meierin töistä.

”Perusratkaisultaan oopperatalo on kuitenkin jopa orjallisesti kilpailuehdotuksensa mukainen, ja sellaisena aikansa lapsi.” Ilonen antaa arviossaan kiitosta oopperatalon ”toiminnalliselle moitteettoomuudelle”, joka oli huomioitu jo kilpailuvaiheen arvostelupöytäkirjoissa. Lisäksi ”oopperatalossa on ylipäätään detaljeja ja erilaisia ”paikkoja” huomattavan runsaasti. Niiden viimeistelystä välittyä suunnittelutyön pedantti täsmällisyys ja huolenpito rakennustyön korkeasta laadusta.” Sen sijaan Ilonen kokee rakennuksen suhteen ympäristöön kaavamaisena. Ulkohahmosta jää hänen mukaansa puuttumaan esimerkiksi Timo Penttilän Helsingin kaupunginteatterille (1960–1967) ominainen kulttuurirakennuksen luonne. ”Oopperatalon näkyvimvät julkisivut

ilmentävät lähinnä apu- ja toimistotilojen runsautta. Rakennus on tietysti tilaohjelmaltaankin raskassoutuinen.”

Uusi rakennus saa kiitosta oopperalle ominaisen sosiaalisen elämän näyttämönä. ”Oopperailan elämyksen kannalta julkisivuja ja kenties esitystäkin tärkeämpiä ovat ne puitteet, joissa seurapiirillä on mahdollisuus kuhista ja olla esillä ennen näytäntöä ja väliajoilla. Uusi oopperatalo täyttää nämä vaatimukset juhlavasti. Siirtymisessä eteisaulasta lämpiöön on asiaan kuuluvaa johdattelua ja draaman tuntua, lämpiössä on oopperamaisen suurellista komeutta, mutta myös katumaisen ahdasta kuhinatilaa ja riittävästi erilaisia suvantoja seurapiirin tarkkailupaikkoja.”

Erityisen onnistunut on myös itse pääsali, joka suunnittelun aikana muutettiin viuhkamallisesta hevosenkenkäsaliksi. ”Sali on hurmaava – suuri ja intiimi, kokoava ja suuntaava. Punasävyinen puu, joka maustaa koko rakennuksen sisätilojen syvennyksiä, saavuttaa parvien ja aitioiden taustaseinissä lopullisen hehkunsa.”

Ilonen kiteyttää oopperatalon asemaa kulttuurirakennuksena seuraavasti: ”Monumenttina se edustaa mahtipontisesti 1980-lukua, kulttuuripalatsien, pääkonttoreiden, kaupungintalojen ja ostoparatiisien vuosikymmentä. Arkkitehdintyönä se on hatunnoston arvoinen suururakka, jonka uuvuttaville mittasuhteille löytyy monin verroin ulottuvuuksia yleisötilojen takaa, alta ja päältä.”¹¹¹

111 Ilonen 1993, 7–8. (Suomenkielinen liite).

Otteita vuoden 1993 lehdistä

Oopperan kanssa tekemisissä olevien tahojen teksteistä paistaa aito innostus uutta rakennusta kohtaan.

”Oopperan suhdetoiminta-asioita hoitavalla Eeva Somertolla on takanaan ruuhkaisia kuukausia: kansalaisten into tutustua uuteen oopperataloon on ollut arvaamattoman suuri. Opastetut kiertokäynnit ovat pyörineet täysillä viime keväästä alkaen. Kesällä pääsivät kierrokselle mukaan suoraan kaikki, jotka ilmoittautuivat paikalle tiettyinä kellonlyömänä. Määrä on ylittänyt kaikki odotukset. Oopperataloon ovat tutustuneet niin mattimeikääläiset kuin musiikin, arkkitehtuurin ja rakentamisen asiantuntijat’, Eeva Somerto kertoo. [...] Koulutettuja, kielitaitoisia, musiikista kiinnostuneita oppaita on oopperassa tällä hetkellä noin 30.”¹

Oopperan tiedottaja Leena Nivanka sanoo, että ”nyt kun uusi oopperatalo on valmis, siihen on päästy tutustumaan ja koe-esityksistä ja akustiikasta on saatu hyvin myönteisiä kokemuksia, on koko hankkeen kielteinen arvostelu vähentynyt kovasti. Kiistely oopperan ympäriltä on laantumassa ja linjavalinna saaneet ammattipiireissä tunnustusta. [...] Olen sitä mieltä, että uudella oopperatalolla on juuri nyt tavattoman myönteinen heijastus koko Suomi-kuvaan ulkomailla. Laman keskelläkin voimme viestiä siitä, että Suomi on pystynyt panostamaan kulttuuriin.”²

Berlingske Tidenden Jakob Levinsen kommentoi oopperataloa Kullervo-esityksen jälkeen kirjoittamassaan artikkelissa: ”Nyt se on siinä, tuo Helsingin komea oopperatalo, jolla on kaikki mahdollisuudet muodostua yhdeksi Euroopan parhaista. Se onkin tärkein toteamus talon neljän avajaisesityksen jälkeen.”³

”Oopperatalo valittiin vuoden 1993 betoni-rakenteeksi. Se sai betoniarkkitehtuurin ja rakentamisen tunnustuspalkinnon ’Suomen oloissa ainutkertaisena kulttuurirakennukse-na’, joka on osoitus suunnittelun ja toteutuksen korkeasta tasosta. [...] Tuomaristo arvosti erityisesti sisätilojen linjakasta ja valoisa arkkitehtuuria. Myös akustiset ominaisuudet, monet tekniset yksityiskohdat sekä viimeistely työn jälki saivat kiitosta. Erityismaininnan sai taiteilija Juhana Blomstedtin oopperatalon aulaan toteuttama mosaiikkibetoninen reliefiteos Alla marcia.”⁴

Myös toisenlaisia näkökulmia oli esillä. Kritiikkiä saivat osakseen sekä rakennuksen arkkitehtuuri että oopperan toiminta.

Helsingin Sanomissa 12.12.1993 käsiteltiin arkkitehti Arne Nevanlinnan kirjaa Illuusio arkkitehtuurista, jossa tekijä esittää kriittisen näkemyksensä oman aikansa arkkitehtuurikentästä. Oopperataloa Nevanlinna kommentoi kirjassaan näin: [...] ”tavanomainen, hengetön ja torjuva näyte arkkitehtuurin muoti-ilmioiden seuraamisesta. Rakennus on ympäristöstään irrallinen möhkäle, jonka holtitonta suuruutta vaaleus vain korostaa. [...] Kansan suussa syntynyt nimitys ’valtamerihöyry’ ei ole niinkään huono. [...] Oopperatalo häviää vertailussa läheisen kisahallin vaatimattomalle ja luontevalle urbaanisuudelle. Oopperatalo ei suinkaan ole ainoa 1990-luvulla ajankohtainen kohde, johon Nevanlinnan kärkevä sanankäyttö osuu. Osansa saavat myös muun muassa Steven Hollin suunnittelema Kiasma, Pietilöiden suunnittelema Mäntyniemi, Ruoholahti, Huopalahti ja Katajanokan uusi osa.”⁵

19.12.1993 Helsingin Sanomat referoi saksalaisten musiikkitoimittajien armotonta kritiikkiä oopperatalosta ja sen ensiesityksistä: ”Saksalaiskritikoiden mielestä oopperatalo ei näytä oopperalta, eikä sen avajaisviikko tarjonnut juuri mitään mielenkiintoista. [...] Loistoristeilijä ulospäin, markkinapaikka sisältä. [...] lasiseinäinen talo tuo mieleen uimahallin [...] muistuttaa kasvihuonetta. [...] Saksalaiset hyväksyivät kuitenkin Kansallisoopperan uudisrakennuksen sisätiloiltaan oopperaksi ja vaikuttivat jopa viihtyneen.” Silti myöskään avajaisviikon ohjelmisto ei selvästi ollut tehnyt saksalaiskritikkoihin vaikutusta.⁶

Elitistiseksi koetun kulttuurin tukeminen julkisista varoista nähtiin ongelmallisena 1990-luvun laman aikaan.

Esimerkiksi Reino Kivistö nostaa Kuntalehdessä esiin kysymyksen oopperatoiminnan rahoittamisen mielekkyydestä. ”Oopperan ystävien ja ammattiväen mieltä kourii pelko: on monumentaalinen talo, mutta onko maal-la enää varaa ottaa sitä kunnolla vastaan? [...] Moni ehtii vielä kysyä, onko kansalliseen oopperaan panostaminen tarpeen juuri aikana, jolloin kaikesta joudutaan tinkimään?” Samoilla linjoilla on myös Pirjo Tuusa saman lehden artikkelissa ”Uusi ja nuori sysätään laidoille – Turvakulttuuri varmisti asemansa”. ”Vanhat ja vahvat jylläävät, kun kulttuurin väheneviä rahoja jaetaan niukkuuden vuonna 1993. Valtion ja kuntien tukema turvakulttuuri jatkaa toimintaansa paksujen seinien suojassa, mutta kaikki muut saavat tukea yhä vähemmän. [...] Kukaan ei halua tehdä ikäviä vertailuja eri alojen kesken. Valintoja on kuitenkin tehtävä.”⁷

1
Helsingin Sanomat 10.10.1993, B 2. ”Oopperataloa vuokrataan myös ulkopuolisille”.

2
Helsingin Sanomat 14.10.1993, C 6. ”Uusi oopperatalo kirkastaa Suomi-kuva”.

3
Helsingin Sanomat 12.12.1993, B 4. ”Pohjoismaiden upein oopperatalo”.

4
Helsingin Sanomat 17.2.1994, C 5. ”Oopperatalo valittiin vuoden 1993 betoni-rakenteeksi”.

5
Helsingin Sanomat 24.3.1996, D 4. ”Arkkitehti vastaan arkkitehdit”.

6
Helsingin Sanomat 19.12.1993, B 3. ”Loistoristeilijä, kasvihuone, uimahalli, markkinapaikka...”

7
Kuntalehti 2/1993. Reino Kivistö. ”Vihdoinkin tämä on totta!”

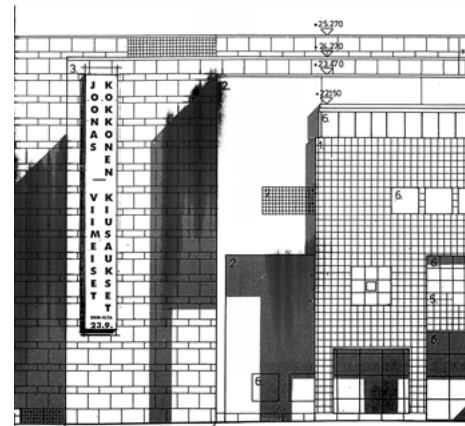
— MUUTOSVAIHEET —

**Suurimpia muutostöitä ovat
olleet näyttämömekaniikan
uusiminen sekä
harjoitustilojen rakentaminen
lavastevarastoihin.**

1990-luvun muutoksia

Ulkotarjoilualue ja mainoslaitteet 1994

Kesällä 1994 Oopperatalon Mannerheimintien puoleiselle etuaukiolle järjestettiin 120 asiakkaan ulkotarjoilualue. Myyntipiste rakennettiin tuulikaappiin ja pihalle sijoitettiin neljä päivänvarjoa. Kesällä 1994 Mannerheimintien ja Helsinginkadun puoleisiin julkisivuihin asennettiin oopperan ohjelmistosta kertovat kapeat ja pystysuuntaiset mainoslaitteet mainoksia varten. Näkyvät kiinnikkeet ovat messinkiä ja vaihtuva mainos vajerien avulla pingotettua kangasta. Pääsuunnittelijana Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Kari Piela.¹¹²

Oopperatalon julkisivuihin asennettiin vuonna 1994 mainoslaitteet mainoskankaita varten. Piirustus: arkkitehti Kari Piela 23.6.1994 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKRV.

"Kivinen vieras"-veistos pihalle 1995

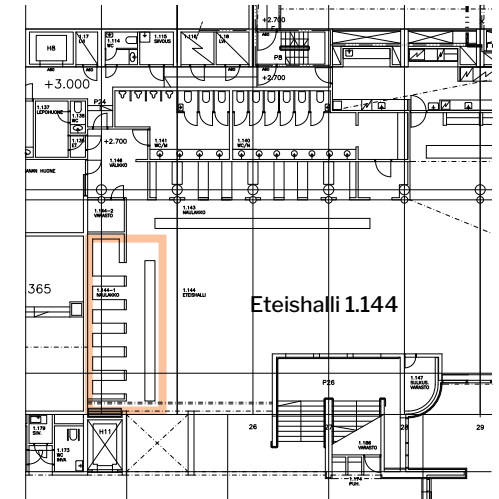
Vuonna 1995 Oopperatalon pihalle pystytettiin kuvanveistäjä Hannu Sirenin veistos "Kivinen vieras", joka on tehty Kurun harmaasta graniitista lohkomalla. Veistos perustettiin teräspaalujen varaan valetulle betonilaatalle tontin pohjoiskulmaan Töölönlahden puolelle, lähelle Helsinginkatua.¹¹³

Hannu Sirenin veistos "Kivinen vieras" valmistui vuonna 1995.

1. kerrokseen lisänaulakko

Ensimmäisen kerroksen eteishallin 1.144 kaakkoisivulle lisättiin mahdollisesti jo 1990-luvulla toinen naulakko 1.144-1.

1. kerroksen eteishalliin 1.144 lisättiin 1990-luvulla tai viimeistään 2000-luvun alussa toinen naulakko.1. kerroksen osan pohjapiirustus: Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

¹¹² Toimenpiteen lupatunnus 14-1589-C-94, vahvistettu 7.6.1994. HKRV.

¹¹³ Toimenpiteen lupatunnus 14-3260-C-95, 22.9.1995. HKRV.

2000-luvun alun muutoksia

4. kerroksen ompelimon laajennus 2000

Kesällä 2000 Oopperatalon neljännessä kerroksessa sijaitsevaa ompelimoa laajennettiin liittämällä siihen viereinen käytävätila ja sen toisella puolella ollut pukuvartasto. Välissä olleet puku- ja pesutilat purettiin ja siirrettiin toiseen paikkaan. Näin saatiin muodostettua suuri, yhtenäinen ompelimonitila.

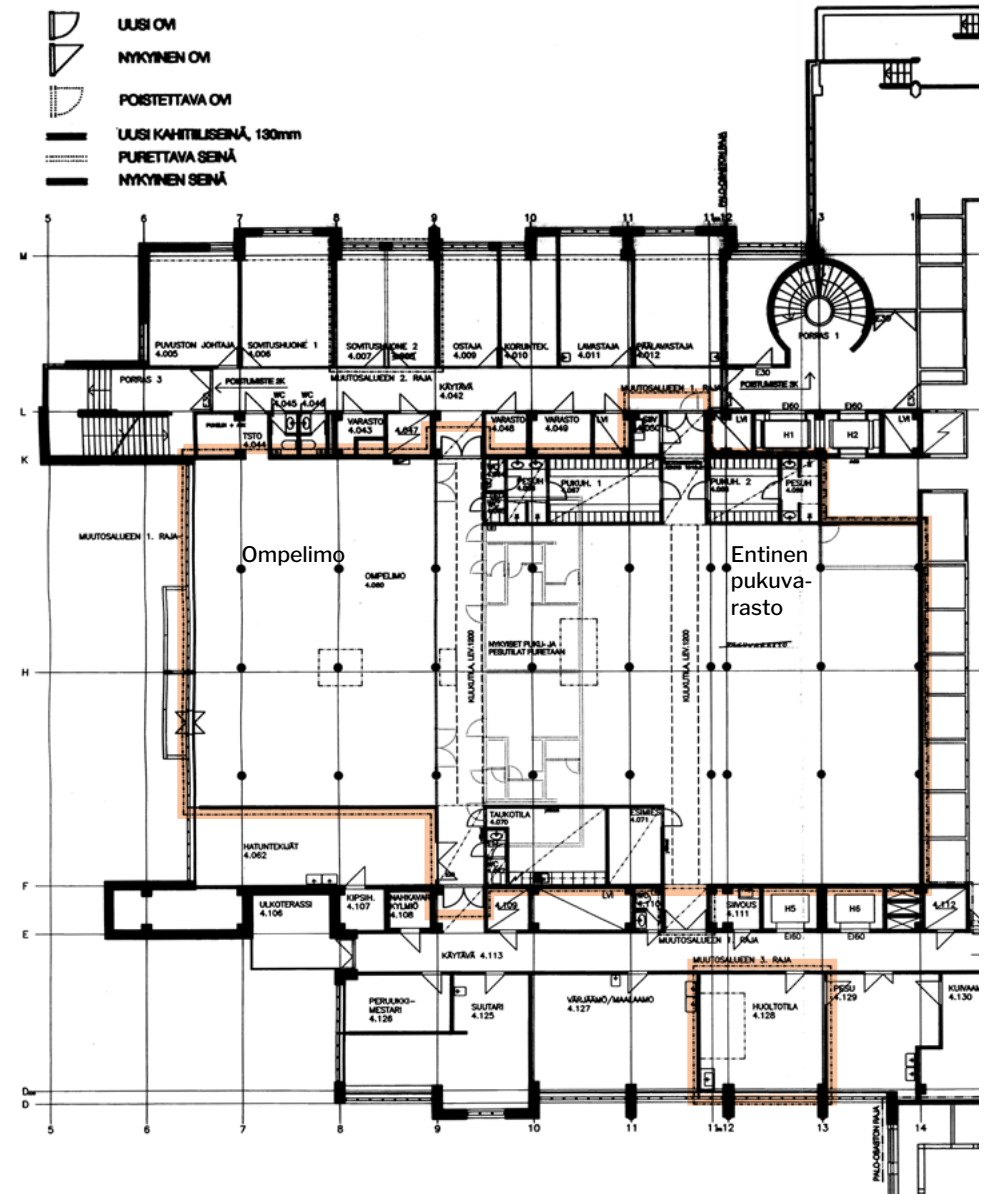
Ikkuna-ala ei riittänyt koko ompelimon valaistukseen, mutta varsinaiset työpisteet sijoitettiin lähinnä ikkunoita olevaan osaan ja takaosa käytettiin ompelimoon liittyvään varastointiin ja lyhytaikaisten työpisteiden sijoituspaikkana. Muutosalueen pinta-ala oli 347 neliometriä.

Valtion kiinteistölaitoksen rakennuttaman muutostyön suunnitteli Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Eero Hyvämäki.¹¹⁴

¹¹⁴ Rakennuslupatunnus 14-904-00-C, vahvistettu 4.4.2000, loppukatselmus 11.8.2000. HKRV.

Ompelimo 4.060 sijaitsee Hesperianpuiston puoleista kaakkoispäätä vasten neljännessä kerroksessa.

Neljännessä kerroksen ompelimoa laajennettiin pukuvartastoon purkamalla tilojen välinen käytävä vuonna 2000. Piirustus: arkkitehti Eero Hyvämäki 6.3.2000 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKRV.

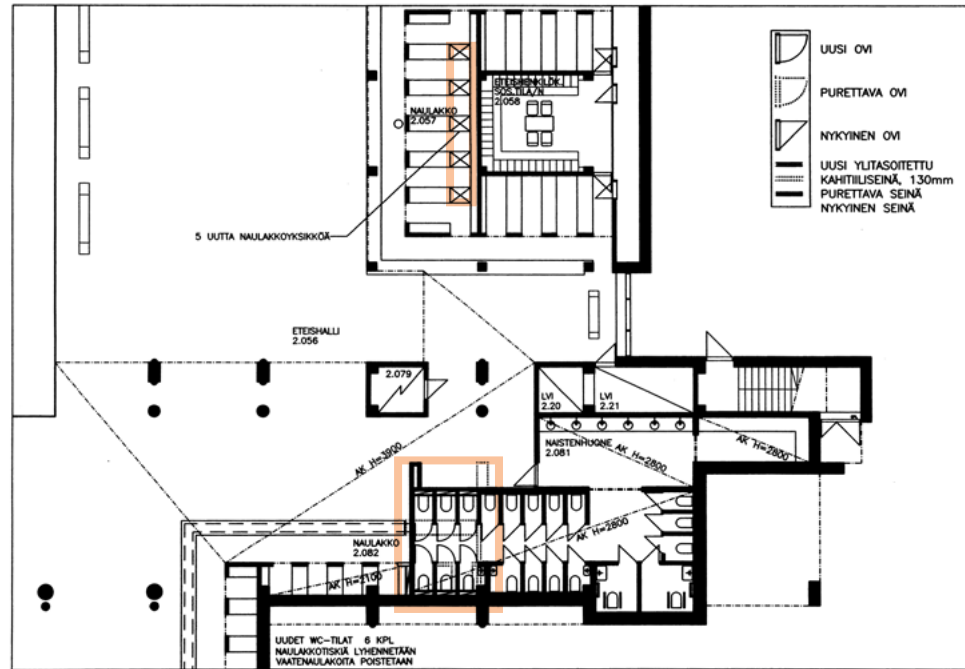
2. kerroksen wc- ja keittiömuutokset 2003

Kesällä 2003 laajennettiin toisen kerroksen aulatilojen yhteydessä sijaitsevaa naistenhuonetta 2.081 purkamalla osa naulakon 2.082 tiskistä ja vaatenaulakoista. Naulakkoon 2.057 lisättiin viisi uutta naulakkoyksikköä.

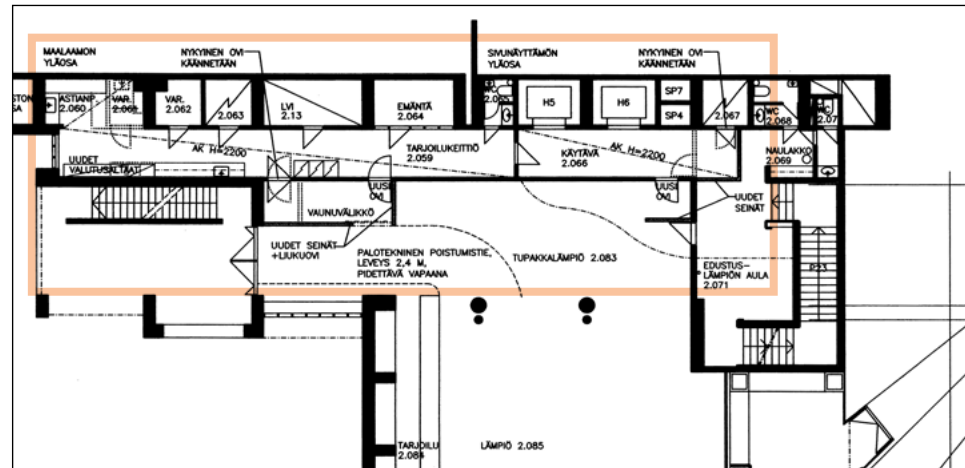
Toisen kerroksen Hesperianpuiston puoleisissa edustuslämpiön aulatioissa tehtiin vähäisiä ovi- ja väliseinämuu- toksia. Tarjoilukeittiön tiloja laajennettiin purkamalla pieni varastohuone ja naulakoita.

Muutosalueen pinta-ala oli 15 m². Rakennuttajana oli Senaatti-kiinteistöt ja pääsuunnittelijana Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Elias Rainio.¹¹⁵

115 Rakennuslupatunnus 14-1104-03-D, vahvistettu 13.5.2003, loppukatselmus 30.7.2003. HKRV.

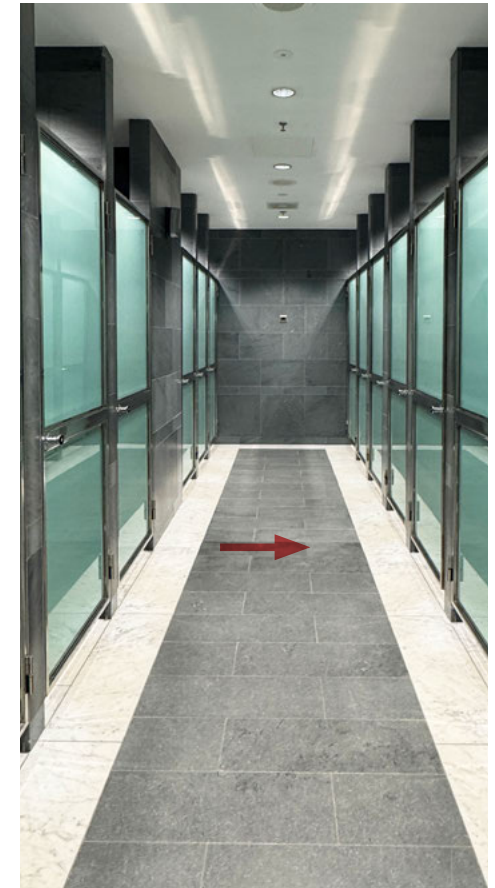

Naistenhuonetta 2.081 laajennettiin kuuden kopin verran pienentämällä naulakkoa 2.082. Korvaavat naulakkoyksiköt sijoitettiin naulakkoon 2.057.

2. kerroksen Hesperianpuiston puoleisissa edustuslämpiön aulatioissa tehtiin ovi- ja väliseinämuu- toksia ja tarjoilukeittiön tiloja laajennettiin.

Sivun piirustukset: arkkitehti Elias Rainio 31.3.2003 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKRV.

Pääaulan naistenhuonetta 2.081 laajennettiin vuonna 2003 punaisella nuolella osoitetusta kohdasta.

Julkisivuvalaistuksen muutos ja täydennys 2006–2007

Vuosien 2006–2007 aikana suunniteltiin Oopperatalon julkisivuvalaistuksen peruskorjaus. Rakennuttajana oli Senaatti-kiinteistöt ja pääsuunnittelijana Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Mikko Suvisto. Valaistussuunnittelijana oli Granlund Oy.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston kaupunkineuvottelukunnan antoi 17.12.2006 lausunnon Oopperatalon julkisivuvalaistuksen muutokseen.¹¹⁶

Lausunnon pohjalta suunnitelmaa kehitettiin sisäänkäyntiaukon valaistuksen osalta. Neuvottelukunta edellytti koevalaistusta, joka järjestettiin 12.2.2007 ja sen pohjalta suunnitelmaa tarkistettiin päätyparvekkeiden varjonmuodostuksen osalta. Valaistusratkaisusta ei saanut aiheutua häikäisyä ympäristöön.

Oopperatalon julkisivut oli ennen toimenpiteitä valaistu kevyesti halogeenivalonheittimin. Saattoliikenne-, sisäänkäyntipiha- ja pysäköintialueilla oli puistovalaisimet noin 4 metriä korkeissa pylväissä. Sisääntuloaukion porttirakenteissa Mannerheimintien puolella oli hehkulamppuvalaisimet.

Halogeenivalonheittimet vaihdettiin monimetallilamppuheitteiksi vanhan julkisivuvalaistuksen valonheitinpyl-

väisiin. Mannerheimintien puolella osa puistovalaisimista vaihdettiin valonheittimiin, joista osa suunnattiin valaistamaan sisäänkäyntiaukiota. Länsijulkisivun lämpöön yläpuolisen rakennuksen osan sekä näyttämötornin valaistusta täydennettiin uusien valonheittimin, jotta valaistava rakennus hahmottuu kokonaisuutena. Porttirakenteiden hehkulamppuvalaisimet vaihdettiin monimetallilamppuvalaisimiksi.

Julkisivuvalaistuksen peruskorjausprojektissa rakennus nostettiin valolla esiin kokonaisuutena Oopperatalon arkkitehtuuria paremmin kunnioittaen.

Käyttäjälle suunniteltiin neljä valaistustilannetta.

- Himmeä yleisvalaistus on käytössä näytöksettöminä päivinä, jolloin julkisivut ja näyttämötorni ovat himmeästi valaistuja.
- Normaleina esityspäivinä lisätään edelliseen sisäänkäyntikatosten valaistus ja näyttämötornin valomäärää.
- Ensi-iltoina ja muina juhlapäivinä lisätään edelliseen näyttämötornin nurkissa olevien lasiprismojen valaistus.¹¹⁷

Julkisivuvalaistuksen toteutuksessa poikettiin hieman suunnitelmista. Valaistuksen ratkaisuissa päähuomio kiinnitettiin näyttämötorniin.¹¹⁸

117 Lupatunnus 14-134-07-C, vahvistettu 20.2.2007 (liittyy lupaan 14-4041-06-E vuodelta 2006). HKRV.

118 Mikko Suvisto 21.11.2025, suullinen tiedonanto.

Ote julkisivuvalaistuksen havainnekuvasta. Kuva: Arkkitehtitoimisto HKP Oy 2007 / HKRV.

Oopperatalon uusi julkisivuvalaistus vuonna 2007. Kuva: Kari Palsila / granlund.fi.

116 Lupatunnus 14-4041-06-E vuodelta 2006 (liittyy lupaan 14-134-07-C). HKRV.

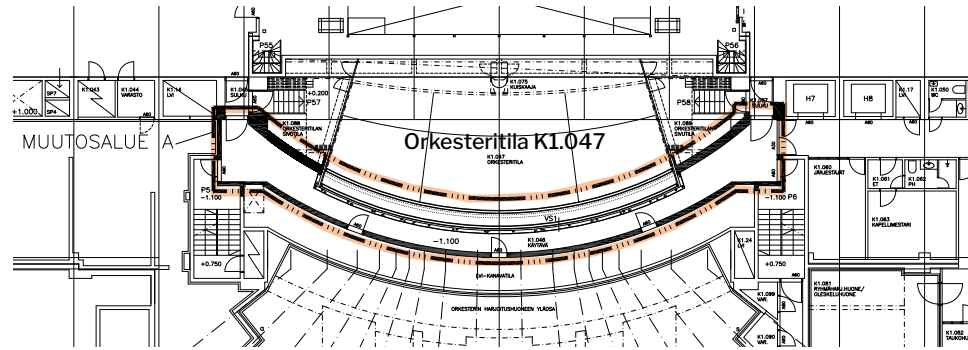
Sisätilamuutoksia kerroksissa K2, K1, 1, 2 ja 4 vuosina 2006–2007

Vuosina 2006 ja 2007 tehtiin sisätilojen ja rakenteiden muutoksia kerroksissa K2, K1, 1, 2 ja 4. Merkittävimmät tilamuutokset olivat orkesterimontun laajentaminen sekä neljännen kerroksen työhuoneiden muutostyöt. Lisäksi tehtiin käyttötarkoitus- ja paloaluemuutoksia yksittäisiin huoneisiin. Muutosalueen pinta-ala oli 147 m². Toimenpiteillä ei ollut vaikutusta rakennuksen julkisivuihin tai rakennusoikeuteen.

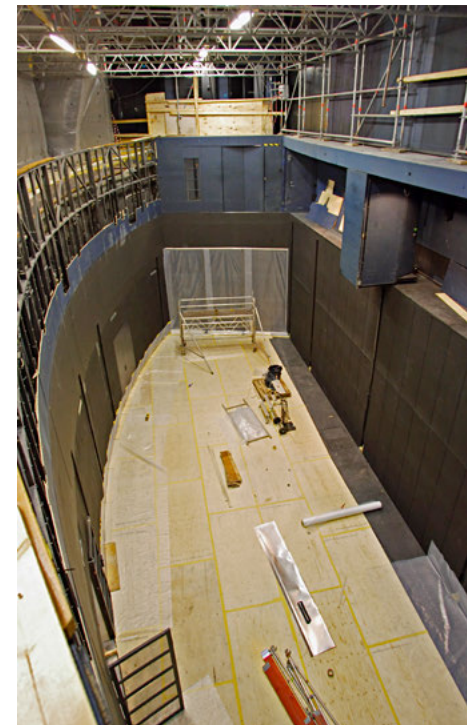
Senaatti-kiinteistöjen rakennuttaman hankkeen pääsuunnittelijana oli Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Mikko Suvisto, vastaavana rakennesuunnittelijana DI Lasse Rajala Finnmap Consulting Oy:stä, vastaavana LVI-suunnittelijana DI Markku Harju Kontermo Oy:stä ja vastaavana sähkösuunnittelijana insinööri Merja Lapila Insinööritoimisto Sähkölux Oy:stä.

Kerrostien K1 ja K2 muutokset: orkesterimontun laajennus 2007

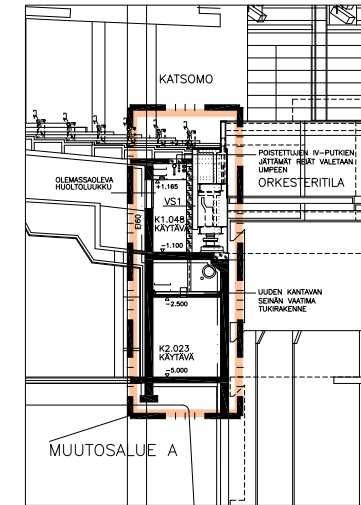
K1- ja K2-kerroksissa sijaitsevaa pääsalin orkesterimonttua laajennettiin vuonna 2007 purkamalla sitä rajannut kantava betoniseinä ja muuraamalla uusi kantava seinä täysbetoniharkoista siten, että viereinen käytävätila K1.048 kapeni. Käytävän lattian betonilaattaa tuettiin K2-kerroksen käytävän K2.023 kattoon rakennetuilla paloeristetyillä teräsristikoidilla. Laajennuksen myötä soittajat saatiin pois päänäyttämön lattian etureunan alta.

K1-kerroksessa sijaitsevaa orkesteritilaa K1.047 laajennettiin kaventamalla siihen rajautuvaa kaarevaa käytävää K1.048. Piirustus: arkkitehti Mikko Suvisto 27.2.2006 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

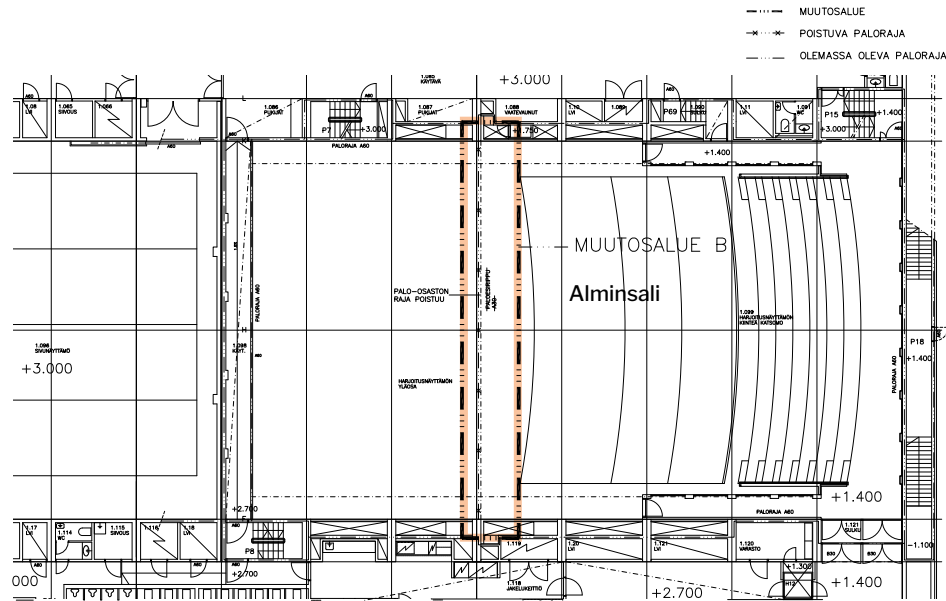
Orkesteritilaa eli -monttua K1.047 laajennettiin vuonna 2007. Laajennuksen jälkeen soittajien ei tarvitse mennä näyttämön etureunan muodostaman lipan alle, jossa melutasot ovat epäedullisia. Kuvat: Heikki Tuuli / SKOB.

Osaleikkaus orkesteritilan muutosalueen kohdalta. Piirustus: arkkitehti Mikko Suvisto 27.2.2006 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

K1-kerroksen käytävää K1.048 kavennettiin, kun viereistä orkesteritilaa K1.047 laajennettiin.

Alminsalin näyttämön esiripusta poistettiin paloraja vuonna 2006. Esirippu poistettiin vasta vuonna 2021. Ensimmäisen kerroksen osan pohjapiirustus: arkkitehti Mikko Suvisto 27.2.2006 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

1. kerroksen muutos: palorajan poisto Alminsalin palo-esiripusta 2006, esiripun poistaminen 2021

Alminsalin ensimmäisen kerroksen näyttämön ja katsomon väliin oli alun perin rakennettu palo-esirippu. Rakennusaikana oli tapana rakentaa esirippu kaikille näyttämöille. Sitten esirippuja edellytettiin ainoastaan näyttämöille, joissa on näyttämötori.

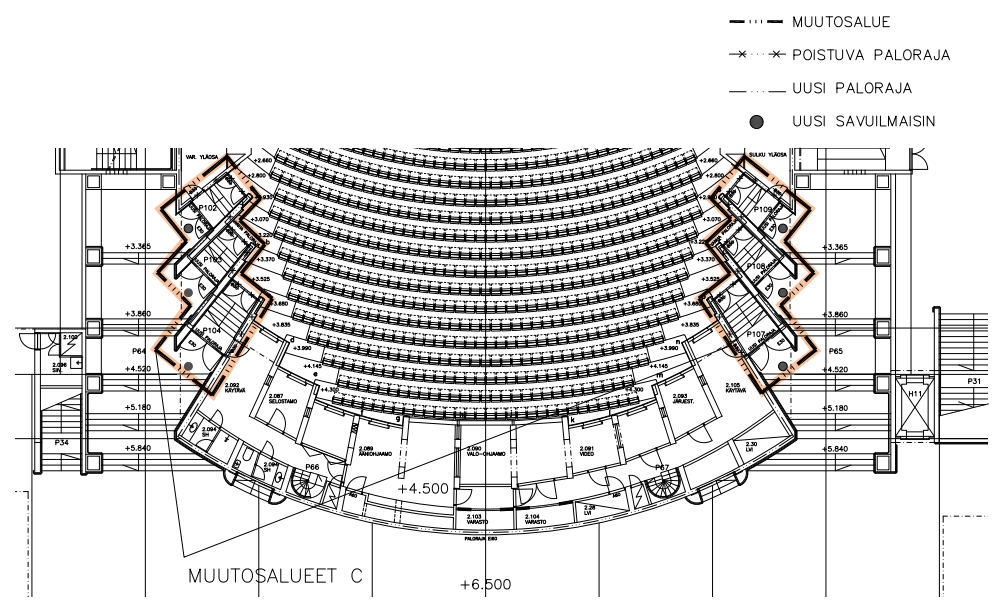
Alminsalin palo-esirippu oli rajoittanut näyttämön käyttöä, mutta paikallinen paloviranomainen myönsi vuonna 2006 poikkeusluvan, jonka perusteella

esirippua ei tarvinnut enää käyttää. Esirippu poistettiin palotekninen raja. Itse esirippu poistettiin vasta vuonna 2021 Alminsalin peruskorjauksen yhteydessä.¹¹⁹

2. kerroksen muutos: permanto-ovimuutos 2006

Pääsalin toisen kerroksen katsomoon johtavien permanto-ovien palo-osaston rajat siirrettiin salin puoleisista sisem-

¹¹⁹ L2 Paloturvallisuus Oy:n palokonsultti Jukka Laineen lausunto 2.5.2006. HKRV; Jussi Pitkänen 1.12.2025, sähköposti.

Päänäyttämön katsomon permanto-ovien palo-osaston rajat siirrettiin sisemmistä ulompiin oviin. Toisen kerroksen osan pohjapiirustus: arkkitehti Mikko Suvisto 27.2.2006 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

mistä ovista ulompana sijaitseviin oviin. Muutoksen tarve johtui palo-ovien sulkeutuessaan aiheuttamasta häiritsevän voimakkaasta pamauksesta katsomossa. Työ tehtiin lisäämällä ulompiin oviin palosalvat ja poistamalla sellaiset sisemmistä. Ovien ulkopuolelle lisättiin uudet savunilmaisimet.¹²⁰

¹²⁰ Rakennuslupatunnus 14-667-06-D, vahvistettu 16.5.2006, loppukatselmus 2.10.2007. HKRV.

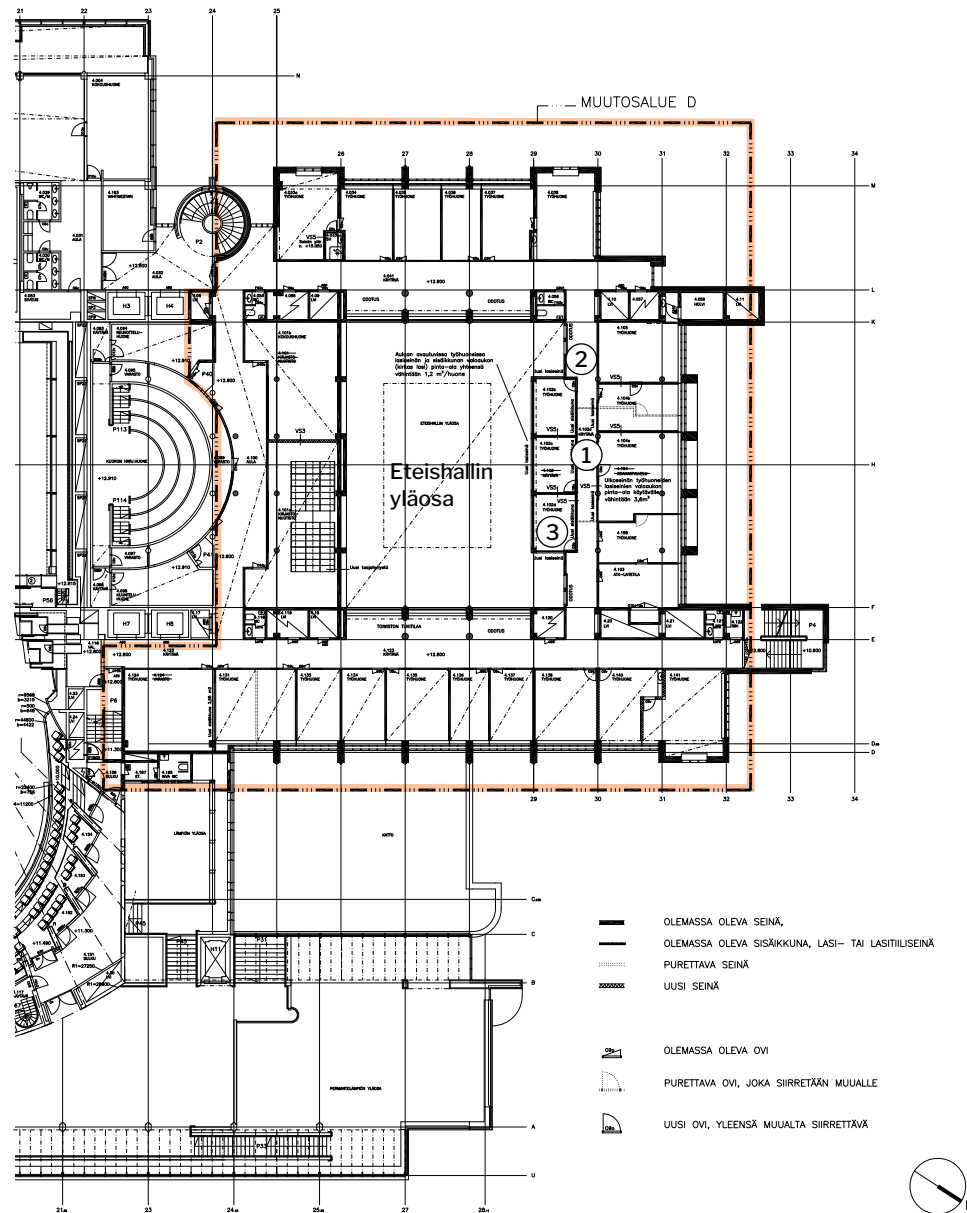
4. kerroksen muutokset: käytävän levennykseen työhuoneita

Neljännän kerroksen luoteissivulla sijainneiden palkka- ja eläkekassan asiakaspalvelun poistuttua tehtiin muutoksia käytävän molemmiin puolin. Pääsisäänkäynnin eteishallin eli Ainin aulan yläosan viereisen käytävän levennyksen paikalle rakennettiin vuonna 2006 kaksi työhuonetta ja pieni neuvotteluhuone. Uusien tilojen käytäväseiniin tehtiin sisäikkunat. Ulkoseinän puoleisiin toimistohuoneisiin rakennettiin puolestaan lasiseinäjä käytävää vasten.

Eteishallin yläosaan avautuvien neljännän kerroksen käytävien kaiteiden yläpuoliset aukot lasitettiin käyttäen osin etsattua lasia.

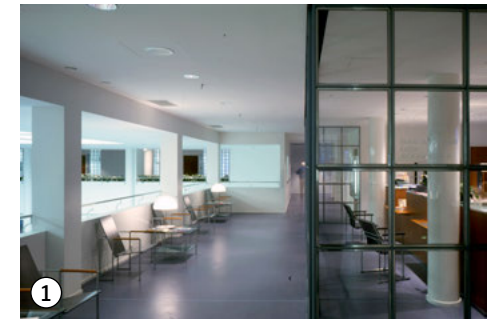
Neljännän kerroksen varasto 4.124 muutettiin työhuoneeksi varustamalla se sisäikkunalla viereiseen työhuoneeseen.¹²¹

Vuonna 2006 suunniteltiin, että neljännessä kerroksessa sijaitsevaa kirjasto-nuotiston eli nuottivaraston tilaa pienennettäisiin erottamalla siitä kokoushuone, mutta muutos jätettiin toteuttamatta.

Neljännän kerroksen osan pohjapiirustukseen on merkitty oranssilla muutosalueet ja numeroilla kuvauspaikat. Kirjasto-nuotistoon suunniteltua kokoushuonetta ei toteutettu. Piirustus: arkkitehti Mikko Suvisto 27.2.2006 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

¹²¹ Rakennuslupatunnus 14-667-06-D, vahvistettu 16.5.2006, loppukatselmus 2.10.2007. HKRV.

1 Neljännän kerroksen palkka- ja eläkekassa alkuperäisasussaan vuonna 1993 ennen muutostöitä. Kuva: Kari Hakli? / SKOB.

2 Entisen palkka- ja eläkekassan tiloihin rakennettiin toimistotiloja.

3 Neljännän kerroksen neuvotteluhuoneena käytettävä työhuone 4.102d rakennettiin aiemmin avoimena olleeseen tilaan.

Päänäyttämön peruskorjaus 2006–2007

Oopperatalon ydintoiminnan kannalta tärkeä päänäyttämön peruskorjaus toteutettiin vuonna 2007. Vaativat nostot ja kolmiulotteiset lavasteet olivat lisääntyneet. Alkuperäinen näyttämömekaniikka ei enää vastannut talon tarpeita ja kansainvälisiä standardeja. Konekäyttöinen ja tietokoneohjattu järjestelmä oli alun perin yhdistetty vastapainotekniikkaan tavalla, joka osoitautui hankalakäyttöiseksi: lavasteiden vaihto vaati raskasta ja epäergonomista vastapainojen käsittelyä. Järjestelmää jouduttiin myös käyttämään vastoin sen suunnitteluperiaatetta. Lisäksi näyttämötornin kapeus ja tankonostimien harva, 300 millimetrin jako¹²² rajoittivat yhteistuotantoja ja teosvuokrauksia.

Näyttämömekaniikkaa korjattiin käyttövarmuuden ja työturvallisuuden parantamiseksi. Peruskorjauksessa päänäyttämön vastapainotekniikkaan perustunut tankonostinjärjestelmä korvattiin uudella, täysin konekäyttöisellä ja tietokoneohjatulla kokonaisuudella. Koko yläkoneisto teräsrakenteineen purettiin¹²³ ja rakennettiin uudelleen. Vastapainot poistettiin, nostimien määrää lisättiin ja asennettiin yli 20 siirrettävää pistenostinta sekä viivapistenostimia vaativia kolmiulotteisia lavasteita var-

122 Yleiseksi kansainväliseksi standardiksi oli muodostunut 200 millimetrin jako.

123 Näyttämötornista purettiin 180 tonnia terästä ja yli 100 kilometriä kaapelointia.

Päänäyttämön peruskorjaustyöt käynnissä näyttämötornissa kesällä 2007. Näyttämötornista purettiin vanhoja teräsrakenteita ja koko yläkoneisto. Uusista hoitosilloista tehtiin aiempaa kapeampia. Kuva: Heikki Tuuli / SKOB.

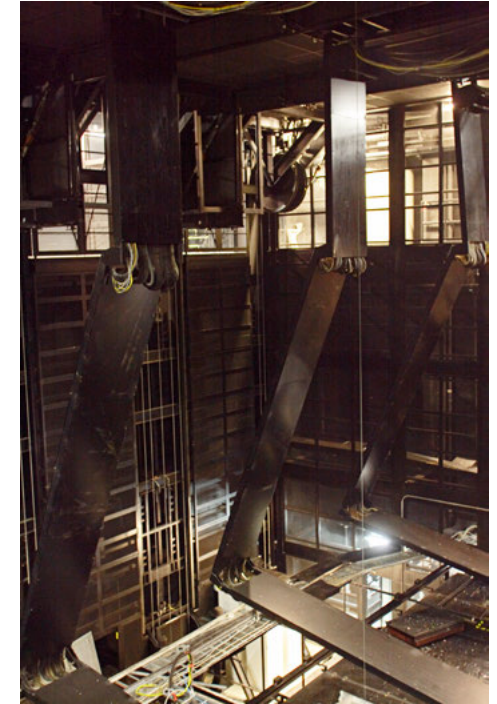
ten. Tankonostinjärjestelmän uusimisen yhteydessä nostinten jako muutettiin kansainvälisen käytännön mukaiseksi ja tankojen molempiin päihin saatiin metri lisää pituutta. Näyttämötorniin saatiin myös lisää leveyttä purkamalla vastapainorakenteita ja kaventamalla hoitosiltoja. Näin pystyttiin myös leventämään sivunäyttämöillä olevia sivukatteita ja vähentämään niiden lukumäärää, mikä lisäsi esiintyjien turvallisuutta. Sivukatteiden tarkoituksena on peittää sivu-

näyttämöiden tapahtumat ja rakenteet siten, etteivät ne näy katsomoon.

Uuden laitteiston toimittivat Waagner-Biro ja Insta Automation Oy. Asennustyö toteutettiin poikkeuksellisen tiukassa, noin puolen vuoden aikataulussa.

Samassa yhteydessä päänäyttämön lattia uusittiin ja hankittiin ylös nostettava balettilattia. Salin akustiikkaa kehitettiin.

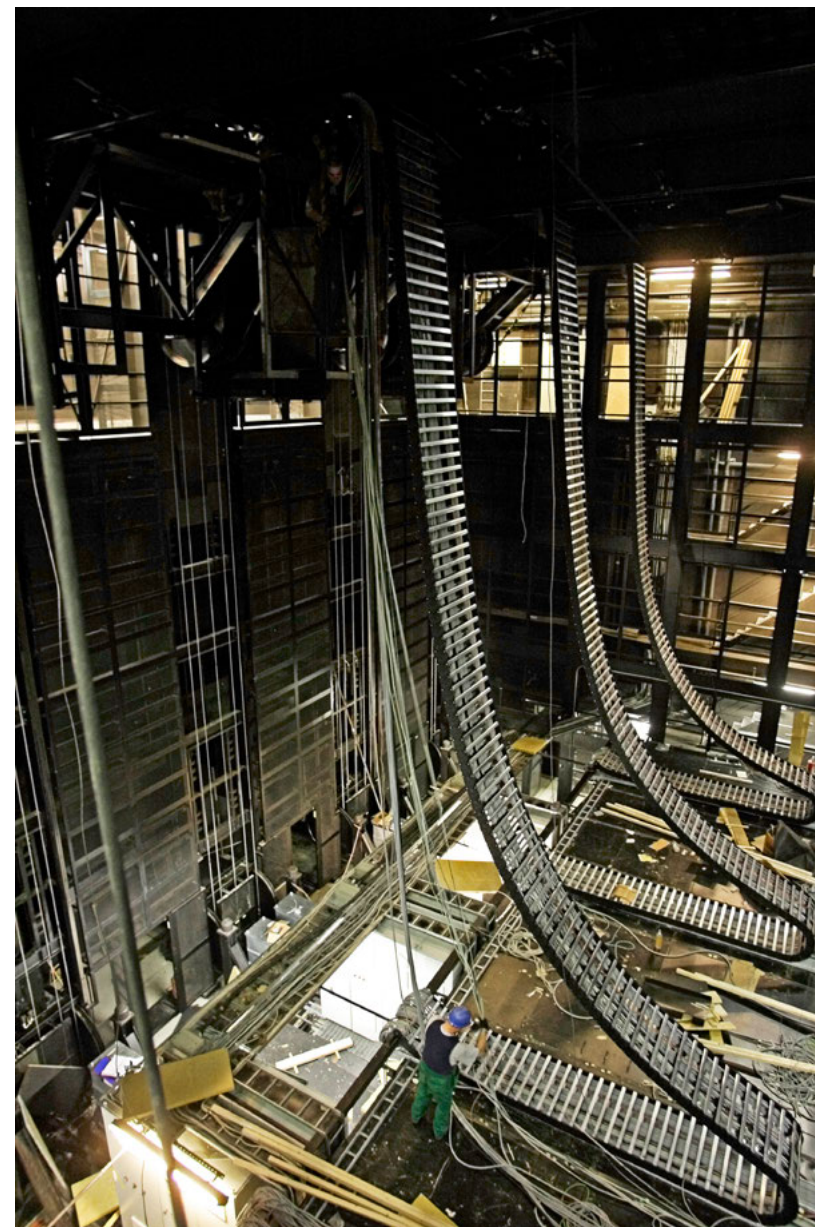
Pääsuunnittelusta vastasi Arkkitehti-toimisto HKP Oy. Suunnitelmat laadit-

Alkuperäinen, vastapainoihin perustunut järjestelmä purettiin. Kuva: Heikki Tuuli / SKOB.

tiin vuosina 2006–2007. Päänäyttämö oli suljettuna puoli vuotta vuonna 2007, ja uudistus avasi merkittävästi paremmat mahdollisuudet kansainväliseen yhteistyöhön ja vaativien tuotantojen toteuttamiseen.¹²⁴

124 Timo Tuovila 4.2.2026, sähköposti ja 6.2.2026, suullinen tiedonanto; Jussi Pitkänen 10.2.2026, sähköposti.

Päänäyttämön peruskorjaustyöt käynnissä kesällä 2007. Vastapainotekniikkaan perustunut tankonostinjärjestelmä korvattiin uudella ja nostimia lisättiin. Myös päänäyttämön lattia uusittiin. Kuvat: Heikki Tuuli / SKOB.

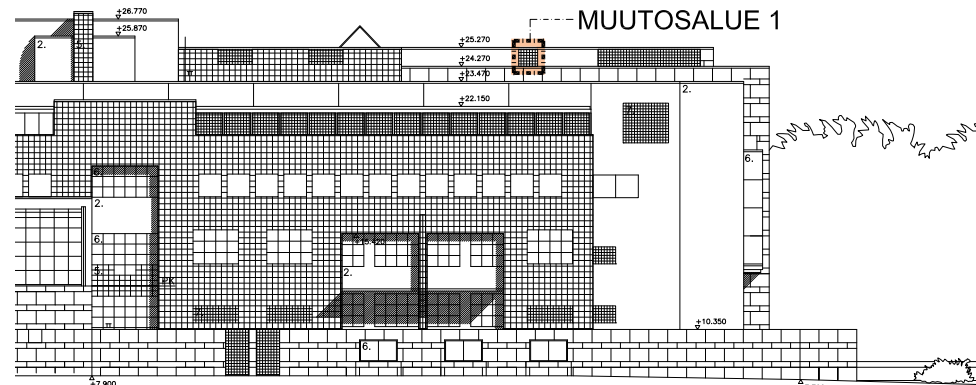
Uusi ilmanvaihtokone ja parvikerros pientarpeistovarastoon 2007

Kesällä 2007 asennettiin olemassa olevaan kuudennen kerroksen ilmanvaihtokonehuoneeseen 6.081 uusi ilmanvaihtokone ja julkisivuun asennettiin uusi säleikkö. Pienehkö julkisivusäleikkö näkyy Mannerheimintien suuntaisessa julkisivussa ja se on samanlainen kuin vastaavassa kerroksessa olevat muut säleiköt.

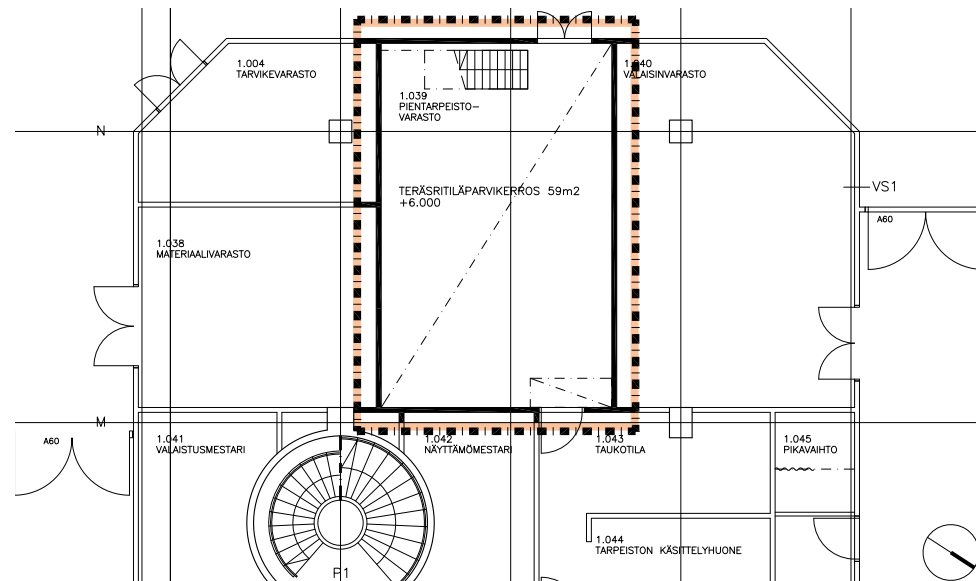
Ensimmäisen kerroksen pientarpeistovarastoon 1.039 rakennettiin uusi teräsrakenteinen parvikerros, joka kanatettiin ripustettuna rakenteena.

Rakennuttajana oli Senaatti-kiinteistöt ja pääsuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti, toimitusjohtaja Risto Ingman.¹²⁵

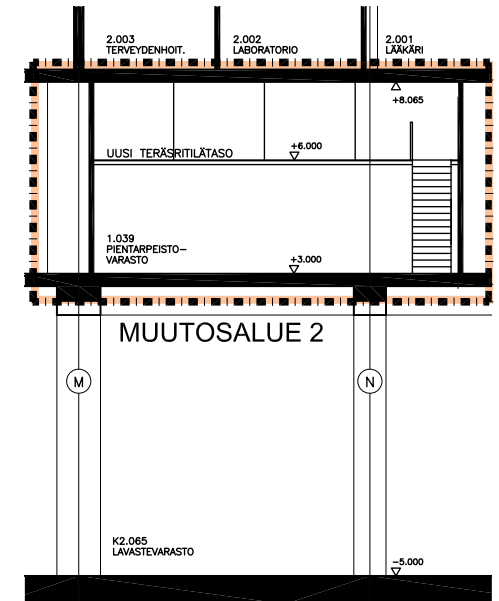
125 Rakennuslupatunnus 14-1435-07-B, vahvistettu 19.6.2007, loppukatselmus 20.8.2007. Vastaavana rakennesuunnittelijana oli DI Vilho Pekkala / Insinööritoimisto Mikko Vahnen Oy, vastaava LVI-suunnittelija LVI-insinööri Vesa Käenmäki / Insinööritoimisto Niemi & Co Oy, vastaava sähkösuunnittelija Seppo Keskitalo / Valiosähkö Ab. HKRV.

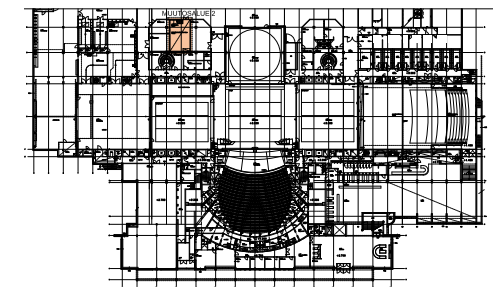
Ote Mannerheimintien puoleisesta julkisivupiirustuksesta. Kuudennen kerroksen ilmanvaihtokonehuoneen 6.081 iv-koneen uudistamisen yhteydessä Mannerheimintien puoleiseen konehuoneen julkisivuun lisättiin ilmanvaihtosäleikkö.

1. kerroksen pientarpeistovarastoon 1.039 rakennettiin ripustettu parvikerros.

Muutosalueen leikkaus. Ensimmäisen kerroksen pientarpeistovarastoon 1.039 rakennettiin vuonna 2007 parvikerros.

1. kerroksen muutosalueen sijainti.

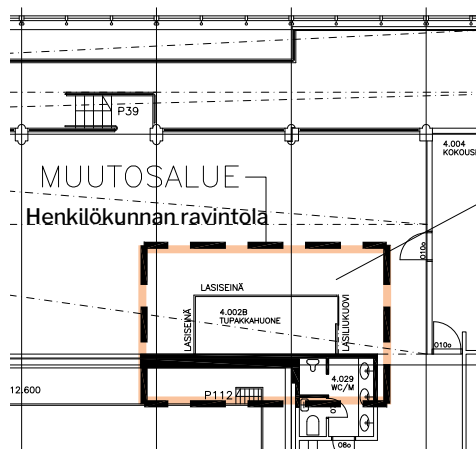
Sivun piirustukset: arkkitehti Risto Ingman 6.6.2007 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

Tupakointitila 4. kerroksen henkilökuntaravintolaan 2008

Tammi-helmikuussa 2008 neljännen kerroksen henkilökuntaravintolaan rakennettiin lasiseinäinen tupakointitila. Jäteilma johdettiin ravintolasalin yleispoistoon, joka on kanavoitu omalle puhaltimelle rakennuksen vesikatolle. Muutosalueen pinta-ala oli 12 m². Senaatti-kiinteistöjen rakennuttamien muutostöiden pääsuunnittelijana oli Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Risto Ingman.¹²⁶

Tupakointitila on sittemmin purettu, eikä koko rakennuksessa ole enää lainkaan tupakointitiloja.

126 Rakennuslupatunnus 14-3941-07-D, vahvistettu 8.1.2008, loppukatselmus 29.2.2008. HKRV.

4. kerroksen henkilökuntaravintolaan rakennettiin 2008 pieni tupakointitila. Piirustus: Risto Ingman 23.11.2007 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

1. kerroksen sisätilamuutoksia 2008

Kesällä 2008 tehtiin ensimmäisessä kerroksessa sisätilamuutoksia. Rakennuttajana oli Senaatti-kiinteistöt. Pääsuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Risto Ingman.

Metallityöhuoneen 1.029 ja sähkötyöhuoneen 1.028 palo-osastot yhdistettiin ja sähkötyöhuone muutettiin metallityöhuoneeksi 1.028.

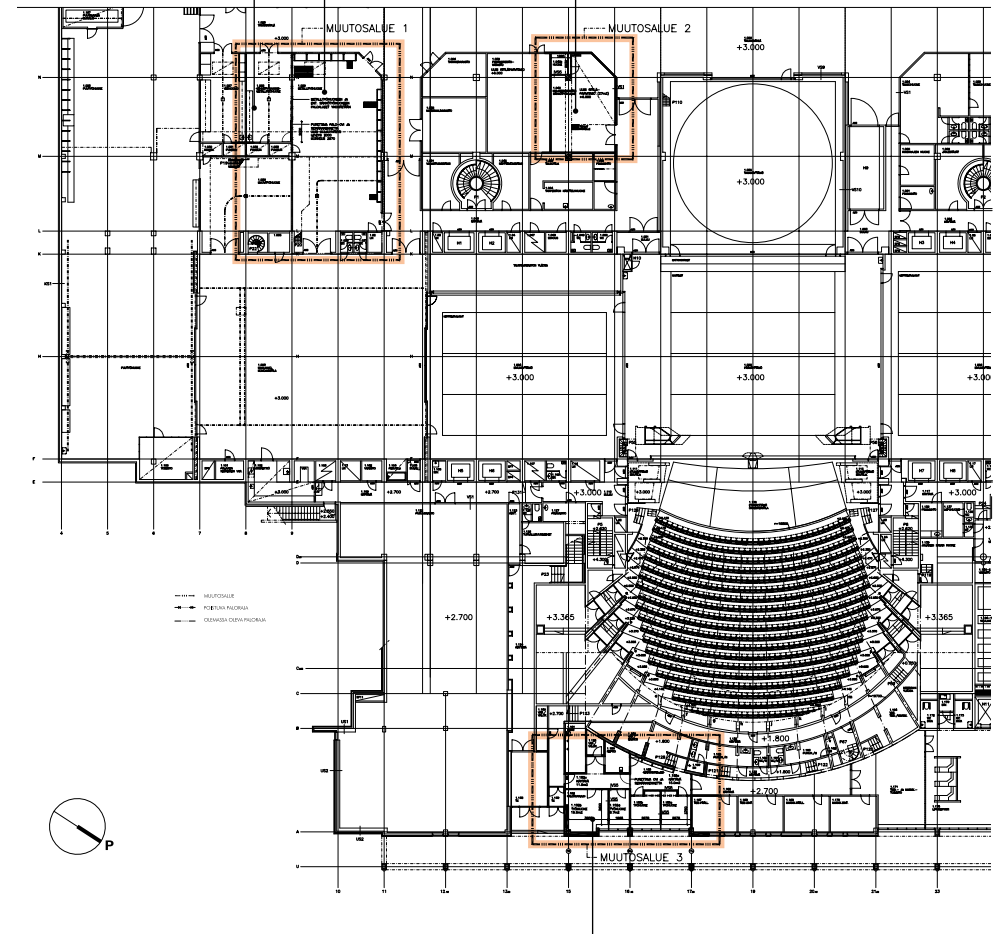
Valaisinvarastoon 1.040 rakennettiin laitetaso ja huone muutettiin sähkötyöhuoneeksi 1.040.

Töölönlahden puoleista ulkoseinää vasten ensimmäisessä kerroksessa sijainneet valokuvaajan työtila ja mainosateljee jaettiin pienemmiksi markkinoinnin työhuoneiksi. Muutosalue oli pinta-alaltaan 120 neliometriä.¹²⁷

127 Rakennuslupatunnus 14-1627-08-D, vahvistettu 27.5.2008, loppukatselmus 30.7.2008. HKRV.

Metallityöhuoneen 1.029 ja sähkötyöhuoneen 1.028 palo-osastot yhdistettiin ja sähkötyöhuone 1.028 muutettiin metallityöhuoneeksi 1.028.

Valaisinvarastoon 1.040 tehtiin laitetaso, huone muutettiin sähkötyöhuoneeksi 1.040.

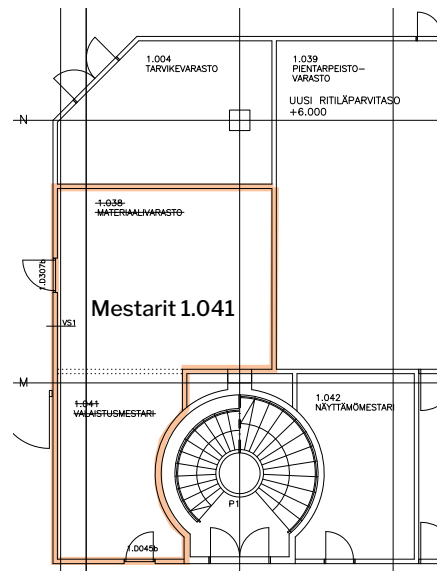
Valokuvaajan työtila ja mainosateljee jaettiin pienemmiksi markkinoinnin työhuoneiksi.

Ensimmäisessä kerroksessa tehtiin vuonna 2008 muutostöitä. Muutosalueet on korostettu oranssilla. Piirustus: arkkitehti Risto Ingman 9.5.2008 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

1. kerroksen huoneiden yhdistäminen 2009

Vuonna 2009 yhdistettiin 1. kerroksen verho- ja mattovarasto 1.038 ja valaistusmestarin huone 1.041 purkamalla huoneiden välinen tiiliseinä. Syntyneeseen mestareiden työhuonetilaan 1.041 tehtiin parioven tilalle uusi ovi ja entinen ovi korvattiin palo-ovella. Muutosalue oli pinta-alaltaan 52 m². Senaatti-kiinteistöjen teettämän muutostyön suunnitteli Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Risto Ingman.¹²⁸

128 Rakennuslupatunnus 14-1842-09-D, vahvistettu 16.6.2009, loppukatselmus 11.1.2010. HKRV.

1. kerroksen verho- ja mattovarasto 1.038 ja valaistusmestarin huone 1.041 yhdistettiin mestareiden työhuoneeksi 1.041 vuonna 2009.

Kulunvalvontaportit ja muita 1. ja 2. kerroksen muutostöitä 2009

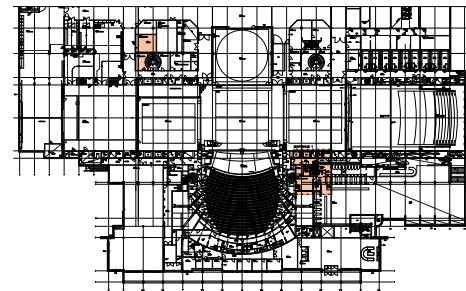
Ensimmäisen ja toisen kerroksen kahden sisäänkäynnin tuntumaan rakennettiin vuonna 2009 kulunvalvontaportit. Lisäksi tehtiin vähäisiä väliseinämuutoksia ja huonetilajärjestelyjä.

Töölönlahdelle avautuvan ensimmäisen kerroksen eteishallin takaosaan rakennettiin yksi kulunvalvontaportteista. Toimenpiteen vuoksi porras-, seinä- ja ovijärjestelyitä muutettiin. Viereisen lepoahuoneen vesi- ja viemärijärjestelyjä muutettiin vähäisesti ja tila muutettiin hierojan huoneeksi 1.137.

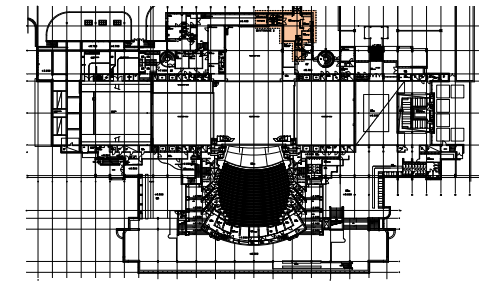
Mannerheimintien puoleiseen, toisessa kerroksessa sijaitsevan henkilökunnan eteisen tuntumaan rakennettiin kaksi kulunvalvontaporttia.

Rakennuttajana oli Senaatti-kiinteistöt, pääsuunnittelijana Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n Risto Ingman.¹²⁹

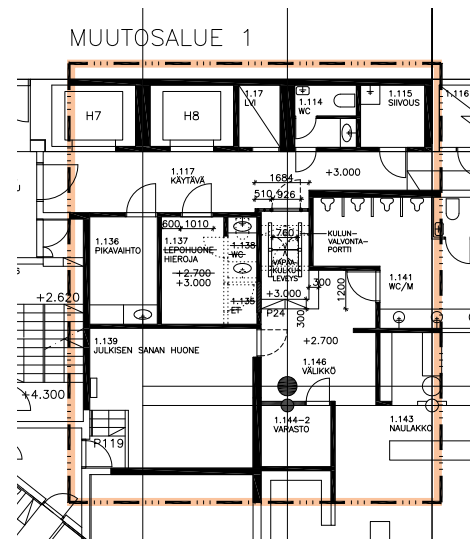
129 Toimenpidelupatunnus 14-3425-09-D, vahvistettu 1.12.2009. HKRV.

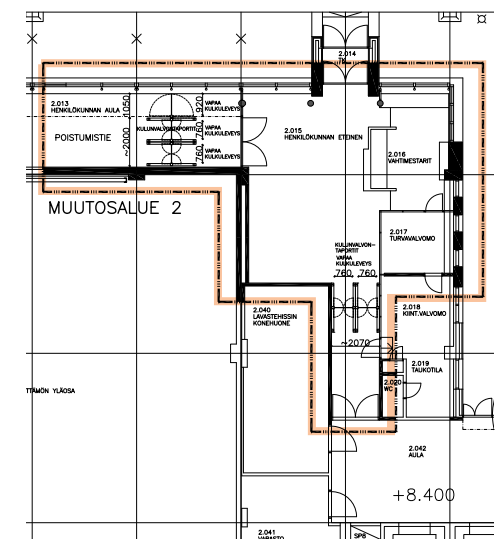
1. kerroksen muutosalueiden sijainnit.

2. kerroksen muutosalueen sijainti.

Ensimmäisen kerroksen yleisönaulakon 1.43 ja henkilökunnan tilojen väliin lisättiin kulunvalvontaportti. Lepoahuone muutettiin hierojan huoneeksi ja wc-tila purettiin. Muutosalue on korostettu oranssilla.

Toisessa kerroksessa sijaitsevan henkilökunnan sisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin kulunvalvontaportit.

Sivun piirustukset: arkkitehti Risto Ingman 2009 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

2010-luvun muutostyöt

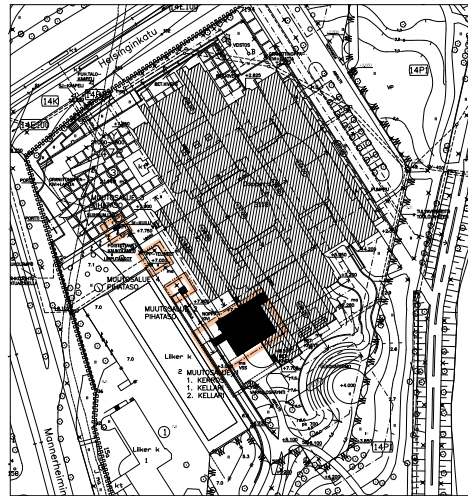

Oopperatalo 1. elokuuta 2010. Vesikatto on alkuperäisasussaan ilman aurinkovoimalaa ja ennen vuosien 2012–2015 ilmanvaihdon peruskorjauksen lisäyksiä. Amfiteatterilla on tapahtuma käynnissä. Kuva: fi.wikipedia.org.

Uusi harjoitussali K2-kerrokseen sekä piha- ja iv-järjestelmämuutoksia 2010

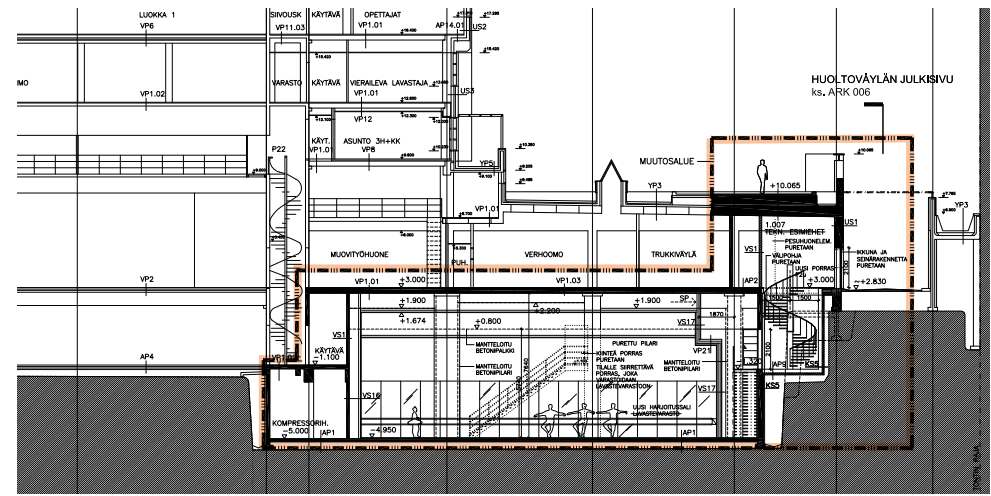
Vuonna 2010 toisessa kellarikerroksessa lavastevarastona toimineen korkean tilan K2.065 Hesperianpuiston puoleinen osa muutettiin harjoitussaliksi K2.079, joka on sekä oopperan että baletin käytössä. Rakentamisella vastattiin harjoitustilojen puutteeseen, sillä Alminsalia käytetään enemmän esityksiin kuin harjoitusnäyttämönä. Uuteen kahden kerroksen korkeiseen harjoitussaliin voidaan pystyttää lavasteet esitysten harjoituksia varten. Kompressorihuoneen K2.064 etutilasta K2.083 tehtiin myös salin etutila. Rakennuttajana oli Senaatti-kiinteistöt, pääsuunnittelijana Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Risto Ingman ja vastaavana rakennesuunnittelijana Vahanen Oy:n DI/RI Katri Olli.

Käyttötarkoituksen muutoksen vuoksi tehtiin rakenteellisia muutoksia, kun yksi tilassa olleista suurista pilareista purettiin ja katon teräsbetonipalkkia sekä kahta jäljelle jäänyttä pilaria vahvistettiin mantteloimalla. Myös kalliota louhittiin. Välipohjaan tehtiin aukko, kun salin taakse rakennettiin uudet portaajat (suora porras P1u ja kierreportas P2u, nykyinen P77). Portaatan sivuun tehtiin pieni varasto K2.080. Muutostöitä tehtiin K2-kerroksen lisäksi myös kerroksissa K1 ja 1. Ensimmäisen kerroksen lounaissivun teknisten esimiesten sosiaalitulat rakennettiin uudestaan kierreportaan rakentamisen yhteydessä.

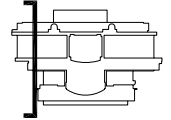

Asemapiirroksen on merkitty muutosalueet, jotka liittyivät harjoitussalin rakentamiseen K2-kerrokseen. Muutostöitä tehtiin myös K1-kerroksessa sekä 1. kerroksessa ja pihalla. Pihalla suurennettiin suunnitelmista poiketen vain yhtä ilmanvaihtokuilua. Piirustus: arkkitehti Risto Ingman 18.1.2010 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKRV.

Poistumistie- ja väestönsuojajärjestelyjä muutettiin. Lisäksi ilmanvaihto mitoitettiin ja rakennettiin vastaamaan uutta käyttötarkoitusta. Ilmanvaihtojärjestelmän muutoksen vuoksi suunniteltiin kolmen Mannerheimintien puoleisella pihalla sijaitsevan ilmanvaihtokuilun suurentamista vähäisesti käyttämällä alkuperäisten kuilujen materiaaleja ja muotoja. Lopulta kuitenkin vain yhtä, lipputankojen vieressä

Ote leikkauksesta linjojen 8–9 kohdalta. Muutostyöalue on rajattu pistekatko- viivalla. K2-kerrokseen rakennettiin uusi harjoitussali K2.065b sekä portaajat. Ensimmäisen kerroksen esimiesten työtiloissa tehtiin tilamuutoksia. Piirustus: arkkitehti Risto Ingman 18.1.2010 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

sijaitsevaa ilmanvaihtokuilua.¹³⁰

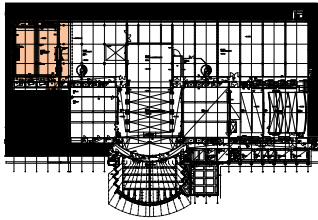
Kesällä 2010 tehtiin myös muita toimenpiteitä ja toimitilojen kehittämistöitä, jotka eivät olleet luvanvaraisia. Ensimmäisen kerroksen pukuvaraston 1.122 Töölönlahden puoleinen ulko-ovi uusittiin. Kampaamon ja maskin tiloissa sekä yksittäisissä toimistohuoneissa tehtiin kunnostustöitä.¹³¹

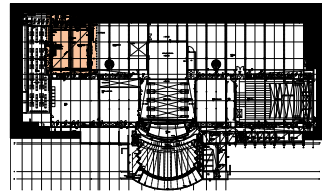
Mannerheimintien puoleisen piha-alueen lipputankojen vierestä ilmanvaihtokuilua pidennettiin vuonna 2010. Kuva: Heikki Tuuli 2010 / SKOB.

130 Rakennuslupatunnus 14-0155-10-D, vahvistettu 2.3.2010, loppukatselmus 15.12.2010. Rakennusaikaisen muutoksen RAM-lupatunnus 14-3981-10-RAM, vahvistettu 10.12.2010. HKRV; Risto Ingman 9.2.2026, sähköposti; Timo Tuovila 4.2.2026, sähköposti.

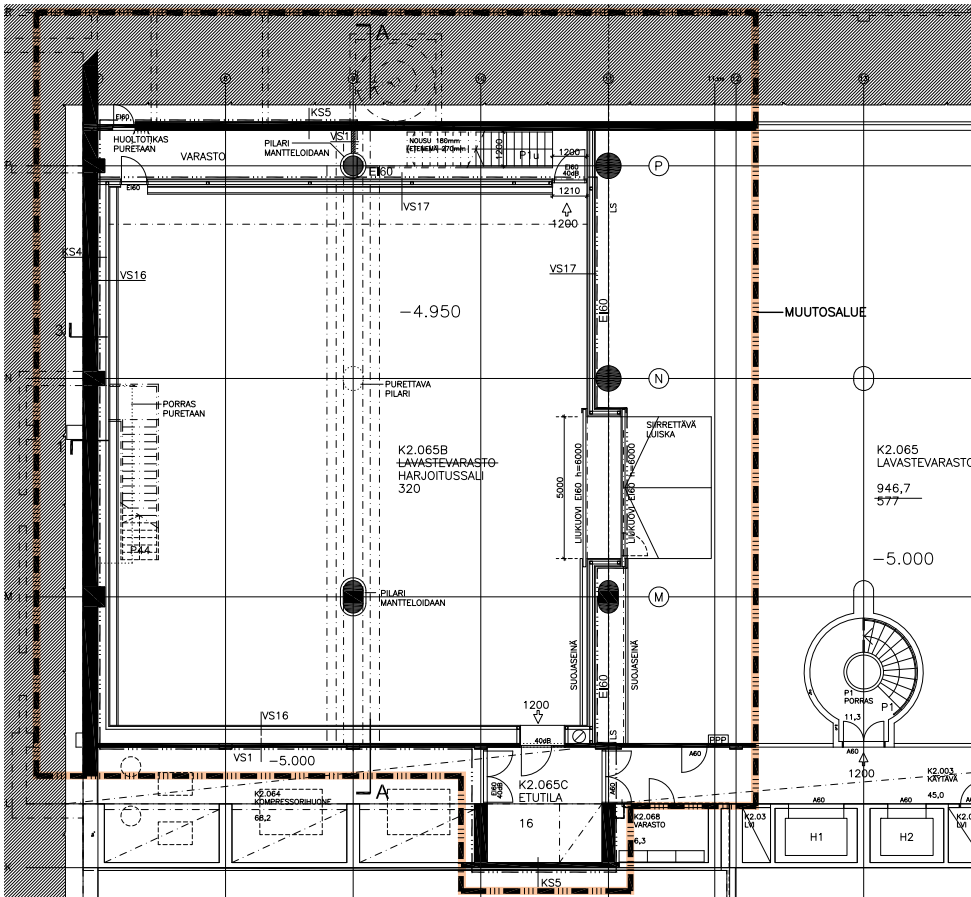
131 Kesän 2010 valokuvat. SKOB.

K2-kerroksen muutosalueen sijainti.

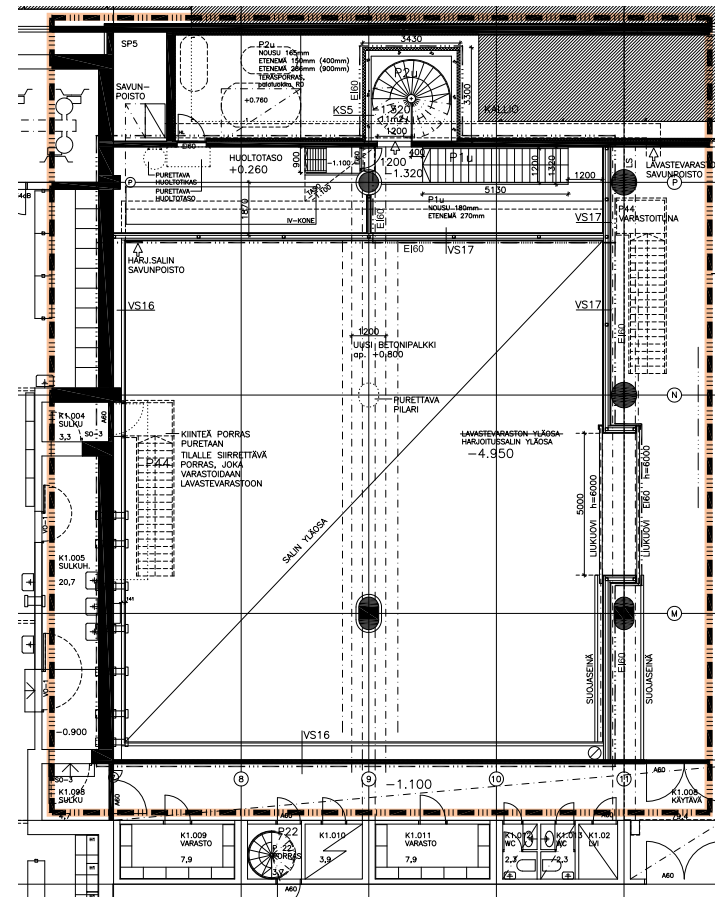
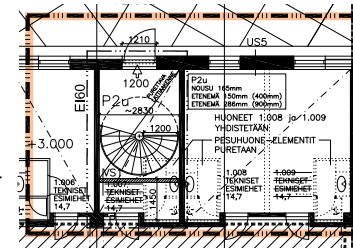

K1-kerroksen muutosalueen sijainti.

K2-kerroksen lavastevaraston Hesperianpuiston puoleiseen osaan rakennettiin vuonna 2010 uusi harjoitussali (nykyinen K2.079), varasto ja porras. Tilan kaksi teräsbetonipilaria ja betonipalkki mantteltoitiin, yksi pilari purettiin. Päädyn vanha porras purettiin. Kompressorihuoneen eteen rakennettiin harjoitussalin etutila.

1. kerroksen lounaissivun teknisten esimiesten sosiaalililat rakennettiin uudestaan kierreportaan P2u rakentamisen yhteydessä. Huoneet 1.008 ja 1.009 yhdistettiin ja muutettiin teknisten esimiesten huoneeksi 1.008.

K1-kerroksen osan pohjapiirustus. K2-kerrokseen tehdyn uuden harjoitussalin yläosa ulottuu K1-kerrokseen, jonka lounaissivulle rakennettiin uusi ilmanvaihtokonehuone (nykyinen K1.103) ja portaat (P1u ja P2u, nykyinen P77). Kaksi vanhaa porrasta purettiin.

Sivun piirustukset: arkkitehti Risto Ingman 18.1.2010 / Arkkitehti-toimisto HKP Oy / HKP.

Toisen kellarikerroksen puoleinen pääty ennen muutostöitä toukokuussa 2010. Tilaan rakennettiin oopperan ja baletin käyttöön harjoitussali K2.079, varasto K2.080 sekä uusi toisesta kellarikerroksesta ensimmäiseen kellarikerrokseen johtava suora porras P77. Kuva: Heikki Tuuli 2010 / SKOB.

Kahta vanhaa pilaria ja katon betonipalkkia vahvistettiin vuonna 2010, kun kolmas eli keskimmäinen pilari purettiin. Kuva: Heikki Tuuli 2010 / SKOB.

K2- ja K1-kerroksissa louhittiin vuonna 2010 kantavien myös kalliota. Kuva: Heikki Tuuli 2010 / SKOB.

Vuonna 2010 rakennettu K2-kerroksen harjoitussali K2.079 vuonna 2025. Tilan yläosa ulottuu K1-kerrokseen. Oikealla näkyvän seinän taakse rakennettiin varasto ja porras P77.

Uudet lasiset ulkokatokset Töölönlahden puoleiseen julkisivuun 2010–2013

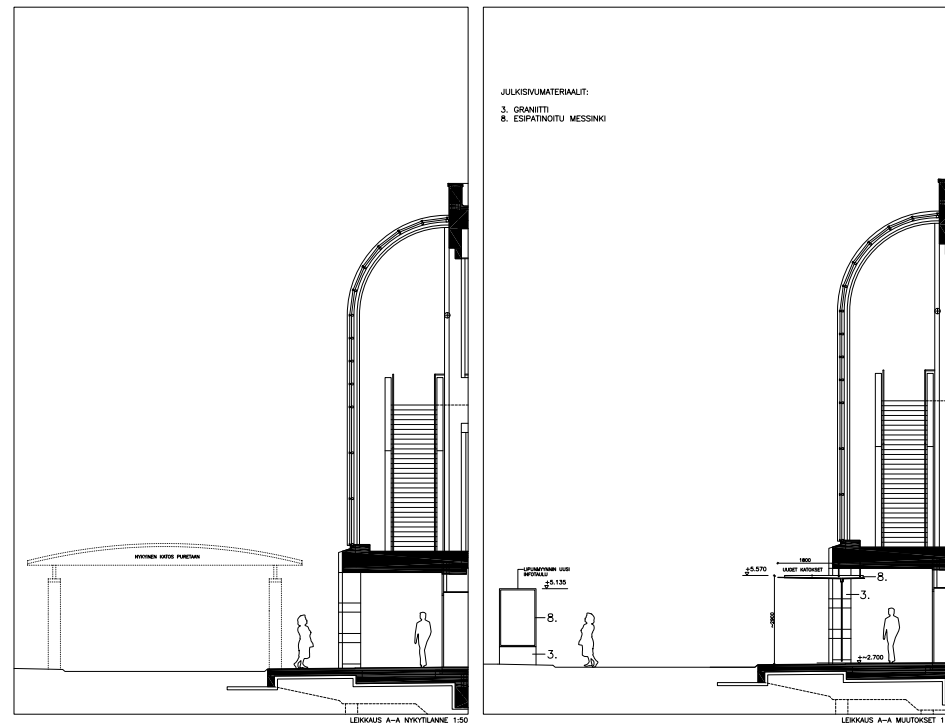
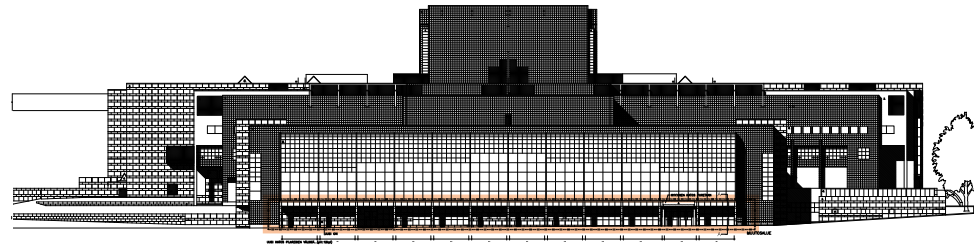
Töölönlahden puoleisen sisäänkäynnin alkuperäinen katos vaurioitui vuonna 2010, kun jäteauto perutti siihen. Katos purettiin ja Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Risto Ingman suunnitteli arkadin alueelle vuonna 2010 uudet lasiset ulkokatokset, jotka sijoitettiin graniittipilareiden väliin.

Kolme katoksen osaa valmistui vuonna 2011. Loput kahdeksan valmistuivat vuonna 2013. Rakennuttajana oli Senaatti-kiinteistöt ja urakoitsijana Konepaja Mäkelin Oy, Ypäjän Metalli Oy.

Rakennusluvan mukainen infotaulu toteutettiin myöhemmin.¹³²

Yleiskaapeloinnin järjestelmäsaneeraus 2011

Vuonna 2011 Oopperatalossa tehtiin yleiskaapeloinnin järjestelmäsaneeraus.¹³³

Töölönlahden puoleiseen julkisivuun asennettiin vuosien 2011–2013 aikana pilareiden väleihin uudet teräsrakenteiset lasikatokset. Vanha katos purettiin. Julkisivupiirustus ja leikkaukset: arkkitehti Risto Ingman 10.5.2010 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

Lähtötilanne, jossa näkyy alkuperäinen katos. Kuva: Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

Oopperankujan puoleiset katokset vuonna 2025.

132 Rakennuslupatunnus 14-1466-10-D, vahvistettu 25.5.2010, käyttöönottotarkistus 11.12.2013, loppukatselmus 17.12.2015. HKRV.

133 Pitkänen 29.10.2025. Oopperatalon remonttilistaus.

Ilmanvaihdon peruskorjaus ja julkisivumuutokset 2012–2015

Oopperatalon ilmanvaihtojärjestelmä peruskorjattiin vuosina 2012–2015. Muutokset vaikuttivat kuudennen kerroksen lisäksi vesikattoon ja julkisivuihin. Korjauksen yhteydessä osa kuudennen kerroksen vanhan konehuoneen ilmakammioista purettiin. Rakennuttajana oli Senaatti-kiinteistöt ja pääsuunnittelijana Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Risto Ingman.

Töölönlahden puoleiseen julkisivuun tehtiin aukkoja uusille tuloilmasäleiköille ja ilmanvaihtokonehuoneen kattoon tehtiin uusia piippuja poistoilmalle. Uudet piiput verhoiltiin valkoisilla metallisäleiköillä. Kaikki uudet ilmanvaihtosäleiköt tehtiin vanhojen mallien mukaan.

Vesikatolle rakennettiin lisäksi metalliverhottuja valkoisia ilmanvaihtokanavia ja kuudennen kerroksen vesikaton sisäjulkisivuihin tehtiin uusia läpivientiaukkoja näille mainituille kanaville.

Käyttäjän toiveesta ilmanvaihdon peruskorjaus tehtiin vaihtamalla ilmanvaihtokoneet vaiheittain vuosina 2012–2015 lähinnä esitysten kesätaukojen aikana, millä pystyttiin välttämään rakennuksen sulkeminen pitkiksi ajoiksi. Senaatti-kiinteistöt innvoi kontti-periaatteen, jossa konehuoneen vesikatolle sijoitettiin tilapäinen, siirrettävä konttikone, joka verhoiltiin valkoisella metallisäleiköllä. Se poistettiin korjaustyön valmistuttua vuonna 2015.

Vesikatolle rakennettiin vuosien 2012–2015 aikana uusia ilmanvaihdon kattokanavia, jotka pellitettiin.

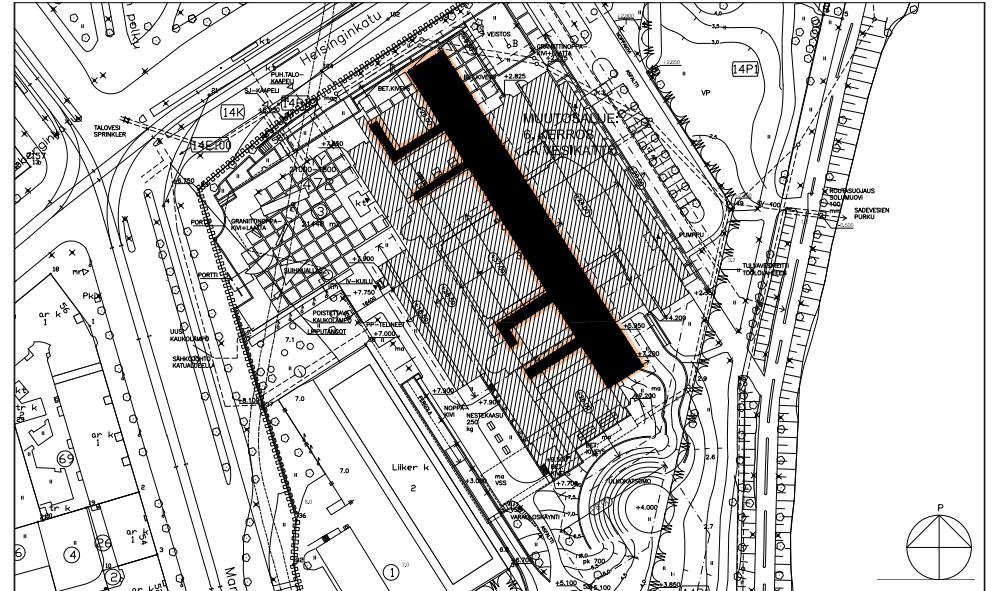
6. kerroksen yläpuolisen vesikaton uudet ilmanvaihtopiiput verhoiltiin metallisäleiköin.

Kaupunkikuvaneuvottelukunta puolsi julkisivumuutosta ehdoin, jotka otettiin jatkosuunnittelussa huomioon.¹³⁴

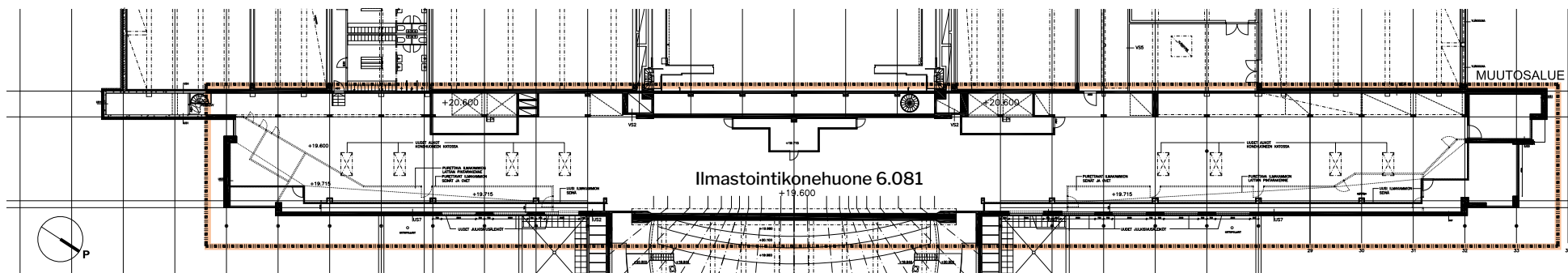
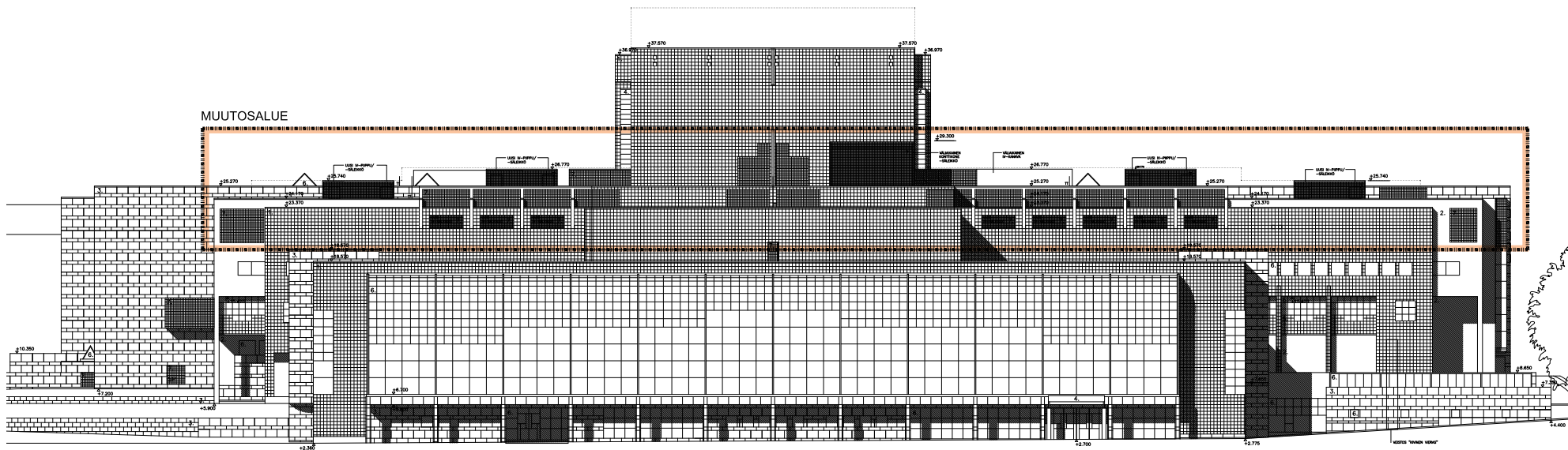
¹³⁴ Rakennuslupatunnus 14-1323-12-D, vahvistettu 26.6.2012, loppukatselmus 17.12.2015. Vastaavana rakennesuunnittelijana DI Jaakko Yli-Säntti / Finnmap Consulting Oy, vastaavana LVI-suunnittelijana LVI-insinööri Juha Åberg / Projectus Team Oy. Lupaan liittyvä rakennusaikaisen muutoksen RAM-lupatunnus 14-3683-15-RAM vuodelta 2015, loppukatselmus 17.12.2015. HKRV; Timo Tuovila 6.2.2026, suullinen tiedonanto.

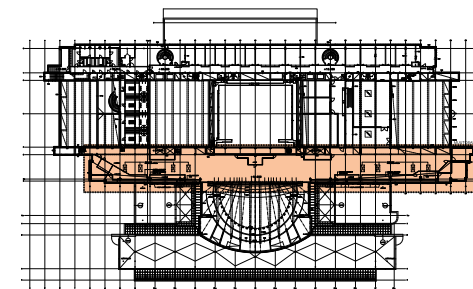
Oopperatalo vuonna 2014. Osassa Töölönlahden puoleista julkisivua ja vesikatolla on rakennustelineitä. Katolla on väliaikaine, siirrettävä ilmanvaihdon konttikone, joka verhoiltiin valkoisella metallisäleiköllä. Kuva: Sakari Kiuru / MV.

Asemapiirrokseen on korostettu oranssilla ilmanvaihtojärjestelmän peruskorjauksen kuudennen kerroksen ja vesikaton muutosalueet. Piirustus: arkkitehti Risto Ingman 25.4.2012 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

Ilmanvaihtojärjestelmien peruskorjauksen yhteydessä tehtiin muutoksia 6. kerroksen ilmastointikonehuoneessa. Osa vanhoista ilmakammioista purettiin ja katolle rakennettiin uusia ilmanvaihtopiippuja, jotka verhoitiin. Julkisuiviin asennettiin säleiköitä. Vesikatolle tehtiin myös uusia kattokanavia.

6. kerroksen muutosalueen sijainti.

Sivun piirustukset: Risto Ingman 25.4.2012 /
Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

Yleisäänentoistojärjestelmän uusiminen 2013

Vuonna 2013 uusittiin Oopperatalon yleisäänentoistojärjestelmä.¹³⁵

Uusi puku- ja lavastevarasto Nurmijärvelle 2013

Vuonna 2013 valmistui uusi SRV:n rakennuttama Kansallisoopperan puku- ja lavastevarasto SRV:n logistiikkakeskukseen Nurmijärven Ilvesvuoren teollisuusalueelle. Suomen kansallisoopperan säätio vuokraa tilaa Pohjola Vakuutus Oy:tä, joka omistaa kiinteistön.

Varastoon tuodaan lavasteita, somisteita, irtokalusteita sekä esiintyjien pukuja säilytykseen. Suurimmat lavasteet on pakattu vaunuihin. Jokainen varastovaunu ja lavaste viivakoodataan, jotta tiedetään, missä jokaisen teoksen kukin osa on. Tila on räätälöity juuri oopperan käyttötarkoitusta varten ja siihen haettiin mallia Saksasta. Kaikkea ei voida säilyttää loputtomiin, joten oopperan johtoryhmä tekee tarpeen tullen lavasteiden romutuspäätöksiä.¹³⁶

Ilvesvuoren lisäksi oopperan lavasteita säilytettiin vuosina 1997–2022 myös Karhunkorvessa. Vuonna 2022 Ilvesvuoreen valmistui laajennusosa.

135 Pitkänen 29.10.2025. Oopperatalon remonttilistaus.

136 *Nurmijärven Uutiset* 30.5.2018, nurmijarvenuutiset.fi.

Keittiöremontti 2014

Vuonna 2014 korjattiin Oopperatalon neljännen kerroksen keittiötiloja.¹³⁷

Pääsalin tuolien uusiminen ja muut salimuutokset 2015

Vuonna 2015 uusittiin pääsalin katsomon istuimet. Alkuperäiset olivat Yrjö Kukkapuron suunnittelema. Kukkapuron istuimia valmistanut Avarte oli mennyt konkurssiin, joten uudet istuimet kilpailutettiin ja tilattiin Italiasta. Uusista istuimista tehtiin eri versioita eri kulmilla kulloisenkin sijainnin mukaan. Samalla muutettiin aitoita lisäämällä paikkoja ja parantamalla katsomiskulmaa. Parvien sivuilla muutettiin istuinten suuntausta.¹³⁸

"Oopperan kummitus" esitettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2015. Esitystä varten pääsaliin tehtiin pysyvästi kolmiulotteisen äänikokemuksen mahdollistava akustiikka asentamalla ympäri salia pieniä valkoisia surround-kaiuttimia.¹³⁹

137 Pitkänen 29.10.2025. Oopperatalon remonttilistaus.

138 Risto Ingman 28.10.2025, suullinen tiedonanto; Timo Tuovila ja Jussi Pitkänen 6.2.2026, suullinen tiedonanto.

139 Åke Ruokonen 31.10.2025, suullinen tiedonanto.

Julkisivujen elastisten saumausten uusiminen 2016

Suurin osa Oopperatalon julkisivuista koostuu pienistä kuorielementeistä, joiden välissä on saumojä. Elementtien pinnoitteena on valkoisia keraamisia laattoja sekä paikoin graniittilevyjä. Betonielementtien ja graniittilaattojen väliset sekä ikkunoiden ja ovien elastiset saumat uusittiin vuonna 2016.¹⁴⁰

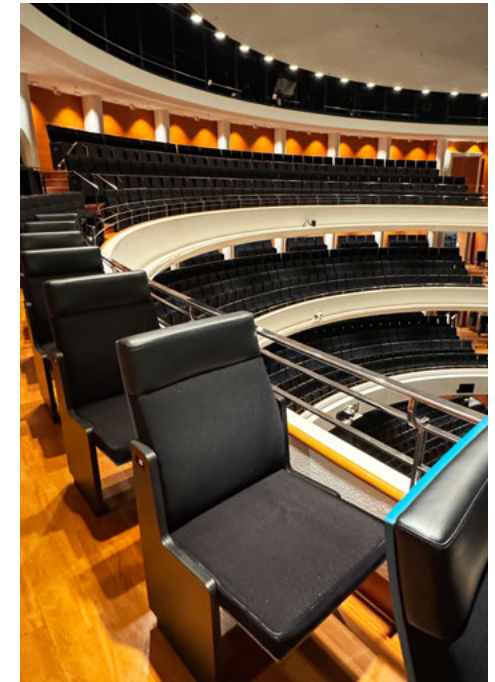
140 Sweco Asiantuntijapalvelut Oy 31.3.2016. SK BEM; Pitkänen 29.10.2025, Oopperatalon remonttilistaus.

Pääsaliin asennettiin vuonna 2015 "Oopperan kummitus" -näytöksiä varten surround-kaiuttimet.

Pääsalin katsomoon tilattiin vuonna 2015 uudet tuolit Italiasta.

Parvien sivuilla muutettiin istuinten suuntausta.

Edustuslämpiön, wc-tilojen ja portaan muutokset 1.–3. kerroksissa 2016

Kesällä 2016 purettiin osa portaasta P23, lisättiin wc-tiloja sekä muutettiin varasto- ja aputiloja. Edustuslämpiön kalusteita uusittiin. Muutostöiden pinta-ala oli 280 neliometriä. Pääsuunnittelijana oli Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n Risto Ingman.

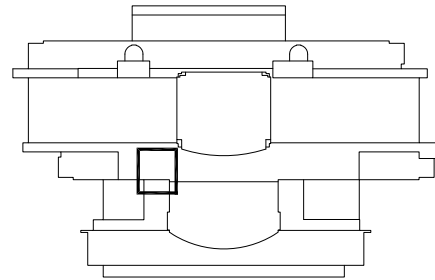
1. kerros

Töölönlahden puolella sijaitsevan VIP-sisäänkäynnin yhteydessä olevan käytävän 1.124 päädyssä sijainneesta portaasta P23 purettiin ensimmäisestä toiseen kerrokseen johtanut osuus. Portaasta ja turvallisuusmiesten huoneen 1.126 paikalle tehtiin wc-tila 1.125. Vierestä pikavaihtohuonetta 1.127 muutettiin. Muutostöiden jälkeen VIP-vieraat saatetaan kolmannen kerroksen edustuslämpiöön 3.056 portaalla hissillä.

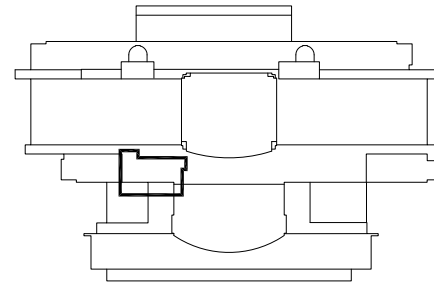
2. kerros

Toisen kerroksen edustuslämpiön aulan 2.071 paikalle rakennettiin yleisön wc-tiloja: naistenhuone 2.071.1, miestenhuone 2.071.2 ja esteetön wc 2.071.3.

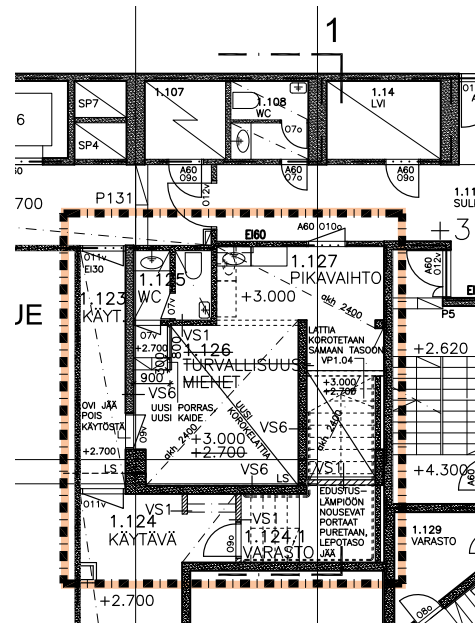
Pääsy lämpiöstä 2.085 kolmannen kerroksen edustuslämpiöön 3.056 järjestettiin uuden lyhyen porrassyöksen kautta, joka yhdistyy toisesta kolmannen kerrokseen nousevaan alkuperäiseen portaaseen P23.

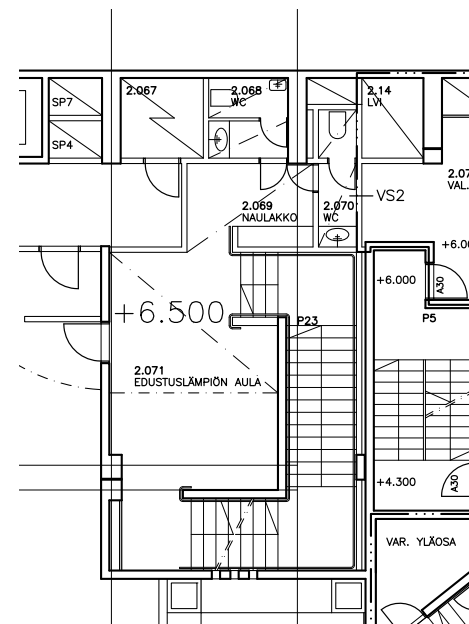
1. kerroksen muutosalueen sijainti.

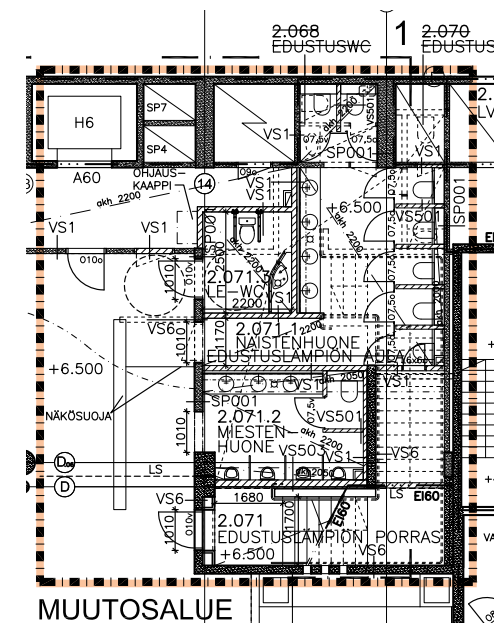
2. kerroksen muutosalueen sijainti.

1. kerroksen VIP-sisäänkäynnin käytävän viereisen portaan alaosa purettiin. Portaasta ja turvallisuusmiesten huoneen paikalle rakennettiin wc-tila. Piirustus: arkkitehti Risto Ingman 12.2.2016 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

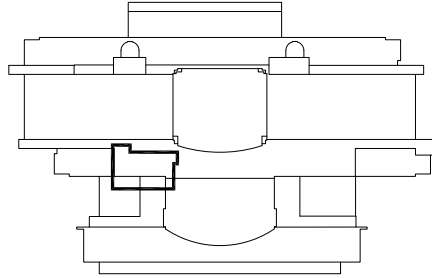
2. kerroksen osa ennen muutostyötä. Portaasta keskellä sijaitsi edustuslämpiön aula. Piirustus: Arkkitehtitoimisto HKP Oy 2013 / Sk BEM.

2. kerroksen edustuslämpiön aulan paikalle rakennettiin vuonna 2016 uudet yleisö-wc:t. Piirustus: arkkitehti Risto Ingman 12.2.2016 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

3. kerros

Kolmanteen kerrokseen rakennettiin kaksi edustus-wc-tilaa, joista toinen tuli varaston ja toinen henkilökunnan wc:n paikalle. Edustuslämpiötä 3.056 laajennettiin.¹⁴¹

141 Rakennuslupatunnus 14-0374-16-D, vahvistettu 17.5.2016, loppukatselmus 31.8.2016. Rakennuttajana Senaatti-kiinteistöt. HKRV.

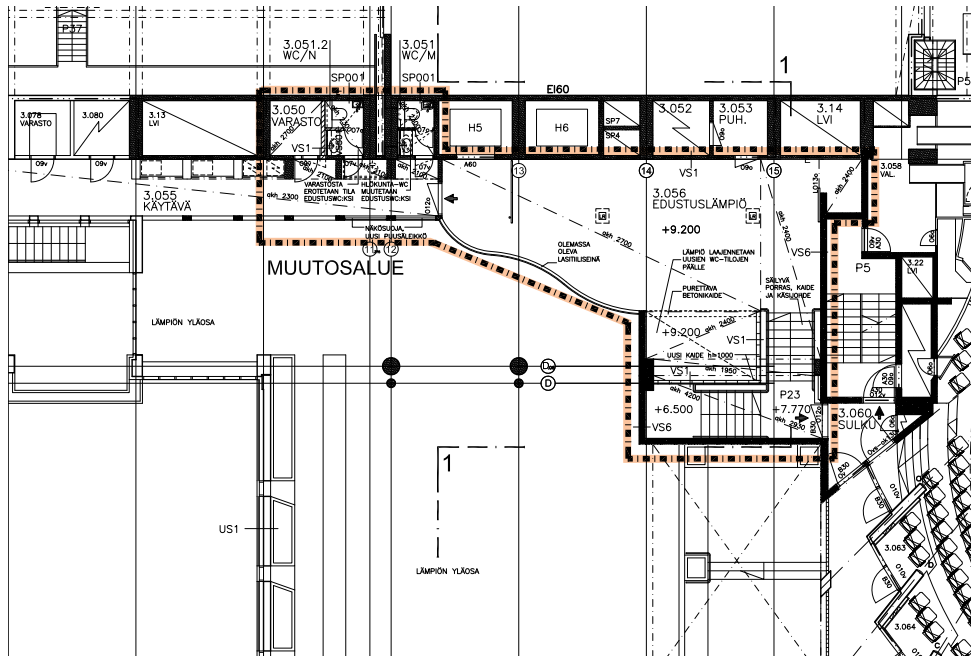
3. kerroksen muutosalue.

Juha-päädyn lämpiön 2.085 sivulle rakennettiin vuonna 2016 uudet wc-tilat, joiden ovet näkyvät kuvassa oikealla. Alun perin lämpiön tässä osassa oli kokolattiamatto. 3. kerroksen edustuslämpiössä on kaareva lasitiiliseinä.

Päälämpiön 2.085 toisesta kerroksesta 3. kerroksen edustuslämpiöön nousevan portaan alin syöksy muutettiin vuonna 2016, kun paikalle rakennettiin wc-tiloja.

Kolmanteen kerrokseen rakennettiin uudet edustus-wc-tilat. Edustuslämpiötä 3.056 laajennettiin. Piirustus: arkkitehti Risto Ingman 12.2.2016 / Arkkitehtitoimisto HKP Oy / HKP.

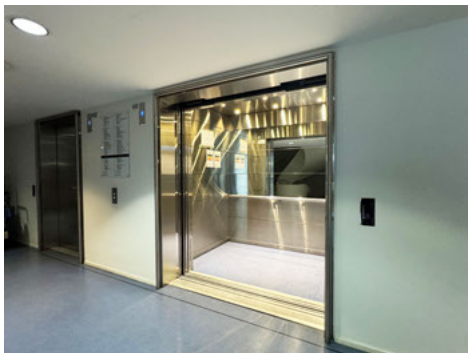
Kolmannen kerroksen edustuslämpiötä 3.056 laajennettiin vuonna 2016. Kalusteet on vaihdettu vuonna 2020.

Carmen-päätyyn uudet tarjoilukalusteet ja hissien peruskorjaus 2017

Toisen kerroksen permantolämpiön alkuperäinen tarjoilutiski sijaitsi lämpiön keskellä, parvilämpiolle nousevan portaan alla. Lämpión keskelle muodostui tiskin eteen ruuhkaa. Vuonna 2017 alkuperäinen tiski purettiin ja uudet, Vertti Kiven suunnittelemat tarjoilukalusteet sijoitettiin permantolämpiön Carmen-päätyyn. Kalusteissa on mustia suurkuivapuristelaattoja ja kiiltäviä RST-levyjä. Myös pääaulan eteishallin 2.095 sivulle lisättiin Kiven suunnittelema samppanjabaaritiski.

Hissit H1, H2, H5, H6, H7 ja H8 peruskorjattiin vuonna 2017.¹⁴²

142 Pitkänen 29.10.2025. Oopperatalon remonttilistaus.

Hissien H1 ja H2 rungot ovat alkuperäisiä ja vuodelta 1991. Alun perin puupintaiset hissikorit verhoiltiin teräslevyillä vuonna 2017. Samalla hissikoneet uusittiin.

Toisen kerroksen päälämpión Helsinginkadun puoleiseen Carmen-päätyyn asennettiin vuonna 2017 uudet Vertti Kiven suunnittelemat tarjoilukalusteet. Tarjoilualuetta siirrettiin permantolämpión keskeltä päätyyn, jottei esitysten väliajoilla synny ruuhkaa.

Suomi 100 -valaistusprojekti 2017

Senaatti-kiinteistöt järjesti vuonna 2016 Valossa-valaistussuunnittelukilpailun 100-vuotiaan itsenäisen Suomen kunniaksi. Kilpailun voitti Valoa design Oy:n ehdotus, jonka mukaisesti Oopperatalo sai vuonna 2017 uuden, muunneltavan julkisivuvalaistuksen. Valaistus elävöittää kaupunkikuvaa erityisesti talven pimeinä kuukausina.

Oopperatalon valaistus koostuu kolmesta eri ilmeestä: arkkitehtoninen, kausi- ja juhla-ilme.

- Arkkitehtoninen ilme näkyy, kun talossa ei ole esityksiä. Se perustuu kolmen valkoisen sävyn yhdistelmään, joka korostaa rakennuksen muotoja ja luo kontrastia sisätilojen lämpimään valaistukseen. Lisäksi Oopperan logo heijastetaan kirkkaana julkisivuun.
- Kausi-ilme vaihtuu esityskausien mukaan ja viestii Oopperan aktiivisesta toiminnasta. Keväällä valaistus on elävä syaani, syksyllä lämmin keltainen.
- Juhlailme, tumma laventeli, otetaan käyttöön joulun ja uuden vuoden aikaan.¹⁴³

Julkisivuvalaistus suunniteltiin pysyväksi, tosin sitä on vuoden 2017 jälkeen muutettu.¹⁴⁴

Näkymä Linnunlaulun huvila-alueelta yli Töölönlahden kohti valaistua Oopperataloa vuonna 2018. Näyttämötorniin on heijastettu Oopperan logo. Kuva: Anders Portman / Kuvatoimisto Kuvio Oy / Valoa design Oy.

¹⁴³ valoa.com, Oopperatalon valaistus.

¹⁴⁴ Roope Siironen / Valoa design Oy 11.11.2025, sähköposti.

2020-luvun muutokset

Aurinkovoimala katolle, henkilökunnan ravintolan kalustemuutokset ja muovityöhuoneen ilmanvaihdon uusiminen 2020

Vuonna 2020 Oopperatalon vesikatolle asennettiin 40,9 kilowattipeakin aurinkovoimala, joka on osa Senaatti-kiinteistöjen valtakunnallista aurinko-ohjelmaa.¹⁴⁷

Henkilökunnan ravintoloitsija vaihtui koronan aikana noin vuonna 2020 ja kalusteita uusittiin. Kalusteisiin otettiin väriä päätyseinien maalauksista.¹⁴⁸

Ensimmäisen kerroksen muovityöhuoneen 1.034 ilmanvaihto uusittiin.¹⁴⁹

147 lemken.fi, Oopperatalo.

148 Åke Ruokonen 21.10.2025, suullinen tiedonanto.

149 Pitkänen 29.10.2025. Oopperatalon remonttilistaus.

Oopperatalon katon aurinkopaneelit on asennettu vuonna 2020. Takana näkyy näyttämötornin Hesperianpuiston puoleinen julkisivu.

Alminsalin, näyttämötekniikan ja lämpiön peruskorjaus 2021

Vuonna 2021 tehtiin sisätilamuutoksia Alminsalissa ja sen lämpiössä. Muutostyöt sijoituivat kerroksiin K2, K1 ja 1. Senaatti-kiinteistöjen teettämän hankkeen pääsuunnittelijana oli Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Risto Ingman.

Alminsalin katsomon alkuperäiset, Yrjö Kukkapuron suunnittelemat istuimet kunnostettiin. Niiden verhoilut uusittiin kokonaisuudessaan. Alminsalin paikkamäärä on 326–450. Tuolivaunut on lukittu paikoilleen 2000-luvun alkupuolella.

Alminsalin näyttämötekniikka uusittiin. Ylänostimien ohjausjärjestelmä ja moottorit vaihdettiin uusiin. Samalla poistettiin ei-osastoiva paloerippu ja flyygelinostin. Nostimen aukko näyttämöllä rakennettiin umpeen. K1-kerroksessa sijainnut nostimen konehuone ja nostokoneisto purettiin. Tilalle rakennettiin laitetila. Salin sulkutilaa laajennettiin lämpiöön päin ja saliovet uusittiin. Alminsalin lämpiön siirtoseinät purettiin ja tilalle rakennettiin siirtolaseinät. Tarjoilutiski uusittiin ja lämpiö muutettiin kokoontumistilaksi.¹⁵⁰

150 Rakennuslupatunnus 14-0468-21-D, vahvistettu 25.2.2021, loppukatselmus 29.9.2021. Rakennesuunnittelijana oli DI Leena Knuutila / Sweco Rakennetekniikka Oy, LVI-suunnittelijana DI Jesse Paakkari / Ramboll Finland Oy ja paloturvallisuussuunnittelijana rakennusmestari Jukka Liikanen / L2 Paloturvallisuus Oy. HKRV; Jussi Pitkänen 10.2.2026 ja 13.2.2026, sähköpostit.

Myös eteishallien väliin lisättiin vedon tunteen vuoksi siirtolaseinää.¹⁵¹

151 Risto Ingman 28.11.2025, suullinen tiedonanto.

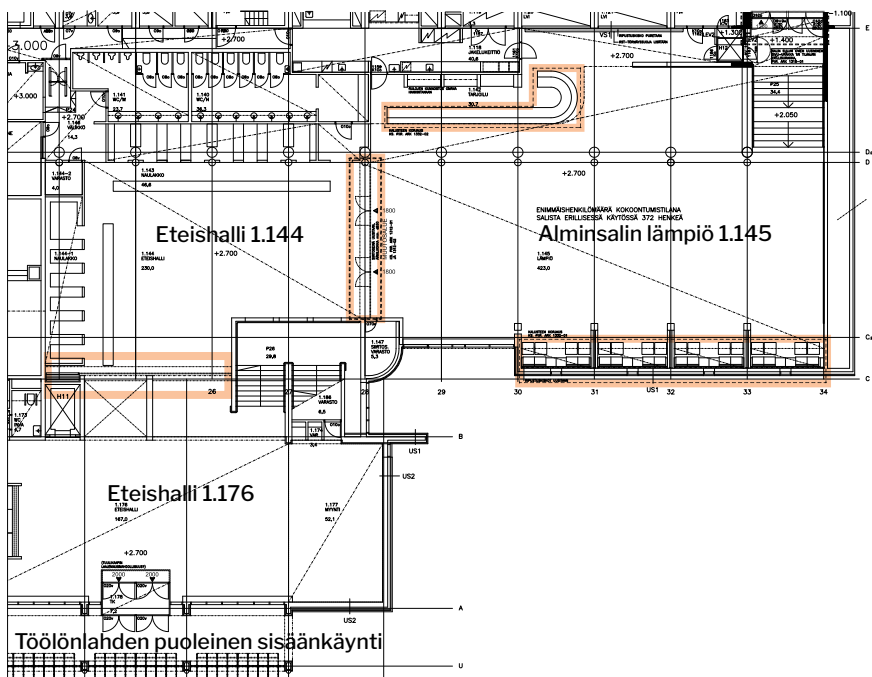
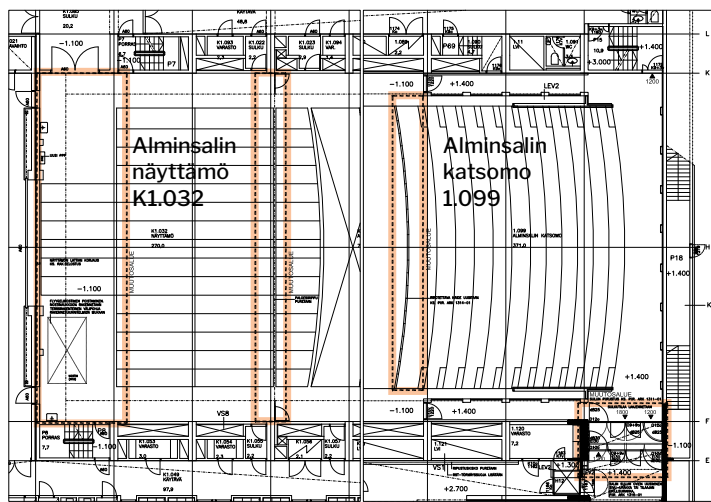
1. kerroksen kokoontumistilojen henkilömäärät

- Alminsalin lämpiö ja sali yhteensä 660 henkilöä;
- lämpiö salista erillisessä käytössä, lämpiön ja eteishallin välinen siirtoseinä suljettuna 372 henkilöä;
- lämpiö salista erillisessä käytössä siirtoseinä avoinna 540 henkilöä.¹

1 Rakennusluvan 14-0468-21-D asiakirjat. HKRV.

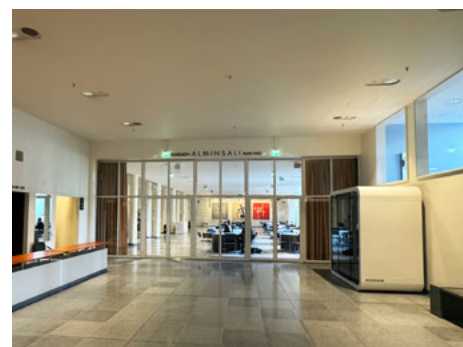
Alminsalin alkuperäiset istuimet verhoiltiin uudelleen ja näyttämötekniikka uusittiin vuonna 2021.

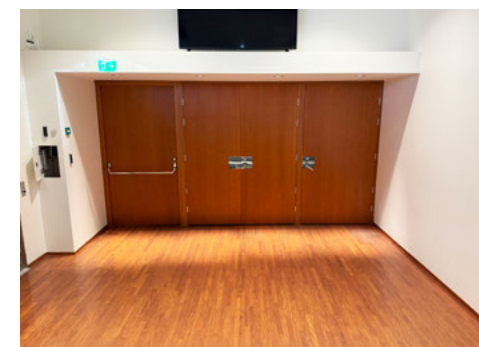
Ensimmäisen kerroksen eteishallit, Alminsalin lämpiö ja katsomo sekä K1-kerroksessa sijaitseva Alminsalin näyttämö K1.032. Muutosalueet on korostettu oranssilla. Piirustukset: Arkkitehtitoimisto HKP 1.4.2021 / Sk BEM.

Alminsalin lämpiön 1.145 ja eteishallin 1.144 välinen umpinainen liukuseinä uusittiin siirtolaseinä vuonna 2021 poistumisreitimuutostyön yhteydessä. Myös tarjoilukalusteet uusittiin.

Näkymä eteishallista 1.144 kohti uutta siirtolaseinä ja Alminsalin lämpiötä 1.145.

Alminsalin ovet uusittiin vuonna 2021.

K1-kerroksen varastotiloihin Balettioppilaitoksen tiloja ja uusi iv-konehuone 2021

Vuonna 2021 rakennettiin K1-kerroksen mataliin varastotiloihin uusia tanssisaleja, sosiaalitylöitä ja fyysisen harjoituksen sali, koska matalaa varastotilaa oli enemmän kuin tarvittiin, ja tilat haluttiin muuttaa paremmin tuotantoa, harjoituksia ja Balettioppilaitoksen toimintaa tukeviksi.¹⁵²

Senaatti-kiinteistöjen rakennuttaman hankkeen pääsuunnittelusta vastasi Ramboll Finland Oy:n arkkitehti Harri Mutka, rakennesuunnittelusta Sweco Rakennetekniikka Oy:n DI Leena Knuutila ja LVI-suunnittelusta vastasi Ramboll Finland Oy:n DI Jesse Paakkari.

Lavastevaraston K1.007 Helsinginkadun päädyssä lohkaistiin osa ja paikalle rakennettiin kolme Balettioppilaitoksen tanssisalia. Lavastevarastoon K1.007 rakennettiin myös uusi fyysisen harjoituksen sali, joka on koko talon käytössä. Alminsalin varastoa K1.030 pienennettiin rakentamalla tilan päätyyn uudet Balettioppilaitoksen pukuhuone- ja sosiaalitylit.

Tanssisalin 3 taakse rakennettiin uusia tiloja palveleva ilmanvaihtoko-

152 Timo Tuovila 4.2.2026, sähköposti.

nehuone K1.007e ja siihen liittyvät ilmastoinnin kanavoinnit. Tuloilma otetaan rakennuksen katolta ja linjataan harjoitussalin alakaton kautta pystykulua pitkin K1-kerrokseen. Poistoilma puhalletaan lastauspihalle pihakannen alle.

Muutosalueen pinta-ala oli 801 neliömetriä.¹⁵³

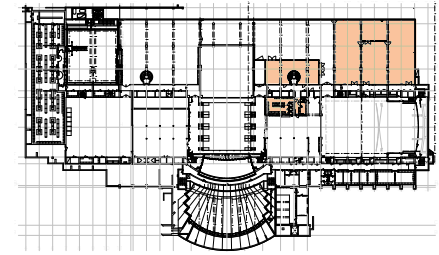
Muutostöiden yhteydessä tehtiin K1-kerroksen kattoon 150 x 2100 mm kokoinen reikä lämpöjohtojen uudelleen reititystä varten.¹⁵⁴

Balettioppilaitos pääsi muuttamaan uusiin tiloihinsa helmikuussa 2022.¹⁵⁵

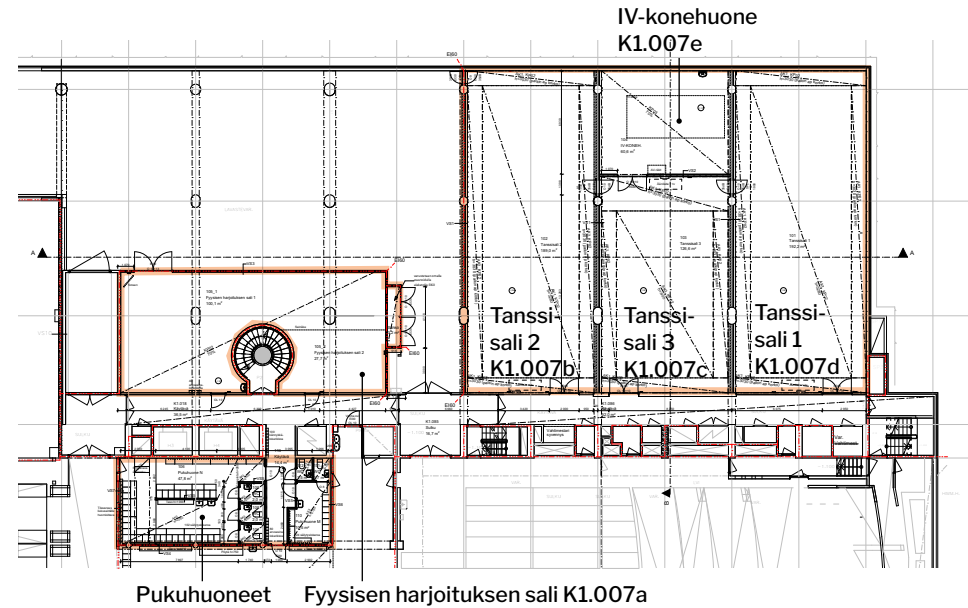
153 Rakennuslupatunnus 14-0952-21-D, vahvistettu 15.4.2021, loppukatselmus 23.12.2021. Rakentamisaikaisen muutosluvan tunnus 14-3045-21-RAM, vahvistettu 22.11.2021. HKRV.

154 Z-luvan tunnus 14-0500-21-Z, vahvistettu 26.2.2021. Hankkeeseen ryhtyvänä oli Senaatti-kiinteistöt, pääsuunnittelijana arkkitehti Harri Mutka / Ramboll ja rakennesuunnittelijana DI Leena Knuutila / Sweco Rakennetekniikka Oy. HKRV.

155 balettioppilaitos.fi, Oppilaitos.

K1-kerroksen muutosalueet.

Ensimmäisen kellarikerroksen Helsinginkadun puoleisen päädyn osan pohjapiirustus. Uudet tanssisalit, fyysisen harjoituksen tila ja pukuhuoneet sekä uusi ilmanvaihtokonehuone on rajattu oranssilla. Piirustus: Ramboll Finland Oy 31.5.2020 / Sk BEM.

Balettioppilaitos

"OPPILAITOKSESTA

1900-luvun alussa Helsingissä toimi useampi balettikoulu: Rafael Pengerin perustama Helsingin Tanssiopisto, Elo Kuosmasen balettikoulu ja Toivo Niskasen koulu. Samalla kun Suomalaisen oopperan (nykyisen Suomen kansallisoopperan) yhteyteen perustettiin balettiryhmä vuonna 1922, käynnistyi talossa myös baletinopetus.

Kansallisoopperan balettikoulu oli aluksi maksullinen tanssikoulu, jossa kuka tahansa saattoi aloittaa balettioinnit. Tytöt ja pojat harjoittelivat samassa ryhmässä, ja luokat saattoivat olla jopa 30-henkisiä.

KANSALLISEKSI JULKISRAHOITTEISEKSI OPPILAITOKSEKSI

Vuonna 1942 Suomalainen ooppera otti virallisesti hallintaansa vaihtuvien tanssitaiteilijoiden ylläpitämän koulun. Alussa oppilasmaksut olivat korkeat, mikä käytännössä sulki ovet varattomilta lapsilta. Tilanne korjaantui 1956, jolloin oopperan talous turvattiin säännöllisellä valtionavulla. Tuolloin oopperanjohtaja Alfons Almi teki koulusta maksuttoman, ammattiin johtavan oppilaitoksen. Opetus muutettiin systemaattiseksi, hakijoille asetettiin valintakoe ja lukukausimaksut poistettiin. Balettikoulu muuttui Balettioppilaitokseksi siirryttyään vuonna 1998 osaksi Suomen virallista koulutusjärjestelmää.

OMAT TILAT KÄYTTÖÖN VUONNA 2003

Uuden oopperatalon valmistuttua vuonna 1993 Töölönlahden rannalle koulun yläluokat harjoittelivat siellä, kun taas muut

luokat harjoittelivat edelleenkin vanhan oopperatalon eli Aleksanterin teatterin lisäksi mm. Uudenmaankadulla, Salmisaaressa sekä Bulevardilla yliopiston kemian laitoksen tiloissa.

Vuodesta 2003 kevääseen 2022 Balettioppilaitos toimi omissa tiloissa Helsingin Hakaniemessä, jossa Elannon vanha leipätehdas oli kunnostettu Taiteen Taloksi kuva- ja tanssitaiteen käyttöön. Osa oppilaitoksen toiminnasta toteutettiin myös Oopperatalolla; päivittäin osa tunneista järjestettiin Oopperatalon saleissa ja kaikki esitystoiminta toteutettiin Alminsalin näyttämöllä.

Helmikuussa 2022 toteutui pitkäaikainen unelma, kun Balettioppilaitos pääsi muuttamaan kokonaisuudessaan takaisin Oopperataloon. Oopperataloon remontoitiin lisää tanssisaleja ja pukuhuonetiloja, joiden myötä kaikki talon toimijat mahtuvat toimimaan saman katon alla. Muuton myötä yhteistyö Kansallisbaletin kanssa tiivistyi entisestään, ja esitystoimintaan sekä arjen hallintaan tuli merkittäviä helpotuksia, kun opetustilojen välimatka poistui.

Tänä päivänä Suomen kansallisoopperan ja -baletin Balettioppilaitos tarjoaa klassisen baletin perusopetusta ja tanssijan ammattiin johtavaa toisen asteen ammatillista koulutusta. Oppilaitos toimii edelleen läheisessä yhteistyössä Kansallisbaletin kanssa."

Lähde: balettioppilaitos.fi, Oppilaitos.

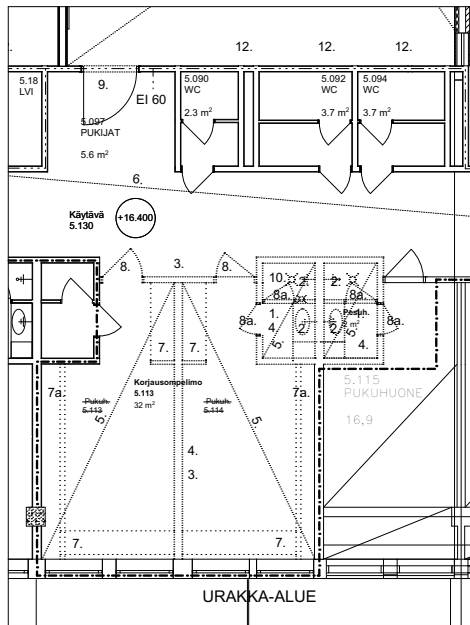
K1-kerroksen lavastevarastoa pienennettiin vuonna 2021, kun varaston päätyyn rakennettiin Balettioppilaitokselle kolme uutta tanssisalia. Kuvassa on tanssisali 3 K1.007c.

Fyysisen harjoituksen sali K1.007a rakennettiin vuonna 2021 lavastevaraston K1.007 sivuun. Kuva on salin taukotilasta.

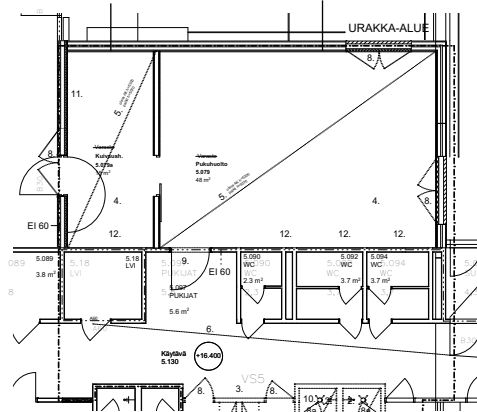

Tanssisali 3:n K1.007.c taakse rakennettiin vuonna 2021 baletin uusia tiloja palveleva uusi ilmanvaihtokonehuone K1.007e.

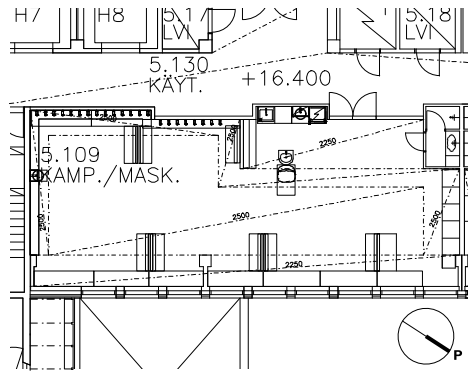

Viidennen kerroksen pukuhuoneiden paikalle rakennettiin korjausompelimo 5.113. Piirustus: Sweco Architects Oy 18.2.2022 / Sk BEM.

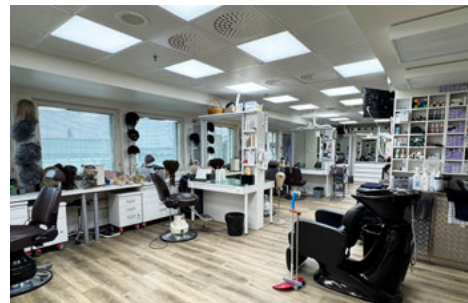
Kuivaushuone 5.079a Pukuhuolto 5.079

5. kerroksen varastotiloihin tehtiin pukuhuollon tila 5.079 ja kuivaushuone 5.079a. Piirustus: Sweco Architects Oy 18.2.2022 / Sk BEM.

Viidennen kerroksen kampaamo- ja maskeeraustilaa 5.109 laajennettiin vuonna 2022 pukuhuoneiden paikalle. Piirustus: Sweco Architects Oy 20.10.2022 / Sk BEM.

Viidennen kerroksen kampaamo-maskeerauksen tilaa 5.109 laajennettiin vuonna 2022.

Pukuhuollon tila 5.079 on rakennettu varastotiloihin vuonna 2022.

Valaistuksen uusimista 2021

Vuonna 2021 uusittiin valaistusta seuraavissa tiloissa: K2-kerroksen lavastevarastoissa K2.001 ja K2.065, K1-kerroksen alamaalaamossa K1.027, ensimmäisen kerroksen puutyöhuoneessa 1.025 ja maalaamon viereisessä värikeittiössä 1.102 sekä kuudennen kerroksen harjoitushuoneissa.¹⁵⁶

5. kerroksen kampaamon, maskin ja puvuston muutostyöt 2021–2022

Vuosien 2021–2022 aikana tehtiin viidennessä kerroksessa muutoksia kahdessa vaiheessa.

Viidennessä kerroksessa oli neljä eri kampaamon ja maskin tilaa, jotka yhdistettiin yhteen suureen pisteeseen laajentamalla kampaamon ja maskeerauksen tilaa 5.109 pukuhuoneiden paikalle. Lounaissivun porrashuoneen P1 sivulla sijainnut kampaamo-maskin tila 5.010 muutettiin baletin pianistin toimisto- ja taukuhuoneeksi. Porrashuoneen P2 viereisen kampaamon käytössä ollut tila 5.024 muutettiin työhuoneeksi ja saman portaan toisella puolella sijainnut pieni maskin käytössä ollut huone 5.025 muutettiin kampaamo-maskin varastotilaksi.¹⁵⁷

Kahden pukuhuoneen paikalle teh-

tiin korjausompelimo 5.113. Käytävän 5.090 toisella puolella sijaitseviin varastotiloihin rakennettiin pukuhuollon tila 5.079 ja kuivaushuone 5.079a. Muutos työ tehtiin, koska neljännen kerroksen pukuhuollon tilat olivat liian pienet ja sijaitsivat liian kaukana viidennen kerroksen pukuhuoneista.¹⁵⁸

Tilamuutosten yhteydessä purettiin väliseiniä ja tiloja jaettiin uudelleen. Kantaviin rakenteisiin ei koskettu. Muuttuvissa tiloissa tehtiin LVI-muutoksia. Järjestelmät päivitettiin uuden huonejaon mukaan. Lävistysten vaatimiin kohtiin tehtiin palokatkot. Pääsuunnittelusta vastasi Sweco Architects Oy:n arkkitehti Nicola Ugas.¹⁵⁹

Nurmijärven Karhunkorven varastosta luopuminen ja Ilvesvuoren varaston laajennus 2022

Kansallisooppera luopui Nurmijärvelä sijaitsevan Karhunkorven varaston käytöstä vuonna 2022. Varasto oli ollut lavaste- ja puvustovarastona vuodesta 1997 alkaen. Tämän jälkeen Suomen kansallisoopperan ja -baletin käyttöön jäi vielä Nurmijärven Ilvesvuoren varasto, jonka ensimmäinen vaihe oli valmistunut vuonna 2013 ja 3 000 neliömetrin suuruinen laajennusosa vuonna 2022.¹⁶⁰

156 Pitkänen 29.10.2025. Oopperatalon remonttistaus.

157 Z-luvan tunnus 14-0861-22-Z, vahvistettu 8.4.2022. HKRV; Jussi Pitkänen 18.2.2026, sähköposti.

158 Timo Tuovila 4.2.2026, sähköposti.

159 Z-luvan tunnus 14-0861-22-Z, vahvistettu 8.4.2022. HKRV.

160 Timo Tuovila 4.2.2026, sähköposti.

Peruskorjaus 2022–2023

Senaatti-kiinteistöt toteutti kesällä 2023 alun perin suunniteltua laajemman peruskorjauskokonaisuuden 30-vuotiaan Oopperatalon normaalia pidemmän kesätauon aikana. Rakennustyöt alkoivat toukokuussa ja valmistuivat syyskuuksi. Peruskorjauksessa uusittiin päänäyttämön sekä lämpiö- ja aulatilojen alueita. Suurin urakka oli päänäyttämön näyttämötekniikkaan liittyvät työt. Pääsuunnittelijana toimi Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkkitehti Risto Ingman. Rakennesuunnittelusta vastasi Ramboll Finland Oy:n DI Sami Suomela ja LVI-suunnittelusta Ramboll Finland Oy:n LVI-insinööri Juha Åberg.

Päälämpöön, henkilökunnan ravintolan ja aulatilojen korjaustöitä

Toisen ja neljännen kerroksen lämpiötiloissa, neljännen kerroksen henkilökunnan ravintolassa sekä toisen kerroksen aulatiloihin tehtiin muutostöitä.

Hesperianpuiston puoleisen Juha-päädyn kaksi teräslasirakenteista toisen kerroksen ulko-ovea purettiin. Tilalle rakennettiin uudet ulko-ovet, jotka toimivat huoltoreittinä päälämpöissä tarvittaville nostinlaitteille. Ovilla on huomioitu poistumistieveys.

Teknisissä tiloissa tehtiin muutostöitä liittyen päälämpöön puhallinkonvektorien vaihtoon. Muutostyöt edellyttivät uusia paloluukkuja, joita tehtiin kuusi kappaletta.

Oopperatalossa tehtiin myös toimenpiteitä, jotka eivät olleet luvanvaraisia:

- Päänäyttämön näyttämömekaniikan ohjausjärjestelmä uusittiin. Muutostöihin liittyneet LVI-työt käsittivät välttämättömät muutosten vaatimat ilmanvaihdon päälaite- ja sprinklerisuuttimien siirrot.
- Orkesterimontun etukaiteen akustiikkaa parannettiin muuttamalla se ääntä läpäiseväksi. Orkesterinostin uusittiin.
- Päälämpöön, henkilökunnan ravintolan ja Alminsalin lämpiön aurinkomarkiisit uusittiin.
- Päälämpöön ikkunapenkkeihin upotetut puhallinkonvektorit uusittiin.
- Lämpiö- ja aulatilojen valaisimet vaihdettiin. Päänäyttämön, lämpiön ja aulan valaistus sekä valaistusohjausjärjestelmä uusittiin vastaamaan paremmin esitystoiminnan ja rakennuksen käytön tarpeita. 1990-luvulta peräisin olleet valaisimet vaihdettiin moderneihin LED-valaisimiin, ja osa alkuperäisistä arvovalaisimista kunnostettiin. Kaikkiaan valaistusta uudistettiin noin 2 000 valaisimen osalta. Samalla parannettiin energiatehokkuutta.
- Pääsaliin ja sulkutiloihin lisättiin turvavalaitusta.
- Osana peruskorjausta uusittiin Amfi-teatterin vanhoja rakenteita. Ulkoilma-teatteri oli kesän ajan pois käytöstä.¹⁶¹

161 Rakennuslupatunnus 14-1262-22-D, vahvistettu 24.5.2022, loppukatselmus 29.8.2023. HKRV; senaatti.fi, Oopperatalon peruskorjaus.

Parvilämpöön 4.157 Juha-päädyn puoleiseen kaiteeseen asennettiin vuonna 2023 uudet valonheittimet lämpiötapahtumia varten.

Toisen kerroksen päälämpöön 2.085 ripustettiin vuonna 2023 uudet hollantilaiset Mooui Meshmatics -riippuvalaisimet.

Pääsisäänkäynnin eteishallin 2.056 eli Ainan aulan kattoon ripustettiin Vertti Kiven suunnittelema valotaideteos "Balettainauha" Oopperatalon 30-vuotisjuhlan kunniaksi.

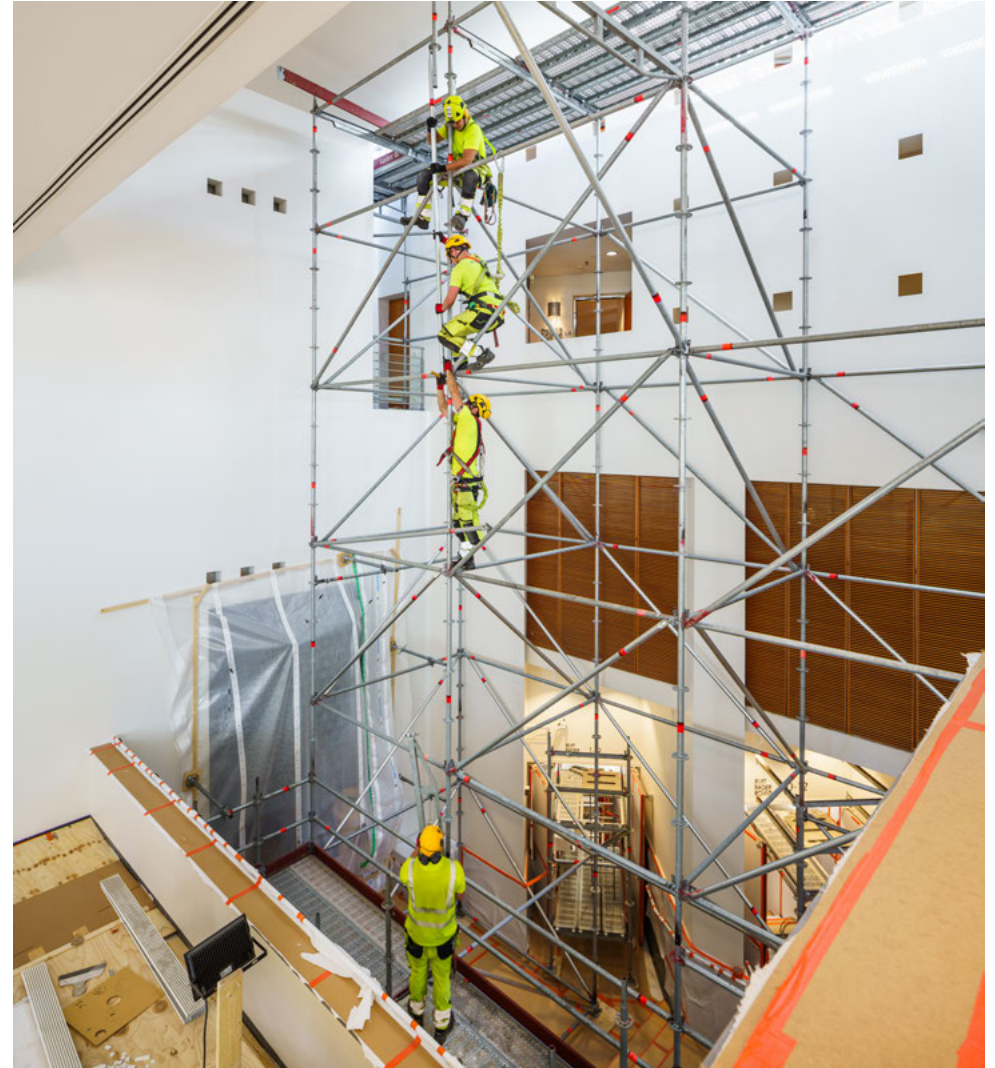

Kaakkoisjulkisivun eli Hesperianpuiston puoleisen Juha-päädyn sisäänkäynnin teräslasirakenteiset ulko-ovet uusittiin vuonna 2023. Uusia ovia voidaan käyttää huoltoreittinä päälämpöissä tarvittaville nostinlaitteille, joiden avulla voidaan esimerkiksi vaihtaa lamppuja. Ovet muistuttavat ulkonäöltään alkuperäisiä.

Aula- ja lämpiötiloja kunnostettiin kesällä 2023. Muun muassa valaistusta uusittiin. Kuva on pääsisäänkäynnin eteishallista 2.056.

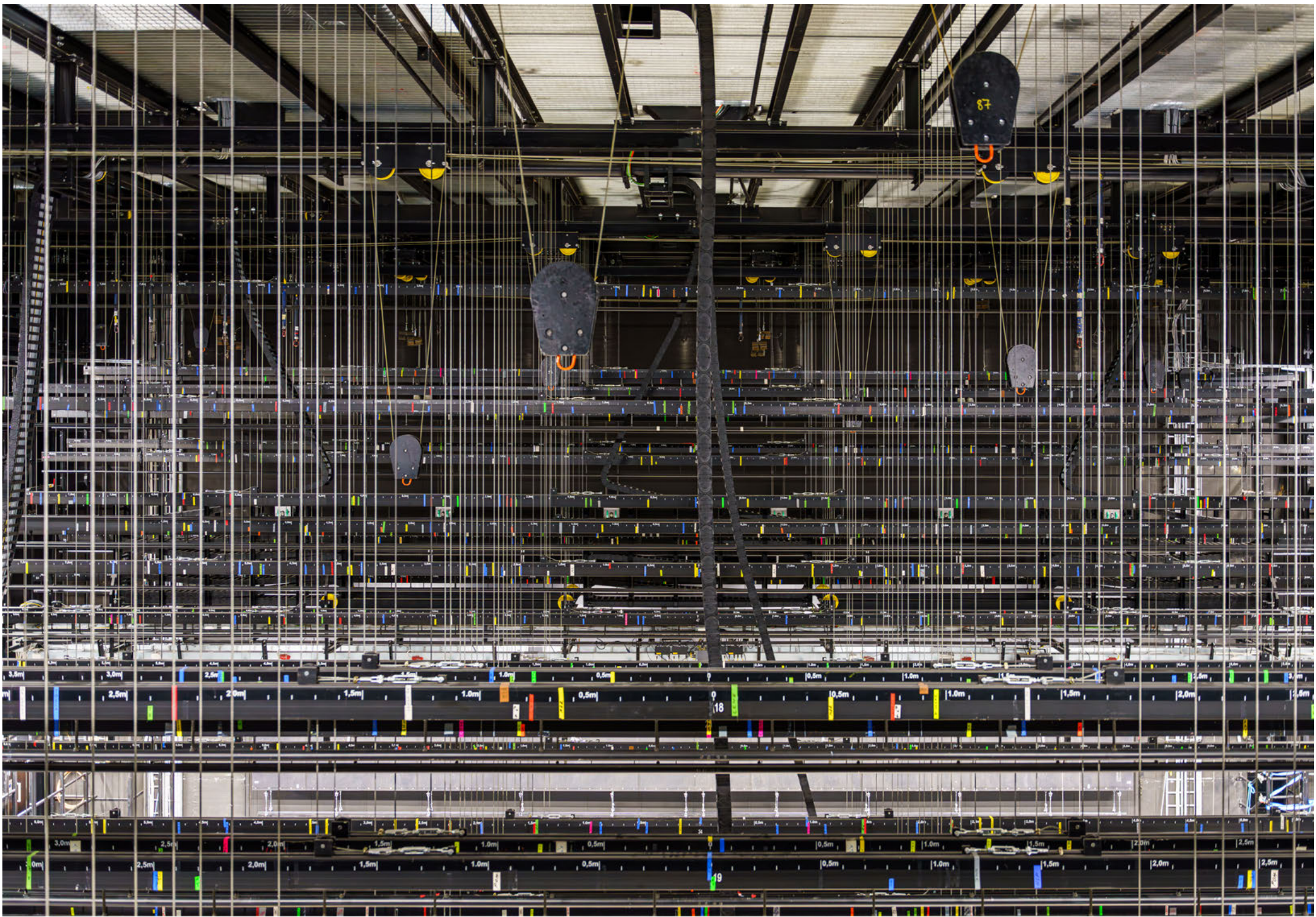
Aukeaman kuvat: © Mika Huisman 11.5.2023 / Decopic Oy / Sk.

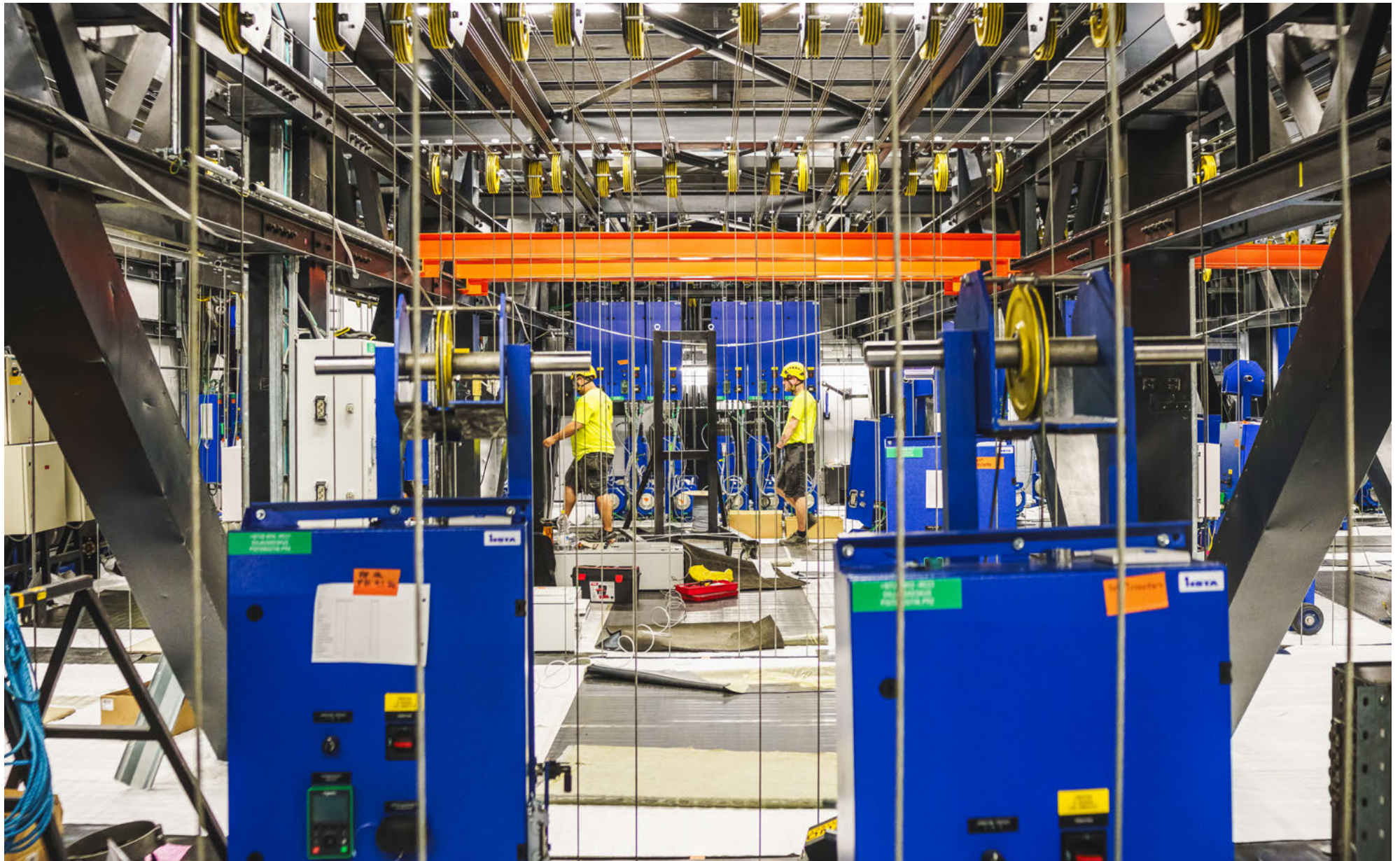

Päälämpion kunnostustyöt käynnissä vuonna 2023.

Seuraava sivu:
Oopperatalon työmaa-alue aidattiin kesäksi 2023. Myös Amfiteatteri kunnostettiin.

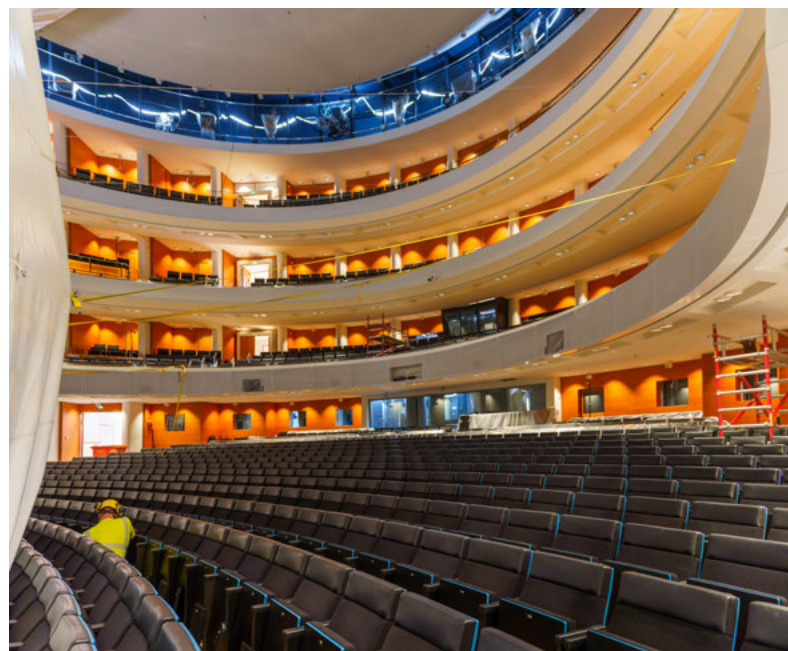

Näyttämötornin 9. kerroksen köysiullakon ritilätaso 9.001.
Kuvaote: © Mika Huisman 24.7.2023 / Decopic Oy / Sk.

Pääsalin istuimet uusittiin peruskorjauksen yhteydessä.
Sivun kuvat: © Mika Huisman 11.5.2023 / Decopic Oy / Sk.

Vuonna 2023 toteutettiin parannuksia myös pääsalin katsomon akustiikkaan. Ensimmäisen parven kaitteeseen asennettiin akustinen elementti, johon on integroitu myös esitystekniikkaa.

Ensimmäisen ja viidennen kerroksen pukuhuoneiden pesutilat uusittiin vuonna 2023. Kuva on viidennen kerroksen pukuhuoneen 5.030 pesutilasta.

Talotekniikan korjaukset, viemärisaneeraus sekä 1. ja 5. kerroksen pukuhuoneiden pesutilojen peruskorjaus 2023

Oopperatalon talotekniikkaa päivitettiin vuonna 2023 samanaikaisesti päänäyttämön peruskorjauksen kanssa. Talotekniikan työt käsittivät sekä sähkötekniikan että LVI-tekniikan uusimista.

Rakennuksen LVI-tekniikan saneerauksessa Töölönlahden puoleisen julkisivun lämmitys- ja jäähdytystekniikka uusittiin ja rakennuksen viemärit saneerattiin. Viemärisaneerauksessa vanhat valurautaviemärit uusittiin ja osin pinnoitettiin. Yhteensä viemäriputkia uusittiin ja pinnoitettiin noin kuusi kilometriä.

Kesällä 2023 uusittiin ensimmäisessä ja viidennessä kerroksessa sijaitsevien taiteilijoiden pukuhuoneiden pesuhuoneet. Vanhat tilat purettiin ja niiden paikalle rakennettiin uudet. Työ käsitti 47 pesuhuonetta. Pääsuunnittelusta vastasi Sweco Architects in arkkitehti Ugas Nicola.¹⁶³

163 Rakennuslupatunnus 14-0887-23-D, vahvistettu 18.4.2023. Rakennesuunnittelijana oli DI Riku Marquis / Ramboll Finland Oy, LVI-suunnittelusta vastasi LVI-insinööri Lari Tapaninen / Ramboll Finland Oy ja pääurakoitsijana oli SRG-Urakointi Oy. HKRV; senaatti.fi, Oopperatalon peruskorjaus.

Mikrometsän rakentaminen ja maisemaniitty 2024

Vuonna 2024 Senaatti-kiinteistöt perusti yhteistyössä Kansallisoopperan ja -baletin kanssa Oopperatalon kaakkoispuoleiselle pihalle pienoismetsän. Mikrometsä on japanilaisen botanistin Akira Miyawakin (1928–2021) kehittämä metodi, jossa pienelle alueelle istutetaan pienoiskokoinen istutusalue, jossa kasvaa metsän lajistoa puista sammaliin. Oopperatalon mikrometsä on ensimmäisiä laatuaan Suomessa. Noin 100 neliömetrin kokoiselle alueelle istutettiin noin 50 puuta ja 60 pensasta sekä varpuja ja sammalia. Pienoismetsä imee hulevesiä, sitoo hiiltä ja ilman haitallisia hiukkasia sekä tarjoaa elintilaa monille hyönteis- ja lintulajeille. Lisäksi Oopperatalon nurmialuetta muutettiin maisemaniityksi luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi.¹⁶⁴

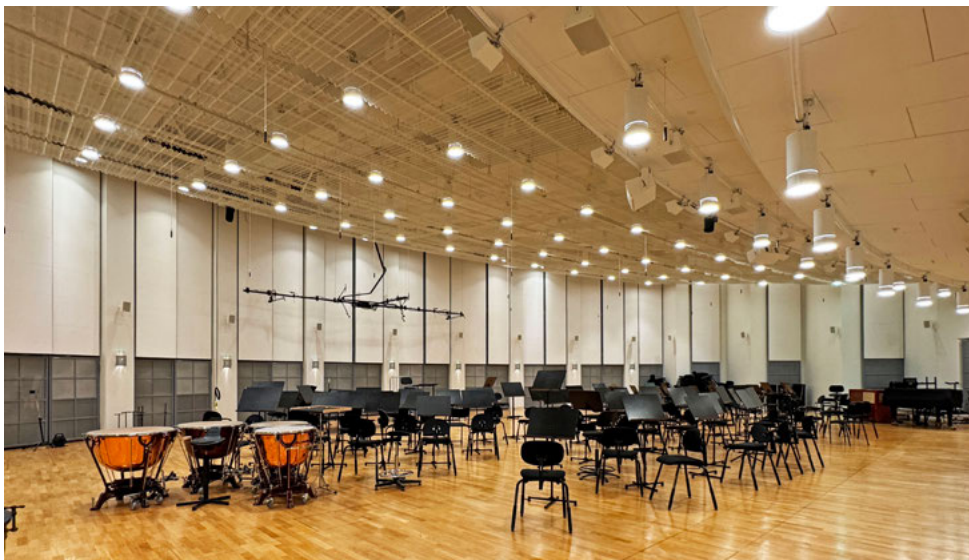
Oopperatalon kaakkoispuolelle istutettiin vuonna 2024 mikrometsä ja maisemaniitty.

164 Senaatti.fi, Oopperatalolle pienoiskokoinen metsä ja maisemaniitty.

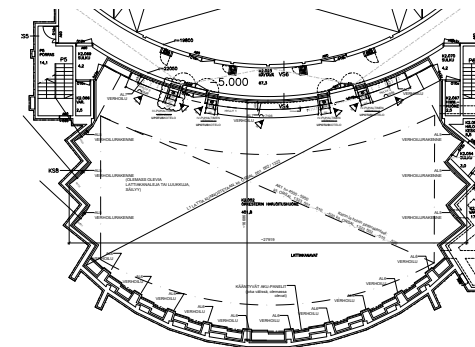
Toisen kellarikerroksen orkesterin harjoitussali K2.052 ennen perusparannusta. Kuva: Arkkitehti-toimisto K2S Oy 20.12.2024, 1. Sk BEM.

Orkesterin harjoitussali syksyllä 2025 perusparannuksen jälkeen. Kattoon asennettiin taitellut reikälevyt peittämään tekniikkaa.

Paternoster-muutokset ja 1. kerroksen pukuvارaston valaisimet 2024–2025

Vuonna 2024 uusittiin ensimmäisen kerroksen pukuvارaston 1.122 valaisimet sekä päänäyttämön sivunäyttämöllä 1.094 sijaitsevan paternoster-nostimen ohjausjärjestelmä. Nostimen kaukaloissa säilytetään muun muassa näyttämöllä käytettäviä taustakankaita. Paternoster-nostimen luukkujen nostomekanismi uusittiin paineilmakäyttöisestä sähkökäyttöiseksi vuonna 2025.¹⁶⁵

K2-kerroksen orkesterin harjoitussali K2.052 kunnostettiin vuonna 2025. Piirustus: Arkkitehti-toimisto K2S Oy 20.12.2024 / Sk BEM.

Orkesterin harjoitussalin perusparannus ja keinoakustiikka 2024–2025

Toisessa kellarikerroksessa sijaitseva orkesterin harjoitussali K2.052 perusparannettiin kesällä 2025. Suunnitelmat laadittiin vuonna 2024. Pääsuunnittelijana oli Arkkitehti-toimisto K2S Oy:n arkkitehti Kimmo Lintula. Akustiikkasuunnittelijoina olivat Janne Hautsalo ja Anssi Ruusuvuori Akukon Oy:stä.

Sali on akustiikan kannalta liian pieni jopa pelkästään orkesterin harjoitukseen. Siellä harjoitellaan myös kuoron ja solistien kanssa. Tätä ongelmaa korjattiin vuonna 2025 akustoinnilla ja sähköakustisella järjestelmällä. Tilaan rakennettiin keinoakustiikka, jolla luotiin hyvät harjoitusolosuhteet sekä orkesterille että kuorolle. Seinäpinnat

verhoiltiin uudelleen ja viuhkamaisen salin kattoon asennettiin teräksiset, taitellut reikälevyt, joiden taakse piilotettiin tekniikkaa. Lattia kunnostettiin. Valaistus uusittiin, salin alkuperäiset lamput kunnostettiin.¹⁶⁶

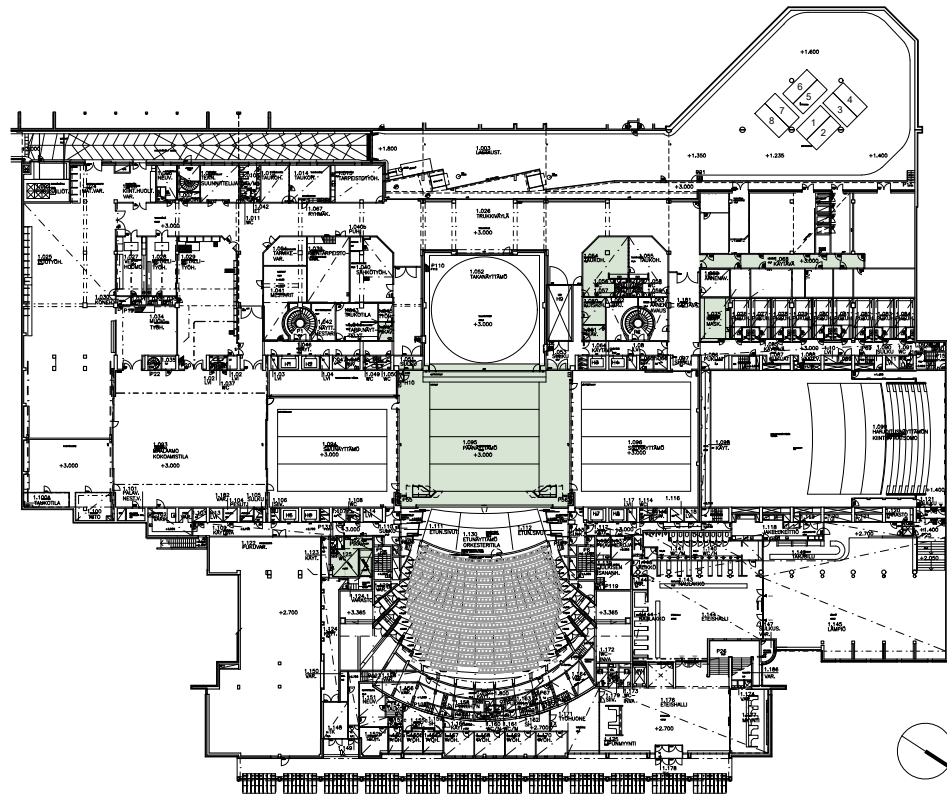
166 Arkkitehti-toimisto K2S Oy 20.12.2024, 5. Sk BEM; Timo Tuovila 6.2.2026, suullinen tiedonanto.

165 Jussi Pitkänen 10.2.2026, sähköposti.

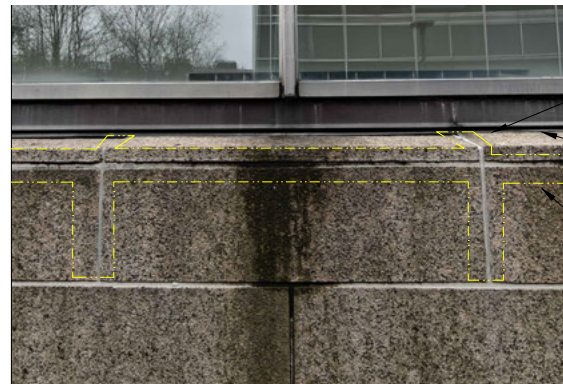
1. kerroksen pikavaihtuhuoneiden ja julkisivun kivisaumojen kunnostustöitä 2025

Vuonna 2025 tehtiin yksittäisten 1. kerroksen pikavaihtuhuoneiden kunnostustöitä, joihin kuului seinäpintojen maalaustöitä sekä alakatto- ja lattia-pintojen sekä valaistuksen uusimista. Muun muassa kampaamo-maskin tilaan 1.075 asennettiin uusi vinylilankkulattia. Päänäyttämön alapuolisten nostintilojen lattiat maalattiin. Pääsuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto K2S Oy.¹⁶⁷

Vuonna 2025 korjattiin myös Mannerheimintien puoleisen julkisivun graniittikivien saumoja.¹⁶⁸

1. kerroksen pohjapiirustuksessa on esitetty vihreällä vuonna 2025 kunnostettuja tiloja. Piirustus: Arkkitehtitoimisto K2S Oy 7.2.2025 / Sk BEM.

Yhteensä 5 graniittikiven uudelleen asemointi sifen, että kivien yläpinnat on linjassa viereisten kivien kanssa

Ikkunapellin ja graniittikiven tiivistys esim. paisuvalla saumanauhalla tai piiloon jäävällä elastisella massalla

Saumojen uusimislaajuuden periaate

167 Arkkitehtitoimisto K2S Oy 7.2.2025, SKOB / Erillistilojen suunnitelma. Sk BEM.

168 IdeaStructura 10.3.2025, Mannerheimintien puoleisen graniittijulkisivun rakennepiirustus. Sk BEM.

Mannerheimintien puoleisen julkisivun graniittikivien saumauksia korjattiin vuonna 2025. Kuva: IdeaStructura 10.3.2025 / Sk BEM.

– OOPPERATALO KUVISSA 2025 –

**Oopperatalo on
esitystoiminnan ohella
laaja ja monitasoinen
työympäristö, jossa
yhdistyvät taiteellinen
työ, tekninen toiminta ja
yleisöpalvelut.**

Oopperatalo on inventoitu syyslokakuussa 2025. Inventoinnin tulokset sekä nykypiirustuksiin laaditut ajoituskaaviot on koottu erilliseen *Oopperatalon nykytila 2025* -dokumenttiin. Tässä luvussa esitetään vain valikoitu osa inventoinnin yhteydessä otetuista valokuvista.

Ulkotiloja on kuvattu sekä maasta käsin että droonilla ilmasta. Ohessa esitetyt sisätilakuvat ovat lämpiöstä, päänäyttämöltä ja sen katsomosta, näyttämötornista, Alminsalista, henkilökunnan porrashuoneista, orkesterin harjoitussalista, henkilökunnan ruokalasta sekä käsityöläisten pajatiloista.

Livady

– Oopperatalo kuvissa 2025 –

Livady

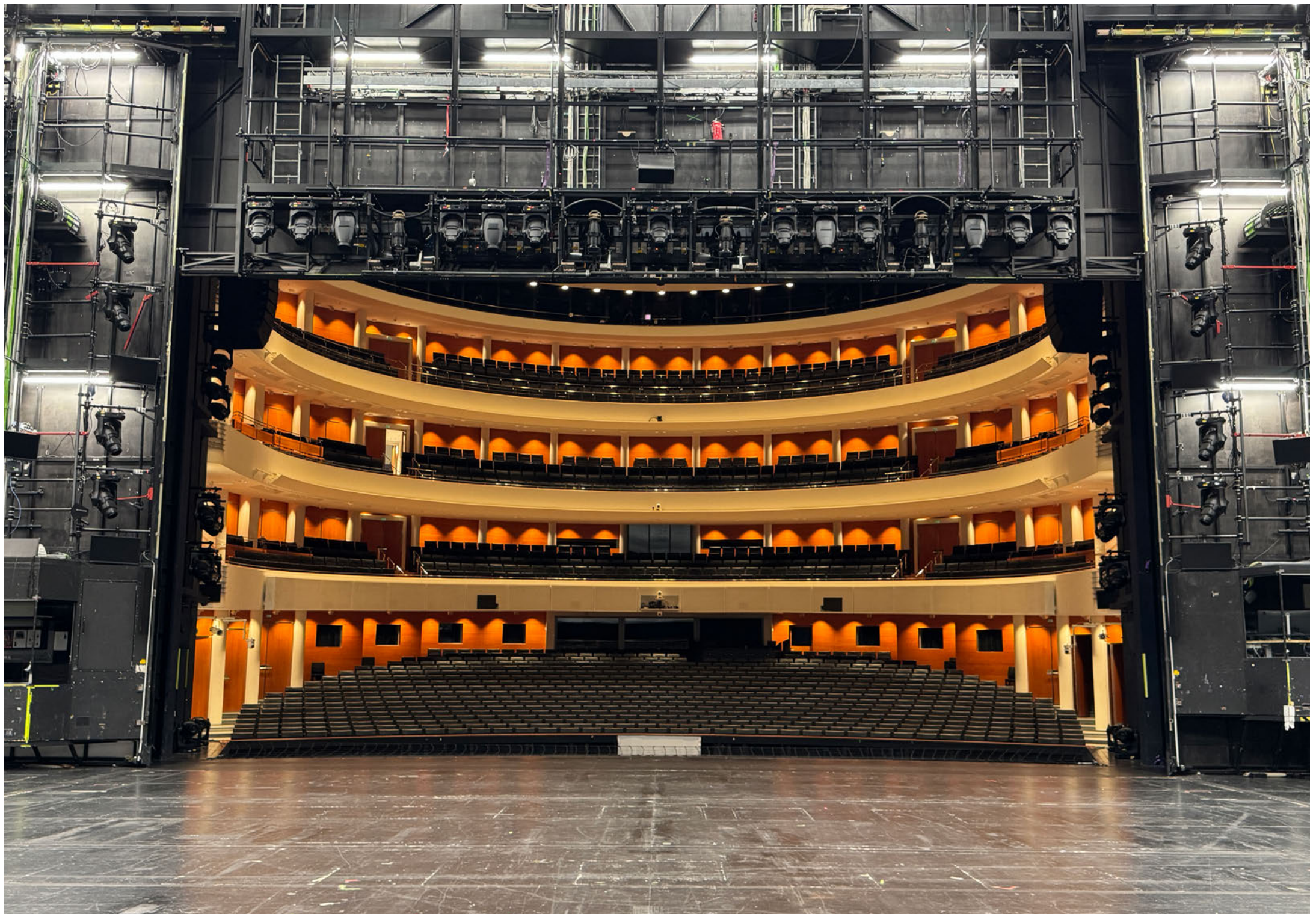

– Oopperatalo kuvissa 2025 –

– Oopperatalo kuvissa 2025 –

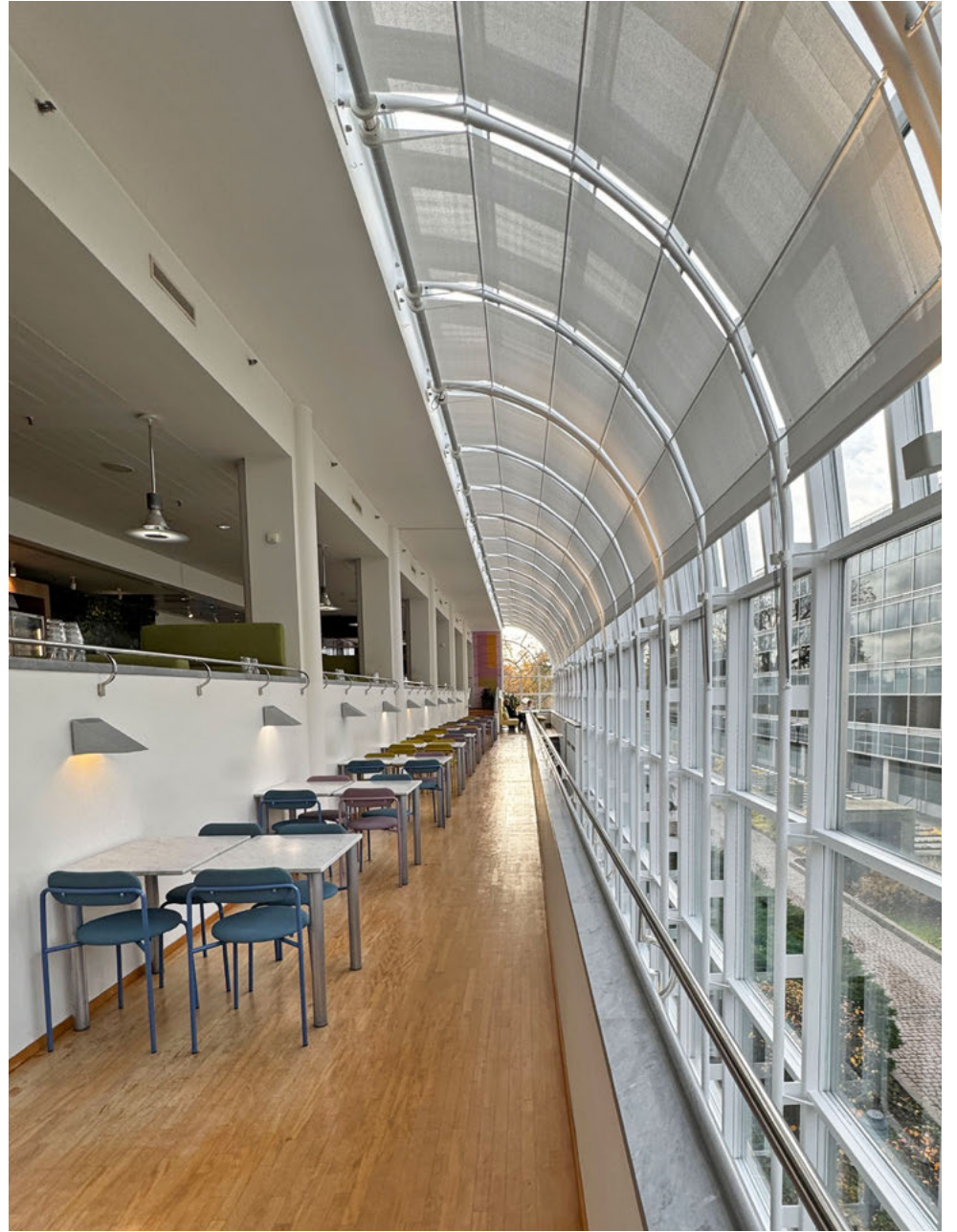

Livady

Livady

Oopperatalo | Rakennushistoriaselvitys

— LÄHTEET —

Painetut lähteet

Arkkitehti-lehti numero 77, 1/1977. "Uusi ooppera." Artikkelit sivuilla 18–20.

Arkkitehti-lehden 1/1978 irtolite. "Arkkitehtuurikilpailuja. Oopperatalon ja vaihtuvien näyttelyiden näyttelytilojen suunnittelukilpailu." 28 sivua.

Arkkitehti-lehti numero 94, 4/1994. "Itäkeskuksen uimahalli-väestönsuoja". Artikkelit sivuilla 30–35.

Avotakka 11/1993. "Uusi oopperatalo palkitsee pitkän odotuksen", artikkelit sivuilla 46–52. Kirjoittanut Antti Nuortio. Kuvat Paavo Martikainen.

Blomberg, Esa 1989. "Uusi oopperatalo – valmiiksi liian pieni?" Julkaistu *Teatteri*-lehden numero 44, 9/1989 sivulla 25.

Eskola, Tapani (toim.) 1995. *Oopperatalo – The Opera House – Das Opernhaus*. Helsinki. Teoksessa seuraavat artikkelit:

- **Halme, Alpo** 1995. "LVI-tekniset ratkaisut", sivulla 105–106.

- **Hyvämäki, Eero** 1995. "Arkkitehtoniset ratkaisut", sivulla 104.
- **Häikiö, Esa** 1995. "LVI-tekniset ratkaisut", sivuilla 105–106.
- **Majurinen, Joel** 1995a. "Sähkö- ja näyttämötekniiset ratkaisut", sivulla 106.
- **Majurinen, Joel** 1995b. "Teletekniiset ratkaisut", sivulla 107.
- **Rosengren, Camilla** 1995. "Maisemasuunnittelu-ratkaisut", sivulla 107.
- **Vahanen, Risto** 1995. "Rakennusratkaisut", sivuilla 104–105.

Hanski, Jari 2011. *Hyödyllistä ja kaunistavaa : Senaatti-kiinteistöjen historia : 1811–2011*. Edita, Helsinki.

Hyvämäki, Eero; Karhunen, Jukka & Parkkinen, Risto 1980. *Uusi oopperatalo : luonnossuunnitelma 30.5.1980. The new Opera House*

project : Helsinki. Ooppera- ja näyttelykeskussäätiö, Helsinki.

Hyvämäki, Eero 1993. "The opera house, Helsinki : Das Opernhaus : Oopperatalo", julkaistu *Arkkitehti*-lehdessä numero 90 6/1993 sivuilla 58–69.

Ilonen, Arvi 2000. *Helsinki, Espoo, Kauniainen, Vantaa Arkkitehtuuriopas*. Otava, Helsinki.

Ilonen, Juha 1993. "Monument of the '80s (The opera house) : 80-luvun monumentti (oopperatalo)". *Arkkitehti*-lehti numero 90, 6/1993, artikkelit sivuilla 70–71.

Kempinen, Kullervo 1993. *Uusi oopperatalo – toiveet todeksi : oopperatalohankkeen historiikki = Det nya operahuset – en dröm blir verklighet : operahusprojektets historik*. Ooppera- ja näyttelykeskussäätiö, Helsinki.

Kivistö, Reino 1993. "Oopperan väen täyttymyksen hetki: Vihdoinkin tämä on totta", *Kuntalehti* 2/1993 sivuilla 8–10. Lampila, Hannu-Ilari 1997. *Suomalainen ooppera*. WSOY, Helsinki.

Niskanen, Aino 2017. "Kulttuurin ja vapaa-ajan tiloja koko kansalle". Artikkelit teoksessa *Hautajärvi, Harri et al.* 2017. *Rakennetun Suomen tarina*. Rakennustieto Oy, Helsinki. Sivut 164–195.

Saurama, Kai; Pirkkalainen, Eeva & Auersalo, Pentti 1986. *Rakennushallinto 1961–1986 : rakennushallinnon 175-vuotisjuhlakirja = The Finnish building administration from 1961 to 1986 : 175th anniversary publication of the Finnish building administration*. Rakennushallitus, Helsinki.

Standertskjöld, Elina 2022. "Suomalaisen oopperan talohankkeen varhaisvaiheita." Artikkelit taidehistorian alan tieteellisen aikakausjulkaisun *TaHiTi* numero 2/2022 sivuilla 124–

134. Julkaisija: Taidehistorian seura – Föreningen för konsthistoria ry, Helsinki.

Uusi oopperatalo on valmis : Scalapuiokosta tuli kansallinen monumentti. Päivämätön esite noin vuodelta 1993.

Painamattomat lähteet

Arkkitehtitoimisto K2S Oy 20.12.2024. *Suomen kansallisooppera ja -baletti. Orkesterisalin perusrakennus A202084, alustava rakennustapaselostus* 20.12.2024. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Laukkoski, Helena 2020. *Oopperatalohanke Helsingin Sanomissa 1964–1987. Julkisen keskustelun kehitys ja suhde Suomen kulttuuripolitiikkaan*. Pro gradu -tutkielma, Historian maisteriohjelma, Humanistinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. Marraskuu 2020. Julkaistu verkossa: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/181479/Helena_Laukkoski_Pro%20gradu_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pitkänen, Jussi 29.10.2025. *Oopperatalon remontit*. Oopperatalon apulaiskiinteistöpäällikön laatima listaus tehdyistä korjaustoista.

Rakennushallitus 31.8.1989. *Oopperatalo. Ikkunat ja erityisikkunat. Rakennusselitys. Urakkarajaliite*. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Rakennushallitus 1.3.1990a. *Oopperatalo. Rakennusselitys*. Tarkistettu 4.12.1990. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Rakennushallitus 1.3.1990b. *Oopperatalo. Huoneselitys. Porrasselitys*. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Rakennushallitus 1.3.1990c. *Oopperatalo. Rakennetyypit*. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Rakennushallitus 27.6.1990. *Oopperatalo. Rakennetyypit*. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Suitiala, Silja 2024. *Säilytettävä ennen suojelema : modernin arkkitehtuurin vastuusuoja sisätilojen näkökulmasta*. Diplomityö, Oulun yliopisto, Teknillinen tiedekunta, Arkkitehtuurin yksikkö. Tilaja: Senaatti-kiinteistöt, Erityiskiinteistöjen toimiala. Julkaistu verkossa: <https://oulurepo oulu.fi/handle/10024/52040>

Sweco Asiantuntijapalvelut Oy 31.3.2016. *Suomen Kansallisooppera, Helsinginkatu 58, Helsinki*. Julkisluvun elastisten saumausten uusinta, työselostus. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Arkistolähteet

Aalto-yliopiston arkisto
Eliel Saarisen vuosina 1912–1913 laatiman Murtokatu-kaupunkisuunnitelman havainnekuva konsertti-, ooppera- ja juhlasalista.

Kuva Alvar Aallon vuonna 1961 laatiman Helsingin keskustasuunnitelman pienoismallista. Arkkitehtuurin historian opetusdiat.

Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkisto (HKP)
Oopperatalon muutosvaiheiden rakennuspiirustuksia ja peruskiven muurustilaisuuden kutsukortin valokuvia.

Arkkitehtuurimuseon arkisto (MFA)
Arkkitehtitoimisto Palmqvist & Sjöströmin suunnitelma oopperataloksi Arkadianmäelle vuodelta 1916 sekä julkisivupiirustus ja lintuperspektiivikuva Hilding

Ekelundin diplomityöstä
Oopperatalo Munkkiniemeen.

Helsingin kaupunginarkisto (HKA)
Töölön sokeritehtaan asemapiirros vuodelta 1892.

Pentti Saarisen valokuvia
Oopperatalon rakentamisesta vuosilta 1989–1993. Kuva-albumi "Uusi oopperatalo. Rakentamisen vaiheita 1989–1993." Valtiotieteen riemumaisteri Pentti Saarisen kokoelma, Helsingin kaupunginarkisto. Kuuluu sarjaan "Valokuvia Helsingistä".

Helsingin kaupungin rakennusvalvonnan arkisto (HKRV)
Oopperatalon rakennus- ja toimenpidelupien asiakirjat.

Maanmittauslaitoksen arkisto (MML)
Kiinteistörekisteriote 9.10.2025, rekisteriyksikkö 91-14-472-3.

Museoviraston Kuvakokoelmat (MV)
Oopperatalon valokuva vuodelta 2014.

Postimuseo
Uuden Oopperatalon postimerkkien valokuva.

Senaatti-kiinteistöt (Sk)
Mika Huismanin valokuvia vuoden 2007 korjaustoista.

Senaatti-kiinteistöjen Buildercom-projektipankki (Sk BEM)
Oopperatalon piirustuksia ja asiakirjoja vuosilta 1988–2025.

Suomen kansallisoopperan ja -baletin kuva-arkisto (SKOB)
Oopperatalon pienoismallin, uudisrakennus- ja muutosvaiheiden valokuvia.

Valoa design Oy
Oopperatalon Suomi 100 -juhlavuoden julkisivuväläistysvalokuvat 19.4.2018. Kuvaaja: Anders Portman / Kuvatoimisto Kuvio Oy.

Verkkolähteet

Arkkitehtitoimisto HKP:n verkkosivut hkp.fi
Toimiston suunnitteleminen kohteiden valokuvia.

Balettioppilaitoksen verkkosivut balettioppilaitos.fi
Oppilaitoksesta <https://balettioppilaitos.fi/oppilaitos/> (Haettu 9.10.2025.)

Betoni-lehden verkkosivut betoni.com
Vuoden betonirakenne 1993 – Helsingin Oopperatalo <https://betoni.com/tapahtumat/vuoden-betonirakenne/vuosi-1993/> (Haettu 30.9.2025.)

Granlund, granlund.fi
Oopperatalo <https://www.granlund.fi/projektit/oopperatalo/> (Haettu 21.11.2025.)

Helsingin kaupungin verkkosivut hel.fi
Yleiskaava 2016. [https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen-tavoitteet/vleiskaava#vleiskaava_2016](https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/suunnittelun-ja-rakentamisen-tavoitteet/vleiskaava#vleiskaava_2016) (Haettu 15.1.2026.)

Helsingin kaupungin karttapalvelu kartta.hel.fi
Asemakaava ja -seloste, maanlainen asemakaava, kantakartta, maanomistus- ja vuokrausaluekartta, ortoilmakuvia.

Helsingin kaupungin ylläpitämä Historia Helsinki -sivusto historia.hel.fi
<https://historia.hel.fi/fi/ilmiot/kaupunki-on-kauppapaikka/toolon-sokeritehdas> (Haettu 24.11.2025.)

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkiston verkkosivut helsinkikuvia.fi (HKM)
Töölön sokeritehtaan, Oopperatalon ja Aleksanterin teatterin arkistovalokuvia.

Helsingin Sanomat, hs.fi
HS 5.6.1991: "Oopperatalo näyttää jo valkoiselta linnoitukseksi Töölönlahden rannalla. 'Suomen ensimmäinen oopperatalo maksaa vähemmän kuin ruotsinlaiva'"
<https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000003070493.html>
(Haettu 30.9.2025.)

HS 23.3.1993: "Töölönlahden rannalle valmistunut oopperatalo avaa ovensa keväällä. Punapyökkin sävyttämässä päätöksomossa on lähes 1400 paikkaa."
<https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000003221316.html>
(Haettu 30.9.2025.)

HS 30.5.1993: "Tuolien yllätykset"
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000003239384.html>
(Haettu 12.1.2026.)

HS 21.10.1993: "Uusi ooppera sai säestäjäkseen harkiten valittua suomalaista nykytaidetta – Rauta-esiripusta talon keskeinen teos"
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000003276943.html>
(Haettu 31.10.2025.)

HS 29.11.1993: "Onko ooppera vain rikkaiden harrastus vai taidetta koko kansalle?"
<https://www.hs.fi/radiotelevisio/art-2000003287715.html>
(Haettu 30.9.2025.)

HS 30.11.2013: "Kansallisoopperan talo täyttää 20 vuotta"
<https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000002692837.html>
(Haettu 29.9.2025.)

HS 1.2.2018: "Arkkitehti Eero Hyvämäki evästää: 'Istuttakaa puita!'"
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005547153.html>
(Haettu 28.10.2025.)

Lemkemin verkkosivut lemkiem.fi
Oopperatalo
<https://lemkiem.fi/index/oopperatalo/>
(Haettu 19.11.2025.)

Museoviraston Finna-sivut museovirasto.finna.fi (MV)
Oopperatalon arkistovalokuvia.

Nurmijärven Uutiset, nurmijarvenuutiset.fi
"Tiesitkö? Kansallisoopperan aarteita säilytetään Nurmijärvellä – tältä näyttää kristallikruunujen, pukujen ja lavasteiden jättivarastossa." Julkaistu 30.5.2018.
<https://www.nurmijarvenuutiset.fi/paikalliset/1581356>
(Haettu 24.10.2025.)

Ooppera ja Baletti, oopperabaletti.fi
Näyttämöt
<https://oopperabaletti.fi/nayttamot/>
(Haettu 30.9.2025.)

Ooppera ja baletti lukuina
<https://oopperabaletti.fi/meista/#ooppera-ja-baletti-lukuina>
(Haettu 22.10.2025.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivut okm.fi
Rakennustaitteen valtionpalkinto 2003
<https://okm.fi/-/statspris-for-byggnadskonst-2003>
(Haettu 12.1.2026.)

Senaatti-kiinteistöjen verkkosivut senaatti.fi
"Oopperatalolle pienoiskokoinen metsä ja maisemaniitty – Senaatti-kiinteistöt ja Kansallisooppera ja -baletti edistävät luonnon monimuotoisuutta"
<https://www.senaatti.fi/ajankohtaista/uutiset/oopperatalolle-pienoisokokoinen-metsa-ja-maisemaniitty-senaatti-kiinteistot-ja-kansallisooppera-ja-baletti-edistavat-luonnon-monimuotoisuutta/>
(Haettu 9.10.2025.)

"Oopperatalon peruskorjaus"
<https://www.senaatti.fi/hankkeet/oopperatalo/>
(Haettu 29.9.2025.)

"Suomen kansallisooppera"
<https://www.senaatti.fi/arvokiinteisto/suomen-kansallisooppera/>
(Haettu 29.9.2025.)

Uudenmaan liiton verkkosivut uudenmaanliitto.fi
Uusimaa-kaava 2050
<https://uudenmaanliitto.fi/kaavoitus-ja-liikenne/maakuntakaavat/uusimaa-kaava-2050/>
(Haettu 15.1.2026.)

VALOA design Oy:n verkkosivut valoa.com
Oopperatalon valaistus
<https://valoa.com/referenssi/oopperatalo-helsinki/>
(Haettu 11.11.2025.)

Wikipedia.org
Suomen kansallisooppera ja -baletti
https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_Kansallisooppera_ja_-baletti
(Haettu 29.9.2025.)

Wikimedia Commons commons.wikimedia.org
Opéra Bastillen valokuva vuodelta 2022.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/5/58/Op%C3%A9ra_Bastille.jpg
(Haettu 4.11.2025.)

Oopperatalon valokuva vuodelta 2016.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Finnish_National_Opera_Helsinki_2016_02.jpg
(Haettu 29.9.2025.)

Yleisradion verkkosivut yle.fi
"Helsingin alle kaavailtu jättimäinen Pisara-junatunneli ei toteudu koskaan". Julkaistu 2.12.2025.
<https://yle.fi/a/74-20197421>
(Haettu 15.1.2026.)

Elokuvat ja videot

von Bagh, Peter (ohjaaja)
2004. *Sininen laulu: Suomen taiteiden tarina*. Kausi 1, jakso 12: Pohjantähden alla 1983–2000.
<https://areena.yle.fi/1-1176458>

Peltonen, Matti & Sallinen, Tuomas 1993. *Oikea oopperatalo*. Dokumenttielokuva. Yhteistuotanto Opalin Trading / TV 1, Fiktio-ohjelmat. Tuotantopäällikkö, musiikin ja äänen suunnittelija: Tuomas Sallinen. Tuottaja, käsikirjoittaja, ohjaaja, leikkaaja: Matti Peltonen. Kesto 60 minuuttia.
Scalapuikko. Oopperatalo 30 vuotta. 14 minuutin video. Tuottajat: Suomen kansallisooppera ja -baletti sekä Senaatti-kiinteistöt. Ohjaus ja konsepti: Annastina Haapasaari. Käsikirjoitus: Minna Rouni, Jantso Jokelin. Juontaja: Joonas Nordman. Video on julkaistu verkkosivuilla:
<https://oopperabaletti.fi/stage24/video/oopperatalo-30-vuotta-muut/>

Yleisradio, TV-uutislähetys 3.4.1990. Aiheena Oopperatalon harjannostajaiset. Yleisradio, Elävä arkisto, <https://yle.fi/a/20-110486>

Yleisradio, TV-uutislähetys 30.11.1993. Aiheena Oopperatalon vihkiminen ja avajaisjuhlanäytäntö. Yleisradio, Elävä arkisto, <https://yle.fi/a/20-110486>

Suulliset lähteet

Hyvämäki, Eero. Oopperatalon uudisrakennusvaiheen pääsuunnittelija, arkkitehti. Haastattelu Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n toimistolla 28.10.2025.

Ingman, Risto. Oopperatalon uudisrakennusvaiheessa mukana ollut arkkitehti, toiminut myöhemmin useiden muutostöiden pääsuunnittelijana. Toimiston nykyinen

toimitusjohtaja. Haastattelu Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n toimistolla 28.10.2025.

Korte, Erja. Oopperatalon kiinteistöpäällikkö. Tapaaminen Oopperatalossa 8.10.2025.

Pitkänen, Jussi. Oopperatalon apulaiskiinteistöpäällikkö, joka vastaa huollosta ja kunnossapidosta. Työskennellyt Oopperalla vuodesta 1990 alkaen. Kierrättänyt työryhmää sisätilainventoinnin yhteydessä oopperatalossa 8.10., 20.10., 27.10., 29.10. ja 31.10.2025. Lisäksi tapaaminen 6.2.2026 Oopperatalossa.

Ruokonen, Åke. Oopperatalon kiinteistöemestari. Työskennellyt Oopperatalossa rakennuksen valmistumisesta asti. Kierrättänyt sisätilainventoinnin yhteydessä 8.10., 21.10., 27.10., 29.10. ja 31.10.2025.

Suvisto, Mikko 21.11.2025. Puhelinkeskustelu liittyen vuosien 2006–2007 julkisivuvalaistussuunnitelmiin.

Tuovila, Timo 6.2.2026. Oopperatalon tuotantojohtaja. Työskennellyt talossa vuodesta 2002. Tapaaminen Oopperatalossa.

Sähköpostit

Ingman, Risto 17.11.2025, 8.11.2025, 9.2.2026 ja 11.2.2026. Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n toimitusjohtaja. Osallistunut Oopperatalon uudisrakennusvaiheessa avustajana ja muutosvaiheissa pääsuunnittelijana. Sähköpostit liittyen rakentamiseen ja muutosvaiheisiin.

Pitkänen, Jussi 5.11.2025, 1.12.2025, 10.2.2026, 13.2.2026 ja 18.2.2026. Oopperatalon apulaiskiinteistöpäällikkö. Sähköposteja liittyen Oopperatalon muutosvaiheisiin ja nykytilaan.

Siirinen, Roope 11.11.2025. Valoa design Oy:n toimitusjohtaja. Sähköposti liittyen Suomi 100 -juhlavuoden julkisivuvalaistussuunnitelmiin.

Turunen, Marko 10.10.2025. Senaatti-kiinteistöt, Oopperatalon kiinteistöpäällikkö. Sähköposti liittyen tontin omistukseen.

Tuovila, Timo 4.2.2026 ja 18.2.2026. Oopperatalon tuotantojohtaja. Sähköpostit liittyen tiloihin ja toimintaan.

ARKISTOLÄHTEISTÄ KÄYTETYT LYHENTEET

HKA	Helsingin kaupunginarkisto
HKM	Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto
HKP	Arkkitehtitoimisto HKP Oy:n arkisto
HKRV	Helsingin kaupungin rakennusvalvonnan arkisto
KA	Kansallisarkisto
MFA	Arkkitehtuurimuseon arkisto
MML	Maanmittauslaitoksen arkisto
MV	Museoviraston Kuvakokoelmat
Sk	Senaatti-kiinteistöt
Sk BEM	Senaatti-kiinteistöjen Buildercom-projektipankki
SKOB	Suomen kansallisoopperan ja -baletin arkisto

Oopperatalo, Suomen kansallisoopperan ja -baletin koti, on Helsingin keskeinen kulttuurirakennus ja maamerkki, joka valmistui Töölönlahden rannalle vuonna 1993 pitkän ja monivaiheisen suunnittelu- ja rakentamisprosessin päätteeksi.